
3 1761 06677003 3

JØVIK

JØVIK

FORTÆLLING

AF

NICOLAI

(HENRIK SCHARLING)

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1901

I.

Jøvik? Hvad er Jøvik? er det en Mand? er det en By? er det paa Jorden eller paa Maanen?

Ja nu kommer det an paa, om man er stiv i sin Geographi, og det er der nok ikke mange, som er. Thi det er et sandt Ord, som min Ven, den gamle norske Professor, pleiede at sige: »Geographi er en saare vanskelig Videnskab.«

Ved at høre om den norske Professor komme Folk strax til at tænke paa Norge og ville saa mene, at det er den lille vakkre By Gjøvik, som ligger ved Mjøsen. Skudt forbi! For det første hedder den jo Gjøvik og ikke Jøvik, hvad der gjør en overordentlig Forskel, og dernæst, hvad der bliver aldeles afgjørende, har det Jøvik, hvorom her skal fortælles, baade en Slotsruin og en Latinskole, og det norske Gjøvik har ingen af Delene.

Dog lad mig nu først fortælle Historien, saa kan Folk jo altid, naar de faar hørt den, see at finde ud af, hvor Jøvik ligger.

Og saa vil jeg begynde med Slotsruinen, for det er et fast Punkt at holde sig til. Meget er der

jo rigtignok ikke tilbage af den, men det, som endnu staar, er til Gjengjæld saa fast, at det nu har staaet adskillige Aarhundreder og har set mange Slægtled af Jøvikinger klavre op ad sig. Baade Jøvik og Slotsruinen ligge ved Bredden af en Sø, men hver paa sin Side af den, saaledes, at naar man staar oppe paa Slotsruinen, ser man hele Jøvik med alle dets røde og blaa Tage stikkende frem mellem Haver og store skyggefulde Træer ligeoverfor sig. Derfor er Slotsruinen et yndet Maal for ensomme Spadserende, saadanne, som er blevne verdenstrætte og europakjede (thi Sligt kan ogsaa hændes i Jøvik), og som derfor helst i uforstyrret Ro ville overgive sig til deres egne Tanker eller vel snarere Drømmerier. Slotsruinen rager nemlig op mellem en saadan Mængde Brændenælder, Vedbendranker og alenhøit Græs, at man her godt kan tro sig udelukket fra hele den øvrige Verden og ligge og lytte til Søens sagte Skvulpen eller til en Brokfugls ensformige Fløiten og føle sig saa ensom, som om der slet ingen andre Mennesker var til. Og sker det saa, hvad jo let kan hændes, at man tilsidst bliver kjed af Ensomheden og sine egne Tanker og begynder at længes efter, at der dog endnu maatte være et Par Mennesker paa Jorden, saa behøver man kun at stige nogle Skridt høiere i Veiret op til Ruinens Top — og saa har man hele det kjære Jøvik liggende lige for sig med alle sine røde og blaa Tage og de hvide Skorstene, hvoraf Røgen saa fredeligt stiger i Veiret og mælder, at nu kunde det være paa Tide at gjøre Ende paa de melankolske Drømmerier og atter vende

tilbage til Verden for at faa sig lidt Aftensmad. — Forresten skal man dog ikke tro, at det blot er ensomme og melankolske Vandringsmænd, der søge ud til Slotsruinen — o nei! stundom kan der være muntert nok derude, naar et lille Selskab af Ungersvende og unge Piger i en Alder fra 15 til 40 Aar (for man holder sig længe ung i Jøvik) efter at have flakket om i de store Skove nu atter paa Hjemveien gjør Holdt paa Slotsruinen og lader tre- og firstemmige Sange tone ud over Søen og dermed tillige underretter de værdige Fædre i Jøvik om, at nu kunne de ret snart glæde sig til atter at se den haabefulde Ungdom hjemme hos sig. Ja Slotsruinen faar saamænd ofte Besøg baade af sørgmodige og af glade Sjæle, og en trofast Ven er den, thi den tier bomstille med Alt, hvad den hører, og mæler aldrig et Ord derom til Nogen.

Fra hvilken Tid Slotsruinen egentlig hidrørte, og hvem der havde boet der i Borgens Velmagtsdage, var et meget omstridt Spørgsmaal i Jøvik. Poetiske og sværmeriske Gemytter vilde føre den helt op til Absalons Dage og paastode, at den oprindelig var bygget som Værn mod vendiske Sørøvere. Nøgterne Kritikere rystede paa Hovedet ad disse Phantasterier og erklærede, at Bygningen var opført i det Allertidligste under Kong Hans, men muligvis først i Slutningen af det sextende Aarhundrede. Begge Parter kunde forsaavidt have lige Ret i deres Paastande, som det fattedes paa alle skriftlige Oplysninger, og af Byggemaaden lod sig Intet slutte med Hensyn til Tiden for Borgens Opførelse, efterdi

kun Fundamenterne vare tilbage; et Stykke Hjørnemur ragede noget høiere op og dannede en fremspringende Pynt ud i Søen, endelig kunde de tidligere Grave og Volde tydeligt eftervises, men Alt dette var dog for lidet til at kunne give nogen archæologisk eller kunsthistorisk Veiledning.

Men i den forløbne Vinter havde Pastor Popp, der nød stor Anseelse i Jøvik som fremragende Theolog og Kirkehistoriker, taget Spørgsmaalet op til fornyet Undersøgelse og var herved kommen til høist overraskende Resultater, der kastede klart Lys ikke alene over Slotsruinen, men ogsaa over Byen Jøviks Navn og første Oprindelse, hvad tidligere havde ligget indhyllet i mørk Dunkelhed, uden at nogen Forsker endnu havde vovet at løfte en Flig af det hemmelighedsfulde Slør, som dækkede herover. Ved nemlig at sammenstille Saxo Grammatikus med Adam af Bremen og dernæst med en vidunderlig Skarpsindighed at udfylde Hullerne hos den ene af disse Krønnikeskrivere med Hullerne hos den anden, var det lykkedes Pastor Popp at eftervise, at den saakaldte Slotsruin hidrørte fra ingen ringere Standspersoner end de berømte Jomsvikinger. Søen, ved hvilken Borgen oprindelig var bygget, havde nemlig i Oldtiden staaet i Forbindelse med Havet, ja havde ligefrem været en Vig af dette, hvad endnu tydeligt kunde høres i Byens Navn. Og denne Omstændighed havde atter ført Pastor Popp til den lykkelige Tanke, at ikke alene Ruinen, men ogsaa Byen Jøvik selv var grundet af Jomsvikingerne, hvorpaa dens Navn udtrykkelig pegede — og hvis der

endnu var Nogen, som tvivlede, da vilde Pastor Popp bringe i Erindring, at saalænge man overhovedet kunde mindes, havde Byens Indvaanere altid kaldt sig for Jøvikinger, hvad der for ethvert Øre, som blot har allerringeste Sands for Sprogets Bygning, aabenbart viser sig som en Forkortning af Jomsvikinger. Hvad der navnlig gav Pastor Popps sindrige Bevisførelse sin fulde Vægt, det var den personlige Overbevisnings Styrke, hvormed han fremstillede den. Enhver, som talte med ham derom, og Pastor Popp var altid rede til at holde et længere Foredrag, saasnart Talen kom paa denne Sag, maatte føle sig slaaet af den overordentlige Sikkerhed, hvormed han fremstillede sin Opdagelse, og erkjende, at der heri laa en fuldgyldig Borgen for dens Sandhed.

I Jøvik vakte Pastor Popps Opdagelse overordentlig Glæde. Man følte sig til Mode som en jævn borgerlig Familie, der hidtil har levet i beskeden Skjulthed, og som nu pludselig faar Underretning om, at den hører til Landets ældste Adelsslægter. Hver ægte Jøviking løftede Hovedet lidt høiere, naar han gik gjennem Byens Gader, thi han følte Vikingeblod rulle i sine Aarer. Alligevel var man nedladende nok til at bevare Forholdet til Nabobyerne uforandret, selv til de hovmodige Storborgere i Tibberød, som altid sloge paa deres fulde Pengeposer med et haanligt Sideblik til det »fattige Jøvik« uden at tænke paa, at Jøvik i sin Aand og Vid og Lærdom havde langt bedre Skatte end Tibberøds Sølvposer. Og nu, da man havde faaet Syn for Sagen, at man ned-

stammede i lige Linie fra Jomsborg, ja fra Palnatoke selv! — jo pyt, lad nu de lange Philistre fra Tibberød komme med deres Pralerier, de kunne være visse paa, at den lille David fra Jøvik skal sende dem et Palnatokeskud lige i Planeten, saa at de skulle gaa bagover ligesom den gamle Philisterkæmpe!

Den almindelige Begeistring, som fyldte alle ægte Jøvikingers Hjærter, fik et fuldttonende Udtryk i et Digt, som Jøviks store Digter og glimrende Lyriker Svanemose lod indrykke i Jøviks Dagblad, og hvoraf den første klingende Strofe hidsættes her:

Hil Dig, o Jøvik! Dig priser min Sang,
Sang fra begeistrede Læber!
Ætling af Jomsborg paa blomstrende Vang,
Ormenes Yngel Du dræber!
Hil Dig, o Jøvik! i Jubel og Klang
Op over Skyen Du stræber!

Og i stigende Begeistring steg Digteren høiere og høiere op over Skyerne, indtil han tilsidst sluttede Digtet med at sammenligne Jøvik med Palnatoke, der skyder Viddets sikkert rammende Pil ind i Hjærtet paa den feige og aandsforladte Harald Blaatand Tibberød.

Svanemoses Digterberømmelse steg ved dette Digt til en saadan Høide, at han næsten fordunklede Pastor Popp, hvorfor denne heller ikke undlod ved given Leilighed at erindre om, at det var ham og ikke Svanemose, hvem den mærkelige Opdagelse skyldtes, og hvem Byen derfor maatte takke for sin nye Berømmelse.

Men al denne Glæde og Jubileren fik et pludseligt og uventet Stød ved et Par skarpe Artikler, som Jøviks Dagblad bragte, og hvori Pastor Popps mærkelige Opdagelse blev gjort til Gjenstand for en skaanselløs Kritik. Den unævnte Forfatter opløste Pastor Popps sindrige og skarpsindige Bevisførelse Led for Led, ja havde den Uforskammethed at gjøre ikke alene Popps lærde Afhandling, men endogsaa den hæderlige By Jøvik til Gjenstand for en ligesaa uærbødig som upassende Omtale. Toppunktet af sin Uforskammethed naaede Forfatteren, da han i Slutningen af sine Artikler gjorde en spydig Hentydning til Svanemoses herlige Kvad og kaldte Digteren — har man nogensinde hørt slig Frækhed! — for Mosesvanen!

Disse Artikler vakte en umaadelig Harme og Forbitrelse i hele Jøvik. Man var ingen Fjende af Kritik — paa ingen Maade! Tværtimod, man anerkjendte dens store Værd og ønskede den gjerne, men det skulde være en human og urban Kritik, der var Byen Jøvik værdig, og ikke slige Pøbelagtigheder.

Men hvem var Ophavsmanden til al denne Nederdrægtighed? Det var det første Spørgsmaal, som reiste sig. Enkelte gjættede strax paa Tibberød, thi kun derfra kunde slige djævelske Paafund komme, men disse Kortsynede bleve strax tilretteviste med den Bemærkning, at i saa Fald maatte Artiklerne have staaet i Tibberøds Avis, men vilde aldrig være komne frem i Jøviks Dagblad. Nei Artiklerne maatte aabenbart komme fra Jøvik selv, men hvem

af Byens Indvaanere skulde man vel tiltro et saa æreløst Forræderi mod Byens store og dyrebare Minder?

Det blev atter her Pastor Popp, som viste Vei. Efter hans Mening kunde de skammelige Artikler kun hidrøre fra Overlærer Plagemann, som efter Popps Sigende var Jøviks onde Aand, dens Utgardeloke, som allevegne fremkaldte Splid og Usamdrægtighed! Og Pastor Popp kunde endogsaa her bestemt eftervise Motiverne: disse vare ikke andre end den pure og skære Misundelse. Plagemann, der var Lærer i Historie ved Jøviks lærde Skole, var nemlig forbitret over, at det ikke var ham, som havde gjort den store Opdagelse, og vilde nu hævne sig ved sin ondskabsfulde Spot. Pastor Popp agtede derfor slet ikke at svare derpaa, thi det vilde være at bevise den unævnte Modstander altfor stor Ære. Slige anonyme Skriblerier skal man slet ikke svare paa, men blot lade, som om de ikke vare fremkomne, saa ville de blive ligesaa hurtigt glemte. Og ved nærmere Overveielse udfandt Pastor Popp, at det var endogsaa godt, at disse skammelige Artikler vare fremkomne, thi de kunde tjene som en Aandernes Prøvesten. Hver ægte Jøviking maatte nemlig i sit Hjærte føle sig overbevist om Rigtigheden af hans Opfattelse, medens derimod hver, som gav den anonyme Skribler Ret, dermed stemplede sig selv som en Mand uden det rette Borgersind. Og hermed var den Poppske Opdagelse slaaet fast som en Trossætning, hvilken ingen vovede at angribe for ikke at bringes i Vanry som slet Patriot og daarlig Borger.

End ikke Overlærer Plagemann vovede at udtale sig videre, men hyllede sig i en forsigtig Taushed, og saaledes blev det staaende uafgjort, om det var ham eller en Anden, som var Forfatter til de berygtede Artikler.

Det var overhovedet et mærkeligt Aandsliv, som paa den Tid rørte sig i Jøvik. Uagtet den lille By kun talte et Par Tusinde Indbyggere, hævede den sig dog høit over andre meget større Byer, hvis hele Stræben gaar udelukkende op i Madstrævet og Profiten, og hvor man kun tænker paa at nyde et materielt Velvære. Nei i Jøvik havde man sat sig et anderledes høit og værdigt Formaal, her syslede man med Literatur og Videnskab, og den lille By kunde med Stolthed pege paa fremragende Navne i begge Retninger. Det var høist mærkeligt, saa mange store Mænd som her virkede og satte Verden i Forbauselse. Naturligvis kunde man jo, som altid, tvivle, om »det Store ogsaa virkelig er saa stort«, men i Jøvik holdt man sig forvisset derom, ja det var en ligefrem social Trosartikel, som man maatte underskrive, om man da ikke vilde holdes for en slet Borger. Det er ikke let at sige, hvad det var, som fremkaldte dette stærke Aandsrøre. Nogle mente, at det var Byens udmærkede Latinskole, der samlede et fortrinligt Lærerpersonale og derigjennem indvirkede befrugtende paa den studerende Ungdom. Andre mindede om den uforklarlige Styrelse, som har udvalgt Athen, Florents, Weimar og gjort dem til Brændpunkter for Kunstens og Videnskabens høieste Blomstring, medens langt større og rigere Stæder ikke

have formaaet at frembringe Noget, som rager op over den almindelige Middelmaadighed. Til de nævnte Byer vil da ogsaa Jøvik kunne føie sit Navn med den stolte Bevidsthed trods sin ringe Størrelse dog at være en Stormagt i Aandens Verden.

Vi have allerede nævnet Svanemose: hvilken mærkelig Digternatur var han dog ikke! Ikke alene en vidunderlig Evne til at udforme Sproget i de mest velklingende Vers og til at rime op ad Korallerne og ned ad Krystallerne — men hvad der næsten vakte en større Forbauselse, var den overlegne Lethed, hvormed han tumlede de vanskeligste religiøse og ethiske Problemer ud fra de forskelligste Standpunkter. Det var umuligt at sige, om Svanemose var Theist, Pantheist, Atheist eller Materialist, thi han var ingen af Delene og dog det Altsammen. Netop dette gav hans Digtning en ganske overordentlig Friskhed, thi her var ingen Gjentagelse, ingen Faststivnen i det engang Vedtagne, men Synsmaaden var altid ny og overraskende. Hver Gang en ny Fortælling eller et nyt Bind Digte skulde udkomme af Svanemose, vakte det den største Spænding og Forventning, thi man vidste aldrig, om Digteren her vilde optræde som Realismens begeistrede Talsmand eller som Romantikens trofaste Ridder, om Grundsynet for Tilværelsen var nordisk-grundtvigiansk eller europæisk-parisiansk eller endelig en hidtil ukjendt Blanding af begge Dele.

Som det ikke sjeldent hænder, at Aandens sande Stormænd maa nøies med beskedne ydre Livsstillinger, saaledes var det ogsaa Tilfældet med Svanemose.

Han var Adjunkt ved Latinskolen og hans Lærefag var Dansk og Oldnordisk. Han vidste især at fængsle Disciplene ved sine ypperlige Foredrag over nyere Skjønliteratur, hvor han efterviste, hvorledes hele den moderne Literatur lige siden Goethe igjennem mange forskjellige Brydninger og ad krogede Omveie dog ustandseligt arbeider sig frem imod et bestemt Maal, nemlig Digteren Svanemose, og først i ham naaer sin Fuldendelse. Gjennem Oplæsning af sine egne Digterværker oplod han Disciplenes Øine og Øren for, hvorledes Englands og Tydsklands Lyrikere og Nordens Dramatikere allesammen forenedes i lykkelig Harmoni i Svanemoses Digtninge. Det hændtes engang, at den lille Poul Werner, som var Klassens vittige Hoved, opkastede det vanskelige Spørgsmaal, hvad den moderne Literatur egentlig skulde tage sig for efter at have frembragt Svanemose og i ham at have naaet sin Fuldendelse. Svanemose taug en Stund stille og saae alvorsfuldt ud af Vinduet, hvilken Pause blev benyttet til at give den oldnordiske Grammatik endnu en Overhaling, hvad den nok kunde trænge til. Saa vendte Svanemose sig om og forklarede for Disciplene, at vistnok var det overmaade vanskeligt at udtale en bestemt Mening herom, men at der dog turde være Rimelighed for, at det vilde gaa med Svanemoses Digterbegavelse som med *Alexandri Magni Imperium*, at den nemlig efter hans Død vilde blive udstykket paa mange Hænder, og at Literaturen dernæst atter vilde bevæge sig frem gjennem stærke Brydninger og ad mange Omveie, indtil det lykkedes den at

frembringe en ny Svanemose. Dog vilde dette sidste først ske efter mange Aarhundreders ja maaske Aartusinders Forløb, thi Forsynet eller Naturen er nu engang ganske overordentlig sparsom ja næsten kneben med at tilsende Menneskeheden slige omfattende Genier, der i sig samle hele Tidens aandelige Fylde.

Det kunde dog være et Spørgsmaal, om Svanemose havde faaet Latinskolens Disciple til at gaa ind paa denne nye Opfattelse af den moderne Literaturs Udvikling, om han ikke havde havt en trofast Ven og Bundsfælle i Byens æsthetiske Anmælder og Kritiker, Hans Wouwermann. Dennes Autoritet var saa meget større, som han paastod i lige Linie at nedstamme fra den berømte hollandske Maler af samme Navn. Rigtignok formaaede han ikke at fremlægge nogen Stamtavle, som kunde godtgjøre Rigtigheden heraf, men da der, som Pastor Popp bemærkede, heller ikke lod sig fremføre noget Bevis i modsat Retning, holdt man sig dog, med Undtagelse af den kritiske Plagemann, for overtydet om Nedstamningens Ægthed, saa meget mere, som kunstforstandige Folk i Jøvik paastode, at man tydeligt kunde kjende paa Wouwermanns æsthetiske Anmældelser, at der flød hollandsk Malerblod i hans Aarer. Thi vel var Hans Wouwermann ikke selv bleven udøvende Kunstner, men der var i hans Artikler en saa dyb Forstaaelse af Kunstens inderste Væsen, en saadan Færdighed i at anvende kunstneriske Terminologier som bred Pensel eller spids Pensel, mættet Kolorit, halvdunkle Tinter, fine Konturer og stærke Lasurer, at herved aflagdes et væg-

tigere Vidnesbyrd for hans Herkomst end tørre prosaiske Stamtavler kunde afgive.

Svanemose og Wouwermann havde siddet paa Skolebænk sammen og der sluttet et Venskab, som skulde vare langt ud over Skoletiden. Man taler saa ofte om den misundelige og hadske Kritik, der i sin ufrugtbare Goldhed Intet selv formaar at frembringe og derfor søger sin Tilfredsstillelse i at nedrive Alt, hvad Andre frembringe. Men paa Wouwermann passede dette ikke. Hans Hjærte slog varmt og begeistret for alt Skjønt og Høit, og endydermere med Venskabets hele Trofasthed for Svanemose. Ja muligt skyldte denne ham sit overordentlige Digterry eller i al Fald, at han saa hurtig havde vundet et anset Digternavn og ikke i Lighed med andre store Genier i mange Aar maatte kæmpe med Miskjendelse og Mangel paa fortjent Anerkjendelse. Allerede ved den første lille Digtsamling, som Svanemose udgav, endnu i beskeden Tvivl om dens Værd, havde Wouwermann strax været ved Haanden og i en høistemt Anmældelse henledt Opmærksomheden paa denne kostelige Perle, og senere havde han, hver Gang Svanemose udgav et nyt Foster af sin Muse, stedse stødt høiere i Trompeten, og derved overtydet ikke alene Omverdenen, men ogsaa Svanemose selv om, at denne var en Stjerne af første Rang, der i sit glimrende Seirsløb vilde bringe alle andre store og smaa Sole paa Literaturens Himmel til at blegne. Og med ikke mindre Dygtighed havde han formaaet at slaa enhver Opposition til Jorden, der reiste sig mod den store Digter. Naar saaledes iøvrigt

brave og rettænkende Mænd havde yttret Uro over Svanemoses hyppige Skiften af Standpunkter, ja deri endog villet se en Fare for Religionen og den offentlige Moral, da havde Wouwermann fjernet enhver Frygt i saa Henseende ved at eftervise, at denne Vexlen var saa langt fra at hidrøre fra Mangel paa Charakter eller Fasthed, at den tværtimod var et utvetydigt Vidnesbyrd om Svanemoses ubetingede Aandsoverlegenhed. Thi vistnok har man Ret til at kræve en bestemt Livsanskuelse af Hverdagsmennesker, som holdes inden Pligtens og den daglige Gjernings snævert afstukne Grændser, men Sligt kan ikke fordres af Digtere, især lyriske, thi det vilde være at tvinge deres svulmende Aandsfylde indenfor utaalelelige Grændser. Saadanne maa ligesom Kometerne have Ret til at følge deres straalende Seirsløb fra den ene Ende af Himmelrummet til den anden, uden at man derfor behøver at ængstes for, at de skulle bringe Uorden eller Forstyrrelse blandt de skikkelige Planeter, der Aar ud og Aar ind bevæge sig i deres en Gang afstukne Baner.

Et var der dog, som Wouwermann maatte dadle hos Svanemose, og som han dybt beklagede, at hans Ven nogensinde havde indladt sig paa: det var at gifte sig. Vistnok var Fru Svanemose den sødeste lille Kone, man kunde tænke sig, og hun havde skænket sin Mand nogle allerkjæreste Børn — men alligevel havde Svanemose dog paalagt sig selv en utaalelig Lænke, under hvilken han vilde sukke hele sit Liv. Slige mægtige Komet-Aander burde aldrig belemre sig med Kone og Børn, men føre en i alle

Maader fri og ubunden Tilværelse. Følgen var da ogsaa den, at Svanemose istedenfor efter Behag at tage Ophold i de store Kulturcentrer, Berlin, Paris eller London, nu lig en Prometheus sad fængslet til Jøviks Latinskoles Klippeblok, hvor ikke engang Jupiters stolte Ørn, men uvorne Drenge ved deres Spilopper og Drillerier hakkede ham Hjærtet ud af Livet.

Som nu Ordsproget siger, at een Svale gjør ingen Sommer, saaledes var Svanemose ei heller den eneste Digter i Jøvik. Ved Siden af ham var der en anden opgaaende Digtersol, der ligesom han havde fundet et betryggende Skjul indenfor Latinskolens Mure: det var Læreren i Fransk, Hr. Adjunkt Matthias Grønberg. At Svanemose var det store Digterlys og Grønberg det lille, var den gængse Opfattelse i Jøvik, som deltes af Alle undtagen af Hr. Matthias Grønberg selv. Han var et Par Aar yngre end Svanemose og havde oprindelig ikke været nogen ringere Beundrer af ham end Wouwermann var, ja han havde selv, opflammet af Svanemose, begyndt at røre Harpens Strenge i samme Tonart som denne. Men alt som hans Digtninge udfoldede sig og gav ham en større Svingkraft, begyndte der at opkomme en Anelse hos ham, at han var ligesaa stor en Digter som Svanemose, ja muligvis, naar han engang stod i sin fulde Digterkraft, vilde overflyve ham. Og denne Anelse var i Løbet af et Par Aaringer, i hvilket han havde ladet Prøver af et Par større Digtninge offentliggjøre i Jøviks Dagblad, bleven til en fast Forvisning. Senere havde han faaet offentlig Understøttelse til et Aars Ophold i

Paris for at studere fransk Sprog og Literatur, og i denne Tid var der foregaaet et stort Omsving i alle hans Meninger. Han var nemlig kommen til Erkjendelse af, at Alt, hvad han hidtil havde tænkt og troet, og Alt, hvad man i Jøvik havde tænkt og troet, det duede slet ikke mere, men at det Altsammen var en forældet Verdensanskuelse, der havde gjort Menneskeheden adskillig Gavn i tidligere Dage, i den uoplyste Middelalder og maaske endnu i det sextende og syttende Aarhundrede, men nu var den forlængst aflægs og kunde slet ikke bringes i Anvendelse i det høit oplyste nittende og tyvende Aarhundrede. Men i Paris skinnede nu Sandhedens nye Sol, der var man kommen til Erkjendelse af de nye Love, hvorefter Menneskeheden skal styres. Hertil kræves en splinterny Poesi, en splinterny Literatur, endelig en splinterny Religion og Moral. Og alt dette Splinternye vilde Grønberg selv bringe til Jøvik, hvor man ingen Anelse havde om, hvad der bevægede sig i den store Literaturverden udenfor, men i god Tro paa alt det Gamle sad eller rettere laa og sov overfor Slotsruinen. Dog Matthias Grønberg laa ikke paa den lade Side, han studerede ikke blot Literatur, men ogsaa Philosophi og Naturvidenskab, navnlig Darwin. Og saa gik det ham med Darwin, som det tidligere var gaaet ham med Svanemose: i Begyndelsen følte han sig som Disciplen, der ærbødigt lytter til den store Lærers Ord, men jo mere han arbeidede sig ind i Darwins Skrifter, des mere jævnbyrdig følte han sig med den geniale Naturforsker, thi han kunde jo i Grunden

ligesaa godt selv have fundet paa det Altsammen. Og tilsidst kom han saa vidt, at han fornam, at han var i Færd med at komme udover Darwin og frembringe noget endnu Bedre. Thi der var dog saa meget Usikkert og Famlende hos den store Naturforsker med Hensyn til Tingenes første Ophav og sidste Endemaal, hvorom Grønberg mente, at han vilde kunne bringe ganske anderledes Lys og Klarhed. Dette gjaldt især om Menneskets Stilling i den store Verdenssammenhæng, thi vel havde Darwin bragt den nye og store Tanke frem, at Menneskene nedstamme fra Aberne, men han havde dog ikke kunnet frigjøre sig fra den gamle og triviale Opfattelse, at Menneskene ere fuldkomnere end Dyrene. Men Grønberg havde gjennem et omhyggeligt Studium fundet saa mange Beviser paa, at Alt hos Menneskene er nedarvet, og at de altid kun handle efter et Instinkt, medens det omvendt var lykkedes ham at finde saa mange Exempler paa Overlæg og frit Valg hos Dyrene, at Grønberg nærede en til Vished grændsende Formodning om, at Dyrene er en høiere Udviklingsrække end Menneskene. Ganske vist kunne Dyrene ikke tale, men deraf har man ikke Ret til at slutte, at de heller ikke kunne tænke, tværtimod er der i deres tause, stille Adfærd mellem Menneskene meget, som tyder paa, at de bedre end Menneskene kunne raade Tilværelsens Runer. En Bekræftelse herpaa fandt han i den gammelægyptiske Dyrekultus, thi Ægypterne vare jo som bekendt Oldtidens viseste Folk, for hvilket selv Grækerne maatte bøie sig. Endnu havde han ikke afsluttet sine Under-

søgelser herover, men han var vis paa, at naar han engang traadte frem med denne ganske ny Opfattelse, da vilde den, om den blev gjennemført i Samfundslivet, og Dyrene kom til de Rettigheder, som Menneskene i deres brutale Herskesyge saalænge have berøvet dem, medføre en Omdannelse af dette, i Sammenligning med hvilken Socialdemokraternes vildeste Drømme ville blive til en ren Børneleg.

Matthias Grønberg havde været hjemme et Aars Tid efter sin Pariserreise. Han syslede meget med sine Studier, skrev og digtede, men havde endnu Intet offentliggjort i denne Retning. Dels havde han endnu ikke Alt paa det Rene, og han følte nok, at han maatte være fuldt rustet, inden han begyndte sin store Omdannelse af Literaturen og Samfundsordenen — dels forudsaae han, at man i Jøvik endnu var saa hildet i Fortidens forældede og bornerede Anskuelser, at der vilde hengaae lang Tid, inden hans nye Ideer vilde komme til et seirrigt Gjennembrud. Kun af og til havde han i Smug aabnet en Ventil og sluppet en og anden af sine dampende og kogende Ideer ud til et Forsøg. Dette havde han gjort et Par Gange i de franske Timer paa Skolen, og han var da bleven frydefuldt overrasket ved den spændte Opmærksomhed, hvormed Disciplene hørte paa ham. Denne skyldtes dog nærmest den Omstændighed, at Drengene fandt deres Fordel ved at lade Hr. Grønberg tale istedenfor selv at skulle tale og derved muligvis paadrage sig et Maadeligt eller Temmeliggodt og de derefter følgende Ubehageligheder i Hjemmet.

Hvor rigt og bevæget end Digterlivet viste sig i Jøvik, var det dog alligevel ikke i dette, at Byen søgte sin største Berømmelse. Jøviks egentlige Stolthed var dets Theologer. Og gaar man ud fra, at Religionen er Menneskenes vigtigste Anliggende, efterdi den angaar deres evige Bestemmelse, medens alt det Øvrige kun vedkommer Timeligheden, saa maa man vel ogsaa indrømme, at Theologi er vigtigere end Poesi og Literatur. Spørgsmaalet er kun, hvad Slags Theologi det er, man faar, thi der er mange Arter af Theologi, ligesom der er mange Theologer, og hver af disse raaber jo paa, at hans Theologi er den eneste sande og rette. Men netop i dette Stykke var Jøvik udmærket forsørget, det havde i Pastor Popp en ligesaa lærd og kyndig som ufortrøden Forkæmper for den sande og uforfalskede Kirkelære. Pastor Popp var orthodox Theolog lige ud til Fingerspidserne og holdt sig fjern fra Methodisme, Pietisme, Kvietisme og overhovedet Alt, hvad der ender paa —isme. Men især var Pastor Popp en vældig Bekæmper af Rationalismen, hvilken han ansaa for Christendommens argeste Fjende, langt farligere end Fritænkeri og Atheisme. Disse sidste vidste man dog, hvad var, thi de traadte aabenlyst frem til Kamp, men Rationalismen listede om i Halvmørket og gav sig en hyklerisk Maske af Christendom, skjøndt den i sin Grund fornægtede al Christendom. En alvorlig Fritænker kunde omvende sig og blive en troende Christen, men en Rationalist kunde aldrig omvende sig, han sad hele sit Liv igjennem uhjælpelig fast i Forstandens Hængedynd.

Derfor tordnede Pastor Popp ogsaa med saadan Vælde mod Rationalismen, at den ikke turde vove at komme ham nær paa langt Hold, og Pastor Popp kunde med Føie rose sig af, at der hverken i Jøvik eller i to Miles Omkreds fandtes nogen Rationalist, som turde stikke Hovedet frem. Om der endnu fandtes nogen skjult Rationalisme, turde han vel ikke ganske benægte, men den vedkom i al Fald ikke ham: *de occultis non judicat ecclesia.*

Ikke blot Rationalismen forfulgte Pastor Popp med ubøielig Strenghed, men ogsaa Alt, hvad der paa nogen Maade kunde smage af Rationalisme. Saaledes vare Afholdsforeningerne en særlig Gjenstand for hans Vrede, og det var da ogsaa lykkedes ham at forhindre deres Fremkomst i Jøvik. De vare efter hans Mening kun en Planteskole for Rationalismen, ret en Satans Synagoge, der under et ydre Ærbarheds Skin søger at fraliste Folk deres christelige Tro. En orthodox luthersk Drukkenboldt er derfor langt at foretrække for en rationalistisk Afholdsmand, thi den første er en ærlig Karl, der aabent bekjender sine Synders Mangfoldighed baade i Ord og Gjerning, medens den sidste er en Pharisæer og Hykler, der indhyller sig i Selvretfærdighedens Kaabe. Disse dristige Paastande havde ganske vist fremkaldt nogen Modsigelse i Jøvik, men Pastor Popp erklærede, at han var rede til at forsvare dem ud af den hellige Skrift, af Kirkefædrene og Reformatorerne og ud af sin christelige Bevidsthed. Mod dette tredobbelte Artilleri var der Ingen, som vovede at blæse til Angreb, dertil havde man altfor stor

Respekt for Pastor Popps theologiske Overlegenhed. Den Eneste, der af og til dristede sig til en Skærmydsel om disse Materier, var Overlærer Plagemann, der gjerne tog Afholdsforeningerne i Forsvar. Men Popp sagde, at det var slet ikke Plagemanns virkelige Mening, han gjorde det kun af sin sædvanlige Oppositionslyst og Drillesyge, hvorfor Popp ogsaa ansaa det for under sin Værdighed at uleilige sig med en alvorlig Gjendrivelse.

Af Ydre var Pastor Popp en statelig Mand at se til. Hans ranke Holdning, hans hvasse Blik og hans store Fuldskæg gav ham et militært Udseende, der nok skulde sætte Folk i Respekt. Hans Stemme var høi og klar og lød stundom med en skarp Kommando, der fremkaldte Frygt og Bæven i svage og ubefæstede Sjæle. Men hvo, der kjendte ham nærmere, fandt, at der bag det barske Ydre skjulte sig megen Godmodighed, og at det ikke var saa vanskeligt at komme ud af det med ham, naar man forstod at tage ham paa rette Maade. Ogsaa var Pastor Popp bekjendt for den Iver, hvormed han tog sig af Byens Fattige og Syge. Han havde her en trofast Medhjælp i sin Hustru, der var ligesaa virksom og talende som han. De levede i et lykkeligt Ægteskab, der var velsignet med en talrig Børneflok. Ogsaa heri saa Pastor Popp et Bevis paa sin Rettroenhed, thi en luthersk Præst burde efter hans Mening ikke liste sig gjennem Livet som en forknyt Pebersvend eller en katholsk Munk, men frimodigt møde frem for Verden med Hustru og Børn, jo flere, des bedre.

Popps gode Hjærte viste sig ogsaa deri, at han trods sin store Familie havde taget to fattige Seminarister i Huset til sig, hvilke han forberedte til theologisk Embedsexamen. De gik almindeligt i Byen under Navnene Sem og Cham, uden at Nogen kunde sige, hvorfra disse patriarchalske Navne skrev sig, eller hvorfor de overhovedet havde faaet dem, men de vare nu engang blevne vedtagne af Alle, saa at de to unge Mænd endog kaldte sig selv indbyrdes derfor. Popps theologiske Methode var meget simpel: den bestod i at holde sig til Collegiehefterne og indexercere dem baade forfra og bagfra. Derimod fraraadede han alt selvstændigt Studium, der kun bragte Forvirring og Uorden i Rækkerne. Han kunde her fremstille sig selv som et advarende Exempel, thi det var nær gaaet ham galt i Dogmatik, blot fordi han paa egen Haand havde studeret Dorner og Ritschl. Og disses Meninger vilde Examinator ikke godkjende, men heldigvis havde Popp endnu i rette Øieblik husket paa, hvad Examinator selv mente om den Ting, og dermed havde han reddet sit *Laud*. Det theologiske Examensstudium havde efter Popps Mening ligervis som Magneten tvende Poler, hvorom det bevægede sig: den ene var Collegiehefterne, det var den positive Pol, til hvilken man skulde holde sig i størst mulige Nærhed — den anden var Rationalismen eller den negative Pol, fra hvilken man skulde holde sig i størst mulige Afstand. Disse Lærdomme faldt i god Jord hos de tvende Tilhørere, der med saadan Flid og Iver tilegnede sig alle Popps theologiske Meninger og Anskuelser, at Overlærer

Plagemann kaldte dem for Poppedrengene. Ja naar Plagemann ret var i sit krakilske Lune, drev han Uforskammenheden saa vidt, at han kaldte alle theologiske Studenter for Poppedrenge, men det vovede han dog aldrig at gjøre, naar Pastor Popp selv var tilstede, og det vilde visselig ogsaa være bekommet ham temmelig ilde.

Men Jøviks egentlige lærde Storhed og theologiske Berømthed af første Rang var dog ikke Pastor Popp, men det var — *o reverendissime spælamkadissime!* — Byens Sognepræst, den velærværdige Hr. Niels Brylle. Det var en Lærdom og en theologisk Indsigt, efter hvis Lige man forgæves vilde søge i de tre nordiske Riger, ja maaske i Tydskland med; det var især hans udbredte orientalske Sprogkundskaber, der vakte almindelig Forbauselse. Det hed sig om ham, at han ikke alene talte Græsk og Latin, som vi Andre tale Dansk, men at han ogsaa kunde Tyrkisk og Arabisk. Spurgte man Hr. Niels Brylle selv derom, da svarede han kun med et stille Smil, idet hans Beskedenhed forbød ham at sige mere. Men henvendte man sig til Pastor Popp, da sagde denne: »Niels Brylle kan ikke alene Tyrkisk og Arabisk, men han er ogsaa godt hjemme i det tamuliske og det anamitiske Sprog.« Og dette Svar bragte Folk til at spærre Øinene endnu høiere op af Forbauselse, da man kun havde yderst taagede Forestillinger om, i hvilke Dele af Verden disse vidunderlige Tungemaal taltes, hvori Pastor Brylle sagdes at være godt hjemme. Men dennes Dygtighed var visselig ikke ringere i Dogmatiken. Allerede

som Student havde han vakt Opmærksomhed blandt sine Jævnaldrende ved sine grundige dogmehistoriske Studier. Ja han havde endog opfundet en ny theologisk-mathematisk Methode, der i høi Grad lettede Studiet af Dogmatiken og Dogmehistorien. Han tegnede nemlig Polygoner, i hvis Hjørner han indskrev Navnene saavel paa de orthodoxe Kirkelærere som paa de forskjellige Kættere og Hæretikere. Ved nu at drage Forbindelseslinier mellem Hjørnerne og tillige dreie Polygonerne i forskellige Stillinger, kunde man faae en let og bekvem Oversigt over alle de forskellige theologiske Meninger. Denne Methode, som efter Opfinderen havde faaet Navn af den polygone Brylle-Methode, var bleven modtaget med stor Jubel af de Studerende, thi man kunde herved ikke alene paa den letteste Maade tilegne sig det lærde Kundskabsstof, som kræves ved theologisk Embedsexamen, uden at tænke det mindste derover, men ogsaa ligesaa hurtigt viske det Altsammen ud igjen, naar Examen var vel overstaaet. Og dette ansaas for en stor Fordel af Mange, som holdt for, at det Bedste, man kan gjøre efter endt Examen, er snarest muligt at stryge alt det lærde Kram af sig igjen for at lade Troens Lys skinne for Menigheden i sin fulde Glands, ufordunklet af al Theologi og al Lærdom.

Forøvrigt havde Niels Brylle under sit Examensstudium ikke fulgt Pastor Popps Raad, udelukkende at holde sig til Collegiehefterne, men han drev det theologiske Studium efter en saa omfattende Maalestok, at hans Kammerater paastode om ham, at han

havde læst to Femtedele af de theologiske Bøger paa Universitetsbiblioteket. Om dette Tal skyldtes et blot løseligt Overslag, eller om det var udfundet gjennem en mathematisk Beregning ved Hjælp af den polygone Brylle-Methode, maa henstaa uafgjort. Det kan da ikke undre, at Brylle tog den theologiske Embedsexamen med den stolte Charakteer: *Laudabilis et quidem egregie.* Studenterne forsikrede, at i tohundrede Aar havde Ingen taget en saa brilliant Examen. Derefter reiste Niels Brylle udenlands og opholdt sig et Par Aar ved fremmede Universiteter. Gjennem Studiet af nyere tyske Dogmatikere uddannede han sin polygone Methode til en saadan Fuldkommenhed, at han ved dens Hjælp ikke alene kjendte alle de dogmatiske Vildfarelser, der havde været i Verden, men ogsaa kunde udregne alle dem, som i Fremtiden ville komme. Dette var atter kommen ham til Gode ved hans Disputats for den theologiske Licentiatgrad, som bar den klangfulde Titel: *De hæreticis et falsis novissimorum temporum opinionibus.* Han havde faaet særlig Tilladelse til at benytte det latinske Sprog ved den mundtlige Handling, ved hvilken han slog Opponenterne fuldstændigt af Marken, ikke blot fordi de slet ikke kunde hamle op med ham i Latinen, men ogsaa fordi de vare nogle rene Sinker i den dogmatiske Regnekunst i Sammenligning med Niels Brylle, der paa sine Fingre kunde gjøre Regnskab ikke blot for Nutidens, men ogsaa for alle Fremtidens vrange Lærdomme og Kætterier.

At nu en Theolog af saadan Lærdom og Berømthed var bleven Sognepræst i Jøvik, skyldtes ene Pastor Popp. Denne var et Par Aar yngre end Brylle og var selv bleven manuduceret af ham til Embedsexamen og nærede fra den Tid stor Ærefrygt for hans theologiske Lærdom, som han kjendte af egen Erfaring. Da nu Sognekaldet i Jøvik, hvor Popp var anden Præst, var blevet ledigt, var Popp med sin sædvanlige Resoluthed gaaet op til Kultusministeren og havde sagt til ham: »Jeg maa gjøre Deres Excellence opmærksom paa, at der i Jøvik rører sig et usædvanligt Aandsliv, at derfor den nye Sognepræst nødvendigvis i theologisk Dygtighed maa kunne staae ved Siden af mig, og dertil veed jeg ingen Anden at udpege end Licentiat Brylle.« Denne frimodige Tale havde gjort saa stærkt Indtryk paa Ministeren, at han uden Betænkning havde fulgt det gode Raad. Saaledes fremstillede Popp Sagen, og han pleiede gjerne at tilføie, at man i Jøvik væsentlig skyldte ham Tak for den store theologiske Acquisition, Byen havde vundet i den lærde Pastor Brylle.

Man sandede snart, at den nye Sognepræst i ikke ringe Grad vilde bidrage til Jøviks Glands og Berømmelse. Allerede hans Bibliothek, som han sendte i Forveien, vakte store Forventninger. Medens den tidligere Sognepræst foruden sin Bibel kun havde eiet nogle theologiske Lærebøger og et Par praktiske Haandbøger, saa sendte Pastor Brylle et helt Vognmandslæs Bøger, som, da de bleve opstillede, fyldte to rummelige Sale lige fra Gulvet til Loftet. Med

Undtagelse af Latinskolens Bibliothek havde man i Jøvik aldrig før seet saa mange Bøger paa een Gang.

Og bagefter kom Manden selv. I Begyndelsen følte man sig maaske lidt skuffet. Man havde troet, at saa lærd en Theolog maatte se overordentlig imponerende ud, man havde halvveis ventet, at han vilde indblande adskillige græske og latinske, maaske endog mesopotamiske og tamuliske Ord i sin Tale — men af Alt dette skete Intet. Pastor Brylle saae ud ganske som andre Mennesker og talte sit Modersmaal ligesaa godt og rent som alle andre Folk i Byen. Han gik lidt forover bøiet og duvede med Hovedet, men en lærd Mand skal da heller ikke kneise med Hovedet som en Kavalleriofficeer, der aldrig har hørt tale om Schleiermacher, og som holder Tyrkisk og Arabisk for det samme Sprog. Over de graablaa Øine hvilede ofte som et Taageslør, men det var Lærdommens Taage, som bortdrager Øiet fra de Trivialiteter, der til dagligdags foregaa paa Jorden — endelig gik han altid i sorte Klæder med hvidt Halstørklæde, men denne festlige Dragt egnede sig netop for en Mand, som lever i Tankens høiere Verden og daglig sidder til Taffels med Aandens Udkaarne. Byens unge Damer havde snart opdaget, at Brylle havde smukke og velformede Hænder; men en saadan velformet Haand er netop skikket til at føre Pennen for at gjøre allehaande lærde Notitser og Optegnelser. Haaret var sort og tilbagestrøget, lidt tyndt ved Tindingerne, men det skyldtes ogsaa den megen Lærdom. Pastor Brylle pleiede, navnlig naar han blev varm i Samtalen, at

stryge Haanden op igjennem det. Ondskabsfulde Tunger paastode, at han gjorde det af Forfængelighed, fordi de lange hvide Fingre toge sig saa godt ud i det mørke Haar — dog er der al Grund til at tro, at Pastor Brylle gjorde dette som saa meget Andet i lærd Distraction uden at tænke det Mindste derover. Da Brylle havde været et halvt Aars Tid i Jøvik, vare Alle enige om, at en ung lærd Theolog maatte se ud netop som han — ja tilsidst kunde man slet ikke tænke sig, at en saadan overhovedet kunde see anderledes ud end netop som Pastor Brylle.

Pastor Brylle var 35 Aar gammel og ugift. Flere af Byens Mødre havde henvendt deres Øine paa ham og udfundet, at en bedre Svigersøn kunde man ikke tænke sig, men Pastor Brylle var i det Kapitel baade døv og blind for alle Hentydninger. Den almindelige Mening i Jøvik var da ogsaa den, at Brylle havde valgt Theologien til sin Brud, og at han ikke vilde gifte sig for heelt og udeelt at kunne offre sig til sine lærde Studier, og herved lagdes endnu større Glands over den Nimbus, som alt omgav ham.

Foruden Pastorerne Popp og Brylle talte Jøvik endnu en tredie Theolog, nemlig Overlærer Plagemann. Men dennes Stilling til Theologien var af noget mislig Art. Ganske vist var han theologisk Candidat med bedste Charakteer, men hans urolige, lunefulde og altid kritiske Aand lod ham ikke komme til Hvile nogetsteds. Han var født Oppositionsmand, altid parat til at rykke i Felten mod Alt, hvad der paa nogen Maade havde fæstnet sig eller kunde

gjøre det ringeste Krav paa at være bindende Tradition eller bydende Autoritet. Det var gaaet ham lige omvendt af Pastor Popp, naar denne sad sikker og velforvaret i den lutherske Kirkelæres trygge Ark og herfra med Overlegenhed skuede ned paa alle —ismer, saa havde Plagemann aldrig kunnet finde Døren til Kirkens Ark, men havde drevet om mellem alle mulige —ismer, idet han stadigt ombyttede den ene med den anden. Nu var han omsider havnet i en Slags Mysticisme, hvor han var i fuld Begeistring over Christendommens sædelige og religiøse Virkninger, men alligevel haardnakket nægtede dens historiske Forudsætninger. Imidlertid var det dog et Spørgsmaal, om hans bevægelige Aand ret længe kunde holde sig paa dette Standpunkt, og om han ikke i Henhold til den bekjendte Regel: *causa sublata tollitur effectus* — omsider vilde finde det ufatteligt, at Christendommens sædelige og religiøse Virkninger kunde vedblive, naar der ingen Aarsag var, som fremkaldte dem.

Iøvrigt kunde ogsaa Svanemose paa en Maade regnes for Theolog, forsaavidt han havde hørt theologiske Forelæsninger i det første Halvaar, efter at han var bleven Student. Men han var snart kommen efter, at Theologien var altfor tørt Foder for hans høitflyvende poetiske Geist, og havde derfor opgivet dette Studium. Dog var derved ikke fremkaldt noget Nag eller Bitterhed i hans Sjæl — tværtimod kunde han endnu stundom have sine theologiske Phaser, hvor han under Pastor Popps Paavirkning skrev begeistrede Oder til Lutherdommens

Pris, hvad dog ikke hindrede ham fra ved given Leilighed at udtale en dybtfølt Foragt for alle Dogmer og Formler, hvormed man vilde fange og lænkebinde den frie Menneskeaand, der ligesom Havet spotter alle Lænker og Bøier. — Anderledes med Matthias Grønberg; han havde aldrig studeret Theologi, men var navnlig under sit Ophold i Paris bleven en fanatisk Modstander af Alt, hvad der blot lugtede af Theologi. Han mente, at det udelukkende er Theologien, som hindrer alle Menneskehedens Fremskridt og indsnævrer den i et kinesisk Mandarinvæsen, og at det særligt var Brylle og Popp, som var Skyld i, at Jøvik endnu hvilede i et middelalderligt Mørke og Barbari. En enkelt Gang havde han, som ovenfor fortalt, sluppet en Prøveballon ud mellem Latinskolens Disciple, men iøvrigt holdt han viseligt disse Tanker for sig selv, thi han indsaae, at Tiden var endnu ikke kommen, da han skulde fremtræde som Jøviks store Reformator og Udfrier af Middelalderens Mørke.

II.

Hvor mægtigt end Aandslivet rørte sig i Jøvik, vil det dog være indlysende, at man der ligesaa lidt som andensteds paa denne Jord kunde leve af poetiske Syner og theologisk Lærdom, men at Legemet krævede sin mere solide Næring af Brød, Kjød og andre Fornødenheder. Hvad Brødet angik, saa fik man det i prima Kvalitet hos Bagermester Rosen. Hans Rugbrød og Sigtebrød var fortrinligt, hans Hvedebrød af en Finhed og Hvidhed, som man skulde søge længe efter, og endelig bagte han nogle eiendommelige Hvedeknopper, der havde fundet stort Ry og vid Udbredelse under Navn af Jøviks Rosenknopper. Det forstaar sig dog, at man i Tibberød paa ingen Maade vilde indrømme dette. Man erkjendte vel, at man i Tibberød ikke havde saa store Digtere som Svanemose eller saa lærde Theologer som Popp og Brylle, men saa trøstede man sig til Gjengjæld med, at Brødet i Tibberød var meget bedre bagt, og at Jøviks Rosenknopper, hvor berømte de end var blevne, dog paa ingen Maade

kunde maale sig med Tibberøds Julekager, der vare ganske anderledes delikate.

Bagermester Rosen var imidlertid altfor forstandig en Mand, til at han i mindste Maade skulde bryde sig om, hvad Folk i Tibberød sagde om hans Rosenknopper eller hans Hvedebrød. Naar man bare i Jøvik spiste det med Behag — og derom kunde der ingen Tvivl være — saa kunde det være ham det Samme, hvad man sagde om det i Tibberød, hvor man ikke spiste det.

I det Hele var Bagermester Rosen af en overmaade sindig og rolig Natur, der ikke let lod sig bringe ud af sin lykkelige Sindsligevægt. Med stor Dygtighed havde han bragt sit Bageri i Veiret og var nu en meget velstaaende Mand, der nød almindelig Anseelse i Byen. Det Samme var Tilfældet med hans Hustru, som var kjendt af Alle under Navn af Tante Dorthe. Dette Navn skrev sig oprindelig fra Latinskolen, idet hun var i Slægt med Rektoren og i hans Hus gik under det omtalte Navn. Fra Rektorens Hus havde Latinskolens Disciple optaget det og ført det ud over hele Byen, saa at hun nu af næsten Alle kaldtes Tante Dorthe og derved paa en Maade blev Tante til hele Byen. Hendes tykke, trivelige Skikkelse gjorde hende velskikket til denne Værdighed, af hendes runde Øine lyste den største Hjærtensgodhed mod Alle, og det var en yndet Øvelse i Latinskolen at tegne hendes Billed ved Hjælp af lutter Cirkler. Ligesom man kunde finde de romerske Keiseres Billeder huggede i Marmor eller støbte i Bronze rundt om i alle det mægtige

Riges Stæder og Provindsbyer — saaledes kunde man ogsaa finde Tante Dorthes Billed anbragt paa alle Latinskolens Kathedre og Skoleborde, tegnet med Pen og Blæk eller zirligt udskaaret i Træ.

Saavel Tante Dorthe som hendes Mand nøde ikke blot almindelig Anseelse, men vare ogsaa afholdte af Alle, og deres Hus var efterhaanden bleven et Samlingssted for Jøviks opvakte Hoveder. Allehaande lærde og høie Æmner bleve drøftede her, medens Tante Dorthe sad og strikkede ivrigt, og Bager Rosen opmærksomt fulgte Diskussionen. Han blandede sig ikke videre i Samtalen, men nøiedes gjerne med at nikke med Hovedet eller udstøde et lille Grynt, naar Noget fandt hans Bifald, medens han omvendt, naar Noget mishagede ham, gjerne fik et Anfald af kort og tør Hoste, næsten som om han havde faaet Ordene i Vrangstruben. Kun en enkelt Gang, naar Ordskiftet blev meget varmt, kunde han opløfte sin Røst og i nogle faa Ord udtale sin Mening om Sagen, der gjerne vidnede om et sundt og forstandigt Omdømme. Det hændtes ikke sjældent, at Svanemose oplæste en af sine begeistrede Oder her, eller at Matthias Grønberg holdt et beaandet Foredrag over et eller andet nyt Phænomen i den franske Literatur. Pastor Popp var en jævnlig Gæst i Huset, især nu, da han forberedte Husets Søn til Konfirmation, og selv Niels Brylle rev sig stundom løs fra sine Studier og tog sig en Fri-Aften hos Bagerens. Der var da noget overmaade rørende og bevægeligt i at see den høilærde Mand sidde ved Aftensbordet, skære sit Smørrebrød

og lægge Spegepølse eller hollandsk Ost paa med samme Opmærksomhed som andre Dødelige, der ikke have det ringeste Kjendskab til de nyere dogmatiske Systemer efter Schleiermacher.

Alt i Bager Rosens Hjem bar Præget af Hygge og Velvære. Foran det gulmalede Hus stod en Række Lindetræer, der vare studsede og klippede saaledes, at de dannede som en hvælvet Buegang, under hvilken der var anbragt et Par Bænke. Paa varme og stille Sommereftermiddage tog Bager Rosen hyppigt Plads her, naar der ikke var Noget at gjøre i Bageriet, med en Avis i Haanden, som han studerede i Ro og Mag, og kom der en eller anden Husven forbi, indbød han ham til at tage Sæde og meddelte ham det nyeste Nyt. Ikke mindre hyggeligt var der inde i Dagligstuen, hvor det dæmpede Dagslys i en bred og rolig Strøm spredte sig over de gammeldags Møbler, blandt hvilke det mørke Mahognibord foran Sophaen og et solidt forarbeidet Chatol med rund Klap og Skabe ovenpaa især tildrog sig Opmærksomheden. Paa Væggene vare anbragte Billeder af Bjerglandskaber og store Domkirker, Minder om Ungdomsvandringer i fremmede Lande, og tvende Kobberstik efter Raphaels og Holbeins bekjendte Madonnabilleder i Dresden. Disse havde Bager Rosen især kjær; han sagde, at naar han saae paa dem, følte han sig altid til Mode, som han var i Kirke. Rigtignok havde Pastor Popp flere Gange sagt ham, at disse Billeder vare altfor katholske, og at han heller skulde ophænge Kranachs Billeder af Luther og Melanchton. Bager Rosen gav

Pastor Popp Ret heri og sagde, at han i Grunden selv havde tænkt det Samme, men alligevel lod han de to Madonnabilleder blive hængende og trøstede sig med, at der var vel ingen Fare for, at han selv eller Mutter eller nogen af Børnene skulde blive katholske. I Stuen var gjerne en eiendommelig Duft, hidrørende dels fra Blomsterne i Vinduet, dels af frisk bagt Hvedebrød, der trængte ind, hver Gang Døren aabnedes. Denne underlige krydrede Lugt bidrog ikke lidet til at forøge Bevidstheden om det Velvære, som man nød i Bager Rosens Hjem.

Bag Huset var den skyggefulde Have med et broget Blomsterflor og fortræffelige Frugttræer, mellem hvilke især et Morbærtræ stod i en Agt og Anseelse, der næsten kunde maale sig med Jøviks Rosenknopper, thi de syltede Morbær sendte Tante Dorthe rundt om til Venner og Slægt som et udmærket Lægemiddel mod al Forkølelse i Bryst eller Hals. Haven strakte sig helt ned til Søen, og nede ved denne var der anbragt en lille Bro med to Bænke, hvorover en Jasminbusk udbredte sit skærmende Tag. Her kunde man sidde og see ned i det stille Vand og more sig over Smaafiskene, der stimlede sammen om hver en Krumme Brød, som man kastede derned. Og i de lange Sommeraftener kunde man her ved Solnedgang see den røde Aftenhimmel speile sig i den blanke Sø, saa at man, naar man sad yderst ude paa Broen, gjerne kunde tro, at man svævede mellem to Himle, en foroven og en forneden.

Var saa Frederikke i Nærheden, saa kunde man ovenikjøbet tro, at man svævede mellem tre Himle! Hun var Bagermester Rosens enogtyve-aarige Datter. Og hvor stærkt end hans hyggelige Dagligstue, hans smukke Have, hans fortræffelige Hvedebrød, hans eget og Tante Dorthes stille, fornøiede Sind drog Gæster til Huse — saa kunde det dog være, at Frederikke drog stærkere end Alt dette tilsammen. Naturligvis sagde man ikke dette ligefrem — bevares, man tænkte ikke engang derpaa. Men naar Grønberg kom ind for at see de sidste Telegrammer fra Paris i Jøviks Avis eller Wouwermann for at spørge om Svanemose, skjøndt det havde været langt rimeligere at søge Svanemose i hans eget Hjem — og saa Svanemose gjerne kom en halv Time efter for at spørge efter Wouwermann — saa var Alt dette Noget, som kun skulde vare et Øieblik, og den forlangte Oplysning kunde faaes i mindre end et Minut; men var Frederikke tilstede, saa trak Besøget dog gjerne i Langdrag, ja kunde gjerne vare en Time eller mere, indtil Vedkommende ganske tilfældigt trak sit Uhr op af Lommen og til sin Forfærdelse opdagede, at man alt for tre Kvarteer siden ganske sikkert ventede ham andensteds og derpaa hovedkulds styrtede afsted for et Par Dage efter at komme igjen og opføre ganske den samme Komedie. Om det saa var Pastor Popp, der følte sig som en overmaade lykkelig Ægtemand, voldte det ham dog altid en sær Fornøielse at slaa en halv Times Passiar af med Frederikke. Han havde konfirmeret hende og paastod, at det theologiske Organ hos denne unge

Pige var mere udviklet end hos andre Kvinder, og han var vis paa, at hun vilde kunne lære Paverækken og hele Kirkehistorien udenad med større Lethed end de fleste theologiske Studenter, der altid klage jammerligt over dette Fags Besværligheder.

Om nu Pastor Popp virkelig havde Ret heri, er ikke saa let at afgjøre, da det jo kun var en Mulighed, og der selvfølgelig ikke kunde være Tale om at examinere hende saaledes, som han pleiede at examinere sine to Seminarister derhjemme. Men der var det Mærkelige ved Frederikke, at hun hørte efter med en Opmærksomhed, saa at man fik Lyst til at fortælle hende mere og troede, at hun havde sagt Noget, skjøndt hun i Grunden slet Intet havde sagt — og saa vedblev man at tale, især naar man som Pastor Popp overhovedet fandt stort Behag i at høre sig selv tale. Der var et Lys, et Liv og en Glæde udbredt over Frederikkes hele Skikkelse, der uvilkaarligt meddelte sig til Alle, som kom i hendes Nærhed. Af Skikkelse var hun høi og noget fyldig, men der var dog Lethed og Ynde udbredt over hendes Bevægelser. Hendes klare blaa Øjne funklede af Livsmod og Glæde, og det tykke blonde Haar lod sig kun med Møie bringe ind under Baand og Fletninger, men bølgede gjerne ud i enkelte fine løsrevne Lokker, der ligesom boltrede sig paa egen Haand i ubunden Lyst og Glæde. Hendes Ansigtstræk vare ikke regelmæssige, hverken Næse eller Mund vare formede efter græske Skjønhedslinier, men det glemte man ganske over de blaa Øines friske Liv og aabne Freidighed. Ja at møde Frede-

rikke Rosen og at tale med hende, om det blot var nogle faa Øieblikke, var altid overmaade frisk og fornøieligt, og det virkede altid paa En som et pludseligt Glimt af Solen eller et uventet Pust af Vaaren.

Vaaren — vi mene den rigtige Vaar, ikke Foraaret, som efter Almanakken begynder den 21. Marts — kom denne Gang usædvanlig sent. Alle i Jøvik sagde, at Foraaret var i Mands Minde ikke kommet saa sent; det sagde de nu rigtignok hvert Foraar og glemte det igjen hvert Efteraar — men alligevel var det dog vist, at netop i dette Aar lod Varmen forskrækkelig længe vente paa sig. Den havde først gjort forskjellige Tilløb, men var hver Gang bleven sat paa Døren af den bistre Vinter. Endelig da man havde naaet Midten af April, lod det til at skulle blive Alvor, den ene solvarme Dag afløste den anden, Træerne stode allerede i Knopper og i Haverne stak gule og hvide Smaablomster Hovederne op og indsugede med Begær det deilige varme Solskin. Folk begyndte at lægge det tunge Vintertøi til Side og iføre sig lyse og lette Foraarsdragter. Pastor Popp, der var Jøviks ufeilbarlige Veirprofet — eller i al Fald ansaa sig for at være det — erklærede, at inden otte Dage vilde Bøgeskoven være grøn, og han forklarede dette uventet tidlige Foraar deraf, at der var foregaaet en Forandring i Golfstrømmen. Ja Pastor Popp holdt det slet ikke for usandsynligt, at, vistnok maaske først efter Tusinder eller Titusinder af Aar, Palmen og Vinranken kunde træde i Bøgens og Vedbendens Sted. Pastor Popps Skildring af hin fjerne, ubekjendte Fremtid blev her saa

malende, at Digteren Svanemose blev opflammet deraf og satte sig til at skrive et Digt, der begyndte saaledes:

Italiens Sommer, Hesperiens Sol,
Du glødende varmer vor nordiske Pol!

— men videre kom han ikke, thi næste Dag slog Veiret om til Taage og Kulde. Nu kom nemlig Mai Maaned, og den forandrede strax Signalerne. Den første Mai, skjøn Valborgs Dag, var det Østenvind med Snefog, ret som om »den underskjønne Maaned Mai« vilde sige: »jeg skal lære Jer Jøvikinger at snakke med om Hesperiens Sol!« Og nu gik der næsten tre Uger, hvor man kun saae lidet eller Intet til Solen, kun i enkelte Øjeblikke brød den frem, i det Høieste en halv Time, men iøvrigt var det Taage og Skyer, raakoldt og blæsende. Overlærer Plagemann saae triumferende til Pastor Popp, naar de mødtes og sagde drillende: »naa, hvad bliver det saa til med Golfstrømmens Forandring og det tropiske Klima?« — men Pastor Popp gav ikke tabt, han svarede roligt: »det er Altsammen kun en Overgang, De skal see, jeg faaer dog nok Ret tilsidst«.

Og Pastor Popp fik Ret, for efter en lang Kamp fik Solen dog Overtaget, Himlen feiedes ren for alle Skyer, og nu tog Solen paa at skinne fra den tidlige Morgen til den sildige Aften, som om det gjaldt at indhente det Forsømte. Nu kom der Fart i Tingene, Blomster myldrede op baade i Have og Mark, Bøgeskoven iførte sig i Hast sin skjønne Fest-

klædning, og Jøviks unge Piger i ikke mindre Fart de lyse Sommerkjoler. Alt var Jubel og Lystighed og Glæde, Ungdommen sprang om, og de Gamle indsugede med Velbehag den varme, duftrige Foraarsluft, der gav dem som et Stykke Ungdom tilbage igjen. Varmen blev Dag for Dag stærkere, tilsidst blev den næsten overvældende, man blev træt og mat af den, sneg sig langsomt frem i den smalle Skygge af de lave Huse og undgik saavidt muligt de ophedede Brosten i Midten af Gaden.

Bager Rosen var tyet ned i sin Have i det lille Lysthus nede ved Søen. Der sad han den solvarme Eftermiddag og læskede sig med en Flaske ypperligt Hvidtøl. Varmen sænkede sig tung og døsig, men af og til kom der et forfriskende Pust fra Søen. Ved hans Side sad hans Ægtemage med sit Strikketøi; hendes fyldige Legemsskikkelse trykkedes øiensynligt af Heden, og hun tørrede jævnligt Pande og Kinder med sit Lommetørklæde. De havde Besøg af Pastor Popp, der var tyet herned for at faae lidt Kjølighed og af og til med Behag tog sig en Slurk Hvidtøl. Frederikke var i nogen Afstand sysselsat med at binde nogle Blomster op, men nærmede sig af og til for at deltage i Samtalen.

»Idag troer jeg næsten, Varmen er paa det Stærkeste,« sagde Bager Rosen og skænkede atter i Pastor Popps Glas.

»Tak, tak, ikke mere,« sagde denne med en afværgende Bevægelse. »Deres Hvidtøl er fortræffeligt, men der skal være Maade med Alt.«

»Øllet skader Dem saamænd ikke, og hvem der taler saa meget som De, maa da ogsaa have Lov at væde Ganen lidt. Jeg veed da, at De ikke er gaaet ind i en Afholdsforening.«

»Nei, det bliver det Sted, hvor De sidst skal finde mig,« sagde Pastor Popp, og til Bevis drak han strax Hælvten af Glasset og satte det fra sig igjen med et kraftigt Tryk paa Bordet.

»Ja for en Varme idag!« sukkede Tante Dorthe. »Det er en ren mosisk Hede,« og hun tørrede atter Panden med Tørklædet.

»En mosisk Hede?« spurgte Pastor Popp opmærksomt, »hvad mener De med det Udtryk?«

»Aa jeg veed saamænd ikke. Det er saadant et Udtryk, jeg bruger, naar det er meget varmt som idag.«

»Mon det skulde komme af Moses? — Moses i Ægypten — og betyde det samme som en ægyptisk Hede?«

»Ja jeg veed saamænd ikke — jeg er en ulærd Kone, som aldrig har studeret.«

»Det er et mærkeligt Udtryk, et interessant Udtryk. Netop saadanne ubevidste Udtryk skal man tænke over, der ligger tidt en dybere Visdom skjult i dem. — — En mosisk Hede! hvilket slaaende Udtryk! Ja kan De see, at jeg fik dog Ret i mine Paastande om Klimaets Forandring paa Grund af Golfstrømmens Ændring. Plagemann skulde gjøre sig vigtig og ræsonnere og kriticere, det skal han nu altid, men jeg fik dog Ret. Den kolde Vind har

ikke været Andet end en Overgang, nu kommer den tropiske Varme saa meget stærkere.«

»Jeg synes, at vi gjerne hvert Aar har nogle glubende varme Dage, men saa kommer der et Tordenveir, og dermed er den Historie forbi«, meente Bager Rosen.

»Men Heden kommer ikke med saadan Styrke og Udholdenhed som i Aar. Det er noget ganske Enestaaende; det er virkelig en mosisk Hede! ha ha ha! — — hør Frederikke, kunde Du ikke sige mig, hvorfra din Moder har det mærkelige Udtryk, en mosisk Hede?«

Frederikke satte en lille Spade fra sig, hvormed hun havde arbeidet, og nærmede sig Lysthuset.

»Det veed jeg virkelig ikke, Mo'er bruger tidt saadanne løjerlige Ord.«

»Hm! jeg skal dog tale med Brylle derom. Han kan maaske give Oplysning derom.«

»Det er saamænd aldrig værd at bryde sit Hoved med Sligt,« meente Bageren, »hverken Mo'er eller Børnene taler korrekt efter Grammatikens Regler.«

»Netop derfor skal man lægge Mærke dertil. Af de Enfoldige og Umyndige skal man lære Visdom,« sagde Pastor Popp i en docerende Tone, som om han talte til sine to Seminarister.

Bageren turde ikke indlade sig i en theologisk Disput med den lærde Præst, men Frederikke kom uventet sin Fader til Hjælp ved at sige: »Men naar De nu spørger Pastor Brylle til Raads, saa henvender De Dem jo netop til en af de Vise og Forstandige.«

Pastor Popp studsede, denne Indvending kom ham lidt ubeleiligt, og han havde ikke noget Svar paa rede Haand. Han drak derfor sit Glas langsomt ud, satte det betænksomt fra sig og tog derpaa til Orde: »Du er snild, lille Frederikke, og tænker, Du kan fange mig, men saa skal Du rigtignok staa tidligt op. Jeg har altid sagt om Dig, at havde Du bare været en Mand, saa kunde Du have studeret Theologi og taget theologisk Embedsexamen med *Laud* i alle Fag og *egregie* i Kirkehistorie, saadan som jeg har gjort.«

»Men hvordan klarer De nu det med Pastor Brylle?« spurgte Bager Rosen, idet han holdt Pastor Popp til Sagen og ikke vilde lade ham snakke sig fra den.

»Det skal jeg sige Dem,« svarede denne, som nu atter havde gjenvundet sin Fatning. »Brylle er en meget lærd Mand, men han er tillige overordentlig ydmyg, ja saa ydmyg som et Barn, forsikkrer jeg Dem. Og naar man saa tænker sig, at Brylle i Virkeligheden er den fornemste Mand her i Byen!«

»Er han den Fornemste?« spurgte Tante Dorthe overrasket, »det troede jeg, Etatsraaden var.«

Pastor Popp rettede sig, lagde Armene overkors og sagde derpaa med Vægt: »Brylle og jeg ere de fornemste Mænd her i Byen, for vi ere begge ordinerede Præster, alle de Andre ere kun Lægfolk.«

»Præsterne ere nok ellers udenfor Rangforordningen«, bemærkede Bager Rosen tørt.

»Lad os hellere sige, de er *over* Rangforordningen, derfor nævnes de ikke i den. Ved alle

mulige Optog gaae Præsterne i Spidsen, og i Kirken have de altid den forreste Plads.«

»Men Etatsraaden da?« spurgte Tante Dorthe frygtsomt.

»Han kommer efter Præsterne, og det om saa Kongen gjorde ham til Konferentsraad. Dette er ægte luthersk Kirkelære, og det er kun Pietister og Rationalister, som ikke ville yde Præsterne den Agt og Ære, som tilkommer dem.«

Bager Rosen fik et let Anfald af sin tørre Hoste, men sagde Intet. Atter kom Frederikke ham til Hjælp ved at sige: »Saa maa vi altsaa kalde Dem og Pastor Brylle for Hr. Etatsraad! — Det bliver morsomt!»

Men Pastor Popp sagde med Værdighed: »Nei, lille Frederikke! det har vi ikke Lov til. Brylle og jeg ere ydmyge, vi begære ikke den Ære, som denne Verdens Børn begære, selv om vi have Ret dertil. Og hvad særligt Niels Brylle angaaer, da maa jeg sige aabent og ærligt for Alverden, at jeg har endnu aldrig truffet hos noget Menneske en saa vidunderlig Lærdom og tillige en saa dyb Ydmyghed. Denne Mand, der vilde være et Lys ved hvilketsomhelst af Europas Universiteter, han er et Barn, forsikkrer jeg Dem, et rent Barm i from Ydmyghed. Han tænker aldrig paa, hvor mageløst høit han staar over alle andre Mennesker.«

Og nu var Pastor Popp kommen ind paa sit Yndlingsæmne, at holde en Lovtale over sin lærde Ven. Han gjorde dette med saa meget større Glæde, som han ikke forsømte Leiligheden til at lade lidt

af Vennens Roes og Ære falde af til sig selv. Frederikke sad og hørte opmærksomt til med foldede Hænder som i from Andagt, men af og til funklede et skælmsk Smil i hendes livfulde, klare Øine, der vidnede om, at hun dog ikke gik aldeles op i Pastor Popps Begeistring.

»Og nu Brylles Styrke i at disputere,« fortsatte Pastor Popp sin Lovprisning, »den har jeg ikke fundet Mage til hos Nogen.«

»Ja det har De Ret i,« afbrød Frederikke, »for naar jeg engang imellem disputerer med Pastor Brylle — —«

Men her blev hun selv afbrudt af Tante Dorthe, der næsten foragteligt udbrød: »Nu snakker min Gaas; som om Du kunde disputere med Pastor Brylle — hvad tænker Du paa, Barn!«

»Naa ja ja — jeg mener, naar jeg har en anden Mening og vil forsvare den — og saa Pastor Brylle seer paa mig med sine lærde Øine og ganske roligt opfordrer mig til at udtale min Opfattelse af Sagen — ja saa er det ligesom Alt virrer for mig, og jo mere han seer paa mig, desto mere forvirret bliver jeg, saa tilsidst veed jeg slet ikke, hvad det var, jeg vilde sige. Jeg kommer altid til at tænke paa Klapperslangen, der ved sit stive Blik kan fortrylle de stakkels Smaafugle, saa de flyve lige ind i Gabet paa den.«

»Pastor Brylle har saamænd nogle gode og ærlige Øine,« sagde Tante Dorthe, »og der er ikke mindste Falsk ved ham. Det er en stor Skam, som Du sidder og snakker om ham, ja ligefrem bagtaler ham.«

»Jeg vilde ikke sige det mindste Ondt om ham, saa maa jeg have udtrykt mig meget forkeert,« sagde Frederikke, idet en let Rødme farvede hendes Kinder. »Han er vist en udmærket brav og dygtig Mand, og jeg har aldrig tænkt eller sagt Andet om ham. Jeg vilde kun skildre, hvor forvirret jeg selv blev, naar jeg talte med ham — Andet meente jeg slet ikke med den Klapperslange.«

»Det vil jeg saamænd gjerne tro,« tog Pastor Popp til Orde, »for Sligt hænder selv vore dygtigste Theologer. De skulde blot see, hvordan han ved sin Disputats kjørte alle Opponenterne i Ring og huggede dem til Plukfisk. Den Eneste, som kunde staa sig imod ham, var mig, ja han maatte endog cedere mig et Par Hovedpunkter.«

»De er altsaa endnu stærkere i Disputen end Pastor Brylle?« spurgte Frederikke.

»Det troer jeg nok, jeg er,« sagde Pastor Popp med glad Selvfølelse. »Men i Latinen kan Brylle sætte mig, og han havde forlangt Latin, hvad man ellers ikke bruger mere ved Disputatserne. Det var da ogsaa noget ynkeligt Latin, Opponenterne talte, for de ere jo rent komne ud af Øvelsen. Brylle og jeg vare de Eneste, som kunde tale ordentlig ciceroniansk Latin, men Brylle taler det dog med større Færdighed end jeg.«

»Men er Pastor Brylle nu ogsaa virkelig en lærdere Theolog end De er?« spurgte Frederikke med et lidt underfundigt Smil.

»Ja se, i Kirkehistorien troer jeg nu nok, at jeg er den Lærdeste af os To, og det vil Brylle vist

ogsaa selv indrømme. Derimod i Dogmatiken er han min Overmand; han har en forbausende Sikkerhed i at træffe alle de Kætterier, som ere fremkomne, eller som ville fremkomme blot ved den ringeste Misvisning i Dogmets Behandling. Og i de østerlandske Sprog, der kan nu hverken jeg eller nogen Anden tage det op med Brylle, der er han os Alle ubetinget overlegen.«

Og nu begyndte Pastor Popp en Lovtale, som han ikke holdt første Gang, over alle de mærkværdige Tungemaal, som Brylle havde Kjendskab til og i al Fald efter Popps Forsikkring talte med samme Færdighed som sit Modersmaal.

Efter en Stunds Forløb afbrød Frederikke ham igjen og spurgte: »men, Pastor Popp, hvad nytter nu egentlig al den Theologi og Lærdom til?«

»Ih Du forbarmende!« raabte Tante Dorthe rædselsslagen, »hvad Theologien nytter til! jeg troer sandelig, Du er rent af Lave idag med alle dine taabelige Spørgsmaal! hvad Theologien nytter til! Du kunde ligesaa gjerne spørge, hvad det Brød nytter til, som din Fader bager! Uden Theologi bleve Menneskene til Hedninger, ja til værre end Hedninger, til Dyr — — og uden Brød blev de — — ja saa blev de til Sten,« sluttede hun, idet hun i sin Iver ikke ret kunde finde Sammenligningens andet Led.

Pastor Popp tyssede paa den iltre Husmoder og sagde nedladende: »Lad os høre, hvad lille Frederikke mener. Det er vist ikke saa dumt, som det lader til, om jeg da kjender hende ret.«

»Aa Mo'er misforstaar mig jo hele Tiden,« klagede Frederikke, »jeg har saamænd den allerstørste Ærefrygt baade for Theologi og anden Lærdom, men jeg vilde kun spørge, om De, Pastor Popp, dog ikke prædiker ligesaa godt, ja maaske endog lidt bedre end Pastor Brylle?«

Jo, det kunde Pastor Popp ganske vist ikke nægte.

»Og hvad nu Børne- og Konfirmandundervisningen angaar — —«

»Ja,« afbrød Pastor Popp, »hvad det angaar, saa er der vist kun een Mening her i Jøvik om, at jeg forstaar at tale langt simplere og klarere til Børnene end Brylle. Han er dem i Grunden for lærd.«

»Men det var jo netop det, jeg vilde spørge om,« sagde Frederikke triumferende, »hvad nytter Theologien egentlig til, naar Pastor Brylle, som jo efter Deres eget Sigende er en lærdere Theolog end De, dog hverken prædiker eller underviser saa godt?«

Bager Rosen lo høit over sin snilde Datter, der havde lokket Præsten i en Fælde. Denne var aabenbart stedt i alvorlig Forlegenhed, da der jo gaves ham Valget mellem enten at offre Theologiens Glands og Berømmelse eller sin egen Anseelse som Byens første Prædikant, og ingen af Delene havde han synderlig Lyst til. Han tænkte allerede paa at søge sin Redning bag Kirkehistoriens trygge Volde, thi der havde han jo hele Tiden hævdet sin Overlegenhed og store Lærdom fremfor Brylle. Men ligesom han skulde svare, hørtes et vildt Krigshyl fra den

anden Ende af Haven, der øieblikkelig drog Alles Opmærksomhed bort fra Samtalens Æmne.

Det var Husets yngste Søn, Morten, der paa denne Maade underrettede Familien om sin Hjemkomst fra en Spadseretur.

»Naa Morten, er det Dig?« sagde Bager Rosen, da Sønnen kom nærmere, »kunde Du ikke komme hjem med lidt mindre Skraal?«

»Hvad? Er I hernede?« gav Morten til Svar, »jeg troede saamænd, at hele Huset var uddød.«

»Og saa var Du saa kjærlig at vække os til Live igjen ved det morderlige Anskrig,« sagde Frederikke. »Men hvordan gik det Dig forresten med den franske Grammatik idag?« spurgte hun videre, thi hun pleiede at yde Broderen nogen Hjælp ved dette vanskelige Fag.

»Det gik saamænd meget godt, for vi bleve slet ikke examinerede idag.«

»Hvad bestilte I da?«

»Vi havde grønne Hunde.«

»Grønne Hunde?« spurgte Pastor Popp overrasket, »hvad er det? Jeg har nok hørt tale om en Sygdom, der kaldes røde Hunde, men aldrig om grønne Hunde.«

»Aa det er noget Vrøvl, de dumme Drenge hitter paa derhenne,« sagde Bageren gnavent.

»Men hvad er det? vil Morten ikke fortælle mig det?« spurgte Pastor Popp igjen, thi han var en meget videbegærlig Mand.

»Jo det skal jeg saamænd gjerne, skjøndt det er en lang Historie. Seer De, det var efter Jule-

ferien, saa havde vi faaet en umanerlig svær Lectie for i Fransk, som Ingen af os havde læst paa, og vi vare Alle gruelig bange, for Hr. Grønberg er ikke at spøge med. Men saa sagde den tykke Peter Vandal, at den Sag skulde han nok klare. Saa kommer Hr. Grønberg ind, og vi ønsker ham jo Alle glædeligt Nytaar til en Begyndelse. Hr. Grønberg takkede og kalder mig ulyksalige Synder allerførst op, og jeg baade rystede og bævede, for jeg kunde ikke et levende Ord.«

»Og det skjøndt Du havde havt hele Juleferien til at forberede Dig i,« afbrød Bageren ham.

»Ja Fader, man faar da virkelig ikke Juleferie for at læse fransk Grammatik.«

»Naa hvordan gik det da saa?« spurgte den videbegærlige Pastor Popp.

»Jo nu skal De bare høre. I samme Øieblik reiser Vandal sig og siger: »Hr. Grønberg, er det sandt, at der i Paris findes grønne Hunde?« Og hele Klassen brød jo ud i et voldsomt Grin. Men Hr. Grønberg lo ikke, han blev saa rød i Hovedet som en Kalkun og raabte: »Vil din Slubbert gjøre Nar af mig? Men bi Du, jeg skal give Dig et Par røde Øren til Tak for dine grønne Hunde.« Og ned foer han af Kathedret som en Stormvind. Men Peter Vandal tog det med Ro og spurgte: »Men Hr. Grønberg, er det da umuligt, at der kan være grønne Hunde til? og hvorfor er det umuligt?« — Saa standsede Hr. Grønberg pludseligt og sagde: »Umuligt! hm! Dreng! ingen Ting er umulig. Naturen prøver

alle Muligheder. Og naar den ingen grønne eller blaa Hunde frembringer, skjøndt den ellers frembringer Hunde af alle mulige Farver og Former, saa maa dette have sin dybere Aarsag.« Og nu begyndte han og vi Allesammen at spekulere over, hvad det kunde være for en Aarsag. Peter Vandal, som havde bragt Spørgsmaalet frem, meente, at den grønne Farve fandtes kun paa de lavere Naturtrin, især blandt Planterne, dernæst hos Firben og Kanariefugle, men ikke blandt de høiere Pattedyr. Og lille Poul Werner, som er det vittige Hoved iblandt os, han sagde, at maaske kom Udtrykket den grønne Ungdom deraf, fordi man derved vilde betegne den Ungdom, som man efterhaanden stryger af sig, naar man bliver ældre og klogere.»

»Naa og saa?«

»Ja saa gik hele Timen hen dermed, og jeg slap for at blive examineret, hvilket for mig var Hovedsagen. Og siden den Tid kalder vi det altid grønne Hunde, naar vi driver Timer hen med Snak for ikke at blive examinerede.«

»Og saa skal man betale dyre Skolepenge, for at de Labaner kan drive Tiden hen med deres dumme Snak,« brummede Bageren.

»Aa Fader, det er saamænd nødvendigt, at vi engang imellem holder os lidt lystige, for ellers bleve vi sprængte af bare Lærdom.«

»Det kan vel være godt for Ungdommen, at den tidlig øves i Tænkning,« meente Pastor Popp. »Men hvad talte I saa om idag?«

»Idag var det saamænd Hr. Grønberg selv, der bragte de grønne Hunde frem. Først begyndte han at klage over den ulidelige Hede, der gjorde, at man næsten ikke kunde holde sine Tanker samlede. Saa kiggede han efter i Protokollen, hvem der sidst var bleven examineret, og spurgte saa pludselig, om vi havde hørt de sidste Nyheder fra Paris. Det havde vi naturligvis ikke, for der er jo Ingen af os, som læser Aviserne, for vi mener, at Frankrig kan vel nok klare sig uden vor Hjælp. Saa begyndte Hr. Grønberg at fortælle om det nye franske Ministerium, om Striden mellem Senatet og Deputeretkammeret, og sagde til os, at nu skulde vi Alle raabe *vive la république!* lige saa høit, vi kunde. Og det gjorde vi, saa Væggene rystede derved. Men saa kom Overlærer Plagemann, der læste i Klassen ved Siden af, farende ind og sagde, at det var ham umuligt at læse, naar vi holdt saadant Styr, og at han vilde klage til Rektor og andet Saadant. Saa maatte Hr. Grønberg jo gjøre en Undskyldning og love, at vi skulde være stille. Men da saa Hr. Plagemann var borte, sagde Hr. Grønberg, at nu skulde vi alligevel raabe *vive la republique!*, men ganske sagte, tre og tre ad Gangen. Og saa gik han hele Klassen igjennem og hørte os Tre og Tre ad Gangen, men ganske piano. Og bagefter holdt han en lille Tale til os, hvori han sagde, at netop saaledes gik det for Øieblikket til her i Landet: saasnart Nogen vilde raabe lidt høiere paa Frihed og Republik, saa kommer øieblikkeligt en eller anden Plagemann styrtende og raaber, at man skal holde sin Mund, ellers faar

man hundrede Ulykker. Og saa var Timen forbi, og vi fik den samme Lectie om igjen til imorgen.«

»Men det kan jeg paa ingen Maade finde mig i,« raabte Pastor Popp med stor Vrede. »Skal I endelig raabe Noget, bør det være *vive le roi!* som det sømmer sig vordende gode Borgere.«

Bager Rosen meente, at det kom omtrent ud paa Eet, om de raabte det Ene eller det Andet, for det var dog ikke det, som de skulde lære i Skolen.

Men det vilde Pastor Popp paa ingen Maade indrømme; efter hans Mening var der en principiel Forskel paa, om man raabte *vive la république!* eller *vive le roi!* Og nu begyndte han et længere Foredrag, hvori han med en Række Skriftsteder saavel udaf det gamle som af det nye Testamente og endelig ud af den christelige Ethik beviste, at Republiken var i sit inderste Væsen hedensk, thi i den gjorde den menneskelige Autonomi sig gjældende, hvilken er lutter syndig Selvraadighed, medens de christelige Principer først kom til deres Ret i Monarkiet.

Forgæves søgte Bager Rosen at gjøre nogle Indvendinger ved at henvise til Schweiz og Nordamerika, thi nu kom Pastor Popp i Aande. Han erklærede, at her kunde Lægfolk ikke have den rette Indsigt, men han maatte fra den theologiske Videnskabs ethiske Høidepunkt hævde, at Republiken var i sit inderste Princip hedensk, om den end maaske for en Tid kunde skjule det under christelige Former.

Pastor Popp talte sig mere og mere varm, og der var al Udsigt til et mindre behageligt Ordskifte mellem ham og Bageren. Men heldigvis forstod Frederikke at afværge dette; ved et Par Spørgsmaal, der gav Samtalen en anden Retning, lykkedes det hende at drage den iltre Præst fra den theologiske Videnskabs ethiske Høider ned til det sædvanlige Menneskelivs lavere Egne, ja han bad endog undskylde, hvis han havde sagt Et eller Andet, som kunde være stødende for Nogen, thi saadant havde aldeles ikke været hans Mening. Og derefter tog han meget venligt Afsked, idet han endnu engang formanede Morten til aldrig at lade sig forlokke af Adjunkt Grønberg til at raabe *vive la république*, men altid at bevise sit kongetro og loyale Sindelag ved at raabe: *vive le roi!*

Pastor Popp gjorde derefter en lille Vending gjennem Byen, aflagde endnu et Par Besøg og besørgede nogle Forretninger og begav sig derefter hjem. Her gav han sine to Seminarister en Overhaling i Dogmatiken, hvortil de nok kunde trænge, eftersom baade Sem og Cham vare noget tunge af Forstaaelse og langsomme af Begribelse. Og saa kunde Pastor Popp hengive sig til Hvile efter Dagens travle Virksomhed.

Han indtog Aftensmaaltidet i Familiens Kreds, saa bleve Børnene sendte i Seng, medens Sem og Cham begave sig op paa deres Værelse for endnu en Gang at dunke Dogmatiken ind i deres Hoveder, hvormed de gjensidigt vare hinanden behjælpelige. Præsten og hans Kone bleve alene tilbage i Daglig-

stuen, den sidste omgivet af et Bjerg af Strømper og Sokker, der skulde stoppes og eftersees. Pastor Popp opmuntrede hende under denne huslige Virksomhed med at fortælle om Dagens Hændelser og de forskellige Besøg, han havde aflagt, samt meddelte hende Brudstykker af de Samtaler, han havde ført. Med særlig Udførlighed fortalte han om Besøget hos Bager Rosen og om sin lille Disput med Frederikke.

»Hun er et kvikt og opvakt Pigebarn,« sagde Pastor Popp, der efterhaanden blev mere varm i sin Skildring, »og godt skaaren for Tungebaandet er hun, saa det er virkeligt morsomt at høre hende udtale sig.«

Men Fru Popp fandt ikke Sagen saa fornøielig som hendes kjære Ægtefælle. »Den næsvise Tøs,« udbrød hun harmfuld, »tør hun understaae sig at disputere med en Mand som Dig?«

»Det var jo bare Spøg,« sagde Pastor Popp formildende, »og Du kan da nok begribe, at jeg sagde hende ordentlig Besked.«

Men Fru Popp vilde ikke gaae ind paa saadan Spøg. »Det passer sig ikke for saadant et Pigebarn. Du har jo confirmeret hende, saa skal hun ogsaa have Respect for dig. Hun skal tie og høre efter i Ærefrygt, naar Du viser hende den Opmærksomhed at tale til hende, men ikke komme med sine egne dumme Indfald.«

»Hun er slet ikke dum, hun har tværtimod theologiske Anlæg, som man ellers ikke pleier at træffe hos Kvinder.«

»Heller ikke hos mig?« spurgte Fru Popp, idet hun sendte sin Mand et skarpt Øiekast.

»Aa, Du indtager en aldeles enestaaende Plads, og med Dig kan ingen andre Kvinder sammenstilles. Det veed Du jo godt; det har jeg sagt Dig hundrede Gange, lille Sylphemor.« Fru Popp hed egentlig Severine, men hendes Mand havde omdannet dette noget haarde Navn til det blødere og mere indsmigrende Kjælenavn Sylphe.

Men Sylphemor lod sig ikke afspise med denne Erklæring. Hun foreholdt sin Mand, at han maatte vise fornøden Varsomhed og Forsigtighed, det skyldte han sin Stand og Stilling, og navnlig skulde han vogte sig for at sætte unge Piger Fluer i Hovedet ved at vise altfor stor Nedladenhed imod dem, det gjorde dem blot indbildske og forskruede. Pastor Popp søgte at forsvare sig, men Sylphemor lod ham ikke komme til Orde, nu var hun kommen i Aande og lod sig ikke standse, før hun havde faaet sig heelt udtalt, og det varede altid en Stund.

Sagen var den, at Fru Popp ikke følte sig i samme Grad tiltalt af Frederikke Rosens smukke Ansigt og friske Latter som hendes kjære Mand. Ikke, at hun var skinsyg paa hende — paa ingen Maade! Ikke den fjerneste Skygge af saadan Mistanke kunde formørke hendes klare Dømmekraft, dertil havde hun altfor megen Agtelse og urokkelig Tillid til sin Ægtefælle. Men det forekom hende dog, at Pastor Popp vel hyppigt aflagde Besøg hos Bager Rosens, vel længe dvælede der og med altfor synlig Forkjærlighed fortalte om Frederikke, naar

han kom hjem, og det syntes hun ikke om. Popp var dog virkelig altfor alvorlig og sat en Mand til at kunne finde Behag i slig Barnesnak.

Pastor Popp lod sin Kone tale ud og tog derpaa selv Ordet. Med den Udførlighed, som Sagens Vigtighed krævede, udviklede han, at den halvt spøgefulde, halvt alvorsfulde Maade, hvorpaa han talte til Frederikke, netop var den eneste rette Maade at behandle et saadant Pigebarn paa for paa een Gang at udvikle hendes Aand og Hjærte og dog holde hende i den rette Afstand. Overhovedet meente han, at man ikke med Føje kunde beskylde ham for at tilsidesætte noget af den Værdighed, som han skyldte sin Stand og Stilling.

Fru Popp blev siddende lidt i Taushed og grundede, derpaa udbrød hun pludseligt: »Veed Du, hvad jeg synes, Popp?«

»Nu da?«

»At Frederikke skulde gifte sig. Det kunde være paa Tide at finde en god Mand til hende.«

Dette Forslag kom Pastor Popp meget overraskende; han havde aldrig tænkt derpaa og indvendte, at Frederikke dog var for ung, hun var jo endnu et halvt Barn.

»Hun er en og tyve Aar — jeg var tyve, da vi To giftede os.«

Med denne historiske Oplysning var Pastor Popps Indvending gjendreven. Men saa bemærkede han, at det ikke vilde være let at finde en passende Mand til hende.

»Aa, saadant et Underbarn er hun da heller ikke, at slet Ingen skulde passe til hende.«

»Ja hvem skulde det være? Se der er nu Adjunkt Grønberg, men han er dog egentlig en Vindbeutel — Overlærer Plagemann er for gammel — — Wouwermann er i Grunden et Vrøvl.«

»Der er vel ogsaa Andre.«

»Ja hvilke Andre? De unge Handelsmænd her i Byen ere altfor flotte — desuden maa Frederikke helst have en studeret Mand.«

»Saa kan hun jo faae Niels Brylle.«

»Niels Brylle!« Pastor Popp foer op fra Stolen — havde hans Kone bragt en af de kongelige Prindser i Forslag, vilde han ikke have fundet det mere urimeligt.

»Ja Niels Brylle,« gjentog Fru Popp roligt. »Siger Du ikke selv, at Frederikke har et sjældent theologisk Anlæg? saa passer hun jo netop godt for ham.«

»Brylle gifter sig aldrig,« sagde Pastor Popp med Vægt, »dertil er han altfor lærd en Theolog.«

»Hvad er det for en Snak? Vil han da være Munk eller Papist?«

»Brylle er ligesaa orthodox en Lutheraner som jeg selv,« sagde Pastor Popp, der aldrig lod nogen Leilighed til at proklamere sin lutherske Orthodoxi gaae unyttet forbi. »Men det er Noget, I Kvinder ikke forstaar Jer paa. Brylle vil heelt og udeelt offre sig for sin Videnskab, derfor kan han ikke indgaa Ægteskab.«

»Nu har jeg hørt det med! End Du da? Er Du da ikke en stor Theolog og dog en lykkelig Ægtemand?«

»Jeg er ikke saa stor Theolog som Brylle.«

»Passiar, min Ven, det er noget Snak — undskyld, at jeg siger det lige ud. Prædiker Du ikke ligesaa godt, katechiserer Du ikke ligesaa godt, ja bedre end Brylle? Er Du ikke i alle Maader lige saa god og stor en Theolog som Brylle?«

»Paa det praktiske Omraade, ganske vist — men ikke paa det videnskabelige.«

»Blæse med Videnskaben! Det er dog Praxis, det kommer an paa. Nei Popp, det er, hvad jeg altid siger: Du er altfor beskeden, du undervurderer Dig selv. Hvem er det, som har gjort Brylle til den største og lærdeste Theolog her i Jøvik, ja i hele Landet? Ingen anden end Du. Var Du ikke gaaet rundt i Byen og havde fortalt til Alle og Enhver, at Brylle er meget lærdere end Du, saa vilde Ingen være falden derpaa. Eller hvad har Brylle forud for Dig?«

»Han har sine store og mærkelige Sprogkundskaber; saa har han disputeret, det har jeg ikke.«

»Fordi Du er altfor ydmyg og holder for, at en god Christen skal ikke stræbe efter denne Verdens forfængelige Ære. Og hvad Sprogene angaaer — hvad hjælper saa det her i Jøvik, hvor dog ingen Mennesker snakker mesopotamisk eller talmudisk?«

»Tamulisk«, korrigerede hendes Ægtefælle.

»Tamulisk eller talmudisk, det kommer jo ud paa Et,« sagde den ivrige Fru Popp. »Her er jo

dog Ingen i Byen, der forstaar nogen af Delene. Og har Du kunnet gifte Dig, saa kan Brylle saamænd ogsaa gjøre det, og han skal ikke holde sig for god dertil.«

Her udviklede sig en længere Disput mellem de tvende Ægtefæller. Pastor Popp talte med høi Begeistring Videnskabens og Theologiens Sag, han hævdede, at begge krævede sin Mand heelt og udeelt — Musen er skinsyg, ikke blot Kunstens, men ogsaa Videnskabens Muse, og finder sig ikke i et deelt Hjærte. Fru Popp talte med ikke mindre Varme Ægteskabets Sag, hun fremførte mange Exempler paa store og ansete Lærde, hvis videnskabelige Berømmelse ikke var bleven mindre, fordi de havde giftet sig. Det blev over Midnat, før de begave sig til Ro, men da havde ogsaa Fru Popp vundet saa langt frem, at hendes Mand lovede hende at tage Sagen under nærmere Overveielse, ja maaske endog ved Leilighed tale derom med sin lærde Ven, der ingen Anelse havde om, hvilken varm og ivrig Diskussion han aldeles uforvarende havde givet Anledning til.

III.

I en Udkant af Jøvik laa Latinskolen, Lærdommens Sæde, hvorfra Lyset straalede ud over Byen og det ganske Land. Den laa paa det høieste Punkt, og dens blaa Tag ragede derfor op over alle de lavere Huse og kunde sees viden om ligesom Byens to Kirketaarne. Latinskolen var en stor, meget langstrakt, hvidmalet Bygning med Rundbuevinduer i den øverste Etage, firkantede Vinduer i den nederste; den frembød ikke synderlig architektonisk Afvexling i sin Byggestil, men havde dog noget Imponerende ved sig paa Grund af sin Størrelse og kunde forsaavidt afgive et Slags Symbol paa den klassiske Dannelse, der heller ikke frembyder synderlig Afvexling med sine snorlige grammatiske Regler og lange Rækker af Aarstal og Navne, men dog altid indgyder en vis Ærefrygt ved sit Omfang og sin udstrakte Kundskabsmasse.

I det øverste Stokværk med Rundbuevinduerne vare Skoleværelserne, i hvilke de latinske Drenge fik Lærdommen indpræntet. De fleste af Vinduerne frembøde kun Udsigt til de røde Tage paa Gjenboernes

lave Huse, men fra et Par i Yderkanten, hvor der tilfældigvis ingen Gjenbohuse fandtes, frembød sig en vid Udsigt over en Deel af Byen samt over Søen med Slotsruinen og Skoven paa den anden Side. De Lykkelige, som havde Plads her, kunde lade Blikket glide frit ud og følge de hvide Skyer, som paa solklare Dage glede henover Skoven, eller — hvad der kun sjældnere hændtes, men saa ogsaa vakte des større Glæde — følge en Seilbaad med de skinnende Seil, som viste sig paa den lille Søs blinkende Bølger. De, som hengav sig til saadanne Nydelser, gjorde dog bedst i at have Øren og Øine med sig, thi ellers kunde det let hænde, at de latinske eller græske Verber paa deres taktfaste Marsch gjennem Klassen pludseligt gjorde Holdt foran dem — og da ve den, som ikke strax havde Parolen paa rede Haand!

I Stue-Etagen var Rektorboligen. Det var en Række rummelige Værelser, hvoriblandt en stor Sal med fem Fag Vinduer, der anvendtes til større Sammenkomster. Udsigten til den brede Gade udenfor var jo nok noget kedelig, da man sjældent saae mere end høist tre eller fire Mennesker i den, og der saaledes ikke var noget synderligt rigt Folkeliv at iagttage — men det gjorde heller ikke saameget, thi de fleste af Vinduerne vare dækkede af et rigt Blomsterflor, idet Rektoren var en stor Blomsterven, der satte en Ære i at have et broget og glimrende Kaktus- og Pelargoniaflor. Bagved Stueboligen laa atter Gaardsrummet, langs hvis ene Side fire eller fem mægtige Brændestabler vare opstillede til Skolens

Forsyning — og paa den anden Side af Gaarden fandtes en stor Havestue, der om Sommeren, naar Luften blev tung og trykkende oppe i Stuerne, afgav et deiligt frisk og skyggefuldt Opholdssted med de aabne Havedøre, udenfor hvilke saaes blomstrende Rosentræer og en Græsplaine saa tæt og fin som Fløil. Haven var anlagt og dyrket efter ganske andre Principer end Bager Rosens Have: den var hverken gammeldags eller skyggefuld, men tværtimod anlagt paa at skaffe de fine og sjældne Blomster saameget Lys og Luft som muligt. Tidligt om Morgenen, inden Solen endnu var kommen synderligt høit op paa Himmelbuen, kunde man see Rektoren ivrigt sysselsat med at grave, plante eller vande, hvormed han forfriskede Sjæl og Legeme, inden han gik over til den ulige besværligere Gjerning, som paahvilede ham overfor de haabefulde Poder i Latinskolens Sale. I et Hjørne af Haven laa Udsigtshøien, omringet af Syringer og Guldregn og med en høi Flagstang, hvorfra Dannebrog vaiede, naar Byen eller Skolen havde Fest. Der var tillige opstillet et Par Bænke mod Vest, hvor man i de skjønne Sommerdage kunne sidde og see ud over de bølgende Kornmarker, der i Høie og Dale bugtede sig udenfor, høre paa Lærkernes jublende Triller fra den aarle Morgen til den sene Aften, og tilsidst see den luende Sol glide ned tyst og stille bag de dæmrende Skove, som saaes ude i Horizonten bag de gule Sædemarker. Rektorens Have begrændsedes af et Plankeværk, og udenfor dette gik en bred Fodsti, som førte Navnet »Veien bag Haverne«; den fulgte i Op-

stigninger og Nedstigninger det bakkede Terræn og frembød iøvrigt de samme venlige Udsigter over Markerne og Skovene, som man havde inde fra Udsigtshøien, og var i det Hele ligesom Slotsruinen ved Søen særligt yndet af stille Vandrere, som ønskede i Ensomhed at hengive sig til deres vemodsfulde Betragtninger over Menneskelivets kortvarige Lykke og hurtige Omskiftelser.

Hele den vidtstrakte Rektorbolig med sine mange Værelser, sit rummelige Gaardsrum, Havestuen og Blomsterhaven med den fine Duft — Alt dette, som syntes beregnet paa en talrig Familie med Børn i alle Udgaver lige fra smaa Sedez'er til næsten voxne Folianter — Alt dette blev nu kun beboet af to Mennesker, nemlig Rektoren og hans eneste Datter, Edele, samt en gammel Pige, der i mange Aar havde tjent dem, og en Karl, der tillige gjorde en Slags Portnertjeneste ved Skolen.

Der var stille og tyst i Rektorens store Bolig med de mange Værelser, men det havde ikke altid været saaledes. For nogle Aar tilbage var der to Sønner, raske og muntre Knøse paa sexten og sytten Aar, Faderens Stolthed og Glæde, sprudlende af Livslyst og Kækhed. De trak Venner og Kammerater til Huset, og den Gang var der Liv og Lystighed baade i Haven og Gaarden, hvor man jævnlig hørte høie Stemmer og muntre Tilraab. Men en Dag bragtes begge Sønner hjem paa en Baare: de vare druknede paa en ulykkelig Seiltour, hvor Baaden var kæntret med dem. Fra den Dag var det forbi med Lystigheden, og mørk Alvor og Stilhed lagde sig

over Rektorboligen. Moderen sygnede langsomt hen, et Aars Tid efter bares ogsaa hun til Graven.

Saa var kun Rektoren og Edele tilbage, den sidste var, da Ulykken skete, kun fjorten Aar gammel. Han bar Prøvelsen som en Mand, men Livet havde mistet sit Solskin for ham; det vidunderlige Gyldenskær, som Haabet lægger over de kommende Aar, var borte. Sin Skolegjerning passede han med Pligtopfyldelse og Samvittighedsfuldhed, men der var ikke længer den Glæde i den som tidligere; og Synet af de muntre og raske Drenge kaldte ofte smertefulde Minder frem i hans Sjæl. Hans Tanker vendte sig stedse mere mod det Hinsides og dets Gaader; de store Spørgsmaal om Udødelighed, Opstandelse og Gjensyn sysselsatte ham idelig. Til en fast christelig Overbevisning naaede han dog ikke frem: Christendommen laa ham for høit, som han selv pleiede at sige. Den gav ham altfor meget — mere, end han havde Brug for, mere, end han skøttede om. Ikke, at det fattedes ham paa Sympathi, ja endog Beundring for den, men han kunde ikke faae den til at stemme med, hvad han kaldte Livets Realiteter. Plato derimod, fandt han, naaede saa høit, som den menneskelige Tanke overhovedet kan naae, og Plato var derfor hans Yndlingsphilosoph, til hvilken han idelig vendte tilbage. Den store græske Tænker med det ideale Syn paa Livet giver ikke større Anvisning paa Udødelighed, end som en besindig Mand kan staae ved, og han viser os ikke Guddommen nærmere, end som den dunkelt kan anes og skimtes under det Forkrænkelighedens Slør, som dækker over dette

Liv. Derimod Apostelen Paulus — ja Rektoren vilde ikke nægte, at der i hans Breve findes Udtalelser om Kjærlighedens Væsen og Troens Natur, der ligge ligesaa høit over Platos høieste Tanker, som Himlen er høi over Jorden — men saa kom atter al den underlige Tale om Syner og Aabenbaringer og Reiser op i den tredie Himmel, som dog egentlig kun var lutter Sværmeri. Kunde man blot skære Alt det bort, da vilde Paulus ogsaa være ligesaa tilforladelig en Mand som Plato. Og saaledes gik det egentlig med hele Christendommen — kunde man blot skære Alt det bort om det Overnaturlige, Miraklerne, Forsoningen og Treenigheden, ja saa vilde Christendommen være den allerbedste og allersandeste af alle Religioner, og Verden vilde aldrig kunne faa nogen bedre. Derpaa skulde man arbeide hen, men istedetfor arbeidede man i daarlig Uforstand i lige modsat Retning og vilde stadigt gjøre det til Hovedsagen, som var det aldeles Underordnede. Og saa kunde den iøvrigt saa milde og elskværdige Rektor ikke dye sig for nogle skarpe Udtalelser mod Theologerne, thi det er dog fra dem, at hele Ulykken stammer. Det er dem, som evig og altid fylder Verden med deres dogmatiske Kævl, og det slet ikke af andre Grunde end for at gjøre sig vigtige.

Slige formastelige Tanker, der vilde have bragt Brylles og Popps Hovedhaar til at reise sig til den yderste Spids, udtalte Rektoren naturligvis ikke offentlig. Saa vilde det nok snart være forbi med hans Anseelse i Jøvik, der var en meget rettroende By, som holdt fast ved sine Fædres Tro og for ingen

Pris vilde slippe den. Nei det var kun i stille Samtaler med Edele, at han udlod sig paa saadan Maade, og at hun ikke sladrede af Skole, kunde han være vis paa. Det var dog ikke Frygt for Byens Omdømme, der bevægede ham til saadan Forsigtighed, det var ligefrem Pligtfølelse, thi Rektoren havde den Anskuelse, at Skolens Opgave ved Siden af at bibringe Disciplene den fornødne Kundskabsfylde er den at indprænte en urokkelig Tillid til og en dyb Ærefrygt for en usynlig, oversandselig Verdensorden, der styrer og leder hele den synlige og sandselige Tilværelse. Om Troen herpaa udformedes i platonisk eller paulinsk Skikkelse, stod for Rektoren som noget uvæsentligt og underordnet; men derimod holdt han fast paa, at den Skolemand, som kastede Tvivl eller Uro ind i de Unges Hjærter, som vare betroede til hans Omsorg, svigtede sin Pligt og det Ansvar, som paahvilede ham. Saavel overfor Disciplene som overfor Lærerne og Byens Befolkning iagttog han en stor Tilbageholdenhed og lod sig ikke mærke med sine besynderlige Meninger, hvilke han betragtede som sin Privat-Dogmatik, der ikke vedkom Offentligheden. Kun den skarpt skuende Pastor Popp havde en stille Formodning om, at Rektoren vist i sin Hjærtens Grund var en Rationalist af den gamle Skole, hvad der efter Popps Mening jo var langt fordærveligere end at være aabenbar Atheist og Fritænker. Men da Rektoren omhyggeligt vogtede sig for paa nogensomhelst Maade at udæske den stridbare Præst, og det saaledes skortede denne paa bestemte Anklagepunkter, fik han Lov at være i Fred.

Saa passede han sin Skole og sine Blomster, medens han gav sine grublende Tanker frit Løb. Blomsterne blev ham stedse kjærere, og han hengav sig med en næsten lidenskabelig Iver til deres Dyrkning; den vidunderlige Farvepragt, der paa en for os aldeles uforklarlig og hemmelighedsfuld Maade vælder op af Jordens dunkle Skød, var ham som en Bebudelse og Forjættelse om Livets evige Seir over Døden.

Og saa var der Edele. Ja det var ikke uden Føie, at de brave Jøvikinger sagde om hende, at hun var en høist mærkelig Pige, thi hun var i mere end een Henseende mærkelig forskjellig fra dem. Af Naturen var hun stærk indadvendt og tilbøielig til Grublerier, og denne Tilbøielighed var bleven næret ved hendes Livsførelse. Hun var kun fjorten Aar gammel, da den store Ulykke indtraf, og begge Brødrene bortreves ved en brat Død. Livet i Hjemmet, der tidligere bar Præget af Ungdomslyst og Glæde, tystnede og sank sammen i stille og dyb Sorg. Edele var netop i den Alder, hvor det bløde og barnlige Sind er modtageligt for alle stærke og gribende Indtryk uden at være i Besiddelse af nogen prøvet Livserfaring, som kan holde igjen mod Indtrykkets overvældende Magt. Tanken om Livets Kortvarighed og hurtige Omskiftelighed næsten knugede hende til Jorden, og det var hende, som om enhver Livsnydelse, der bødes hende, allerede var mærket af Dødens klamme Haand. Hun tabte Lysten til Leg og Dands og Samliv med muntre Jævnaldrende og drog sig tilbage i sit eget stille Tankeliv og dets frugtesløse Kampe for at løse Livets

Gaader. Efter Moderens Død var en ældre kvindelig Slægtning taget i Huset til dem. Hun var mild og blid, men forstod slet ikke, hvad der rørte sig i Edele. Da ogsaa hun døde et Aars Tid efter Edeles Confirmation, mente Faderen, at nu var denne vel voxen nok til at styre Huset, og det havde hun ogsaa selv mest Lyst til.

Da Huset kun bestod af hende og Faderen foruden Tyendet, tog det ikke saa megen Tid, og der var rigelig Leilighed for hende til at uddanne sig ved Læsning og Samtale. Med Forkjærlighed valgte hun saadanne Skrifter, der i en ikke altfor abstract og utilgængelig Form behandlede de store moralske og religiøse Grundproblemer om Livets Bestemmelse, Tilværelsens Formaal, det høieste Gode; det Meste af hvad der herom fandtes i Faderens Bibliothek, saavel af ældre som nyere Literatur, havde hun læst; ogsaa Platos Dialoger havde hun studeret paa Foranledning af Faderen, men fandt dog ikke det i dem, som hun ventede og følte sig snarere lidt skuffet af dem; hun fattede ikke ret den Beundring, som hendes Fader og andre lærde Mænd skænkede dem.

Mellem Edele og Faderen udviklede sig et stedse rigere og fortroligere aandeligt Samliv. Sine Grublerier og Spekulationer, hvilke han holdt omhyggeligt skjulte for alle Andre, udtalte han for Datteren, og hun blev hans Fortrolige. Hendes naturlige Aandsevner uddannedes til en Skarphed i Opfattelsen og en logisk Følgerigtighed, som ikke er almindelig hos Kvinder. Med sjælden Klarhed forstod hun at ramme de egentlige Principer og dernæst at føre dem frem

i deres fulde Konsekvents, idet hun skød alt Uvedkommende til Side, hvad der kun kunde fremkalde Forvirring og Uklarhed. Hendes Tankesæt fik noget Mandigt herved, hvortil kom, at hun besad en skarp Ironi og forstod at anvende den overfor en Modstander, som frembød Blottelser, navnlig hvor denne mente at kunne optræde med Overlegenhed. Pastor Popp havde af og til faaet Prøver paa den, og Edele hørte ikke til hans Yndlinge; hun var ikke nær saa høit anskreven hos ham som Frederikke Rosen, der vel tillod sig at modsige ham, ja stundom endog at drille ham lidt, men dog altid med sømmelig Anerkjendelse af hans Værdighed som Theolog og Præst.

Rektoren glædede sig over sin Datters Snille og Skarpsind. De fordybede sig hyppigt i lange Samtaler, hvor da Edele gjerne var sysselsat med et Haandarbeide, som hun af og til lod synke ned i Skødet, naar hendes Tanker reves for stærkt med, medens Rektoren spadserede op og ned ad Gulvet, ivrigt talende. Overfor Faderen iagttog Edele stedse en Skaansomhed, som hun ikke altid viste overfor Andre, og hun tillod sig aldrig nogen spydig eller spottende Bemærkning overfor ham, selv hvor det viste sig, at hans Bevisførelse var temmelig brøstfældig. Stundom taug hun ganske stille, og da kunde Faderen næsten i timevis vedblive at fremsætte sine Anskuelser, stadigt vandrende frem og tilbage i Stuen. Om Sommeren foretoge de lange Vandringer sammen i Skovene omkring Jøvik. De elskede begge Naturen, glædede sig i Fællesskab over de vexlende Lys- og Skyggepartier i Skovens

Dunkelhed eller over de vidtstrakte Udsigter, der aabnede sig fra Skovbakken i Udkanten. Men saa kunde der pludseligt falde et Ord eller en Bemærkning fra en af dem, som gav Tankerne et Stød i hel anden Retning, og Samtalen tog da de gamle, saa hyppigt drøftede Æmner op, om hvad der var det Blivende og Uforkrænkelige midt i al Omskiftelsen og Forkrænkeligheden, eller om den evige Skjønhed kunde siges delvis at aabenbare sig gennem den jordiske Skjønhed, og hvorledes da Forholdet mellem begge skulde bestemmes. Stillingen mellem de Samtalende blev da gjerne den, at Rektoren tog sit Stade i Plato og hans Ideelære, medens Edele talte for Paulus og Christendommen. Han søgte Grunden hertil i den Omstændighed, at hun som Kvinde ikke evnede at følge en abstract streng videnskabelig Tænkning, men heller vilde følge sin Phantasi og Følelse og derved udsatte sig for at tage Drømme og Sværmeri for Virkelighed. Det kunde dog være, at Rektoren forregnede sig heri, og at den egentlige Grund var, at hans Datter besad en stærkere Villie og var en mere udpræget Charakter. Hun foretrak derfor altid de faste og bestemte Afgjørelser fremfor en usikker Svæven og Vaklen, og dette var hendes Hovedanke mod den philosophiske Ideelære, i hvilken Faderen søgte sin Trøst, at Alt her lodes ubestemt og uafgjort. Den syntes at give Svar paa Alt, men gav i Virkeligheden ikke Svar paa Noget. Er der en Gud til? er der en personlig Udødelighed? skulde hun i en hinsides forklaret Tilværelse gjense sin Moder og sine Brødre, der saa uformodet vare revne bort fra

dette Liv? Paa disse Spørgsmaal svaredes der baade Ja og Nei, og man blev altsaa i Uvisheden, medens Christendommen gav klare og utvetydige Svar.

Det bliver nu vistnok et Spørgsmaal, om det var vel betænkt af ham at føre sin Datter saa dybt ind i alle disse Undersøgelser. Edele var neppe tyve Aar gammel, besad hele Ungdommens Varme og Fyrighed til at gaae løs paa de høieste og vanskeligste Problemer, men savnede den Livserfaring, som først Alderen og den med denne følgende aandelige Modenhed giver. Hun uddannede sig til en stor Dialektiker, især da Naturen havde udrustet hende med gode Betingelser herfor, men der var Fare for, at den Sindets Umiddelbarhed, som er af saa stor Betydning for Ungdommen, tog Skade. Vistnok tog hun altid Parti for Christentroen og Kirkelæren overfor Philosophien, men det var, fordi hun fandt den sidste holdningsløs og ubestemt. Bødes der hende en Livsanskuelse, der var ligesaa sikker og afgjørende paa alle Omraader som Christendommen, og som ovenikjøbet havde det Fortrin, at den var i langt bedre Overensstemmelse med »Livets Realiteter«, da kunde det hændes, at hun forkastede baade Plato og Paulus som Idealister og Drømmere for udelukkende at holde sig til de »rene Kjendsgjerninger«. Til et saadant Omslag sporedes der ganske vist intet Tegn, og saavel hun selv som Faderen vare langt fra at ane noget Saadant, men Muligheden var tilstede, den laa som et Tønder gjemt i Edeles varme, ildfulde Sjæl, og der behøvedes kun en Gnist for at sætte Alt i lys Lue.

Efter hvad der er fortalt, kan det ikke undre, at alle brave Jøvikinger vare enige i at kalde Edele en høist mærkelig Pige. Men iøvrigt vare Dommene over hende meget afvigende. Mange kaldte hende fornem og indbildsk eller klagede over hendes afvisende Kulde; det var mest Saadanne, som ved en eller anden Leilighed havde faaet et skarpt Ord af hende, thi et saadant havde hun altid ondt for at holde tilbage, naar det først havde trængt sig frem paa hendes Tunge. Andre nærede af samme Grund en vis Sky for hende og holdt sig helst i en ærbødig Afstand fra hende. Men til Gjengjæld havde hun en lille trofast Venneskare, som sluttede Kreds om hende og ikke noksom kunde prise hendes klare Forstand og aandelige Begavelse, hendes sjældne Livfuldhed, men fremfor Alt den Trofasthed og den Hjærtevarme, hvormed hun omfattede Alt, som hun havde vundet kjær, ligemeget om det var Personer eller Tanker.

Blandt Edeles Veninder indtog Frederikke Rosen den første Plads. Dette kunde synes saameget mere besynderligt, som de to unge Piger vare i det Ydre og i det Indre saa forskjellige som Nat og Dag, men det er jo bekjendt, at Venskabet ligesom Elskoven netop trives bedst gjennem kraftige Modsætninger. Den Smule Slægtskab, som var mellem Edeles og Frederikkes Mødre havde fort dem sammen allerede fra den tidlige Barndom, senere havde jævnlig Omgang, Vanen og den trods de store Forskjelligheder dog gjensidige Sympathi udviklet et varmt og inderligt Venskab mellem dem. I det Ydre dannede

de to Veninder en paafaldende Modsætning til hinanden: Frederikkes ranke fyldige Skikkelse med det blonde Haar og den lyse Teint gav Indtrykket af noget Straalende og Festligt, af Ungdommens Umiddelbarhed og friske Livsglæde. Edele var betydeligt mindre i Væxt, fin og zart, næsten spinkel, det mørke Haar og Hudfarve gav hende et sydlandsk Udseende, Ansigtstrækkene vare fine og skarpe, Munden snarere lidt vel stor. I Alt dette stod hun tilbage for Frederikke, men saa havde hun til Gjengjæld et enkelt Fortrin, hvormed hun, i alt Fald i enkelte meget heldige Øieblikke, ganske overstraalede Frederikke, det var de vidunderlige Øine. De vare brune, men vexlede baade Farve og Udtryk, saa at de stundom gik over til en kulsort Farve med et funklende Lys og Spil. Alle Sjælelivets vexlende Stemninger afspeilede sig i Edeles Øine, naar hun samtalede med Nogen, og til enkelte Tider, naar en Sag ret fyldte hende med Varme og Begeistring, kunde de straale med en næsten overjordisk Skjønhed. I saadanne Øieblikke kunde alle Andre, der saaes i hendes Nærhed, næsten synke sammen til noget Ringe og Hverdags.

Ikke mindre forskjelligt var det Tankeliv, som rørte sig i de to unge Piger. Paa de høie Speculationer og Tanker, der jævnligt fyldte Edeles Sind, indlod Frederikke sig aldrig, de laa i Grunden ganske udenfor hendes Aands Omraade, Christendommens og Aabenbaringens Sandhed stod for hende som ligesaa naturlig og indlysende, som at Solen skinner paa Himlen, og hun forstod ikke, hvorfor man

skulde bryde sit Hoved med den Sag, da der her paa Jorden dog var saa Mangfoldigt, som kunde optage Tankerne. Men hun saae op til Edele, hun erkjendte hendes aandelige Overlegenhed, og skjøndt hun var noget ældre, lod hun sig gjerne i vigtigere Sager føre og lede af Edeles klare, overskuende Forstand. Edele paa sin Side kunde næsten misunde Frederikke hendes friske Umiddelbarhed, hun følte det Velgjørende i Samlivet med hende, og naar hun træt af sine egne Grublerier og de philosophiske Samtaler med Faderen kom til at tale med Frederikke, da var det hende, som om hun fra Speculationens abstracte Høider og rene, men kolde Ætherluft atter førtes tilbage til Jordens varme Soldale med livsfyldige, kraftige Skikkelser. Naar hun og Faderen mest dvælede i melancholske Betragtninger over Jordelivets Forkrænkelighed, da fik hun under Samtaler med Frederikke en høist tiltalende Fornemmelse af, at Livet frembyder en Overflødighed baade af smaa og store Glæder, som det nok er værd at tage med og nyde i Øieblikket uden at plage sit Sind med ængstelige Bekymringer over, at de allerede den næste Dag eller det næste Aar ville være forsvundne. Og saaledes kom disse Tvende trods deres grundforskjellige Syn paa Livet fortræffeligt ud af det med hinanden, de ligesom udfyldte gjensidigt hinanden og havde alt i en lang Aarrække vænnet sig til at betro sig til hinanden og udtale sig angaaende Alt, hvad der laa dem paa Sinde, baade Smaat og Stort.

Efter hele det Alvorspræg, der hvilede over Rektoren og hans unge Datter, egnede deres Hus sig ikke til at være et saadant fornøieligt Samlingssted til Drøftelse af alle Dagens Nyheder som Bagermester Rosens. Alligevel var det heller ikke noget uselskabeligt Hus. Rektoren var af Naturen gæstfri og vilde gjerne see glade Mennesker om sig; det var de store Sorger, han havde fristet, som drev ham bort fra Menneskene og bragte ham til at søge Ensomheden. Et Par Gange om Aaret pleiede han at samle Skolens Lærere hos sig til en selskabelig Sammenkomst, og her gik det gjennemgaaende livligt til, da baade Rektoren og Edele, som ved denne Leilighed optraadte som Husmoder, forstode at bringe Samtalen i Gang og holde den vedlige. Iøvrigt blev der ikke holdt Selskaber, men hvo, der indfandt sig af sig selv, var velkommen, og Rektoren saae gjerne, at en eller anden af Husets Venner tilbragte Aftenen hos dem, ved hvilke Leiligheder Samtalen ikke sjeldent førtes hen paa Tidens brændende Spørgsmaal.

En af dem, der i længere Tid var bleven en stadigt hyppigere Gæst i Rektorens Hus, var Adjunkt Grønberg. Han havde snart lagt Mærke til, at Edele i Aand og Forstand ragede op over den øvrige kvindelige Befolkning i Jøvik, saa at man kunde faae en Debat istand med hende, hvad han forgæves havde forsøgt med andre Damer. Og Edele fandt Behag i at samtale med Grønberg, hun morede sig med at drive ham frem til stedse mere yderlig gaaende Paradoxer, i hvilke det bestaaende Samfund

og Tilværelsen saa omtrent stilledes paa Hovedet. Det livlige Ordskifte, de dristige Paastande fængslede hende, hun fandt det forfriskende og adspredende at høre Meninger og Synsmaader opstillede og forsvarede med en vis dialektisk Færdighed, der dannede en diametral Modsætning til Alt, hvad hun havde lært i sin Barndom og Ungdom. Hun var derfor altid rede til at bryde en Landse med Grønberg og gjennem Modsigelse ægge ham til stedse vildere Angreb paa de Ideer, hvorpaa den bestaaende Samfundsorden hviler.

Men hvad hun fra først af havde taget som lutter Morskab og som Øvelse i en livlig Tankeexercits, fik efterhaanden større Betydning og gik umærkeligt over til en dybere Alvor. Det kunde jo være ganske fornøieligt at vende op og ned paa Alting, og lade Sort blive Hvidt og Godt blive Ondt — men hvis det nu ikke alene var fornøieligt, hvis det ogsaa var sandt? Edele begyndte at faa Syn for, at Grønbergs Paastande ikke vare — hvad hun fra først af havde antaget dem for, og hvad der havde gjort dem saa morsomme for hende — en Række livfulde Indfald, der ligesom Raketter bleve afbrændte snart fra en, snart fra en anden Side, altid til ny Overraskelse for Tilhørerne, men at der virkelig var indre Orden og Sammenhæng mellem dem. Det var en for hende ganske ny Verdensanskuelse, opført paa faa og yderst simple Principer, gjennemførte med logisk Konsekvents — Alt dette maatte i høi Grad tiltale hendes klare Aand, der fra en tidlig Ungdom var bleven øvet i og vænnet til fast og

sikker Tænken. Hvad kunde det hjælpe at dvæle i de sorgfulde Erindringer, de vemodsfulde Minder, som Edele stedse havde gjort efter Moderens og Brødrenes Død? Tankerne tilhylledes, Villien sløvedes, Sorgen lagde sig som et graat Spindelvæv over Livet og skjulte al Glands og dets muntre Farver. Efter den nye Livsanskuelse, der nu dukkede op for hende som en ny Verden af det bølgende Hav, kastede man alle tungsindige Minder bort, man fejede alt Spindelvævet til Side, lod Livet spille i sin muntre Farvepragt, og lod sig med Velbehag gjennemstrømme af Øieblikkets umiddelbart betagende Livsmagt.

Hvad der gav den nye Livsopfattelse en ubevidst Tiltrækningskraft for Edele, var den Hemmelighedsfuldhed, hvori hun holdt den. Thi uden at have talt derom eller truffet nogen Aftale derom, vare de begge blevne enige om at holde Rektoren uden for disse Samtaler. Adjunkt Grønberg vidste meget vel, at Rektoren trods al sin Mildhed og Eftergivenhed dog med stor Bestemthed krævede, at der fra Lærerens Side Intet maatte fremkomme, der kunde virke nedbrydende paa Disciplenes moralske og religiøse Overbevisning. Edele havde med Kvindens fine og hurtige Opfattelse snart indseet, at Adjunkt Grønberg kunde komme i en vanskelig Stilling, om det blev bekjendt, hvilke yderlige Anskuelser han forfægtede. De drøftede derfor kun disse Æmner, naar de vare alene; saasnart Rektoren traadte ind af Døren, skiftede de som efter en stiltiende Overenskomst Æmne og valgte lettere Gjenstande for Underholdningen.

Matthias Grønberg var ikke blind for, at han vandt Fremgang overfor Edele. Hendes Drillerier, hvormed hun tidligere havde imødegaaet ham, ophørte, hendes Modsigelse blev svagere, det var kjendeligt, at hun hørte paa ham med stigende Opmærksomhed. Forholdet mellem dem antog efterhaanden et andet Præg: de vare ikke længere jævnbyrdige Modstandere, der vare rede til at gribe hverandres Blottelser, men Overvægten kom mere og mere paa hans Side; han var Læreren og hun Disciplen. Og det var en Discipel af ganske anden Art end dem i Skolen, der sad og gabede, medens han talede, og vare lige glade ved, hvad han sagde, naar blot Timen kunde gaae paa den for dem mindst anstrængende Maade. Her var Alvor og Iver for at forstaa og tilegne sig; Edele nøiedes ikke blot med de store almene Synspunkter, men krævede Redegørelse for Enkelthederne. Han laante hende Bøger mest af videnskabelig Art og gav hende fornøden Veiledning i det, som hun havde ondt ved at forstaae. Adskilligt laa vel over hendes Fatteevne, til Andet manglede hun de nødvendige Forkundskaber, men Edele forstod at hjælpe sig som de fleste opvakte Kvinder i slige Tilfælde ved at indprænte sig visse Hovedpunkter og iøvrigt udfylde Hullerne ved Hjælp af en levende Phantasi, saa at det omsider formede sig til et Slags sammenhængende System. Grønberg æggedes herved til at gaae videre, han kom næsten i Begeistring og lagde en ikke mindre malende Phantasi for Dagen, naar han skildrede en kommende Guldalder, da Videnskabens Sol

skulde skinne i ufordunklet Glands over den lykkelige Menneskeslægt, medens alle Philosophiens og Religionens uklare Drømmerier vare forsvundne som Nattetaager.

For Edele rykkede Dag for Dag det Tidspunkt nærmere, til hvilket der ovenfor blev hentydet, da hun med sin Sjæls fulde Lidenskab skulde hengive sig til en Livsanskuelse, der stod i Strid med Alt, hvad hun hidtil havde seet op til og beundret, og som fængslede hende med den Magt, hvormed det Nye og Ukjendte overvælder Ungdommen. Ja dette Tidspunkt vilde allerede være indtraadt, og Edele vilde alt have kastet sig i Armene paa Matthias Grønbergs nye System, der skulde forløse Verden fra al den Elendighed, hvorunder den hidtil har sukket — om der ikke var kommen en Modvægt, der kunde tynge i modsat Retning og atter føre hende tilbage imod den religiøse Overbevisning, i hvilken hun var opdragen. Dette var ingen Ringere end Jøviks høit skattede Theolog, den lærde Licentiat, Pastor Niels Brylle.

Han havde gjort et Par Besøg hos Rektoren, var bleven vel modtagen og opfordret til at komme igjen, men hans Embedsvirksomhed og hans lærde Studier lagde saa meget Beslag paa ham, at han ikke havde havt Stunder til at gjøre videre Brug af den gæstfri Indbydelse. Saa hændtes det en Dag i det tidlige Foraar, at Pastor Brylle gik sig en stille Eftermiddagstour. Han havde valgt Veien bag om Haverne, hvor han uforstyrret kunde gaae i sine theologiske Meditationer, medens Blikket gled hen over de unge Rugmarker, hvis friske grønne Farve

lyste kraftigt i det stærke Sollys. Tankefuld skred Brylle op og ned ad Bakkerne, indtil han kom forbi en aaben staaende Havedør. Han kastede et Blik ind gjennem den og saae et pragtfuldt Tulipanflor udfolde sig i brogede Farver. Han gik gjennem den aabne Dør for at tage Blomsterne nærmere i Betragtning. En fin og gjennemtrængende Blomsterduft slog ham i Møde, og skjøndt Phantasien ikke kunde siges at være den herskende Evne hos den lærde Theolog, blev han dog ligesom fangen af den krydrede Duft, der kaldte ubevidste Anelser og Længsler frem i Sjælen. Idet han fulgte den Tankerække, i hvilken han var inde, lod han Blikket med Velbehag glide hen over de gule, røde og hvidbrune Farver, som Tulipanfloret ligesom vævede for hans Øie. Han gik langsomt frem, stod stille, saae paa Blomsterne og tænkte, gik atter nogle Skridt frem og — stod pludseligt lige overfor Edele. Det var Rektorens Have, han var kommen ind i.

Pastor Brylle var en meget høflig Mand, han begyndte strax med at gjøre tusinde Undskyldninger for, at han saaledes var trængt ind paa en fremmed Eiendom. Da Edele fandt dette meget naturligt, eftersom Havedøren havde staaet vidt aaben, var dette saa langt fra at berolige ham, at han tværtimod udbrød i de stærkeste Selvanklager for sin Paatrængenhed og Uforskammethed. Hvad maatte Frøkenen dog tænke om ham? hun kunde jo ligefrem tage ham op, som man tager en Hest eller en Ko op paa sin Mark, og afkræve ham en ordentlig Mulkt til Straf.

Edele lo og foreslog at føre ham over til Rektoren for at høre, hvor stor Mulkten skulde være.

Til Rektoren? nei det vilde han paa ingen Maade, det var da at komme fra Asken i Ilden, naar han skulde stedes for den strænge Skoleret — nei saa vilde han allerunderdanigst indgive Ansøgning om, at det maatte forundes ham at blive, hvor han var og tilbringe nogle Minutter i Frøken Edeles aandfulde Selskab.

Dette blev da ogsaa bevilget, og Edele viste ham rundt i Haven, gjorde ham opmærksom paa Blomsterne og Planterne og meddelte ham deres forskjellige Navne. Pastor Brylle var rigtignok ikke Botaniker, men det morede ham at høre de latinske Navne, thi de gave ham Anledning til at grunde over deres Oprindelse og de Stamord, hvoraf de kunde udledes, Noget, som Edele aldrig havde tænkt over.

Med saadanne og lignende Samtaler gik Tiden meget behageligt for dem begge, indtil malmfulde Toner fra Kirken rungede henover Haven og forkyndte, at Klokken var sex. Herved paakom der Pastor Brylle en ny Forskrækkelse, thi han huskede pludselig paa, at han skulde være hjemme præcis Klokken tre Kvarter til sex, hvad der jo nu var en ligefrem Umulighed. Han brød derfor strax op og gik, som han var kommen, med tusinde Undskyldninger for sin utilbørlige Indtrængen paa fremmed Grund.

Trods alle Pastor Brylles Undskyldninger og Selvanklager for sin usømmelige Optræden hændtes dog mærkværdigvis et Par Dage efter det Selvsamme.

Atter gik Pastor Brylle sin Eftermiddagstour i dybe theologiske Overveielser om ad Veien bag Haverne, atter kom han forbi Rektorens Have, atter stod Døren til denne aaben, og Tulipanbedet vinkede ham med sine glimrende Blomster saa venskabeligt i Møde, som om det vilde indbyde ham til at træde nærmere. Og Licentiaten kunde ikke modstaae Indbydelsen, halv ubevidst, som dragen af en lønlig Magt, gik han ind og saae paa Tulipanerne, og gik dernæst dybere ind i Haven, stadigt grundende over sine Theologumena.

Denne Gang mødte han ikke Edele, men Rektoren. Inden han kunde faa Tid til at fremføre sine Undskyldninger, bød Rektoren ham et hjærteligt Velkommen og udtalte sin Glæde over at modtage hans Besøg, en Glæde, der var saameget større, som han netop idag havde et theologisk Spørgsmaal at forelægge, hvorom han gjerne ønskede Oplysning.

Med disse Ord antog Pastor Brylles Ansigt et andet Udseende, Smilet veg bort for et Udtryk af Opmærksomhed og Eftertanke.

»Det er det Sted i første Korinthierbrev,« vedblev Rektoren, »hvor Apostlen Paulus taler om Trællenes Frigjørelse. Blandt Theologerne gjøres her meget afvigende Opfattelser gjældende, og jeg kunde nok ønske at høre Deres Mening. — Har De Tid at tale derom nu?«

En halv Time havde Pastor Brylle nok til sin Raadighed.

»Det var herligt. Men saa lad os gaa over i

min Studerestue, der have vi Commentarerne og hele det lærde Apparat til Raadighed.«

De fulgtes da sammen ind i Studerestuen, hvor de to lærde Herrer snart sad fordybede i Bøger og Diskussioner over begge Øren. Den halve Time blev til en, og dernæst til halvanden Time, uden at Nogen af dem mærkede det.

Saa kom Edele og mældte, at Aftensbordet var dækket, om Herrerne ønskede at drikke The. Det kunde nu Pastor Brylle slet ikke, for han havde jo kun havt en halv Time til sin Raadighed. Ikke desmindre lod han sig dog mærkelig let overtale til at blive.

Efter Aftensmaaltidet fortsattes den tidligere Samtale i Dagligstuen; Edele hørte til og indflettede kun af og til en Bemærkning i Samtalens Løb. Hvad der især overraskede hende, var den overordentlige Klarhed og Sikkerhed, hvormed den unge Præst talte. Sligt var hun ikke vant til; vel var hendes egen Fader baade en tænksom og vel studeret Mand, men hos ham raadede Følelsen og Stemningen altfor stærkt og bragte jævnlig Uorden i Tankerækken. Og Grønberg — ja det gik nu over Stok og Sten med ham i en susende Fart, og Tanker og Meninger fik følge med Ordenes rivende Strøm, som de bedst kunde. Ganske anderledes med Pastor Brylles Bevisførelser — her var Alt i den skjønneste Orden, ingen Afbrydelser, ingen Inconsekventser, Alt gik fast og sikkert, og Tanken arbeidede ustandseligt frem mod sit Maal. Og hvor han strax havde Alt paa rede Haand — ingen Famlen, ingen Tøven — Alt kom

i taktfast logisk Sikkerhed, som om det ikke kunde være anderledes. Men hvad der særligt vandt hende for ham, var en egen Sindighed og Sagtmodighed, hvormed han talte, hvilke Egenskaber lærde Theologer just ikke have Ord for at besidde i særlig høi Grad. Trods al Forsigtighed fra Rektorens Side kunde det dog ikke undgaas, at hans heterodoxe Standpunkt stundom kom til Syne, og Edele var ængstelig for, at den nidkjære Licentiat skulde gjøre Saadant til Gjenstand for skarp Paatale og Tilrettevisning. Men dette var saa langt fra Tilfældet, at det snarere syntes, som om Pastor Brylle med en mærkelig Skaansomhed tilhyllede disse Blottelser, idet han med megen Klogskab forstod at lægge en Mening ind i dem, der laa Kirkelæren saa nær som mulig. Edele var ham i sit inderste Hjærte taknemlig derfor.

Trods al den Lærdom, som Licentiaten udfoldede, havde han dog baade Øine og Øren godt med sig. Edele talte vel ikke meget, men hvad hun sagde, vidnede om Forstand og hurtig Opfattelse, og Pastor Brylle undrede sig høiligen over, at en saa ung Pige med Opmærksomhed fulgte og tilmed viste god Forstaaelse af Problemer, som maatte antages at ligge langt over hendes Fatteevne. Og da det klare Lampelys faldt hen over hendes fine og udtryksfulde Ansigt, tænkte Pastor Brylle ved sig selv, at deri udtalte sig baade Tænksomhed og rig Aandsfylde. Heller ikke undgik det hans Opmærksomhed, at der til enkelte Tider, naar Samtalen særligt interesserede hende, var et forunderligt straalende Lys i Edeles mørke

Øine, der ligesom førte langt, langt bort fra denne Verden.

Fra denne Aften vare Pastor Brylles Besøg i Rektorboligen stedse hyppigere. Han havde opdaget, at man med Rektoren kunde faae en god theologisk Diskussion, og at særligt dennes grundige Kjendskab til det klassiske Græsk kunde yde ham høist værdifulde Bidrag til det nye Testamentes Exegese. Dog gik han ikke hjemme fra med det bestemte Forsæt at besøge Rektoren, nei han gik sin sædvanlige Tour ad Veien bag Haverne, men naar han saa kom forbi Rektorens Have, og Havedøren tilfældigvis stod aaben, faldt det ham gjerne ind, at der var en eller anden sproglig Oplysning, han skulde indhente hos Rektoren, og saa gik han derind. Herved opnaaede han ogsaa, at han kunde aflægge sine Besøg, uden at Nogen holdt Regnskab med dem. Thi Pastor Brylle var en omsigtig og betænksom Mand; han vidste meget vel, at det var slet ikke godt, om de rappe Tunger i Jøvik kom til at snakke alt for meget om, hos hvem eller hvor ofte Sognepræsten aflagde sine Besøg.

Stundom hændtes det nu, at Pastor Brylle ikke traf Rektoren, derimod Edele, og indlod sig i Samtale med hende. I Begyndelsen var hun noget tilbageholdende, da hun havde samme Ærefrygt som det øvrige Jøvik for Pastor Brylles kolossale Lærdom, men det varede dog ikke længe, før hun overvandt denne Sky, hun kom til at drøfte forskjellige Æmner med ham, ja dristede sig endog til at disputere med ham som med Adjunkt Grønberg. Men her gjorde

hun jo rigtignok den Opdagelse, at det er noget Andet at disputere med en Theolog end med en Philosoph. Overfor Matthias Grønberg kunde Edele ganske godt staae sig, ja af og til, naar hun var særlig oppe, eller Grønberg tumlede altfor vildt omkring, kunde hun endog bibringe ham et føleligt Nederlag. Men Sligt var der aldrig Tale om overfor Niels Brylle. Hans Bevisførelser stode saa urokkelige som vel exercerede Linietropper; forgæves søgte Edele at finde et eller andet svagt Punkt, hvor hun kunde bryde igjennem, et saadant fandtes ikke. Ja Edele havde en Fornemmelse, som om Licentiaten paa Forhaand kjendte alle hendes Indvendinger og Angreb, inden hun endnu havde fremført dem. Og aldrig lod han sig noget Øieblik bringe ud af Fatning eller tabte Traaden, hvad ikke saa sjeldent var Tilfældet med Grønberg. Han sad der ganske rolig og hørte paa hende med et yderst velvilligt Smil, som om han vilde sige: »Ja kære Barn, jeg veed godt Alt, hvad du vil sige — jeg har læst det hundrede Gange før.« Men derfor afbrød han hende ikke — paa ingen Maade. Han lod hende tale, bevise, demonstrere, indtil hun omsider træt og forpustet standsede sin Tales Strøm, saa sagde han: »Tillad mig, Frøken, at oplyse dette nærmere,« og saa begyndte han at oplyse Edeles Paastande med en saa gjennemtrængende Kritik, at der ikke blev den ringeste Stump tilbage af dem, og Edele følte, at hun blev slagen Punkt for Punkt over hele Linien. Forgæves tog hun til Gjenmæle, søgte at demonstrere

— det førte kun til, at hun blev endnu grundigere gjendreven og slaaet paa alle Punkter.

Men det Alleærgerligste for Edele var, at hun kun fornam sin Afmagt, saalænge Brylle var tilstede og demonstrerede. Saasnart han var ude af Døren, og hun atter overveiede Sagen, forekom det hende, at hun havde alligevel havt Ret, men havde forsvaret sin Sag daarlig. Men hvor var det muligt at have Ret og saa alligevel hver Gang blive overbevist om at have Uret? Afhang Sandheden i den Grad af Logiken, at den, der var den bedste Logiker, ogsaa havde Retten og Sandheden paa sin Side? Men Logiken selv skulde jo, efter hvad hendes Fader altid havde sagt hende, være Udtryk for Tænkningens, altsaa for Sandhedens evige Love? Her var Gaader, som Edele ikke formaaede at løse.

Saa faldt hun paa, om man ikke kunde faa Grønberg og Brylle bragt i Disput med hinanden. Hun kunde da holde sig ganske udenfor Striden, lade Philosophi og Theologi fægte deres Sag ud, medens hun sad ganske stille som Tilhørerinde og i sit stille Sind afgjorde, hvem af dem, der tilsidst havde Ret. Dette tyktes hende at være en lykkelig Idee, men uheldigvis delte den Skjæbne med saa mange andre lyse Ideer — den lod sig ikke gjennemføre i Virkeligheden. Det var meget sjældent, at de to Herrer traf sammen, og skete det, da undgik de med en vis Forsigtighed hinanden. Man kan ikke sige, at de skyede hinanden som Ild og Vand, thi disse tvende Magter søge jo gjensidigt at overvælde og tilintetgjøre hinanden; nei man maatte vel sige, at de

skyede hinanden som Vand og Olie, der overhovedet slet ikke vilde have med hinanden at gjøre. For Grønbergs Vedkommende kunde dette nu forklares af, at han overhovedet viste en stor Tilbageholdenhed og Sky for at fremsætte sine fritænkerske Meninger, der utvivlsomt vilde vække den største Forargelse i Jøvik. Men vanskeligere var det at blive klog paa Brylle. Thi uagtet han maatte vide, at Grønberg ingenlunde hørte til den rene Lutherdom, behandlede han ham dog altid som en god Orthodox, og for allehaande Spydigheder og spidse Angreb, som Grønberg indsmuglede i Samtalens Løb, var Brylle i en paafaldende Grad døv. Edele kunde ikke forstaa, hvorfor Brylle, som overfor hende altid viste saa stor Agtpaagivenhed og Skarpsynethed, overfor Grønberg hverken kunde høre eller mærke Noget, men stadig lod, som om alle Grønbergs Anskuelser vare i den skjønneste Overensstemmelse med hans egne.

En Dag sad Edele og Adjunkt Grønberg i Havestuen fordybede i Samtale, da Pastor Brylle traadte ind. De to Herrer hilste temmelig kølig paa hinanden og syntes just ikke videre glade ved Mødet. Brylle tog Plads, Edele søgte at bringe en Samtale istand, men den gik trevent.

Halvt i Tanker greb Grønberg en opslagen Bog, der laa paa Bordet og kiggede i den. »Hvad er det?« udbrød han, »Platos Dialoger! læser Frøkenen virkelig det Tøieri?«

»Det var en eiendommelig Benævnelse af Platos høie Visdom,« svarede Edele.

»Aa blæse med Platos høie Visdom!« sagde Grønberg i en ærgerlig Tone, »i mine Tanker er Plato en af de største Vindmagere, som nogensinde har levet.«

»Nu har jeg hørt det med! Og al den Berømmelse, som til alle Tider er ydet den store Tænker — — —«

»Er ikke Andet end Humbug, forsikkrer jeg Dem. Nogle Philologer og Pedanter skulde gjøre sig vigtige, som om de havde et høiere og mere idealt Syn paa Tilværelsen end andre Hverdagsmennesker, og det have disse været dumme nok til at tro paa; paa den Maade er den Krønike kommen istand om den høie platoniske Visdom.«

»Og det er virkelig Deres Mening?«

»Saamænd er det saa. De kan være vis paa, at om jeg vilde skrive nogle saadanne platoniske Dialoger, vilde intet Menneske bryde sig om dem.«

»Det er troligt nok,« bemærkede Brylle tørt.

»Men hvad mener De da om Plato, Pastor Brylle?« spurgte Edele.

»Jeg har ingen Mening om ham,« svarede Licentiaten, »thi Plato hører ikke under det theologiske Forum.«

»Da troede jeg dog, at netop Theologerne altid havde lagt særlig Vægt paa Studiet af Plato,« indvendte Edele.

»Men det har ikke været til Theologiens Gavn. Man har dermed ikke opnaaet Andet end at blande en Deel hedensk Visdom ind i den guddommelige Aabenbaring.«

»Men er der dog ikke i Platos Philosophi Glimt af en guddommelig Visdom, der kunde virke forberedende for Aabenbaringen?«

»Undskyld, Frøken, deri kan jeg ikke være enig med Dem. Jeg skulde være mere tilbøielig til at give Adjunkt Grønberg Medhold i hans Opfattelse.«

»Og kalde Plato en Vindmager?«

»Saa stærke Udtryk behøver man jo ikke at bruge, men jeg tror nok, at denne store Beundring for Plato er i høi Grad overdreven og usand.«

Der udspandt sig nu en længere Samtale, i hvilken det dog ikke gik efter Edeles Ønske, at Grønberg og Brylle skulde maale deres Kræfter og hun være Kampdommer — tværtimod gjorde de to Herrer fælles Sag mod hende. Trods al Varme og Iver, hvormed Edele talte, kunde hun dog ikke holde Stand overfor en saadan Overmagt, og det er en Selvfølge, at under disse Forhold var Platos Sag uigjenkaldelig tabt.

Om at sætte Plato paa Døren kunde Grønberg og Brylle vel nok blive enige, men dermed var da ogsaa Enigheden mellem dem forbi. Trods alle Brylles Forsøg paa at dække over og tilhylle Kløften, stod det dog klart for Edele, at her stode to Verdensanskuelser overfor hinanden, der vare aldeles uforenelige. Men hvem af dem havde saa Ret? Det var det store Spørgsmaal, hvorover Edele grublede uden at kunne vinde Klarhed. Hun saae nok, at der var meget Løst hos Grønberg, mange lette Phantasier bleve udgivne for videnskabelige Resultater, og Edele var ikke utilbøielig til at antage, at naar Grønberg havde

kaldt den store græske Philosoph for en Vindmager, saa var det, fordi han altfor meget havde betragtet ham i Lyset af sig selv. Paa den anden Side stod Niels Brylle, det var Grundighed og Lærdom og Soliditet i egen Person. Og dog — og dog — ja Edele kunde ikke forklare sig det selv, men der reiste sig stadigt i hendes Hjærte en skjult Opposition mod ham. Hun mindedes et Ord, som hendes Fader jævnlig anvendte: *qui nimium demonstrat, nil demonstrat* — den, som beviser alt for Meget, beviser Intet. Mon det ikke var det, som var i Veien med Brylle? Netop hans urokkelig sikkre og grundige Bevisførelse vakte Mistillid hos hende. Hele Jøvik beundrede den som Tegn paa et vidunderligt theologisk Dybsind og Snille og bøiede sig i dybeste Ærefrygt derfor — men paa Edele gjorde den den modsatte Virkning. Det forekom hende, at Licentiat Brylle besad en saa umaadelig Lærdom og en saadan dialektisk Færdighed, at han kunde bevise, hvad det skulde være. I sit stille Sind gjorde hun det Tankeexperiment at tænke sig Brylle som en romersk Prælat — vilde han da ikke med samme Sikkerhed og samme Færdighed kunne bevise Pavens Ufeilbarhed, Jomfru Maries Syndfrihed og alt det Øvrige, hvilket han nu som god Protestant nægtede?

Paa denne Vis vaagnede der en indre Mistænksomhed mod Licentiatens Lærdom, der efterhaanden vandt mere og mere Styrke. Tilsidst kom det saavidt, at blot den Omstændighed, at Pastor Brylle forsvarede en Sag, var nok for Edele til at antage, at han vist i Grunden havde Uret, og at det hængte

anderledes sammen. Hun tabte Lysten til at disputere med ham, hun erkjendte hans Overlegenhed i at bevise og demonstrere — hun taug og lod ham have den Fornøielse at høre sig selv tale.

Brylle opfattede nu dette paa en ganske anden Maade. Han holdt for, at naar Edele, der i Begyndelsen med saa meget Liv havde optaget Kampen med ham, nu efterhaanden forstummede og blev mere og mere stille, saa kom det af, at han tilfulde havde gjendrevet hende og overtydet hende om Uholdbarheden af de besynderlige Meninger, hun stundom fandt Behag i at fremsætte. Men ved Siden af Glæden herover var der ogsaa Følelser af hel anden Art, der begyndte at røre sig hos den lærde Licentiat. Han fandt et eget Behag i at samtale med den unge Pige, ja selv naar hun slet ikke talte, men hørte til i Taushed, kunde Brylle godt lide at betragte hendes fine Ansigt og den stille Ynde, der var over hende. Og naar han slet ikke var hos hende — naar han sad hjemme i Studerekamrets dybe Stilhed og granskede i de store latinske Foliobind, da kunde pludselig — han vidste selv ikke hvorledes — Edeles Billede stige op for hans Tanker, og han selv sank tilbage i Lænestolen i blide Drømmerier. Det var Følelser, som Brylle ikke tidligere havde kjendt.

Hans Liv var hidtil gaaet hen under flittigt Arbeide og Anstrængelse for at naae de Maal, han havde sat sig: først de mange forskjellige Examiner i Skolen og ved Universitetet, saa Udenlandsreisen, Disputatsen, endelig Præstegjerningen i Jøvik. Men nu var der endelig indtraadt et Hvilepunkt; Embedet i Jøvik

lagde ikke mere Beslag paa ham, end at der blev god Tid til hans frie Raadighed, og foreløbig var der ikke sat noget nyt Maal for hans Fremadstræben. Kunde det da ikke nu være paa Tide at lade Livets ømmere Følelser komme til deres Ret? — og hvis man vilde følge denne Tankegang videre, som hermed var sat i Bevægelse, vilde da ikke netop Edele være den Kvinde, der i fortrinlig Grad egnede sig til at blive Pastor Brylles Hustru? Og Pastor Brylle udmalede for sig selv et hyggeligt Interiør, hvorledes han, naar Dagens Arbeide og Besvær var endt, indledede en theologisk Diskussion med sin lille Kone, i hvilken hun efter tapper Modsigelse dog tilsidst maatte give tabt overfor hans seirrige Dialektik.

Disse og lignende vare de Tanker, som opstege i Pastor Brylle, naar han lænede sit lærde Hoved tilbage i den bløde Lænestol, medens den opslagne Foliant sank ned i Skødet paa ham. Dog behøvede man ikke derfor at frygte nogen overilet Handling af ham: Pastor Brylle holdt ikke af at ro længer bort fra Land, end at han beholdt Kysten i Sigte.

———

IV.

Ad den støvede Landevei, som mellem de store Skove førte til Jøvik, vandrede med raske Skridt en ung Mand. Han var iført en lys Sommerdragt, en Reisetaske hang over Skulderen, Straahatten havde han paa Grund af Heden skudt noget tilbage. Hed og solbrændt var han, dog havde det ikke kuet Vandrelysten, thi medens hans klare blaa Øine fulgte den skarpe Linie, som Træernes Toppe tegnede mod den lyse Sommerhimmel, sang han en munter Vise, saa det gav Gjenlyd mellem de ranke Bøgestammer.

Men nu svingede Veien, og den Skygge, som Skoven hidtil havde ydet, svandt bort, medens han fik Solen lige i Øinene. Sangen forstummede, Støvet og Heden lagde sig tungt over ham. Da han havde vandret et Kvarters Tid hen ad den snorlige Vei, kom han forbi en Sidevei, der var lukket med et Led, og som førte ind i Skoven. Den blev aabenbart ikke meget befaret, thi der voxede hoit Græs mellem Hjulsporene, skyggefulde Grene hang lavt ned over den, og den mørke Kølighed, som herved frembragtes, saae yderst indbydende ud i

Modsætning til den støvfyldte Landevei i det brændende Sollys. Vandringsmanden standsede et Øieblik foran Leddet, kastede et forskende Blik ned over den dunkle Skovvei og derpaa atter et Blik tilbage over Veien, ad hvilken han kom. Han betænkte sig lidt, men udbrød derpaa: »Skoven er Æventyret, Landeveien er Prosa'en — men jeg for min Deel holder mest af Æventyret« — og med et rask Spring svang han sig over Leddet og fortsatte sin Vandring henad den skyggende Skovvei.

Det var Cand. theol. Andreas Gløding, der var paa Veien til Jøvik, hvor han havde faaet Ansættelse som Timelærer i Religion og Dansk, desuden enkelte Timer i Naturhistorie efter nærmere Aftale med Rektoren. Sit Gods og sine Eiendele havde han sendt i Forveien med Posten, selv havde han foretrukket at gjøre en lille Fodtour for at naa sit Bestemmelsessted.

Fra Skovveien gik han efter nogen Tids Forløb ind paa en Sti, der atter krydsedes af andre Stier. Han gik paa Lykke og Fromme, idet han saa nogenlunde rettede sig efter Solens Stilling og derefter søgte at bestemme den Retning, hvori Jøvik skulde søges. Det bekymrede ham kun lidet, at han muligvis kom til at gaa en halv Mils Vei længere, end han egentlig skulde; han fik jo derved Leilighed til at see sig lidt om i den smukke Skov.

Snart kom han til en aaben Plads, hvor en Bænk, reist under et vidt omkring skyggende Bøgetræ, gav ham Formodning om, at han vel ikke var saa langt borte fra sin Reises endelige Maal. Han

tog Plads paa Bænken og nød med Velbehag Hvilens Sødme efter den trættende Vandring. Men da Legemet kom i Hvile, begyndte Sjælen at komme i Uro, som det saa ofte gaar, og han hengav sig til Tanker og Betragtninger, hvilke han mangfoldige Gange tidligere havde anstillet, uden at det derfor var lykkedes ham at klare dem.

Andreas Gløding var, hvad man pleier at kalde et lyst og opvakt Hoved, men han delte Skæbne med saa mange andre opvakte Hoveder, nemlig at have et uroligt Sind. Hvor Evner og Begavelse pege i forskellig Retning, hænder det tit, at man bliver uvis over, hvilken Livsvei man skal vælge, og en saadan Uvished afføder altid Uro og Pine. Dette var netop Tilfældet med Gløding. Han havde valgt det theologiske Studium ikke efter eget Ønske, men efter sin Faders indstændige Opfordring. Denne, der var en meget religiøs Mand, havde nemlig selv ønsket i sine unge Dage at vælge det theologiske Studium for at blive Præst, men var af sin Fader bleven tvungen ind paa det medicinske Studium og var blevet Læge. Nu var det hans høieste Ønske, at hans eneste Søn skulde uddannes til den Livsvirksomhed, som det ikke var bleven forundt ham selv at opnaae, uden at han derved tog i Betænkning, at han muligvis kunde gjøre samme Uret mod sin Søn, som han selv havde lidt af sin Fader. Ligefrem Tvang havde han vel ikke udøvet, men saa mange Overtalelser og Bønner, at Andreas ikke havde kunnet modstaa dem. Da Studiet først var begyndt, maatte det ogsaa føres til Ende. Dette var

sket, og den theologiske Embedsexamen var tagen med bedste Charakteer, men derfor var der ikke kommen Ro i Sindet. Det var ikke Tvivl om Christendommens Sandhed, som nagede ham; i den Henseende følte han fuldkommen Tryghed. Universitetsstudiet havde givet ham rigelig Leilighed til at afveie de forskjellige religiøse og philosophiske Livsanskuelser mod hinanden, og han havde ikke fundet større Tryghed i nogen af de andre Veie, som menneskelig Visdom har udfundet til at forklare Tilværelsens Hemmeligheder. De Indvendinger og Angreb, som gjerne hentes fra den moderne Videnskabs naturvidenskabelige Opdagelser, havde ikke hildet ham; allerede fra hans tidlige Ungdom havde hans Fader havt sin Opmærksomhed henvendt herpaa, og idet han som kyndig Naturforsker jævnlig havde drøftet disse Æmner med Sønnen, havde han advaret ham mod de falske og forhastede Slutninger, som ofte drages, og tillige viist ham, hvor afmægtig Naturvidenskaben trods alle sine glimrende Opdagelser er til at forklare os baade Livets Oprindelse og dets sidste Formaal. Heller ikke havde selve det theologiske Studium indgydt ham Ulyst eller Lede; tværtimod havde han i Aarenes Løb alt som hans Kundskaber udvidedes, følt sig stedse mere optagen og fængslet af dette Studium, der bevæger sig over et saa udstrakt Omraade; hans livlige og flersidige Aand bevægede sig med Lyst og Glæde paa Historiens, Sprogkundskabens og den abstracte Tænknings Enemærker, som alle omfattes af Theologien.

Det var da hverken Studiet eller Theorien, der voldte ham saa megen Uro, det var den praktiske Livsgjerning, der var knyttet til det theologiske Studium, som frastødte ham. Han følte ingen Lyst til at være Præst, og det var jo netop for dette Formaals Skyld, at Faderen saa meget havde ønsket, at han skulde vælge dette Studium. Han tænkte sig Præstegjerningen som en overmaade begrændset Virksomhed, ovenikjøbet under de mest alvorsfulde og tyngende Vilkaar, idelig at færdes mellem nedbøiede og forsagte Mennesker, stedse med Død og Begravelse for Øie! Alt dette passede ikke for hans livsglade og virksomme Sind, der higede ud i det brogede, omtumlede, stærkt bevægede Liv, hvor der er Kamp og Fare, men ogsaa herlige Seire, og idelig nye skiftende Omgivelser. Hans Lyst stod til at blive Naturforsker, drage ud paa store og vidt strakte Reiser, gjøre nye Opdagelser, færdes med Tidens største Videnskabsmænd og udvexle sine Tanker med dem — dette tyktes ham at være et frit og uafhængigt, stort og lykkeligt Menneskeliv, hvor Savnet af Familielivets Tryghed og Ro rigelig opveiedes af et kraftigt pulserende Aandslivs Kampe og Seire.

Da han til Faderens store Glæde havde taget den theologiske Embedsexamen, blev hans indre Uro og Utilfredshed endnu større. Hidtil havde han dog havt et Maal foran sig at stræbe henimod; nu var dette naaet, uden at der viste sig noget Nyt for ham. Hans Fader havde til Belønning for hans flittige Studium skænket ham en Udenlandsreise, paa hvilken han havde besøgt flere fremmede Universi-

teter, var kommen til Norditalien, og havde derfra, da der tilfældig tilbød sig godt Reisefølge, gjort en Udflugt til Athen, havde seet Akropolis og dets vidunderlige Ruiner i det glimrende Sollys og med det uforglemmelige Skue over det blaa Hav og de skinnende Øer i det Fjerne. Et Aars Tid havde han været borte og var derefter kommen tilbage, solbrændt og kraftig, med Sindet fuldt af alle de store, nye Reiseminder. Men Fred og Ro i Sindet havde han ikke vundet; paa Faderens Opfordring om at søge Præstekald svarede han, at han endnu var for ung, at han savnede indre Livserfaring og Modenhed — i Virkeligheden var det kun Udflugter, hvormed han dækkede over sin Ulyst til at indtræde i den præstelige Gjerning. Saa var der bleven en Lærerstilling ved Latinskolen i Jøvik ledig; den søgte han og fik den og var nu paa Veien for at overtage den. Men Ro i Sindet fik han ikke, thi dette var jo kun noget Foreløbigt og Midlertidigt, og hvad saa?

Alle disse Tanker, der saa mangfoldige Gange havde bevæget sig i ham, begyndte nu atter deres sædvanlige Kredsløb, da han sad under Bøgetræet og hvilede sig. Reisetasken havde han aftaget og lagt ved sin Side; han sad forover bøiet og ridsede med sin Stok allehaande Streger og Figurer i Gruset foran sig, som om han i dem vilde læse sin Fremtids Maal og Veie. Han var ikke langt fra at fortryde, at han havde overtaget den Lærerstilling i Jøvik; thi hvad vilde han i Grunden i den lille By? Det var dog hverken Heelt eller Halvt, hverken Kjød eller Fisk.

Af sine tankefulde Drømmerier blev han vækket ved Lyden af tunge Fodtrin. Han saae op og fik Øie paa en Kone, der nærmede sig, støttende sig til sin Stav, og med Ryggen bøiet under en tung Byrde af sammenbundne tørre Kviste og Grene.

Da hun gik forbi ham, hilste han hende og spurgte, om hun kunde sige ham Veien til Jøvik.

Konen standsede, rettede sig lidt under sin Byrde og sagde derpaa: »Til Jøvik? Ja det kan jeg vel nok sige. Men med Forlov, hvor er Herren fra?«

Han sagde hende det, hvorpaa hun vedblev: »Og De vil til Jøvik? Har De maaske Slægt og Venner der?«

»Nei jeg kjender egentlig Ingen der.«

»Saa er De maaske Handelsmand?« og hun betragtede ham med et forskende Blik.

»Det er jeg dog heller ikke,« svarede han.

Konen gav ikke tabt, men spurgte videre: »De er maaske En af dem, der løber Landet rundt for at se sig om?«

»Det er dog endelig heller ikke Tilfældet.« Og for at blive fri for videre Udspørgen tilføiede han: »Jeg skal være Lærer ved Latinskolen.«

»Naa saa det skal De?« og efter endelig at være bleven tilfredsstillet med Hensyn til Formaalet for hans Vandring gav hun den forlangte Underretning om Veien. Gløding takkede og fandt, at nu kunde han vel ogsaa rette et Par Spørgsmaal til Konen. »Bor De her i Nærheden?« begyndte han.

»Ja vi bor nede i det lille Hus ved Engen.«

»Og hvad er Manden?«

»Han er Tørveskærer og Arbeidsmand og gjør Alt, hvad der saadan kan falde for.«

»Har I Børn?«

»Fire velsignede Børn.«

»Er de hjemme hos Jer?«

»Nei Herre, Smaafolk kan ikke beholde Børnene hos sig; de maa ud at tjene deres Brød.«

»Hvor er de da henne?«

»Den ældste, Hans Peter, farer til Søs og er for Tiden i England. Den næstældste, Tøsen, hun har en god Tjeneste i Jøvik, og de yngste, Jens og Søren, de gaar nu til Præsten, men tjener forresten hos Mads Hansen i Lundstrup.«

»Og nu maa I selv gaae og slæbe Brændsel til Huse og har Ingen af Børnene til at hjælpe Jer?«

»Ja hvad skal man sige til det? En faaer gaa og trisse om paa Jorden, saalænge Vorherre vil have det. Siden efter kan man vel altid faa det bedre.«

»Men er I dog ikke ked af det besværlige Liv, I fører?«

»Ked af Livet?« gjentog Konen og saae overrasket paa ham, »nei Vorherre bevare os, det vilde da være grumme utaknemligt. Vi har det jo godt, naar jeg undtager, at Gigten somme Tider plager os — og det kan jo ogsaa knibe med Udkommet, især med Brændsel om Vinteren, men Skovfogden er en god Mand og gi'er os Lov til at pille lidt sammen her i Skoven. Min Mand er en rigtig flink Mand, og naar saa Børnene voxer op og arter sig vel, saa er det en stor Glæde.«

»Men I havde vel nok valgt det bedre, om det havde staaet Jer frit til?«

»Fine Herrer som De kunne maaske vælge, som De selv vil, men Smaafolk maa tage det, som Vorherre giver dem det, og være glade til, naar de saa nogenlunde kan hutle sig gjennem Livet. — — Naa farvel Herre, og husk saa vel paa, at det ikke er første, men anden Gang, at Stien dreier, at De skal til Venstre og derefter til Høire gjennem Leddet og saa igjen ad Stien til Venstre og saa lige ud. Naar De bare husker det, kan De aldrig tage Feil af Veien!«

»Farvel og Tak for god Underretning!« Konen hilste og gik, han blev siddende og saae efter hende, som hun med tunge Skridt gik ned ad Stien og derpaa forsvandt ved en Omdreining af den.

»Se der gaar en af Jordens Lykkelige, uden at hun selv veed af det,« sagde han for sig selv. »Hun er tilfreds med sine Kaar, fordi hun intet Valg har, medens vi Andre, som kunne vælge, ere fulde af Uro og Misnøie. Hvad det dog er for en forkert og løgnagtig Verden, vi lever i! Der tales og skrives og deklameres og agiteres vidt og bredt om Folkets Nød og Arbeidernes Tryk, indtil det omsider lykkes at forvirre deres Hoveder og indbilde dem, at de er de ulykkeligste i hele Samfundet, og saa er de i Virkeligheden de lykkeligste, fordi de kunne lade hver Dag have nok i sin Plage og ikke behøve at vælge og vrage, som vi Andre maa, der gjøre saa mange Anstalter for at nyde Livet, at Livet er forbi, inden vi ere færdige med vore Tilberedelser.«

Han blev siddende lidt og grundede, men sprang derpaa pludselig op, som for at gjøre en Ende paa alle sine Grublerier, kastede Reisetasken om sig, greb Stokken og gik rask frem, idet han istemmede en Sang, men holdt dog snart op, fordi den rette Stemning var borte.

Han fik dog Andet at tænke paa, nemlig at finde den rette Vei. Konens lange Beskrivelse kunde han ikke faa til at passe, rimeligvis fordi han havde sprunget et af Leddene over og derved bragt det hele i Uorden. Han gik da saa nogenlunde efter Solen i den Retning, hvor han tænkte sig, at hans Vandrings Maal maatte ligge. Efter at have krydset forskellige Stier og et Par græsgroede Skovveie, standsede han ved Foden af en lille Bakke, bevoxet med tæt Krat, gjennem hvilket en Sti førte op. Han fulgte den, maatte bøie sig, flere Gange med Magt bryde sig gjennem de tætte Grene, som sloge ham i Møde, men fortsatte, ægget af disse Hindringer, og standsede paa een Gang, overrasket af det uventede Syn, der frembød sig for hans Øine.

Foran ham laa Søens udstrakte Flade, sagte skvulpende mod Bredden, længere ude let kruset af de lune Sommervinde og med Smaabølgerne blinkende i det gyldne Lys fra Solen, der nu stod lavt paa Himlen. Paa den modsatte Bred laa den lille By med de røde og blaa Tage, over hvilke Kirkespiret ragede op skarpt aftegnende sig mod den klare Himmel. Til begge Sider strakte Kornmarker og Enge sig, tit afbrudte af skyggefulde Smaalunde og Trægrupper.

Det var Jøviks meget omtvistede Slotsruin, paa hvilken han var kommen op, og fra hvilken han første Gang saae sit nye Hjem.

Synet var ligesaa frydefuldt som overraskende. Det uventede Skue af en større Vandflade, ligemeget om det er en stille Indsø eller det brusende Hav, fremkalder altid en festlig Stemning. Øiet glider henover den blanke Flade, og Sindet føler sig pludselig frigjort ved den vide Udsigt. Bølgernes Skvulpen beroliger Tankerne som en sagte Vuggemelodi, og man kan ikke lade være at følge Smaabølgernes krusede Dands, der idelig vexle i Form og Lysglands, og dog alligevel stedse ere de samme.

Andreas Gløding blev staaende, glad overrasket og betaget. Der kom en velgjørende Fred over ham, en Følelse af fortrolig Hygge og livsalig Inderlighed, og han kunde ikke nægte, at dette var et Sted af stor Skjønhed og Ynde.

Men hans Tanker vare ligesaa bevægelige og omskiftelige som Søens Flade, der et Øieblik formørkedes ved, at en lille Sky gik forbi Solen.

»Yndigt er det — paa Afstand,« tænkte han. »Hvem der blot kunde blive staaende her og aldrig komme det nærmere! Men kommer man først derind og fæster Bo, ja saa skal man nok finde, at det er en rigtig lille Philisterby, indtil man selv gror fast og bliver til en Philister som alle de Andre! — — Ak ja! der ligger altsaa min Fremtids yndefulde Philisterium, som jeg nu skal krybe ind i. Først finder man Alt saa trangt og snævert — man har vide Tanker og store Syner — men lidt

efter lidt indsnævres Synet, Tankerne blive Dag for mindre, man begynder at finde det saa hyggeligt, fortroligt, hjemligt — tilsidst sidder man fast paa Limpinden og kan ikke komme derfra. Og derfor har jeg skuet Athens Akropolis og Hellas' blaanende Bjerge, blot for at slumre blidelig ind i den herlige Stad Jøvik! Men saaledes gaar Livet for os Alle! Man begynder med en stolt Ørneflugt ud i den vide Verden — og man ender med at flyve til Hjals mellem de andre Høns! Det er Ungdommens evig glade Historie, der gjentager sig fra Slægt til Slægt!«

Han standsede i sine melancholske Betragtninger, thi det forekom ham, at han hørte Stemmer. Han lyttede — jo ganske rigtig — nedenunder ham i nogen Afstand var der Nogen, som talte ivrig sammen. Det tætte Løvværk skjulte dem for ham, ei heller kunde han opfatte Stemmernes Klang, der lød som en utydelig Mumlen.

Et Smil drog sig over hans Ansigt, idet han sagde ved sig selv: »Formodentlig et Par af mine Medphilistre, der ere saa venskabelige at komme herud for at complimentere mig ved min Ankomst til denne mærkelige By! Naa, lad os see paa dem; de kunne tjene som Prøver paa det øvrige Philisterium derovre!«

Han brød gjennem Krattet, men kom temmelig hovedkulds ned ad den bratte Sti paa Høiens anden Side og standsede ved Synet af to unge Piger, der havde taget Sæde paa en Bænk og vare fordybede i Samtale.

Begge fore i Veiret, overraskede ved den pludselige Tilsyneladelse af en Fremmed, og Gløding blev ikke mindre overrasket. Han rev Hatten af og stammede en Undskyldnining, fordi han muligvis havde forskrækket Damerne. De besvarede hans Hilsen, og han vilde gaae videre, da den Tanke skød op i ham, at han kunde dog i det Mindste vexle et Par Ord med dem, inden han forlod dem.

Han vendte sig derfor atter om og sagde: »Undskyld — er det ikke Jøvik, som der ligger ovre?«

»Jo vel er det Jøvik.«

»Og den store Bygning med det blaa Tag, som rager op over alle de andre, hvad er det?«

»Det er Latinskolen,« lød Svaret.

»Ja saa — det er altsaa min Reises Maal.«

»Maaske De er den nye Adjunkt, som ventes hertil?«

»Netop.«

»Fader har talt om Dem, at han ventede at see Dem med det Allerførste.«

»Deres Fader — er det maaske Rektoren?«

»Ja.«

»Og jeg hedder Frederikke Rosen,« faldt den anden unge Pige ind — »og dermed er altsaa Præsentationen færdig. Men maa jeg spørge Dem, hvordan kommer De egentlig denne mærkværdige Vei? Det forekommer mig næsten, at De paa een Gang faldt ned fra Himlen foran os.«

»Saa arrogant er jeg dog ikke, at jeg vil paastaa, at jeg kom directe derfra. Jeg kom oppe fra Høien der.«

»Men hvor har De fundet op paa den, naar De aldrig har været her før?«

Gløding fortalte om sine Vandringer i Skoven, der tilsidst havde ført ham til dette Sted.

»Se det kalder jeg et Held,« udbrød Frederikke, »at De, uden selv at vide det, skal træffe det allermærkeligste Sted her ved Byen!«

»Er den Høi saa mærkelig?«

»Det er jo ingen Høi, det er en Ruin; har De ikke seet det?«

Gløding havde været saa optagen af sine egne Tanker, at han ikke havde ændset det. Han spurgte videre om den, og Edele fortalte om hele den lærde Strid, som den havde fremkaldt.

»Hvor førtes den Strid?«

»I Jøviks Avis.«

»Den kjender jeg ikke.«

»Kjender De ikke Jøviks Avis?« udbrød Frederikke. »Den maa De virkelig holde; det er det bedste Blad i hele Landet. Og i den skriver ogsaa Svanemose sine Digte.«

»Ja saa maa jeg jo endelig holde den. Holder De meget af Svanemoses Digte?«

»Jeg har jo ikke saa megen Forstand derpaa, men her i Jøvik holder vi ham da for Nordens største nulevende Digter, ikke sandt Edele?«

Edele trak lidt paa det, hun syntes ikke at være fuldt saa begeistret for Svanemoses lyriske Digte.

»Har De andre navnkundige Berømtheder?«

»Ja det har vi rigtignok. Der er Pastor Brylle, han skal nu være den mest berømte af dem Alle.«

»Naa saa det er han?«

»Ja han er saa lærd i Sprogene. Han kan baade Arabisk og Tyrkisk — ja jeg tror næsten ogsaa Chinesisk, skjøndt det har jeg dog aldrig hørt ham tale.«

»Har De da hørt ham tale de andre Sprog?«

»Nei jeg har ikke, og det vilde nok Altsammen være chinesisk for mig. Kjender De ham ikke?«

»Jo han har været min Manuductør, saa jeg kjender ham saamænd meget godt.«

»Og saa har han desuden opfundet en ny Dogmatik.« vedblev Frederikke i sin Lovprisning.

»En ny Dogmatik?«

»Ja det siger de i al Fald om ham. Og Pastor Popp forsikkrer, at man kan lede hele Tyskland igjennem uden at finde saa stor en Theolog.«

»Nei virkelig?«

»Ja vi har saamænd mange berømte Mænd her i Jøvik, som De nu kan lære at kjende. Og Pastor Popp er en udmærket Prædikant, men ham skal De dog være lidt forsigtig med.«

»Virkelig?«

»Ja, er De en god Lutheraner?»

»Hvad skulde jeg ellers være?« spurgte Gløding overrasket.

»Aa Folk har jo saa mange underlige Meninger i vore Dage. Der er nu f. Ex. Adjunkt Grønberg, naar man hører ham tale om Verdens Skabelse, kan man blive helt forstyrret i Hovedet derover. Men Pastor Popp forstaar at veie Folk paa den allerfineste Vægtskaal, og er der det Mindste i Veien med deres

Tro eller Bekjendelse, saa kasserer han dem. Derfor sagde jeg, at De skulde være lidt forsigtig med ham.«

»Hvordan staar De Dem selv med Pastor Popp?«

»Aa jeg staar mig udmærket, for han har jo konfirmeret mig. Men hun der er mistænkelig, — jeg tror næsten, hun er bleven smittet af Adjunkt Grønberg, for hun er ogsaa somme Tider nærved at mene, at Verden har skabt sig selv, hvad der da er det største Kætteri og Galenskab, som et christent Menneske kan finde paa.«

Gløding havde hidtil mest havt Opmærksomheden henvendt paa Frederikke. Hendes ranke, smukke Skikkelse, hendes vakkre blaa Øine, muntre Latter og freidige uforbeholdne Tale havde ganske optaget ham. Hendes sidste Yttring bragte ham imidlertid til at fæste Blikket paa Edele, og han blev forbauset ved det fine, tænksomme Udtryk i hendes Ansigt. Han spurgte hende, hvorledes hendes Veninde Udtalelser skulde forstaas, men Edele følte ingen Lyst til i Øieblikket at indlade sig i Samtaler af mere alvorlig Natur, og hun afviste det derfor som bare Lystighed.

»Nei saamænd er det ikke nei,« sagde Frederikke, »men hun er bange for, at jeg skal forklage hende for Pastor Popp. Men det kan Du være ganske rolig for, dertil holder jeg altfor meget af dig.«

Under denne Samtale havde de forladt Slotsruinen og vare fulgtes et Stykke Vei gennem Skoven.

Den nedgaaende Sol kastede de sidste Straaler ind gjennem Løvet; de faldt i enkelte Øieblikke hen over Frederikkes og Edeles Ansigter for hurtig at afløses af et skyggende Halvmørke. Snart naaede de Udkanten af Skoven og kom ud paa Landeveien, der førte ind til Byen, som nu kun laa i ringe Afstand.

»Se nu har vi vist Dem Vei gjennem Skoven,« sagde Edele. »Nu behøver De blot at gaae lige frem ad Landeveien, medens vi følge Gangstien her til Høire.«

»Skal vi ikke følge Hr. Gløding helt ind i Byen?« foreslog Frederikke. »Det kunde blive som et Triumphtog ind i Jøvik for ham.«

Men Edele rystede paa Hovedet og meente, at sligt Triumphtog kunde let vække altfor megen Folkesnak i Jøvik.

»De har vistnok Ret, Frøken,« sagde Gløding, og han tilføiede, idet han saae ned ad sin støvede Dragt, »jeg er desuden heller ikke iført nogen passende Triumphatortoga. Men nu takker jeg Dem begge ret meget for Deres elskværdige Selskab.«

»De kommer vel hen og besøger Fader imorgen Formiddag,« sagde Edele, »han længes meget efter at tale med Dem.«

»De kommer vel ogsaa og besøger mine Forældre,« tilføiede Frederikke.

Gløding takkede dem begge, rakte dem Haanden til Afsked og gik derpaa med raske Skridt henimod Byen.

Da de to unge Piger havde fjernet sig noget, sagde Frederikke: »Det var en vakker ung Mand, han havde saadant et godt Udtryk i sine Øine.«

»Ja,« svarede Edele uden at udtale sig videre.

»Men han seer dog ikke saa lærd ud som Pastor Brylle,« vedblev Frederikke.

»Maaske. Iøvrigt kunde det jo ogsaa være, at han hører til dem, som ikke stille hele Boutiken til Skue i Vinduerne.« — —

Paa Gløding havde dette Møde og den efterfølgende Vandring en mærkelig Indflydelse. Alle hans melancholske Betragtninger over Livets Smaalighed og hans forventede Philisterium i Jøvik vare som blæste bort og i et Øieblik rent glemte. De unge Pigers milde Øine og friske Latter viste ham hans tilkommende Hjem i en heel ny Belysning.

En Allee med skyggefulde Lindetræer førte ind i Byen. Mellem Træernes Kroner saaes den røde Aftenhimmel, Lindeblomsternes søde Duft viftede ham i Møde og vakte anelsesfulde Drømme, og det forekom ham, at Alle de, han mødte, saae saa venligt paa ham. Han hilste Godaften og fik en ligesaa fornøiet Gjenhilsen. Husene vare ganske vist kun smaa, men gjennem de aabne Vinduer lød muntre Stemmer, hist og her stode Folk i Dørene og passiarede.

Gløding gik op ad Byens Hovedgade til Torvet, hvor Gæstgiverstedet var. Her fik han noget Aftensmad til at styrke sig paa efter den lange Vandring og fik derefter et Værelse anviist ovenpaa for Natten. Han gik derop og lukkede et Vindue op og saae

ned paa Torvet. Den lyse Sommernat sænkede sig tyst og stille over den lille By. Han hørte Plasken af et Vandspring, Lyden af Fodtrin, der fjernede sig, af og til Brudstykker af Samtaler med enkelte høie Udbrud.

I Tankerne gjennemgik han, hvad han havde oplevet denne Dag, fornemmelig Vandringen gjennem Skoven og det uventede Møde ved Slotsruinen — det var saa fornøieligt at tænke paa. Med et stille Smil sagde han til sig selv: »Ja hvis jeg turde betragte de to unge Piger som Prøver paa Philisteriet i Jøvik, saa kan hænde, at det ikke er saa ilde endda!« Og med denne opmuntrende Tanke gik han til Hvile og faldt hurtig i en tryg Søvn.

———

V.

Da Gløding vaagnede næste Morgen, skinnede Solen ind ad Vinduerne, medens en stærk Lyd af summende Stemmer, brægende Faar og brølende Køer trængte op til ham. Han havde sovet fast og kunde i den første Opvaagnen ikke besinde sig paa, hvor han var, men saa faldt det ham ind, at han var jo nu i Jøvik. Denne Tanke fyldte ham dog ikke med Misnøie og Uvillie som den foregaaende Dag paa hans Vandring gjennem Skoven — tværtimod, han følte sig ganske vel tilfreds og længtes efter at gjøre nærmere Bekjendtskab med Byen, i hvilken han havde holdt sit Indtog under saa gode Varsler. Han sprang op, iførte sig nogle Klæder og trak Rullegardinerne op for at see, hvorledes Byen tog sig ud i det klare Dagslys. Et saare livligt Skue mødte hans Øie, thi det var netop Markedsdag, Landbefolkningen fra Omegnen var strømmet til. Hele Torvet var fuldt af Vogne og opslagne Boder, mellem hvilke en talrig og snakkende Mængde bevægede sig frem og tilbage. Langs Fortovet var Kvæget opstillet; vrede, brummende Tyre og god-

modigt udseende Køer — længere borte saaes Flokke af Faar, der idelig trængtes og borede sig ind mellem hinanden.

Gløding fuldførte hurtig sin Paaklædning og begav sig ned paa Torvet for at tage det brogede Virvar nærmere i Øiesyn. Han morede sig med at høre Sælgerne falbyde deres Varer med varme Lovtaler, medens Kjøberne søgte at udfinde Manglerne og faa Prisen nedsat. Han gik rundt og betragtede Alt med en saadan Opmærksomhed, at en Bonde spurgte ham, om han ikke vilde kjøbe et Par kjønne Smaagrise — Gløding rystede paa Hovedet, det var dog ikke derfor, at han var kommen til Jøvik.

Saa gik han atter op i Hotellet for at drikke sin Morgenkaffe, ved hvilken Leilighed han gjorde Bekjendtskab med de berømte Jøviks Roser, hvilke han fandt fortræffelige, og med Jøviks endnu berømmeligere Avis, som blev lagt ind til ham. Han længtes meget efter at aflægge et Besøg hos Rektoren, men det var vel neppe passende at gaae derhen før Klokken ti. Han gik atter ned paa Torvet og blandede sig i Markedstummelen og gik saa op ad Byens Hovedgade for at see lidt paa Boutikerne og deres udstillede Herligheder. Han standsede foran Boghandelen og saae paa Bøgerne, som vare fremlagte til Salg — en Deel af dem vare Skolebøger, dernæst et Par Digtsamlinger, hvoriblandt Svanemoses i Guldsnit, og ovenover var et Photographi af Digteren med korslagte Arme og stirrende ud i Verdensrummet, som om der ikke existerede Andet i dette end ham alene.

Han gik langsomt ned ad Gaden, bøiede til Venstre om ad nogle snævre Stræder, hvor Terrainet hævede sig stærkt, derfra mellem nogle Haver ud paa en bredere Vei, hvilken han fulgte, og som førte ham op i Skovbakkerne, Jøviks Yndlingspromenade, hvorfra man nød en en vakker Udsigt saavel over Byen, der bredte sig ved deres Fod som over Søen foran og de omgivende Marker og Skove. Det Hele laa i en klar Morgenbelysning, Søens Vover blinkede i Solstraalerne, rundt om ham lød en jublende Fuglesang af Sidskener og Bogfinker, i hvilken af og til en Irisk's eller Solsorts Fløiten blandede sig. Gløding tog Plads paa en Bænk og hengav sig til sine Tankers og Stemningers frie Løb. De lette Morgenvinde tilviftede ham Friskhed og Kølighed; han tænkte, at her vilde han jævnlig gaae op efter endt Dagværk henad Solnedgang — og saa kunde han maaske atter have Held til at møde de to unge Piger og spadsere lidt med dem i Aftenens Stilhed — saa vilde han jo være mere bekjendt med dem.

Taarnuhrets Slag nede fra Kirken løde dirrende op til ham og rev ham ud af hans Drømmerier: han talte dem — otte — ni — ti! Ja saa kunde han jo meget godt gaae ned og aflægge Rektoren et Besøg, thi denne ventede ham utvivlsomt tidlig paa Dagen.

Han gik rask ned ad Skovbakkerne, fandt med Lethed Veien til Byen, og stod snart foran Indgangen til Latinskolen. Han trak i Klokkestrængen, Portneren lukkede op og førte ham over i Rektorens

Værelse med Tilføiende, at Rektoren vilde strax komme.

Gløding tog Stuen i nærmere Øiesyn. Over Skrivebordet var anbragt to Buster af Sokrates og Plato, og over Sophaen et Kobberstik efter Raphaels »Skolen i Athen«. »Det er altsaa Hellas' gamle Visdom, som her dyrkes og beundres,« tænkte Gløding, og dette bestyrkedes ved en nærmere Undersøgelse af de store Bogreoler, der dækkede Væggene. Her fandt han den græske Literaturs classiske Hovedværker i kritiske Udgaver, forsynet med Commentarer fra ældre og nyere Tid. I en mindre Reol i et Hjørne fandt han et Par af Kirkefædrenes Værker samt nogle af de nyeste philosophiske og dogmatiske Arbeider. »Theologien er da altsaa ikke rent lagt paa Hylden her,« tænkte Gløding, »skjøndt den synes just ikke at være sat i Høisædet. Men hvis al denne Lærdom ikke staar her som blot Væggepryd, maa man da kunne faae sig adskillige Samtaler af Interesse her.« Og han kastede atter et Blik rundt i Værelset og modtog ved Synet af de mange Bøger et velgjørende Indtryk af Tankeverdenens ophøiede Stilhed og Ro.

Rektoren traadte ind og bød ham hjærtelig Velkommen. »Min Datter fortalte mig, at De kom igaaraftes, saa jeg ventede nok, at De vilde være saa venlig at see ind til mig lidt tidlig paa Dagen. Kom nu og tag Plads, saa kunne vi tale i Ro om vore Sager.«

De tog Plads og vare snart i en livlig Samtale

om Skolegjerningen, Timernes Ordning og Undervisningen.

Efter en Stunds Forløb sagde Rektoren: »Nu maa De tjene mig i at gaa over og spise lidt Frokost med os. Saa er De med det Samme indført her i Huset.«

Gløding takkede og fulgte med Rektoren. Ved Kaffebordet traf de Edele, der med Venlighed hilste Gløding og spurgte ham, om han var tilfreds med sit Ophold.

»Begyndelsen er fortræffelig; svarer det Øvrige dertil, skal jeg aldrig ønske mig et bedre Sted,« svarede han og saae med Undren paa hende, thi det forekom ham, at hun var bleven smukkere og rankere siden den foregaaende Aften. Var det maaske, fordi Veninden ikke var tilstede? Eller havde han maaske ikke set rigtig paa hende? Hun viste heller ikke saa stor Tilbageholdenhed, men talte livlig og muntert.

De toge Plads, og Rektoren bad sin Gjæst tage til Takke med, hvad Huset havde at byde. Der udspandt sig snart en livlig Samtale; Edele fortalte om Jøviks Mærkeligheder og Berømtheder, medens Rektoren af og til indskød en lille ironisk Bemærkning.

Gløding hørte til og gjorde stundom et Spørgsmaal om dette eller hint. Han kunde ikke lade være at sammenligne Fader og Datter — en stor Lighed og dog til samme Tid en paafaldende Ulighed! Begge havde de mørke Øine og mørkt Haar (Rektorens dog betydelig isprængt med Graat), fine Ansigtstræk og en ædelt formet Pande, men Udtrykket var høist forskelligt. Rektorens Ansigt bar ikke blot

Præget af Klogskab og Forstand, men tillige af stor Mildhed og Sagtmodighed, navnlig var der i hans Øine, naar han fæstede dem paa Datteren, et eget Udtryk af blid Vemodighed. Edele havde derimod ved Siden af Tænksomhed og hurtig Opfattelse tillige Udtryk af Bestemthed og Fasthed; var hun varm over Et eller Andet, talte hun hurtig og ivrig, medens hendes mørke Øine lyste af Ildfuldhed.

Rektoren rettede forskellige Spørgsmaal til Gløding om hans Studium og hans Universitetsaar og derfra dreiede Talen sig til hans Reise, hvorom han maatte meddele Et og Andet.

»Hvad jeg meget kunde misunde Dem,« sagde Rektoren, »er, at De har været i Athen, Visdommens gamle Stad. Det har været en af mine lifligste Yndlingsdrømme at kunne vandre i Olivenlunden langs Kephissos' Bredder med Platos Dialoger i Hænde og af og til kaste et Blik over til Akropolis og Parthenon.«

»Ret mere end en Drøm er det vel heller ikke,« indvendte Gløding. »Akademiets skyggefulde Lunde og Tempelhaller ere forlængst forsvundne, og hvad Platos Aand angaaer, saa findes der vistnok mere af den her i Deres eget Hus end i det nuværende Athen, hvor man har altfor travlt med at drive Storpolitik og lave nye Ministerier, til at man skulde skænke den gamle Philosoph synderlig Opmærksomhed.«

»Det er fuldkomment rigtigt Alt, hvad De der siger, og jeg veed det meget godt, men jeg kan alligevel ikke lade være at drømme den Drøm. Det maa dog være et glædeligt Tegn paa, at der med

Alt det, at jeg er en gammel Mand, dog maa være et Stykke Ungdom tilbage inderst i min Sjæl, siden jeg endnu kan have den Slags ungdommelige Phantasier.«

»Den Slags Ungdom beholder man vel altid,« meente Gløding, »naar man blot forstaar at bevare sin Sjæl ung.«

»De har Ret, unge Mand. Men seer De, der er Forskel paa, naar man som De er ung og rask og kjæk, saa at tale om den evige Ungdom, og naar man som jeg er bleven gammel og træt i Livets Kampe og har lidt Skibbrud paa sine kjæreste Forhaabninger.«

Edele reiste sig, gik hen og lagde Armen om Faderens Hals og kyssede ham paa Panden.

»Naa, naa Barn, jeg veed godt, hvad Du vil sige. Jeg har nok at takke Gud for, og det er utaknemligt af mig at klage. Livets Lykke og Livets Ulykke ligger tilsidst maaske i os selv og i det Blik, hvormed vi seer paa Livet.«

En stærk skrabende Lyd hørtes over Loftet, der strax efter gik over til en heel Torden.

»Se der har vi Ungdommen og Glæden,« sagde Rektoren med et Smil, »nu er Timen endt deroppe, og Disciplene skulle have Frikvarteer. Og nu maa De undskylde mig, om jeg forlader Dem lidt for at passe mine Sager. Edele kan vise Dem lidt om i Haven, hvis De da har Interesse for Havevæsen og Blomsterdyrkning.«

De reiste sig fra Bordet, og medens Rektoren gik tilbage til sit Studereværelse, vandrede Edele og

Gløding over i Haven. Det viste sig her, at han var en god Blomsterkjender. Edele udtalte sin Forundring derover.

»Aa jeg har i mine Studenterdage syslet lidt med Botanik. Det morede mig paa mine Fodvandringer at samle forskellige Planter, og min Fader, som er en dygtig Botaniker, har givet mig Veiledning deri. Jeg bemærkede allerede paa min Vandring igaar, at der er en rig Vegetation i Skovene her omkring.«

»Det undrer mig —« sagde Edele, men holdt pludselig inde.

»Hvad undrer Dem?«

»Aa det er vist meget dumt af mig, men det undrer mig, at De som Theolog kan have Interesse for Sligt.«

»For Blomster og Planter? de gjør da ikke Theologien Fortræd.«

»Ja vist er det Taabelighed af mig. Men se, Pastor Brylle, som saa tidt har været her i Haven, siger, at han kjender godt Navnene paa alle de bibelske Planter, men de andre bryder han sig ikke om at vide.«

»Da er jeg med al Respekt for Pastor Brylles Lærdom saa fri at mene, at dersom han ikke kjender de andre Planter, saa kjender han heller ikke de bibelske.«

»Han siger, at de vedkommer ikke Theologien, og Pastor Brylle er virkelig en meget lærd Theolog. Jeg tror nok, at han veed Alt, hvad en god Theolog

skal vide, men saa tror jeg heller ikke, at han veed mere.«

»Og med mig er noget nær det Omvendte Tilfældet. I hvert Fald er jeg saa fri at mene, at der ikke er den Ting paa Jorden eller under Jorden, uden at en Theolog leilighedsvis kan have Brug derfor og derfor altid vil have godt af at kjende lidt dertil. Som det gaar med de bibelske Planter, som De før talte om, saaledes gaar det med alt det Øvrige: uden ret Kjendskab til Tingene i Verden faar man heller ikke ret Kjendskab til Tingene i Bibelen. Husk vel paa, at Bibelen giver os de store Grundtræk eller vel rettere Principerne for en sædelig religiøs Verdensanskuelse, som hverken Videnskaben eller vor daglige Erfaring formaar at give os, men som begge skulle befæste i dens Enkeltheder.«

Edele gik et Par Skridt i Taushed, derpaa standsede hun og sagde: »Jeg har altid tænkt mig, at Theologien var en overmaade tør og abstract Videnskab.«

»Det kommer ganske an paa, hvorledes den dyrkes. I mine Tanker er Theologien som Mandelstaven i Pagtens Ark: naar den rette Aaron kommer, skyder den baade Blade og Blomster, i de Andres Hænder bliver den kun til tørre Grene — og desværre, der er kun altfor mange, i hvis Hænder den aldrig blev til Andet.«

»Men hvem er da den rette Aaron, og hvorpaa kjendes han?«

»Paa Knopperne og Blomsterne for Enhver, der har Øine og vil see. Dog — vi komme jo alt for langt bort fra alle disse deilige Blomster og Knopper, som her omgive os.«

»Kan De nu sige mig, hvad Sammenhæng der er mellem Theologiens Blomster, som De nys omtalte, og dem, som her prange for mine Øine i herlige Farver og Former?« spurgte Edele, idet hun opmærksomt saae op paa Gløding.

»Jeg tænker,« svarede han, »at der er den Sammenhæng, som overalt møder os, at nemlig det Synlige og Legemlige er Symbol og Tegn paa det Usynlige og Aandelige.«

»Det er kun en digterisk Omskrivning, ikke noget Svar paa mit Spørgsmaal,« sagde Edele med en utilfreds Mine.

»Undskyld, Frøken, men saa har jeg ikke forstaaet Deres Spørgsmaal.«

»Jeg er bange for, at jeg taler noget utydelig. Hvad jeg mener, er, at naar jeg tænker paa eller taler om Alt, hvad der hører Christendommen til — og saa fæster Blikket paa al den legemlige Sanselighed, som omgiver os, da forekommer det mig, at det er to aldeles forskellige Verdener.«

»Det er de unægtelig ogsaa.«

»Godt. Hvad jeg ønskede at vide, det er, hvilken Sammenhæng eller hvilken indre Forbindelse er der mellem disse to Verdener, der for mine Øine synes at bevæge sig aldeles uafhængig af hinanden i ganske forskellig Retning?«

»Ah nu forstaar jeg Dem. Men hvem siger, at der skal være Sammenhæng mellem det Usynlige og det Synlige, mellem Aand og Legemlighed, eller, for at blive ved Deres sidste Spørgsmaal, mellem Theologien og Naturvidenskaben?«

»Hvem der siger det?« spurgte Edele i høieste Grad overrasket, »og jeg troede netop, at det var Formaalet for al Videnskab, særlig for Theologien, at eftervise denne Sammenhæng.«

»Ja men seer De, Frøken: Formaal er Et, og Virkelighed et Andet, saavist som det at søge og det at finde er to forskellige Handlinger. Jeg betvivler aldeles ikke, at der for den høieste Viden existerer en dyb og inderlig Sammenhæng mellem det Tilværende overhovedet, men saadan høieste Viden er nu ikke givet os Mennesker. Honning er ikke for en Æselsmule, som Sancho Pansa siger i et af sine mange fortræffelige Ordsprog — og slig alt gjennemtrængende Viden er nu engang ikke beskaaret os Mennesker.«

»Men jeg tænkte dog, at vi Mennesker fik en lille Smule af den himmelske Honning at smage, ligesom Hundene faa Lov til at æde Brødsmulerne, som falde ned fra Herrens Bord, husker De nok.«

»Fuldkommen rigtig. Og disse Brødsmuler og Honningdraaber er det, som vore Universiteter og Akademier og Høiskoler leve af, ellers vilde de omkomme af Hunger.«

»Men saa er det jo dog Sammenhængen og den indre Forbindelse, paa hvis Erkjendelse Alt kommer an,« sagde Edele ivrig.

»Og dermed mener De vel at have beseiret mig? Men nu maa jeg gjøre Dem opmærksom paa, at der kan ofte være lige saa god, ja endnu bedre Sammenhæng i Løgnen end i Sandheden — jeg mener naturligvis ikke den absolute Sandhed, men den Sandhed, som vi formaar at erkjende.«

»Det forstaaer jeg ikke.«

»Det har,« vedblev Gløding, »i det Mindste altid været min Mening, at der er mere logisk Konsekvents og følgelig bedre Sammenhæng i det katholske Læresystem end i det protestantiske. Og jeg kunde gjerne sige, at Materialismen forstaaer med ganske anderledes Klarhed og Sikkerhed at eftervise den indre Sammenhæng i Tilværelsen end nogensomhelst anden Verdensanskuelse.«

»Paa den Maade maatte De jo blive Katholik eller Materialist.«

»Ja hvis jeg alene skulde dømme efter Systemets logiske Sammenhæng.«

»Men hvad dømmer De da efter?«

»Efter Udgangspunkterne eller Præmisserne, som man kalder dem. Det er dem, som ere de afgjørende. Har man først dem, kan man altid lave et System. Den menneskelige Aand har jo en naturlig Tilbøielighed til at sætte Alt i System — giv den blot nogle Præmisser, og den vil snart udarbeide et heelt System. Derfor vrimler det af Systemer i alle mulige Retninger, theologiske ikke mindre end philosophiske og politiske, og alle have de deres ivrige Talsmænd, der alle beraabe sig paa Systemets fortræffelige Sammenhæng som Bevis paa dets Sandhed. Men

om Systemet er rigtigt, afhænger rigtignok ganske af, om det rette Udgangspunkt er fundet. — Dog undskyld min lange Tale; jeg er nok tilsidst bleven ligesaa tør og abstract, som De anseer Theologien for at være.«

»O nei, bliv ved, bliv ved,« bad Edele, »hvad De der siger, interesserer mig i allerhøieste Grad. Jeg veed nok, at Paulus har forbudt Kvinderne — —«

»At tale i Forsamlingen,« afbrød Gløding hende med et Smil, »og det Forbud kunne vi ikke takke ham noksom for. Men Apostelen har virkelig ikke forbudt Kvinderne at tænke, ei heller at tale om det, som de tænke, naar det kun sker paa rette Tid og Sted!«

»Ak, hvad hjælper Retten til at tænke eller tale, naar man dog ikke kan nogen af Delene til Gavns. I Mænd ere lykkelige, I kunne tilbringe Eders bedste Ungdomsaar med at tænke over de allervigtigste Spørgsmaal og faae dem sat klart og tydeligt ud fra hinanden — vi Kvinder maa nøies med, hvad der tilfældig falder os i Hænde, og derfor ligger Alt usikkert og forvirret i vore Hoveder.«

»De faar trøste Dem med et Ord, der er sagt om den himmelske Visdom, at den er skjult for de Vise og Forstandige, men aabenbaret for de Enfoldige og Umyndige. Naar Alt lægges sammen, har maaske Kvinderne og de Umyndige faaet Broderparten af Sandheden, medens de lærde og studerende Mænd ikke kunne see Skoven for lutter Træer.«

Edele syntes ikke at høre, hvad han sagde, men idet hun fulgte sin tidligere Tankegang, spurgte hun

videre: »Naar alt kommer an paa at gribe de rette Udgangspunkter, som De siger, hvor finder man da dem?«

»Ja se der rører De ved det, som er Kjærnepunktet i al Sandhedserkjendelse. Her maa jeg dog indskrænke mig til at sige, at de rette Udgangspunkter ligge ikke i Tanken, men i Livet: for at tænke rigtig, maa man leve rigtig. Livet og Virkeligheden er altid det Første, Tanken (det vil sige, vore menneskelige Tanker) kommer først bagefter som det Andet. Men Ulykken er, at vore lærde Mænd og Tænkere sætte Tanken som det Første, og saa ville de lave Virkeligheden, baade Historien og Naturen, om efter deres Tanker: deraf kommer idel Forstyrrelse.«

Han vedblev i længere Tid at tale herom, idet hun opmærksomt hørte efter. Den lidt drillende og spøgende Tone, hvori han tidligere havde talt, veg Pladsen for større Varme og Inderlighed. Naar han et Øieblik standsede, satte Edele atter Talen i Gang ved at spørge om Et eller Andet, hvorover hun ønskede klarere Oplysning.

De havde krydset Haven et Par Gange rundt og stode nu ved Havedøren. Gløding tog deraf Anledning til at bryde op og bad Edele bringe hans Hilsen til Rektoren, hvem han ikke vilde forstyrre, men han maatte love snart at komme igjen og besøge dem. Og dermed tog han Afsked og gik.

Edele satte sig ind i Havestuen og tog et Sytøi frem. Men hun lod det snart falde igjen og stirrede tankefuldt gjennem den aabne Havedør ud paa de

blomstrende Rosenbuske og de hvide Sommerfugle, der i urolig Flagren kredsede om de fyldige Roser. Dette gjorde hun dog rent mekanisk næsten uden selv at vide det, thi det var hverken Roserne eller Sommerfuglene, som optoge hendes Tanker. Hvad der nu fyldte hende, var den Samtale, hun nys havde havt, den havde kastet helt nye Tanker ind i hendes Sjæl og aabnet hidtil ukjendte Synspunkter for hende. Det var ikke, som hun hidtil havde meent, Tanken, det kom an paa, men Livet, ikke den indre Sammenhæng og den logiske Konsekvents, der vare Garantier for Sandheden, men Udgangspunkterne: det sunde Øie seer Alt reent og klart, det syge Øie fordunkler og formørker Alt efter sin egen Sygelighed. Vistnok var der Meget i det, som hun nys havde hørt, hvilket hun kun halvveis forstod, Andet, der stod usikkert og tvivlsomt for hende, men hun anede dog, at der her var givet hende en Ledetraad, der kunde føre hende ud af den vaandefulde Uvished og Tvivl, hvori hun befandt sig, og atter give hende en fast Grund at bygge sit aandelige Liv paa.

Gløding gik for sit Vedkommende overmaade oprømt og glad hjem til sit Hotel. Besøget hos Rektoren havde i høi Grad tilfredsstillet ham, han tænkte med Behag baade paa Studerestuen med Lærdommens stille Fred, hvor han først var bleven ført ind, og paa Haven med de mange deilige Blomster — baade paa Rektorens milde og sagtmodige Væsen og end mere paa Datterens livfulde og tænksomme

Tale. Han gik hjem ad Storgaden over Torvet, hvor Markedstummelen endnu var i fuld Gang og snarere var tiltagen end aftagen. En Lirekasse fyldte Luften med sine skrigende Toner, Børn blæste paa Bliktrompeter eller Træfløiter, som de havde faaet i Markedsgave — inde fra et Beværtningssted lød lystig Sang — til alle Sider summede høirøstet Tale og Latter, Falbyden og Prutten, Kjøben og Sælgen, stundom Eder og Skældsord — men Gløding ændsede Intet af alt dette, saa optagen var han af sine egne Tanker. Han gjennemgik for sig selv, hvad han havde sagt, prøvede sine egne Paastande, fandt, at Et og Andet burde være udtrykt anderledes, eller at dette og hint kunde give Anledning til Misforstaaelse. Og midt under dette dukkede Edeles Skikkelse frem for hans Erindring: han saae atter hendes mørke straalende Øine, hendes yndefulde Smil, hendes klare, smukt formede Pande — han hørte atter hendes Stemmes Klang og hendes ivrige Tale. Saa tænkte han paa Ny paa, hvad han kunde have sagt, og hvad han burde have sagt, og ønskede, at der maatte gives ham Leilighed til at holde et nyt Foredrag for det samme Auditorium. Han trøstede sig med, at det kunde der vel ogsaa nok blive Raad til. —

— Samtidig med, at denne Samtale førtes i Rektorens Have, fandt en tilsvarende Diskussion Sted i Pastor Popps Hjem. Her sad de to Seminarister, Sem og Cham, og svedte over Religionsphilosophien. Varmen var stræng, og Religionsphilosophien var ogsaa stræng — saa gik det efter Wessels Ord:

»Naar de sammen kommer,
Saa bli'er det dobbelt Sommer,
Og Sommeren er hed,
Som godt vi Alle veed.«

»Den er svær, men den kan ta'es,« sagde Sem opmuntrende til den modfaldne Cham.

»Ja om denne Spinoza kan ta'es, det veed jeg ikke,« svarede den Tiltalte. »Han er nærved at være den Værste af dem Alle.«

»Fichte og Hegel er meget værre,« sagde Sem overlegent.

»Saa langt er jeg ikke kommen endnu, saa dem kjender jeg ikke. Men jeg vilde bare ønske, at jeg havde Spinoza for mig med samt hans Attributer og *modi* — ja her maa man rigtignok udbryde med Cicero: *o tempori, o modi!* Hvilke Tider, hvilke Moder! — men havde jeg bare denne Hr. Spinoza her, — naada, jeg skulde nok lære ham den allernyeste Mode, det kan han være vis paa,« og Cham ledsagede sin Tale med nogle betegnende Bevægelser med Haanden.

»Naa, naa Cham, Du behøver jo ikke at tage Dig det saa nær; det er jo ikke Meningen, at man skal forstaae al den taabelige Snak, man skal bare lære den udenad paa Ramse, og det kan man da endelig nok overkomme.«

De toge da fat med fornyet Iver, men bleve nogen Tid efter afbrudte af Cham med et høit Udraab.

»Naa hvad er der nu i Veien?« spurgte Sem fortrædelig.

»Hvad er det?« spurgte Cham, idet han med et Udtryk af Rædsel stirrede stivt for sig.

»Det er Blækhuset,« svarede Sem, der fulgte hans stirrende Blik, »men deri seer jeg intet Mærkeligt.«

»Nei jeg mener — det, som jeg tænker paa,« stammede Cham, idet han ivrigt gned sin Pande som for at komme paa Noget.

»Ja hvor kan jeg vide, hvad Du tænker paa?«

»Peschito,« busede det paa een Gang løs fra Cham, »hvem var Peschito?«

»Ham har vi ikke havt Noget om.«

»Jo vist saa; kan Du ikke huske, Pastor Popp fortalte os om ham i Fredags?«

»Ja bi lidt,« sagde Sem, der nu ogsaa begyndte at lede efter i sin Hukommelseskiste. »— Peschito — — hm! hm! — det var i Kirkehistorien — — nu har jeg ham,« udbrød han pludselig triumpherende, »det var en tyrkisk Missionær i det syttende Aarhundrede.«

Men Cham protesterede meget bestemt. Efter hans Opfattelse hørte Peschito hjemme i Religionsphilosophien, og han frygtede ikke for at opstille den dristige Hypothese, at Peschito havde været en portugisisk Jøde, som Calvin havde ladet henrette i Genf paa Grund af hans philosophiske Speculationer.

Der opstod nu en hidsig Strid mellem de tvende Religionsphilosopher, som med megen Iver gave sig til at søge efter i deres Collegiehefter, men uden dog at kunne finde ringeste Spor af Peschito, der

syntes med et ondskabsfuldt Drilleri at gjemme sig dybere, jo mere der spurgtes efter ham, hvad der dog kun tjente til at gjøre de stridende Parter saa meget fastere i deres Overbevisning.

Denne religionsphilosophiske Undersøgelse blev afbrudt ved, at Pastor Popp traadte ind, og begge skyndte sig nu med at forelægge ham det lærde Stridsspørgsmaal, om Peschito havde været en Missionær blandt Tyrkerne eller en Genfer-Jøde.

»Ingen af Delene,« svarede Pastor Popp med Værdighed; »Peschito er den gamle syriske Bibeloversættelse fra det tredie Aarhundrede.«

Baade Sem og Cham bleve noget lange i Ansigterne ved denne uventede Afgjørelse, men Sem erklærede dog, at han havde havt mest Ret, efterdi Peschito hørte hjemme i Syrien, som jo er en Provinds af Tyrkiet.

»Men maa jeg nu spørge Dem, Pastor Popp, hvorfor skulle vi egentlig lære Alt dette om Spinoza?« spurgte Sem, »thi skjøndt jeg ikke forstaar Synderligt af det, synes jeg dog, det er en Slags Rationalisme.«

»Rationalisme!« udbrød Cham med Lidenskab, »nei kald det heller Hedenskab og Djævelskab, for Andet er det ikke, og jeg veed slet ikke, hvorfor troende Christne skal plage sig med det.«

Angrebet kom saa uventet, at Pastor Popp ikke strax saae sig istand til at svare derpaa, men skød sig ind under, at det var saaledes gammel Tradition — han havde maattet lære det Samme, da han læste til Examen.

»Men skal man da vedblive at slæbe alle disse gamle Traditioner med sig?« spurgte Cham, der blev mere og mere opirret, »og hvad kommer det os ved, hvad en pukkelrygget Jøde i Amsterdam har gaaet og udspeculeret?«

»Spinoza var ikke pukkelrygget,« bemærkede Pastor Popp, der med Glæde greb Leiligheden til at hævde sin Myndighed ved denne lille Rettelse, »forresten skal vi huske paa, hvad den latinske Digter siger: *Non cuivis homini contingit adire Corinthum* — hvilket her vil sige, at det er ikke Hvermands Sag at tage theologisk Embedsexamen, men der kræves dertil en mere end almindelig Lærdom og Kundskabsfylde, ellers vilde jo enhver Dumrian tage den for strax efter at søge et godt Præsteembede. — — Men det er jo slet ikke Religionsphilosophi, vi har idag, det er Dogmatik.«

»Ja vel, Hr. Pastor, og det er den Paragraph om Miraklerne.«

Det var aabenbart, at saavel Pastor Popp som de to Seminarister kjendte anderledes fast Grund under Fødderne i Dogmatiken end i Religionsphilosophien. Rollerne bleve saaledes fordelte, at Cham skulde fremføre de kritiske Indvendinger, som gjøres mod Miraklerne, medens Sem skulde gjendrive dem. Begge kunde deres Ting paa Fingrene, Cham opramsede med utrolig Færdighed alle Angrebene, men Sem udviste en næsten endnu større Slagfærdighed i øieblikkelig at gjendrive dem. Aldrig saasnart havde en af Chams Indvendinger stukket Hovedet frem, før den øieblikkelig blev modtagen med et saa logisk

knusende Kølleslag, at den strax segnede til Jorden. Af og til hændtes det vel, at Svaret ikke ganske passede til den reiste Indvending, men saa traadte Pastor Popp til og gav det den fornødne Ændring. Enhver, der havde kunnet overvære denne theologiske Forhandling, vilde uden Betænkning have rakt Palmen til Popp og Sem og kun undret sig over, at der endnu findes Mennesker med saa ringe logisk Slutningsevne, at de kunne tvivle om Miraklernes Virkelighed.

VI.

I Hotellets Stue-Etage havde Byens Klub sine Forsamlingsværelser. Man kom først ind igjennem en Forstue, i hvilken man hængte Overtøiet, og hvor der stod et gammelt Fortepiano, som henlevede sin Alderdoms Dage her i stille Betragtninger, thi der var aldrig Nogen, som rørte ved det. Derfra traadte man ind i tvende rummelige Værelser, hvoraf det første var Conversationsstue, det andet Læsestue; dog blev Grændsen herimellem ingenlunde strængt overholdt, idet de læsende Medlemmer stundom hengave sig til en ivrig Conversation angaaende Bladenes nyeste Efterretninger. I begge Værelser herskede en blandet Lugt af gammel Tobak, Petroleum, Kaffe og Romtoddy, der fremkaldte Formodningen om, at der consumeredes Betydeligt af disse gode Sager. Derefter fulgte Festsalen med otte Vinduesfag til samme Side; i den holdtes Baller, Festmiddage, Teaterforestillinger og selskabelige Sammenkomster af forskellig Art. Den imponerede ved sit uhyre Rum og sammes Tomhed, thi foruden en Række Stole langs Væggene saaes kun i Salens

Baggrund en Forhøining, paa hvilken Musiken indtog sin Plads ved Klubbens Fester, eller hvor Talerstolen reistes, naar der holdtes Foredrag eller Diskussionsmøder. Ovenover Tribunen var Salens eneste kunstneriske Udsmykning anbragt, nemlig to Buster af Kongen og Dronningen.

Klubbens Formand var Overlærer Plagemann. Han var jævnlig at træffe der, thi han helligede den de fleste af sine Fritimer. Klubben var aandelig talt hans Breidablik og Hlidaskjalf, hvorfra han skuede ud over det ganske Jøvik og vidste Alt, hvad der foregik. Saameget er i alt Fald vist, at alle virkelige Nyheder først proklameredes af Plagemann. Traadte man ind i Læsestuen, kunde man være vis paa at see Overlæreren reise sig fra sin Stol, lægge Avisen, der dækkede over ham, til Side, med lydløse Trin gaae den Indtrædende i Møde og med en urolig og spændt Mine hviske til ham: »Har De hørt det?« »Hvilket?« — og saa trak han ham hen i en Krog og meddelte ham Dagens nyeste Nyt. Hvordan Overlæreren bar sig ad med altid at være første Forkynder af det nyeste Nye, det var hans Hemmelighed. Maaske det stod i Forbindelse med hans jævnlige Nærværelse i Klubben, hvor Nyhederne altid først søgte hen, og hvor Overlæreren kunde gribe dem i deres første uudviklede Spire og give dem Form og Skikkelse. At han af og til, henreven af sin livlige Indbildningskraft, gav Form og Skikkelse til Nyheder, som slet ikke havde fundet Sted, kan man billigvis ikke lægge ham til Last. I saa Fald pleiede han gjerne at sørge for, at han

selv kunde fortælle den anden Nyhed, at nemlig den første Nyhed ikke havde fundet Sted. Paa denne Vis lykkedes det ham ikke sjeldent i magre Tider, naar det næsten saae ud, som om Jøvik og hele Verdensløbet stod stille, at forsyne Byen endogsaa med dobbelte Nyheder.

Dog ogsaa paa anden Maade forstod Overlærer Plagemann at holde Jøvik i stadig aandeligt Røre og Bevægelighed. Han var nemlig et meget opfindsomt Hoved, stedse fuld af nye Paafund til Forbedring af Byens aandelige og materielle Vel. Medens andre Jøvikinger vare af en overmaade konservativ Natur og maaske for tilbøielige til at lade Tingene vedblive at gaae i den Gænge, hvori de nu en Gang vare komne, saa viste Overlærer Plagemanns aandelige Bevægelighed sig ogsaa deri, at han stedse paaviste nye Reformer, der efter hans Mening kunde og burde gjennemføres. Og han beholdt ikke af utidig Tilbageholdenhed sine gode Ideer for sig selv — nei han var yderst rundhaandet med at strø dem ud blandt Offentligheden og gjorde Alt for at skaffe dem Udbredelse og sætte dem under Diskussion. Jøviks Avis var hans Organ, hvori man jævnlig læste velskrevne Artikler fra hans Haand, snart under Navn og snart under Mærke, snart anonyme og snart pseudonyme, men hans gjennemtrængende Kritik og hans skarpe Vid var let kjendelig, saa at man altid var tilbøielig til at henføre slige Artikler til Plagemann, enten hans Navn stod under eller ikke. Disse reformatoriske Artikler i Jøviks Avis bevægede sig over et vidtstrakt

Omraade og behandlede høist forskelligartede Æmner: der var Forslag til en ny Brolægning i Stengaden — til en Ombygning af Raadhuset — til Pigebørns Optagelse i Latinskolen — Anvendelse af det elektriske Lys — Oprettelse af et Springvand paa Torvet — en ny Edsformular for Jøderne — en dito for Fritænkerne — Beplantelse af det østre Anlæg med Lindetræer — et Kursus i Nationaløkonomi for Disciplene i øverste Klasse — — kortsagt der var snart ikke den Ting mellem Himmel og Jord, uden at Overlærer Plagemann tog den under Behandling i Jøviks Avis og satte den under Debat. Det Mærkelige var imidlertid, at endskjøndt Overlæreren havde fortsat denne reformatoriske Virksomhed i en længere Aarrække, havde man endnu ikke seet en eneste synlig Frugt af den, ikke et eneste af hans mange Reformforslag var blevet gjennemført i Virkeligheden. Man vil maaske tro, at Grunden hertil laa i Jøvikingernes Halstarrighed, og at disse gjorde sig skyldige i den samme Ligegyldighed og Utaknemlighed, som Menneskeheden kun altfor ofte har udvist mod lyse og fremragende Aander, hvis Ideer først have fundet Anerkjendelse og Udbredelse efter deres Død — men det vilde dog være at gjøre Jøvikingerne Uret. Det manglede dem ingenlunde paa Imødekommenhed og Velvillie overfor Plagemanns mange Reformforslag, men hvad der hindrede disses praktiske Gjennemførelse, var deres store Mangfoldighed. Aldrig saasnart havde man taget et af dem under Overveielse og begyndt

at lægge Planer til dets Gjennemførelse, før der dukkede et nyt Forslag op fra den frugtbare Plagemann og bragte det tidligere Forslag i Forglemmelse. Saaledes havde man virkelig begyndt at forhandle om en Ombygning af Raadhuset, idet man til Fulde anerkjendte det Sande og Træffende i Overlærerens Bemærkninger om denne Sag — da bragte denne uheldigvis atter Brolægningsspørgsmaalet, som tidligere havde været behandlet, frem paa Dagsordenen, og Følgen blev, at da Sagen kom frem i Byraadet, holdt Nogle paa Raadhuset, Andre paa en ny Brolægning, og saa endte det med, at man hverken fik det Ene eller det Andet. Og paa denne Vis gik det stadig med Overlærerens mange Reformforslag: det ene trængte stedse det andet ud af Bevidstheden, ganske som det gaar til ved et Fyrværkeri, hvor de skjønneste og pragtfuldeste Raketter og Sværmere stadigt fortrænges af de efterfølgende, som ere endnu skjønnere og endnu mere glimrende.

De mange Skuffelser hæmmede dog ingenlunde Overlærerens Livsmod. Tværtimod syntes det, som om de mange nye Forslag og Projekter, der dukkede op i hans frugtbare Hjerne, stadig holdt ham i en vis spænstig Bevægelighed, der bevarede hans Undommelighed. Skjøndt han var et Par og fyrretyve Aar og altsaa med Føie kunde siges at have Ynglingealderen bagved sig, var der endnu stedse Noget i ham af Ynglingens friske Mod til at vove sig ind i de ukjendte Muligheder, og selv hans Ydre havde bevaret Ungdommens Rundhed og Fylde. Panden var endnu ikke furet af Rynker, de

blaa Øine funklede med Liv og Fyrighed, og kun den noget trivelige Figur antydede, at han befandt sig paa et mere fremrykket Livsstadium.

Eftersom Overlærer Plagemann vidste Alt, hvad der foregik i Jøvik, vidste han naturligvis ogsaa, at den nye Adjunkt var ankommen og foreløbig havde indkvarteret sig paa Hotellet. Saasnart hans Tid tillod det, begav Overlæreren sig op paa sit Breidablik, Klubbens Læsestue, og tog Plads i Vinduet med de nyeste Aviser, som han kiggede i, medens han ikke undlod af og til at kaste et speidende Blik udover Menneskestimlen paa Torvet. Efter en halv Times Forløb saae han en Fremmed bane sig Vei gjennem Stimlen og gaae ind ad Hotellets Port. Han kunde da nok slutte sig til, at det maatte være den nye Adjunkt, lagde Aviserne fra sig og gik ud paa Trappen.

»Det er Adjunkt Gløding, formoder jeg?«

»Til Tjeneste.«

»Tillad, at jeg forestiller mig som en ældre Kollega. Mit Navn er Overlærer Plagemann — De har maaske alt hørt mig omtale.«

Gløding kunde forsikre, at et saa betydeligt Navn ikke var ham ubekjendt. Overlæreren bad ham træde indenfor, saa kunde han med det Samme indføre ham i Klubben. Gløding takkede for hans Venlighed og efterkom Opfordringen.

De toge Plads i Sophaen, hvor de kunde tale uhindret, da der i Øieblikket ingen Anden var tilstede.

»Maa jeg byde Dem et Glas Portvin?«

Gløding takkede — han havde nylig spist Frokost og trængte ikke til Noget.

»Et Glas Sodavand kan man altid drikke,« mente Overlæreren og ringede paa Opvartningspigen, hos hvem han bestilte to Flasker Sodavand og en halv Flaske svensk Banco for at sætte lidt Smag paa det tørre Sodavand. Da det Forlangte var bragt, skænkede han i Glassene og bød sin Gæst Velkommen.

»Rigtignok er det mig ubegribeligt, hvad en ung Mand med Deres Evner og Begavelse vil i dette usle Hul,« tilføiede han.

»Ja se, hvad nu mine Evner og min Begavelse angaar,« sagde Gløding med et Smil, »saa ere de vel egentlig ligesaa ubekjendte for Hr. Overlæreren, som denne By er for mig.«

»Paa ingen Maade,« svarede Plagemann. »Det hundredtungede Rygte har allerede talt om Dem inden Deres Ankomst hertil. Og hvad derimod Byen angaar, saa vil sagtens allerede en halv Dags Ophold have været tilstrækkelig til at overtyde Dem om, at den trods sin Latinskole og sin Slotsruin, hvoraf den gjør saa store Ophævelser, kun er et lille elendigt Røverhul.«

»Den er vel hverken bedre eller værre end de andre Provindsbyer,« svarede Gløding.

»De kunne saamænd gjerne alle komme ind under den nævnte Kategori. Men efter mit personlige Kjendskab til Forholdene tror jeg nok at turde sige, at Jøvik staar lavest i Rangen. Naar jeg har

nævnet mig selv og Matthias Grønberg — og Svanemose — og maaske Wouwermann — ja og saa mig selv — saa har jeg ogsaa nævnet Alt, hvad der er af aandeligt Liv her i denne By. Alt Andet er den rene Aandløshed og Jammerlighed. Tiden staar stille her, komplet stille, forsikkrer jeg Dem. I femten Aar har jeg levet og virket i denne By — tror De, jeg har kunnet udrette Noget trods alle mine Anstrængelser? Ikke saa meget som blot at faa lagt et nyt Rendestensbrædt foran Porten herude, uagtet De selv seer, at der trænges i høieste Grad dertil. Nei Tiden staar stille her, vi kjende ingen anden Forandring her end Aarstidernes Vexel — alt Andet gaar i uforanderlig Slendrian fra det ene Aar til det andet.« Overlæreren sukkede og drak derpaa sit Glas ud for at trøste sig over de sørgelige Livsvilkaar, under hvilke hans ugunstige Stjerne havde hensat ham.

»Jeg har besøgt Rektoren idag — det er en meget elskværdig Mand,« bemærkede Gløding for at give Samtalen en mere opmuntrende Vending.

»Elskværdig — hm ja! Det nægter jeg ikke — det er en Smagssag, hvorom der ikke kan disputeres. Men forresten er da netop Rektoren et godt Exempel paa Tingenes Uforanderlighed her i Jøvik. Han taler altid om Plato og Platos Philosophi som den høieste Visdom — og nu levede Plato for over totusind Aar siden — ha! ha! ha! — saa kunde det da virkelig være paa Tide, at man fik en Smule ny Visdom at høre. Menneskeslægten er da ikke staaet stille i totusind Aar, veed jeg — skjøndt her

i Jøvik har den rigtignok staaet stille siden Verdens Skabelse.«

»Ja seer De, der er jo visse Sandheder, som man kalder for evige Sandheder —« begyndte Gløding, men han blev afbrudt af Plagemann, der udbrød: »Undskyld, jeg glemmer rent, at De er Theolog. Theologerne ere altid konservative.«

»Forsaavidt de ikke ere radikale,« sagde Gløding. »I al Fald mindes jeg tydelig fra mine Studenterdage, at det var altid de unge Theologer, som kom med de mest radikale Forslag i Studenterforeningen. Hverken Medicinerne eller Juristerne kunde hamle op med dem, naar det gjaldt politiske eller sociale Kandestøberier.«

»Det er saalænge, de ere unge,« bemærkede Overlæreren, »saasnart de blive ældre og komme i Embede, skifte de ganske Charakter, og der er intet Udkomme med deres hierarchiske Lyster. De kan tro, vi sukker her i Jøvik under Præstevælden; den knuger alt aandeligt Liv i sine forstenede Former.«

»Virkelig? Jeg mente dog, at baade Pastor Brylle og Pastor Popp vare brave og medgjørlige Mænd.«

»Ja efter Udseendet at dømme, saa er der Intet at klage, de er baade Høfligheden og Ydmygheden selv. Men jeg har gjennemskuet dem, og jeg kan give Dem yderst interessante Meddelelser om Jøviks hemmelige Historie.«

Men netop som Plagemann skulde fremsætte disse yderst interessante Meddelelser for sin forbausede

Tilhører, gik Døren op, og Adjunkt Grønberg traadte ind. Plagemann reiste sig strax og gik ham i Møde.

»Har De hilst paa vor nye Kollega? Ikke? — Nu saa glæder det mig at kunne forestille de tvende Herrer for hinanden, de ville upaatvivlelig høste stor Glæde og rigt Udbytte af et nøiere Bekjendtskab. — Adjunkt Grønberg, en yderst skarpsindig Tænker og en af Jøviks mest fremragende unge Videnskabsmænd — Adjunkt Gløding, der nu skal tiltræde sin Virksomhed ved Latinskolen og utvivlsomt vil vinde sig et literært Navn her i vor By.«

De to Kolleger bukkede lidt stivt for hinanden, det lod ikke til, at Bekjendtskabet i Øieblikket fyldte dem med nogen overstrømmende Glæde.

»Hr. Gløding er Theolog og tror som saadan paa de evige Sandheder,« bemærkede Plagemann, efterat de to Herrer havde taget Plads, og han havde skænket i Glassene for dem.

»Ja saa,« sagde Grønberg og nippede til sit Glas, hvorefter han sagde i en overlegen Tone og med et lille Kast med Hovedet: »Jeg tror nu lige saa lidt paa evige Sandheder som paa evige Æbler og Pærer.«

Dette var aabenbart en Udfordring til Gløding, som imidlertid ikke følte Lyst til at tage Handsken op, men indskrænkede sig til at bemærke, at der dog var stor Forskel paa begge.

»Naturligvis,« svarede Grønberg, »det er der vist Ingen, som vil nægte. Pærerne holde kun et Par Dage, Æblerne et Par Maaneder, de evige Sand-

heder eller Ideerne, som man mere fornemt kalder dem, derimod nogle Aartusinder. Men vil De betragte dem *sub specie æternitatis*, saa svinder Forskellen ind til Intet.«

»Vil De virkelig ikke indrømme i al Fald de moralske og religiøse Ideer et længere Levnetsløb?«

»Paa ingen Maade. Historien og den nyere Videnskab taler tilstrækkelig om deres Forgængelighed. Hver Tid har sine Yndlingsmeninger, for hvilke den opfører Altere og kaster sig i Støvet, ja om det skal være, endog offrer Liv og Blod, men en følgende Tid styrter dem ubarmhjærtig omkuld og bygger nye Templer for nye Guder.«

»Men nu de logiske og mathematiske Sandheder, de ere dog i det Mindste uforanderlige.«

»Heller ikke, det er kun et optisk Bedrag af samme Art, som naar det synes os, at Solen gaar op og ned. De maa erindre, at vor historiske Erfaring her er altfor kort — den omfatter kun nogle Tusind Aar. Men tænke vi os nogle Millioner, ja maaske blot nogle Hundredtusind Aar frem — da var det dog muligt, at den pythagoræiske Læresætning til den Tid vil have mistet sin Beviskraft eller er bleven omformet i en heel ny for os ganske utænkelig Skikkelse.«

»Ja naar De saaledes tager ikke blot Syvmilemen Millionmilestøvler paa og flyver igjennem de utalte Tider, saa maa jeg opgive at følge Dem,« sagde Gløding. »Jeg tager min Tilflugt til Dem, Hr. Overlærer, thi efter Deres Fremstilling er jo Alt uforandret her i Jøvik siden Verdens Skabelse.«

»Ha ha ha!« lo Plagemann, »det var min Sandten godt sagt. Jøvik er det eneste uforanderlige Punkt i hele Universet! Kan De stikke den, Grønberg?«

Men Grønberg var ikke oplagt til at spøge i saa vigtige Materier. Han sagde gnavent, at med den Slags Godtkjøbsvittigheder kunde man hjælpe sig ud af enhver Forlegenhed, men dermed var Sagen ikke klaret. Han begyndte derefter en Fremstilling af sine Yndlingsideer, Gløding tillod sig nogle Modbemærkninger, men indsaae snart, at de stode paa altfor forskjellige Standpunkter, til at en Diskussion kunde føre til noget Resultat. Han brød derfor op, idet han sagde, at han gjerne vilde have et Brev skrevet inden Middag. Han takkede for den venlige Modtagelse og udtalte Haabet om, at et nærmere Bekjendtskab vilde føre til en bedre Forstaaelse af de stærkt afvigende Standpunkter.

»En ganske flink Fyr,« sagde Plagemann, da Gløding havde lukket Døren efter sig.

»Bah! en Theolog!« svarede Grønberg med et foragteligt Træk om Læberne.

»I hvert Fald saae han betydelig mere intelligent ud end vore Velærværdigheder her i Jøvik,« meente Overlæreren.

»Det er eins Bier, sagde Gaasen, hun drak af syv Gadekær — en Theolog er og bliver en Theolog, hvordan man saa vender og dreier ham, og lad ham først faa installeret sig rigtig her i Jøvik, saa bliver han ligesaa idiotisk som alle andre Poppedrenge.«

Overlæreren smilede velbehagelig ved at høre Grønbergs Anvendelse af den af ham opfundne Vittighed og sagde: »Ja, Grønberg, det er vistnok fuldkomment rigtig bemærket af Dem. Men der er dog alligevel noget trist i, at disse Poppedrenge overalt skulle dominere og derved hæmme den menneskelige Aands Udvikling.«

»Overalt — nei der tager De rigtignok Feil, Hr. Overlærer. Hvis De som jeg havde opholdt Dem en Tid i Paris og havt Leilighed til med egne Øine at iagttage Livet i Verdenskulturens store Hovedstad, saa vilde De vide, at man der er godt paa Vei med at afskaffe baade Munkekutterne og Præstekjolerne. Her i Norden, hvor vi jo altid er et Aarhundrede eller to tilbage for Europas Udvikling, her ere vi blevne staaende ved en halvfærdig Reformation: vi afskaffede Munkekutterne, men vi beholdt Præstekjolerne for at vise dem saa meget desto større Ære. Og særlig her i Jøvik tror jeg nok, at det syttende Aarhundredes Orthodoxi endnu ruger med sit Bælgmørke.«

»Ja men hvorfor finder vi os deri? hvorfor taaler vi det?« raabte Plagemann og sprang op fra sin Stol. »Hvorfor tier De stille, Grønberg, De, en Mand, som sidder inde med Aarhundredets høieste Oplysning — hvorfor raaber De ikke Vagt i Gevær, saa det kan høres i Jøvik og hele Landet over?«

»Fordi der vilde ingen Andre træde under Gevær end Præsterne, som vilde, aandelig talt naturligvis, trække mig ind i Arresten og lade mig sidde

og kukkelure der i min Ensomhed uden at see Sol eller Maane. Nei Tak, saa foretrækker jeg dog min personlige Frihed fremfor at være Sandhedsvidne i en By, hvor Ingen bryder sig om at høre Sandheden.«

»Lad Dem bare ikke forknytte, men gaa dristig paa, saa giver de sig nok!« raabte den krigsstemte Overlærer, idet han med raske Skridt vandrede op og ned ad Gulvet.

»Ja naar de bare vilde møde mig i aaben Kamp, saa skulde jeg snart gjøre Kaal paa dem, men det gjør de ikke — dertil er de altfor kloge. Aa de er saa snedige, saa snedige! De forstaar at liste sig ind allevegne og gaar og sledsker for Fruentimmerne, og naar de først har faaet dem i deres Garn, saa hersker de gjennem dem over Mændene.«

Grønberg taug lidt stille og sagde derpaa i en sagte Tone: »Jeg kunde fortælle Dem Noget, som vist vilde more Dem, Plagemann!«

»Hvad er det?« spurgte denne og standsede pludselig sin rastløse Marsch, idet han stillede sig op foran Grønberg, ivrig efter at høre den mærkelige Nyhed.

»Men De kan vel tie stille?«

»Om jeg kan!« udbrød Overlæreren med en Sikkerhed, som om det at tie med en betroet Hemmelighed netop var hans Specialitet. Han bøiede sig dernæst ned mod Grønberg, der med dæmpet Stemme sagde: »Vor lærde Licentiat har sin jævnlige Gang i Rektorens Hus.«

»Hvad gjør han der?«

»Han vimser ud og ind om Frøken Edele, naturligvis i dybeste Stilhed, for Ingen maa vide det, men jeg er ham for klog, jeg har Færten af ham og er ham paa Sporet.«

»Men hvad vil han da Frøken Edele?«

»Hør, hvad gaar der af Dem, gamle Collega? Man behøver da ellers ikke at give Dem Tingene ind med Skeer. Han gaar naturligvis og gjør lærde Hanebeen for hende for at forlove sig med hende og bagefter gifte sig med hende, og saa stikker han med det Samme Rektoren i sin Lomme, og gjennem Rektoren behersker han alle Byens Honoratiores — det er en meget simpel og letfattelig Plan den!«

»Nei nu har jeg hørt det med i mine Levedage!« udbrød den forbausede Overlærer. »Han, den Poppedreng — den Sanskrit-Tygger! den Gummi-Arabicums Æder! den mesopotamiske Stokfisk! den — —«

Plagemann standsede, den rhetoriske Klimax havde naaet sit Toppunkt, og han saae sig ikke istand til at føre den høiere op.

Da han ikke kunde komme videre, tog Grønberg Ordet og sagde: »Forivre Dem bare ikke, min brave Ven! om De saa skælder ham aldrig saa meget ud, bliver det dog, som jeg har sagt.«

»Men det bør ikke blive saaledes, det bør aldrig i Evighed tillades, at slig en mesopotamisk Poppedreng skulde løbe af med den nydelige og

forstandige Pige! Aldrig! Og om saa gamle Søren Plagemann selv skal rykke i Marken — det skal aldrig ske! aldrig!« og med et vældigt Slag i Bordet beseglede den forbittrede Overlærer sin Krigserklæring.

»Jeg tror ikke, De behøver at gjøre Dem Ulejlighed for den Sags Skyld; det kunde jo være, at Andre ere paa Benene og ville krydse hans Planer,« sagde Grønberg med et betydningsfuldt Smil.

Overlæreren saae et Øieblik overrasket paa ham og udbrød derpaa: »Hvad for Noget! vil De selv, Grønberg — — — nu det kalder jeg kækt, det kan jeg lide. Der er min Haand! og om jeg i nogen Maade kan være Dem til Hjælp og Bistand, saa kan De trygt stole paa mig! — Hør lad os slutte en Broderpagt med hinanden, lad os i Forening heise den frie Tankes Banner og bryde Præstevælden her i Jøvik. De kan tro, det vil sætte Fart i Tingene og vække Folk af den Syvsoverdvale, hvori de har hendøset saa mange Aar.«

»Det vil ikke lykkes os — vi ere for Faa,« sukkede Grønberg.

»Faa kunne blive Mange,« trøstede Plagemann.

»Ja i det store Vesten,« indvendte Grønberg, »i Aandslivets Kulturcentra, men ikke i denne lille, sørgelig aandsforladte By.«

»Nu, vi have dog ogsaa adskillige lyse Hoveder her i Jøvik.«

»Det er mere, end jeg veed af.«

»Der er nu for det Første De og jeg.«

»Een Svale gjør ingen Sommer og to ikke heller.«

»Vi finde nok flere, som ville gjøre fælles Sag med os. Se der er nu Wouwermann: jeg havde forleden Dag en Samtale med ham om de aandelige Tilstande her i vor By, og han var ganske af samme Mening som jeg.«

»Wouwermann er altid af samme Mening som den, han taler med.«

»Derfor repræsenterer han ogsaa den offentlige Mening — og vi veed, at den er altid den seirende Magt nuomstunder. Saa er der endvidere vor store Digter, Svanemose.«

»Pyt! han skal ogsaa hjælpe stort! han farer rundt i alle Tilværelsens Vindhjørner og har ligesaa mange forskellige Livsanskuelser, som der er Dage i Ugen.«

»Saa stiver vi ham godt af. Glem ikke, at ved Siden af Dagspressen er Poesien en Stormagt i vore Dage, det er den, som bærer de nye og frugtbare Livstanker frem. Og De er jo selv Digter, Grønberg — — men hvor kommer det ellers, at Deres Muse er forstummet i den senere Tid?«

»Tror De, at Vingehesten kan hæve sig til sin stolte Himmelflugt i den beklumrede Luft, i hvilken vi her henslæbe vore Dage? Den maa have Frihed, Lys, Luft — og Intet af dette findes her.«

»Da galopperer Svanemose dog lystig afsted paa sin Vingehest trods alle disse ugunstige Betingelser,« indvendte Overlæreren.

»Svanemose!« gjentog Grønberg med et let Udtryk af Foragt, »han er nok nødt til at skrive, enten Aanden er over ham eller ikke. Han sidder jo baade med Kone og Børn, stakkels Fyr!«

»Digterne skrive altid bedst, naar de lide Nød,« trøstede Overlæreren, »ellers lægge de sig paa den lade Side og tænke kun paa at leve godt. Hvad mon han ellers skriver paa for Øieblikket?«

»Aa det skal nok være saadant et stort verdenshistorisk Epos,« svarede Grønberg ligegyldig.

»Død og Pine! et verdenshistorisk Epos, men det er jo netop Noget, som vi kan bruge. Det kommer kun an paa, at det bliver stilet i den rigtige Retning. Præstevældens Nederlag — den frie Tankes Seir — Menneskeaandens Triumph i Transparent og bengalsk Belysning! Hør, vi maa strax hen at tale Nærmere med Svanemose derom!«

»Aa det fører ikke til Noget. Lad os hellere gaa hjem og spise til Middag, det er der mere Fornuft i.«

Overlæreren saae paa sit Uhr. »Hillemænd! Det er jo virkelig Spisetid. Men vi kan gaa derhen sammen i Eftermiddag. Maa jeg komme og hente Dem Kl. 5? Ved den Tid tror jeg nok, vi træffer ham hjemme.«

Grønberg havde ikke megen Lyst til at besøge sin Broder i Apollo, men Plagemann lod ham ikke Ro. Overlæreren var bleven synlig oplivet ved

Tanken om alt det Røre og Spektakel, der vilde opstaa i den stille By, hvis det virkelig kunde lykkes ham at pudse de to Digtere løs paa Præsterne og Theologerne. Grønberg slap ikke fra ham, før han havde givet sit Samtykke til at aflægge et Eftermiddagsbesøg hos Svanemose. Derpaa gik de Hver til Sit for at spise til Middag, men Alle, som mødte Overlæreren, undrede sig over, hvor glad og fornøiet han saae ud, og tænkte da, at han gik vist med en stor og mærkelig Nyhed, som med det allerførste vilde explodere.

VII.

Jøviks store Apollo boede rigtignok ikke, som det sømmer sig en Sangerkonge. Forgæves vilde man søge efter Søilerækker og Marmorhaller, thi saadanne fandtes ikke i hele Byen; det eneste svage Tilløb til saadan Herlighed var Fabrikant Schmidts store Hus i Storgaden, foran hvis Indgangsdør var anbragt en Portal med to Sandstenskolonner, som forkyndte, at her boede Byens rigeste Mand. Men saavidt var Svanemose langt fra naaet. Han havde ikke engang en Altan, hvorfra han kunde skue vidt ud over Torvet, for han boede ikke paa Torvet, men havde maattet tage til Takke med en beskeden Vaaning i en Sidegade bagved dette. Og saa maatte man endda gaa over en Gaard, i hvilken en Bødker havde udfoldet sin travle Bedrift og hamrede løs paa sine Tønder, saa det gav Gjenlyd til alle Sider. I Huset over Gaarden eller, som man mindre fint kalder det, Baghuset, havde Svanemose sin Digterbolig paa første Sal. En smal og steil Trappe førte op til den; Lyset var sparsomt tilmaalt gjennem et lille

Vindue høit oppe, saa at der om Sommeren herskede et behageligt Halvmørke paa Trappen, som dannede en velgjørende Modsætning til det stærke Sollys udenfor — om Vinteren i de korte Dage herskede der derimod et mindre behageligt Heelmørke.

Svanemose havde selv en levende Fornemmelse af, at Skæbnen i dette som i meget Andet havde behandlet ham ubilligt, og at han som Digter nok kunde gjøre Krav paa en større og videre Synskreds end den, som tilbødes ham fra de smaa Vinduer oppe i hans Leilighed. Han havde derfor engang indgivet et Andragende til Byraadet, om dette ikke vilde lade indrette et Par Værelser for ham oppe i det Øverste af Kirketaarnet: her kunde han sidde oppe med »en høi Horizont« og digte; og han tvivlede ikke om, at hans Digtersyner vilde vinde i Omfang og Rækkevidde, mens han under deres Udformning kunde have det herlige Rundskue for Øie, som oppe fra Kirketaarnet frembød sig over den blinkende Sø og de vidtstrakte Skove og de bølgende Bakker og Høie i Baggrunden. Men desværre var Byraadet i Jøvik ligesom alle andre Byraad sammensat af en Hob Philistre, der ingen Anelse havde om de Skjønhedskrav, der kunne reise sig i en Digters Hjærte. Ja man havde ikke engang sendt Svar paa Svanemoses Andragende, men ganske rolig ladet det forsvinde i Papirskurven.

Naar man iøvrigt først havde passeret Gaarden og dens mørke Trappe og var kommen vel indenfor Døren, saae der hyggeligere og venligere ud i Digterens Værelser, end man skulde have ventet efter den

trange Adgang dertil. Der var ganske vist lavt til Loftet, og Værelserne vare smaa, og Bohavet tarveligt, men alligevel var der en egen Hygge udbredt, ja af til fik man Fornemmelsen af en fin Skjønheds Aand, der glimtvis gjorde sig gjældende, saaledes i den Maade, hvorpaa forskjellige fine Græsstraa og Bregner vare anbragte i en brændt Lerkrukke med ægyptiske Ornamenter — eller i det folderige Drapperi, hvormed et kunstig vævet Tæppe dækkede en Deel af Væggen i det Hjørne, hvor en lille saakaldet Puf var anbragt. Man vilde imidlertid feile, hvis man muligvis vilde tro, at Saadant hidrørte fra Svanemose — langt fra: hans høie Digteraand svævede i altfor store Afstande oppe mellem Orion og Pleiaderne, til at han skulde bryde sig om, hvorledes der saae ud i hans egen Dagligstue. Nei, det var den lille Fru Svanemose, der var Husets gode Skytsaand. Hun sled og stræbte det bedste, hun kunde, med at sy og stoppe om de syv Børn og holde dem nogenlunde ordentlig klædte, og med at holde Bohavet rent og pænt, og hvis Leilighed tilbød sig, forstod hun at lægge lidt Skjønhed over Huset, ligesom en Tilgift til det knapt tilmaalte daglige Brød. Hun var nem paa Fingrene, forstod at fixe Pigebørnenes Sommerhatte op, saa at de saae ud som nye, og besad en sjelden Opfindsomhed i at vende Drengenes Trøier og Buxer, saa at de altfor luvslidte Steder bleve dækkede. Hun skænkede sin Mand og sine Børn den omhyggeligste Pleie og opoffrede sig ganske for dem. Rigtignok var hun i mærkelig Grad blottet for digterisk Forstaaelse og saae sig kun i ringe

Grad istand til at følge sin Mands Digterflugt. Alligevel kunde hun, naar han i høi Begeistring læste sine Digte for hende, see saa straalende ud, som om hun forstod det Altsammen og var ligesaa henreven som han selv. Men det lykkelige Skær, som hvilede over hendes smukke Ansigt, betød dog ikke Andet end Glæden over at see sin kære Ægtefælle i saa løftet en Stemning, og saa Bevidstheden om, at han var saadan en stor og vidunderlig Digter. En og anden Gang, naar han læste en af sine svulmende Oder høit for hende, kunde det vel hændes, at hun i Stilhed sad og regnede efter, hvordan Middagsmaden skulde lægges til Rette for de følgende Dage, saa at Husholdningspengene kunde slaa til, og der endda kunde blive Udveie til et lille Stykke Karbonade til hendes Mand, medens hun og Børnene fik nøies med Kartofler og Løgsauce. Heldigvis havde Svanemose ikke den fjerneste Anelse om denne Mangel paa skyldig Opmærksomhed, thi neppe havde han endt Oplæsningen, før hans Kone skyndte sig begeistret at udraabe: »Nei hvor det dog er deiligt! Der er dog Ingen, der forstaar at digte som Du, min egen Svanemose!« og til Belønning trykkede hun et hjerteligt Kys paa hans Læber. Dette skammelige Hykleri kunde dog maaske undskyldes med, at Svanemose selv var saa overtydet om sit Digts Fortræffelighed, at hans Hustrus Dom hverken gjorde fra eller til. Ogsaa maa det siges, at Fru Svanemose med en aldrig trættet Taalmodighed hørte paa sin Ægtefælles hyppig gjentagne Klager over Verdens Uskønsomhed og efter Evne søgte at trøste

ham, idet hun atter og atter gjentog, at enten Folk roste eller dadlede ham, vilde det dog altid staa fast, at han var den største Digter, som Jøvik nogensinde havde frembragt.

— Efter Aftale havde Overlærer Plagemann indfundet sig hos Adjunkt Grønberg, og de begave sig i Forening hen til Svanemose. I Halvmørke famlede de sig op ad den steile Trappe; da de kom op, stod Forstuedøren halv aaben. De traadte ind og hørte Stemmer inde i Dagligstuen — en Mand, der talte høit og stærkt og, som det lod til, var meget vred, og derimellem enkelte afbrudte Ord af en sagte Kvinderøst, der syntes at forsvare sig.

»Det er ikke Svanemoses Stemme,« sagde Grønberg, »hvem mon det kan være?«

»Naar vi banke paa og gaa derind, faa vi det vel at vide,« svarede Plagemann.

Dette praktiske Raad blev fulgt, og det viste sig da, at det var Hans Wouwermann, der var i Besøg, men rigtignok for Øieblikket befandt sig i en usædvanlig ophidset Stemning. Han gik urolig op og ned ad Gulvet og hilste de Indtrædende med et bistert Blik og en mørk Mine. Henne i Hjørnesophaen sad Fru Rosalinde Svanemose og syede med en modfalden og forknyt Mine. Digteren selv var ikke hjemme.

Efter at de fornødne Hilsener vare udvexlede, og man havde taget Plads, indtraadte et lille Øiebliks forlegne Taushed.

»Min Mand er ikke hjemme i Øieblikket, han er gaaet en lille Tour, men maa vist strax være

her,« sagde Fru Svanemose, og derpaa indtraadte en ny Pause.

»Jeg frygter for, at vi have afbrudt en meget interessant Samtale,« bemærkede Overlæreren høflig.

»O, det var kun en lille Meningsforskel mellem Hr. Wouwermann og mig,« sagde Fru Svanemose.

»Kalder De det en lille Meningsforskel? Nei den er sandelig meget stor,« sagde den vrede Kunstkritiker, hos hvem Harmen atter begyndte at bruse op. »Men det er godt, at de Herrer kom, saa kan De være Dommere mellem os.«

»Det vil interessere os i allerhøieste Grad,« sagde Overlæreren med et lille Buk.

»Nu da, De maa vide, at jeg har skrevet en Artikel til den illustrerede Tidende med Overskrift: »Digteren Svanemose i sin Arbeidsstue.« Det var en Skildring af Studerestuen tilligemed et Billed af den. Alt var beskrevet med den største Nøiagtighed, og for større Tydeligheds Skyld var Beskrivelsen ledsaget af en lille Grundtegning, paa hvilken hvert enkelt Møbels Plads var angivet, saa at den opmærksomme Læser kunde see det ligesaa tydeligt for sine Øine, som om han stod der inde. En Mængde fine og aandfulde deels kritiske deels psychologiske Bemærkninger vare indflettede i Beskrivelsen. Det hele var skrevet *con amore* og maa læses med største Interesse af enhver Ynder af Nutidsdigtningen, og jeg tør maaske nok sige, at den lille Artikel vil faa den allerstørste Betydning for kommende Literaturhistorikere, der kunne ønske at vinde et nøie Ind-

blik i vor Ven Svanemoses høist eiendommelige Digter-Individualitet.«

»Men Alt dette kan Fru Svanemose vel Intet have imod.«

»Nei, men nu kommer det. Artiklen blev trykt i det sidste Nummer og vil ikke undlade at vække den største Opmærksomhed, hvor den kommer frem i Verden. Tænk Dem nu min Overraskelse, min Forfærdelse, da jeg kommer her op i Eftermiddag, træder ind i Studerestuen og seer — — — at Skrivepulten — tænk Dem blot Skri—ve—pul—ten!« gjentog Wouwermann med stærk Betoning af hver Stavelse, idet han kastede ligesaa mange forbittrede Blikke hen paa den ulykkelige Fru Svanemose. »Den er flyttet bort fra den Plads, hvor den har staaet alle de mange Aar, Svanemose har boet her, over paa den modsatte Væg!«

»Naa er det det Hele?« henkastede Grønberg i en ligegyldig Tone.

»Det Hele!! Men Menneske dog, er De fra Forstanden?« raabte Kritikeren, idet han foer op fra sin Stol, og hele hans Vrede vendte sig mod den uventede nye Modstander. »Skrivepulten! det vigtigste i hele Stuen! Det sande Livscentrum deri og Midtpunktet i hele min Beskrivelse, hvorom alt det Øvrige samlede sig. Skrivepulten! det Sted, hvor min Ven Svanemose nedskriver sine udødelige Digterværker — det egentlige Sanctuarium i hele Huset, og den har man med vanhellig Haand dristet sig til at flytte under det intetsigende Paaskud, at der skulde vadskes Gulv herinde!«

»Men det var efter min Mands eget Ønske,« sagde Fru Svanemose blidt. »Han klagede over, at Lyset skar ham i Øinene, og jeg foreslog ham derfor, at vi skulde flytte Pulten ind mod Væggen, hvor han havde bedre Sidelys.«

»Ja men det var et meget daarligt Forslag. Det er i høieste Grad aandløst. Før stod Pulten imod Vinduespillen — Lyset faldt lige ind i fulde rene Straaler, et dybt og anelsesfuldt Symbol paa Aandens Lys, der med sine stærke varme Straaler falder ind over Digtersjælen og kalder de mange underfulde Billeder og Tanker frem derinde. For Fremtiden skal Svanemose staa og glo lige ind mod Væggen, naar han skriver — det er fadt, flovt, aandløst!«

»Ja men Svanemose har virkelig i den senere Tid begyndt at klage over sine Øine — —«

»Aa hvishvas! hans Øine feiler jo Ingenting. Og nu har min Skildring tabt al Aktualitet. Naar Fremmede reise her i Landet og komme til Jøvik ene og alene for at see den store Digters Arbeidsværelse og træde herind med min Plan — saa kan de jo slet ikke finde sig til Rette.«

»Aa der kommer vel ikke saa mange Fremmede af den Grund,« mente Grønberg.

»Jo der gjør, de kommer i Skarevis. Min Artikel vil vække den allerstørste Opmærksomhed, det er jeg vis paa.«

Det hjalp ikke, at Fru Svanemose gjentagne Gange fremførte til sit Forsvar, at hun kun havde handlet efter sin Mands udtrykkelige Paabud, heller ikke, at de to Besøgende søgte at komme hende til

Hjælp, thi Alt dette førte kun til, at Wouwermann arbeidede sig stadigt høiere op i den Paroxysme, hvori det var lykkedes ham at bringe sig selv.

Da Striden var i fuld Gang, gik Døren op, og Husets Herre traadte ind.

Den, som ved at læse Svanemoses Digte og under Indtrykket af den umaadelige Selvfølelse, som udtalte sig gjennem dem, havde faaet det Indtryk, at Digteren maatte være en Kæmpeskikkelse, der i Lighed med Kong Saul ragede et Hoved op over den øvrige Folkemængde — vilde blive meget skuffet ved Synet af ham. Han var snarere en lille Mand, lidt under Middelhøide, og i det Hele spinkelt bygget. Heller ikke bar hans Ansigt Udtryk af nogen særlig Energi. Snarere laa der i de store, vandblaa Øine en egen Blanding af Skyhed og Forbauselse, omtrent som man kan tænke g, at en Maaneboer (om saadanne findes) vilde age sig ud, naar han pludselig var falden ned paa orden og nu ikke kunde komme sig af sin Forbauselse over alle de mange mærkelige Ting, som han fik see hernede. Hovedet bar Svanemose gjerne lidt bøiet tilbage som En, der færdes i himmelske Syner, og det blonde Haar, der reiste sig til alle Sider i ubunden Fylde, omgav det som en Straaleglorie.

Wouwermann kastede sig strax over sin Ven med lutter Beklagelser over den store Uret, som Fru Svanemose efter hans Opfattelse havde tilføiet ham og hans literærhistoriske Artikel ved at flytte Digterpulten.

Til hans store Overraskelse svarede Digteren ganske rolig: »Deri har Rosalinde gjort ganske Ret, thi det er efter mit Ønske.«

»Men kjæreste Svanemose, hvor kan Sligt dog falde Dig ind uden først at raadføre Dig med mig, din bedste Ven og Raadgiver, derom?«

»Jeg behøver da virkelig ikke at spørge dig til Raads om, hvorledes jeg skal ordne mit Hus.«

»Jo sandelig maa Du saa, en saa betydelig Mand bør Intet foretage sig uden efter modent Overlæg og nøie Samraaad med sine Venner.«

»Jeg veed da, at jeg er Herre i mit eget Hus,« sagde Svanemose ærgerlig.

»Paa ingen Maade, min Ven, Du befinder Dig der i en stor Vildfarelse. Tillad mig at erindre Dig om, hvordan i fordums Dage de spanske Konger vare de mægtigste og mest uindskrænkede Monarker, og dog havde Etiketten foreskrevet dem deres daglige Færden, deres Klædedragt og deres Omgivelser indtil de mindste Enkeltheder.«

»Ja men jeg er nu ikke Konge af Spanien,« sagde Digteren, der begyndte at tabe Taalmodigheden.

»Nei for Du er meget Mere, Du er Digterkonge. I vore Dage bryder man sig ikke om Kongerne, de kunne gjøre og lade, som de lyster, men Digterne, Talerne, Tænkerne, det er de sande Konger af Aandens Naade, og det tilkommer Kritiken og Literaturhistorien at vaage over deres daglige Sædvaner og ikke tillade nogen vilkaarlig Afvigelse, naar de først ere optegnede.«

»Aa hold op med den dumme Snak! Nu er min Pult engang flyttet og dermed Basta.«

»Du er utaknemlig, min Ven,« sagde Wouwermann i en dybt krænket Tone. »Husk dog paa, at det er mig, hvem Du skylder din Digterberømmelse. Se ikke saa forbittret paa mig! Det er mig, som har opdaget Dig, det er mig, som har skaffet Dig dit Digterry over hele Norden. Uden mig vilde Du aldrig være bleven Andet end en ubekjendt lille Poet her i Jøvik.«

Digterens blaa Øine skød Vredeslyn af Harme. »Dumdristige!« raabte han, »bort fra mine Øine! og vov aldrig at fremstille Dig mere for mig, om ikke min hvasse Satire skal ramme Dig saaledes, at Du skal staa brændemærket for alle kommende Tider som en ny Marsyas, der i fræk Formastelighed har vovet at udæske Digterguden!«

Det er vanskeligt at sige, hvad Udgang Striden vilde have faaet, om ikke Overlærer Plagemann havde fundet det hensigtsmæssigt at stille sig mellem de opbragte Venner. »Herregud, Svanemose,« sagde han, »det ligner jo ikke Noget at tage saadan paa Veie. Det er jo Altsammen bare Begeistring og Beundring fra Wouwermanns Side. — Og De,« henvendte han sig til Modparten, »hvorfor gjør De alle de Ophævelser, fordi den Pult er flyttet? De kan jo bare deraf tage Anledning til at skrive en ny Artikel til den illustrerede Tidende.«

»Mener De?« spurgte Wouvermann, der var bleven noget forbløffet over Digterens heftige Opbrusen. »Skulde det kunde lade sig gjøre!«

»Udmærket,« trøstede Overlæreren. »Især naar De vil sætte det i Forbindelse med en ny Phase i Svanemoses digteriske Udvikling.«

»Saamænd, det var en Idee,« udbrød Wouwermann glad. »Ja har jeg ikke altid sagt, at Overlærer Plagemann er en Mand med Ideer!«

»Kun Skade, at man her i Jøvik aldrig vil paaskjønne dem efter Fortjeneste. Naa kom nu og ræk hinanden Broderhaand og lad den taabelige Strid være glemt!« Og Plagemann førte Digter og Kritiker sammen og nødte dem til at give hinanden Haanden. Svanemose gjorde det dog noget modstræbende, han var endnu ikke ret kommen sig af sin Harme over Wouwermanns formastelige Paastand, at det var ham, som havde skabt hans Digterry.

Plagemann søgte derfor at lede den fortørnede Digters Tanker i anden Retning for at gjøre ham blid igjen.

»Hvordan gaar det med Deres store verdenshistoriske Epos?« spurgte han. »Man venter sig noget ganske Overordentligt deraf.«

Den mørke Vredesrødme forsvandt fra Digterens Kinder, i Øinene vendte atter det sædvanlige rolige Udtryk tilbage, og han sagde: »Det venter man ikke forgæves. Jeg tror nok, at det mindst vil komme til at staae paa Linie med Miltons tabte Paradis og Klopstocks Messiade — rimeligvis vil Eftertiden sætte det betydelig høiere.«

»Derom kan der vist ingen Tvivl være. Om jeg husker ret, skal Digtet jo hedde »Menneskehedens Ødelæggelse« — ikke sandt?«

»Nei, nei, hvor vil De hen? — det var da et gyseligt Navn. Tværtimod, Digtet er jo en Forherligelse af Menneskehedens aandelige Udvikling, og jeg tænker, at jeg vil kalde det »Menneskeslægtens Seirstog gjennem Verdensrummet«.«

»Ah saaledes! det er en stolt Titel!«

»Det bliver ogsaa et stolt Digt,« sagde Svanemose, idet han stitrede frem for sig med et aandsfraværende Udtryk. Det var aabenbart, at hans Tanker vare langt borte i de fjerneste Egne af Verdensrummet.

»Se, hvad denne Titel »gjennem Verdensrummet« angaar, saa er det vel kun en poetisk Talefigur?« spurgte Grønberg, for dog ogsaa at vise lidt Interesse for Svanemoses nye Aandsprodukt.

»Paa ingen Maade,« svarede Digteren, hvis Tanker øieblikkelig vendte tilbage fra hine fjerne Regioner hinsides Mælkeveien til hans egen lille Dagligstue, saasnart der spurgtes om hans Digtning. »Tværtimod, det er den allersandeste Virkelighed. Netop derfor mener jeg, at mit Digt vil blive noget langt Betydeligere, end hvad Milton og Klopstock, ja selv Dante har skrevet, thi disse formaar ikke at løsrive sig fra vor Jord, de ere, som det hedder, *glebæ adscripti*, stavnsbundne til Jorden. Jeg derimod agter i stolt Ørneflugt at svinge mig langt bort herfra over til Sirius og Pleiaderne. Det er min Agt at benytte Videnskabens nyeste Resultater, og idet jeg sammensmælter Astronomi, Philosophi og Theologi i en høiere Enhed, at frembringe en storartet kosmologisk Digtning, der vil blive noget aldeles Enestaaende.«

»Da er det ellers fint nok, hvad vore Astronomer vide om de andre Himmelkloder,« indvendte Grønberg.

»Nei, der behøves heller ikke saa Meget. Den digteriske Inspiration vil formaa at fremstille i sin fulde Klarhed og Storhed, hvad Videnskaben kun dunkelt aner.«

»Naar saa blot ikke det Hele løber ud i lutter Phantasteri,« vedblev Grønberg, der overhovedet ikke lod til at have synderlig Tillid til det store kosmologiske Epos.

Denne Insinuation afviste dog Svanemose med Foragt, idet han paastod, at Digterens Genius fører ham sikkert, om end med tilbundne Øine, der, hvor Videnskabsmanden og Granskeren famler i Mørke og ikke kan finde sin Vei.

»Hu ha! jeg bliver ganske svimmel ved Alt det, som De fortæller om Orion og Syvstjernen,« sagde Plagemann og holdt Haanden for Panden. »Men sig mig nu, bedste Svanemose, hvorledes har De egentlig tænkt Dem, at Menneskeslægten skal tage de andre Kloder i Besiddelse?«

»Ja det er netop, om jeg selv maa sige det, det mest Geniale i hele Digtet. Seer De, jeg tænker mig en Komet komme farende og streife Jorden i kun nogle Tusind Fods Afstand. En lille Flok Teknikere og Astronomer, der med stor Nøiagtighed have udregnet Tidspunktet herfor, oppebie Kometens Komme tilligemed deres Hustruer og Børn, og ved Hjælp af Fremtidens store tekniske Opfindelser svinge de sig i det afgjørende Øieblik over paa

Kometen og seile med den gjennem det store Himmelrum til en fjern Storklode, som endnu er ubeboet af Fornuftvæsener. Den tage de i Besiddelse, opdyrke og befolke den, og drage efter et Aarhundredes Forløb med samme Befordringsmiddel videre ud i Rummet og tage nye Kloder i Besiddelse. Det er, som De seer, det 15de og 16de Aarhundredes dristige Opdagelsesreiser over det store Verdenshav, som her ere blevne omsatte til endnu større og endnu dristigere Opdagelsesreiser gjennem Verdensrummet.«

»Nei, hvad Du dog kan hitte paa, Svanemose! det er storartet!« udbrød den begeistrede Wouwermann.

»Ja man har jo Phantasi og følger med Videnskabens og Nutidens store tekniske Opfindelser. Det Hele bliver, som De seer, en prophetisk apokalyptisk Digtning, men ganske i moderne Aand i nøieste Overensstemmelse med Videnskaben. Det bliver noget andet end vore Theologers middelalderlige eschatologiske Drømmerier.«

»Men med Forlov at spørge,« sagde Plagemann, »hvor langt er De kommen frem i Digtet? Ere vi endnu indenfor vort Solsystem, eller har De forladt det og er allerede et godt Stykke paa Veien opad mod den nye, ukjendte Storklode?«

»Vi ere endnu paa Jorden,« lød Svaret. »For seer De, den større Del af Handlingen foregaar her paa Jorden — det Øvrige derude i Himmelrummet bliver kun skizzeret i store løse Omrids.«

»Naa saaledes — ja det gjør jo Sagen en hel Del lettere,« sagde Plagemann beroliget. »Men maa jeg da tillade mig at spørge Dem, hvor langt er De kommen frem i Tiden?«

»Jeg er netop kommen til et høist interessant Punkt, ret egentlig Vendepunktet i hele Digtet.«

»Og hvilken Tid er det, om jeg tør spørge?«

»Det er vor egen Tid, og jeg er netop kommen til den.«

»Ja saa har De jo rigtignok det Vanskeligste tilbage, for at skildre hele den forløbne Tid, det kan da enhver theologisk Candidat paatage sig,« sagde Overlæreren med en let Ironi, som Digteren dog ikke syntes at bemærke.

»Kunde Du ikke have Lyst til at læse Begyndelsen af dit Digt høit for disse Herrer?« spurgte Fru Svanemose frygtsomt. »Aa det er saa deiligt, saa mageløst deiligt!« tilføiede hun, idet hun dog ved dette Begeistrings Udbrud mere tolkede sin Mands Opfattelse end sin egen, thi hun havde i Virkeligheden kun forstaaet meget lidt deraf.

Overlæreren forenede sine Bønner med Fruens, men Digteren afslog det med den Erklæring, at han i Øieblikket ikke følte sig oplagt dertil.

»Se jeg gik netop nu paa min Eftermiddags-Vandring og tænkte over, hvorledes jeg skal føre mit Digt videre. To Veie staa mig aabne. Jeg kan jo nu følge, hvad jeg vil kalde den traditionelle Opfattelse og skildre Christendommen som den store forløsende Culturmagt, der i snart to Aartusinder har ført Menneskeslægten fremad og hævet Humanitetens Banner høit i Veiret. Men jeg kunde ogsaa gaa en anden Vei og skildre Christendommen som en Levning fra den mørke barbariske Middelalder, der paa alle Punkter er i Strid med Nutidens frem-

skredne Viden og derfor gaar sin Undergang i Møde i Lighed med den skjønne græske Gudetro, der ogsaa en Gang har begeistret Mennesker til Kamp og Stordaad. Begge Opfattelser kunne afgive skjønne digteriske Motiver. — Maaske man kunde gjøre det saaledes:« vedblev Svanemose, men netop som de Tilstedeværende i spændt Forventning ventede paa en Udtalelse af ham, hensank han i dybe Tanker, og det var aabenbart, at hans Aand paa Ny færdedes i fjerne Himmelrum eller maaske i de ufødte Slægter og Tider, langt forude i en fjern Fremtid.

»Jeg mener nu rigtignok —« begyndte Grønberg, men blev afbrudt af Wouwermann, der i en sagte Tone sagde: »Tys! tys! forstyr ham endelig ikke! seer De ikke, at Digtningens Aand er over ham!«

Ogsaa Plagemann vilde yttre Noget, men blev paa lignende Maade afbrudt af den ivrige Wouwermann, som tilhviskede ham: »Ikke et Ord, om jeg maa bede! Dette Øieblik er maaske afgjørende for hele Digtets Udvikling og derigjennem for hele vor moderne Literatur.«

Nogle Øieblikke sad Alle i dyb Taushed. Grønberg begyndte imidlertid at blive ked deraf og gjorde Mine til i al Stilhed at bryde op og gaa, men heldigvis kom i samme Øieblik Svanemoses Aand ogsaa tilbage fra sin lange Himmelreise. Han løftede Hovedet, saae sig om i Kredsen med et Udtryk af stille Høitidelighed: »Det var en lykkelig Idee — nu tror jeg nok, at jeg har fundet Løsningen!«

»Sagde jeg det ikke nok!« udbrød Wouwermann med et triumpherende Blik, »sagde jeg ikke, at dette var et betydningsfuldt Øieblik, ret egentlig et Vendepunkt for vor moderne Literatur! hvor maa vi dog ikke prise os lykkelige, som have været her tilstede! Jeg vil strax imorgen skrive en Artikel derom til den Illustrerede — ja — og saa vil jeg benytte Pultens Flytning som Indledning dertil!«

»Men kunde vi nu maaske ikke faa at høre, hvori den lykkelige Idee bestaar?« spurgte Overlæreren forsigtig, han vilde dog ikke strax være med at raabe Hosianna, før han havde faaet lidt nærmere Underretning om den nye Messias.

»Det vil have sin Vanskelighed,« indvendte Svanemose, »for det skal jo iføres Digtningens phantasirige Klædebon, men maaske jeg kan give nogle Antydninger i store, brede Træk.«

»Gjør det! gjør det endelig, min Ven!« bad Wouwermann indtrængende.

»Se, man kunde maaske gøre det paa følgende Maade: I Digtets første Sange har jeg skildret Hedenskabet med alle dets grimme Afguder — i tredie Sang skildres Christendommens Fremkomst — i fjerde og femte Sang Kampen mellem Christendom og Hedenskabet — i de følgende Sange Kirkens Herredømme i Middelalderen, saa Reformationen og endelig i ellevte Sang er jeg naaet frem til vor Tid.«

»I Alt dette er der endelig ikke saa meget Nyt,« brummede Grønberg, men Wouwermann gav ham

med et strængt Blik til Kjende, at han havde bare at holde sin Mund.

»Her kommer Vendepunktet,« vedblev Svanemose, »og her er Stedet for den nye Idee, som jeg før omtalte. Seer De: Christendommen har Ret overfor alle Hedenskabens grimme Afguder og derfor seirede den, thi den førte Gudmenneskets Idee frem — men den har Uret overfor vor Tid og derfor vil den blive beseiret som fordum Hedenskabet, thi vor Tid vil føre Menneskegudens Idee frem. Forstaar De Modsætningen: Gudmennesket — Menneskeguden?«

»Bravo! udmærket!« raabte Wouwermann begeistret og klappede i Hænderne; »hvilket Dybsind! hvilken Genialitet min Ven Svanemose værdig!«

Men Grønberg delte ikke denne Jubel, han sagde tørt, at den Idee var slet ikke saa ny, den var jo allerede udtalt af Andre i vor Tid.

Dette kølnede dog ikke Kunstkritikerens Begeistring, »thi,« sagde han, »det er slet ikke den nøgne prosaiske Tanke, der gjør Udslaget, men, som min Ven Svanemose før bemærkede, Digtningens phantasirige Klædebon, som den vil blive iført, og den vil blive glimrende, derom holder jeg mig forvisset.«

»Ogsaa jeg finder Ideen ypperlig,« tog Overlæreren til Orde, »men mener dog, at den poetiske Indklædning vil have den allerstørste Betydning. Navnlig gjælder det om at eftervise, at det er vore Præster, som ved deres Obscurantisme og Bornerthed hæmmer den aandelige Udvikling.«

»Der rører De ved Bylden, som skal bort,« raabte Grønberg heftig. »Det nytter ikke at blive staaende paa Halvveien, min gode Svanemose. Vil De være en virkelig Skjald og stor Folkedigter, saa maa De svinge Øxen og hugge alt det raadne Plankeværk bort, som man har bygget op til alle Sider for at hindre de frie Udsigter.«

»Ja,« fortsatte Plagemann, »og saa tror jeg jo rigtignok, at det vilde give Deres Digtning større Aktualitet, som man siger, naar De vilde laane et eller andet Træk fra de Personer, som give Tonen an her i Jøvik. Jeg tror, at deres Digtning derved vilde faa et stærkere Virkelighedspræg, hvorefter jo den moderne Literatur stræber.«

Svanemose følte sig smigret ved den Opmærksomhed, som man skænkede hans Digtning, og der opstod en længere Discussion om de Æmner, som det kunde være passende at bringe frem i den.

»Men hør, lille Rosalinde,« udbrød Digteren pludselig, »vore Gæster sidde jo her ganske tørmundede — hvorfor bringer Du os ikke et Glas Vin? det er dog en besynderlig Glemsomhed af Dig og Mangel paa Opmærksomhed.«

Dette var nu en meget uretfærdig Beskyldning mod den stakkels Rosalinde, der under den æsthetiske Diskussion havde siddet og brudt sit Hoved med, hvad hun skulde traktere med, men havde tilsidst opgivet Problemet, fordi der i Huset Intetsomhelst var at traktere med. Som god Kone tog hun alligevel mod Tilrettevisningen, som om den var vel fortjent, og yttrede blot i en sagte Tone over til sin

Ægtefælle: »Vi har rigtignok ingen Vin i Huset, men maa jeg sende Stine over til Kjøbmanden efter en Flaske Vin?«

»Ja vel maa Du det — og lad det blive af den græske Vin — Du veed nok, den jeg holder saa meget af.«

Stine løb afsted, og Stine kom igjen med Vinen. Hun hviskede nogle Ord til Fruen, der syntes at antyde, at Vinen ikke var tilveiebragt uden Vanskelighed, men Fruen rystede blot paa Hovedet. Digteren skænkede i Glassene, bød rundt og holdt sit Glas op mod Lyset og priste i herlige Ord Vinens funklende gyldne Farver.

Plagemann foreslog strax, at man skulde tømme det første Glas af Hellas' ædle Druesaft til Ære for Digteren og ønske ham Held og Lykke til Fuldførelsen af det store Digterværk, i hvilket den nye Tids Aand vilde udtale sit vægtigste Ord. Dette skete, og Glassene fyldtes paa ny.

Vinen aabner Hjærterne og løsner Tungerne. Svanemose steg hurtig til Veirs i Begeistringens rene Æther, han forsikkrede, at enhver Tvivl var nu forsvunden af hans Sind, og han var fuldkommen paa det Rene med, at den nye Tids Aand skulde udtale sig i hans Digt med en saadan Kraft, at Obscurantismens Mænd vilde ryste og bæve derved, og alle Præster og Theologer skulde ønske, at de kunde skjule deres brødebetyngede Hoveder mange Mile under Jorden.

Selv Matthias Grønberg, der hidtil havde forholdt sig temmelig kølig, begyndte nu at tø op og be-

troede Selskabet rigtignok som en stor Hemmelighed, hvorom der endnu slet ikke maatte tales, at han tænkte paa at skrive en Fortælling, hvori han vilde stille Ægteskabet under Debat. Han vilde her skildre et Par Ægtefolk, rimeligvis en Præst og hans Hustru, der i mange Aar have levet sammen og opdraget en talrig Børneflok. Nu skulle de holde Sølvbryllup, men saa gaar det pludselig op for dem, at de i alle de mange Aar egentlig slet ikke have elsket hinanden, men kun levet efter Vanens og Konvenientsens tunge Bud. Modstykket hertil skulde saa dannes af en Ungdomsven af Præsten, hvem denne i sit hykkelske Sprog kalder en Libertiner, men om hvem det eftervises, at han gjennem en Række frie Kjærligheds-forbindelser har virkeliggjort Ægteskabets sædelige Krav.

»Bravo! udmærket!« raabte Wouwermann, hvis Vrede nu ganske havde fortaget sig, og hvis runde Ansigt straalede af Velvillie mod Alle. »Jeg foreslaar, at vi drikke et Glas for Digteren og Videnskabsmanden Matthias Grønberg. Vel kan han ikke i Aandens mægtige Vingeslag maale sig med min herlige Ven Svanemose, men dog skal han tælles blandt de høit begavede Banebrydere for det nye Aandsliv i Jøvik og nævnes blandt Gjennembruddets stærke Mænd.«

Skaalen blev drukken med Jubel. Endnu en Stund blev man siddende og udvexlede Tanker i livlig Samtale. Den sene Midsommersol sank langsomt, og Lyset begyndte at svinde. Da nu ogsaa Flasken var tømt, brød man op for at gaa til Sit.

Under mange Venskabsforsikkringer skiltes man fra hinanden.

Da Overlærer Plagemann var kommen hjem paa sit Værelse og fra sit Vindue kastede et Blik ned paa Gaden, hvor adskillige Spadseregængere dreve frem og tilbage i den stille Sommeraften, gned han sig fornøiet i Hænderne, idet han sagde ved sig selv: »Nu tror jeg næsten, der begynder at komme lidt Fart paa Tingene her i Jøvik — og det kan de saamænd takke Søren Plagemann for!« Og med denne frydefulde Tanke satte Overlæreren sig hen for at nyde sit ensomme Aftensmaaltid.

———

VIII.

»Naa, lille Popp, har Du saa talt med Brylle derom?«

»Hvorom?«

»Ih om det, Du veed nok!«

»Ja hvor skal jeg vide det — Brylle og jeg har virkelig saa Meget at tale med hinanden om.«

»Aa stil Dig nu ikke saa uvidende an, Popp, Du veed jo godt, at jeg mener Frederikke Rosen.«

»Hvad er der i Veien med hende?«

»Nei hør, Popp, Du er virkelig ikke til at holde ud. Har Du da reent glemt, hvad vi To sadde her og talte om for otte Dage siden?«

»Naa nu forstaar jeg,« sagde Pastor Popp, idet en Erindring om den tidligere Samtale ganske langsomt dukkede op for hans Tanker og efterhaanden klædte sig i en bestemtere Form. »Ja Du maa undskylde, Sylphemor, men jeg havde virkelig rent glemt det.«

»Saadant Noget glemmer man ikke,« sagde Sylphemor i en skarp Tone.

»Brylle og jeg have virkelig langt vigtigere Sager at forhandle, naar vi To komme sammen.«

»Kan der gives noget Vigtigere end Ens bedste Vens Giftermaal?«

»I Kvinder tænke nu heller aldrig paa Andet end Forlovelser og Giftermaal. Vi Mænd have høiere og alvorligere Ting i vore Tanker.«

»Passiar, min Popp, det er Altsammen bare Udflugter. Du har lovet mig at tale med Brylle om denne Sag, og nu maa Du virkelig ogsaa holde det.«

»Har jeg lovet det?« sagde Pastor Popp overrasket, »det mindes jeg virkelig slet ikke.«

»Men jeg mindes det, og det kan vel være tilstrækkeligt. Men forresten — har Du Betænkeligheder for at tale med din Ven derom, saa er jeg ikke bange derfor. Jeg skal gjerne tale med Brylle derom, saasnart han næste Gang besøger os.«

»Nei saa er det vist bedre, at jeg gjør det,« meente Præsten, »det er en Sag, der maa behandles med stor Varsomhed, og jeg har dog større pastoral Øvelse deri, end Du har.«

»Vil Du da love mig, at gjøre det den Dag imorgen?«

»Imorgen eller iovermorgen, som det nu kan falde sig.«

»Nei lad det blive imorgen, ellers opsætter Du det bare paa Ny fra Dag til Dag, og saa bliver der dog Intet af.«

»Naa ja — saa skal jeg da gjøre det imorgen,

skjøndt jeg synes nu rigtignok ikke, at den Sag har saadant Hastværk!« —

— Som en ordholdende Mand begav Pastor Popp sig næste Dag hen til sin lærde Ven. Han traf ham i Studerestuen ved Skrivebordet: foran ham paa Bordet laa flere tykke Bøger opslagne, og paa tre, fire Stole, som vare opstillede omkring ham, laa ligeledes store opslagne Folianter. Ved Synet af al denne Lærdom gyste det lidt i Pastor Popp, og han ønskede, at han ikke havde ladet sig fralokke det omtalte Løfte af sin Hustru.

Pastor Brylle modtog sin Embedsbroder efter Sædvane med megen Venlighed og bad ham tage Plads i Sophaen.

»Undskyld! jeg forstyrrer Dig vist i dine Studeringer!« sagde Pastor Popp i det svage Haab, at der herved kunde frembyde sig en Mulighed for ham til at slippe bort.

Men den høflige Licentiat afskar ham strax dette Haab ved at forsikkre, at hans Besøg var ham saare kjærkomment.

Pastor Popp begyndte at tale om nogle kirkelige Forretninger; det kunde jo altid være en passende Indledning. Da dette Æmne var afhandlet, indtraadte der en lille Pause.

»Ja man kan ligesaa gjerne springe i det som krybe i det,« tænkte Popp, og nu begyndte han at tale om Bager Rosens Hus, skildrede, hvor hyggeligt og fornøieligt der var at komme, hvor forstandig Bageren var, hvor inderlig god Tante Dorthe var

og endte tilsidst med en høi Lovprisning af Frederikke og alle hendes udmærkede Egenskaber.

Brylle hørte til i aandsfraværende Taushed; hans Tanker vare langt inde i de theologiske Overveielser, i hvilke han havde været fordybet inden Vennens Komme.

Pastor Popp meente imidlertid, at denne tilsyneladende Ligegyldighed kunde være Forstillelse, og antog derfor, at nu kunde Øieblikket være kommen til at vove et afgjørende Hovedslag. Han henkastede derfor i en lidt flot Tone: »Min Sylfemo'er og jeg sadde saamænd forleden Aften og talte om, at Frederikke kunde være en udmærket Hustru for Dig, Brylle.«

Den Glæde, som Pastor Popp følte over at være kommen over det vanskelige Punkt og have opfyldt sit Løfte, blev dog hurtig afløst af Skræk over at see den Virkning, som disse Ord fremkaldte paa Brylle. Denne, der hidtil havde været langt borte i sine egne Tanker, var nu paa een Gang med. En dyb Rødme udgød sig over hans Kinder og hans Pande, og hans brune Øine antog en mørkere Farve, medens de fik et underligt Udtryk af Vrede og Frygt. Han strøg sig et Par Gange med Haanden gjennem det fyldige Haar og sagde derpaa med streng Alvor: »Det forekommer mig, at Sligt maatte blive min egen Sag og ikke vedkommer Andre.«

»Kjære Ven, det var jo kun Spøg,» sagde den forbløffede Popp, der gjerne vilde udslette de dristige

Ord igjen, om det var muligt. »Sligt behøver man jo ikke at lægge videre Vægt paa.«

»Overfor pur unge Mennesker kan det være sandt nok. Men naar man er i den Alder, som jeg er, og hvori Frøken Rosen er, finder jeg en saadan Spøg høist upassende,« sagde Brylle med Værdighed.

»Naa ja, ja, lutter Spøg var det da heller ikke,« sagde Pastor Popp, idet han i en Fart skyndte sig at forandre Signalerne. »Det er den Slags Spøg, hvorunder der skjuler sig en dybere Alvor — saaledes som den romerske Digter siger: *hæ nugæ ad seria ducunt.*«

Det latinske Citat havde en beroligende Virkning paa den lærde Licentiat. Atter strøg han Haanden et Par Gange gjennem Haaret og sagde derpaa: »Ja jeg veed det jo nok, at Du og din Hustru ere mine Venner —«

»Dine sande Venner, dine bedste Venner,« afbrød Popp ham, uhyre glad over, at Brylle begyndte at blive mildere stemt. »Vi tænke kun paa, hvad der kan være til dit Vel. — Og her,« tilføiede han i en sagtere Tone, »vil jeg ikke fordølge Dig, at det er vor begges, og navnlig min Kones Mening, at det vilde være godt for Dig, min Ven, om Du vilde bestemme Dig til at ombytte din enlige Stand og blive ligesaa lykkelig, som jeg og min Sylfemo'er føle os.«

Licentiaten rømmede sig, som om han vilde sige Noget, men han sagde dog alligevel Intet. Han reiste sig og gik et Par Gange op og ned ad

Gulvet, medens Pastor Popp blev siddende i spændt Forventning efter, hvad der nu vilde komme.

Foreløbig kom der dog Intet, man kunde kun see, at Licentiaten var i dybe Tanker; men af hvad Art disse Tanker vare, om de atter havde søgt tilbage til de store opslagne Folianter, eller om de havde faaet nye Impulser ved Pastor Popps dristige Tale — det var Popp ikke istand til at afgjøre.

Licentiaten tog atter Plads i Sophaen ved Siden af sin Ven, rømmede sig et Par Gange, strøg Haanden gjennem Haaret og sagde derpaa: »Ja, min Ven, jeg vil ikke nægte, at lignende Tanker som de, Du nys antydede, ogsaa have bevæget sig i min Sjæl.«

»Nei virkelig!« udbrød Pastor Popp i stor Henrykkelse, »det glæder mig overordentlig, ganske overordentlig,« og i sin Glæde trykkede han Vennens Haand flere Gange.

»Men jeg tilstaar,« tilføiede Brylle, »at mine Tanker ere gaaede i anden Retning.«

»Hvorhen da? hvorhen?« spurgte Popp ivrig.

»Ja seer Du,« svarede Licentiat Brylle tøvende, »jeg mener rigtignok, at den, Du nys nævnede,« — han skyede aabenbart at nævne den unge Piges Navn — »hun passer ikke for mig. Jeg maa efter mit Naturel og Temperament, efter min aandelige Organisme og mine fremherskende Evner, kortsagt efter min hele Tænker-Individualitet maa jeg have en — hm! ja! — en Hustru, som kan samstemme med mig, følge mig i mine Overveielser og Reflex-

ioner, og det kan den omtalte unge Person virkelig ikke.«

»Ih men Gud bevares, Brylle,« udbrød Pastor Popp forskrækket, »Du vil da vel ikke have ligesaa lærd en Theolog til Kone, som Du selv er, for hvor skulde man finde en saadan? — — Ja maaske, naar Kvinderne begynde at indstille sig til theologisk Attestats og derefter tage en akademisk Grad, men til den Tid bliver Du vel en gammel Mand, Brylle, og saa er det for sent at gifte sig.«

»Saadanne Urimeligheder fordrer jeg ikke, det kan Du da vel begribe,« lød Brylles alvorsfulde Svar, »men jeg kræver en Hustru med Intelligents, med theologisk Forstaaelse, som er istand til at følge mine dogmatiske Tankerækker og, naar jeg ønsker det, kan føre en Samtale med mig om saadanne høie Materier.«

»Det bliver meget vanskeligt at finde en saadan,« bemærkede Pastor Popp tvivlende. »Det forstaar sig,« rettede han sig hurtig, »jeg har jo ganske vist fundet en saadan i min Severine, men der er kun een Severine, min Ven, og hendes Lige finder Du ikke i det ganske Land.«

»Hvor stor Høiagtelse jeg nærer for din fortræffelige Hustru, ønsker jeg dog ikke en Gjentagelse af hende, saa lidt som Du og jeg ere en blot Gjentagelse af hinanden. Men jeg antager — — — jeg tror — — jeg haaber,« Pastor Brylle stammede forlegent og søgte efter Ordene, »det kunde dog være muligt, at jeg har fundet en ung Pige med den aandelige Opvakthed, med den, om

jeg saa tør sige, theologiske Receptivitet, som jeg kunde ønske min tilkommende Hustru i Besiddelse af.«

»Det kan da ikke være her i Jøvik,« udbrød Pastor Popp med stor Bestemthed.

»Og hvorfor ikke? Der findes jo mange vakkre og forstandige Folk i denne By. Der er nu f. Ex. Rektoren, det er en videnskabelig dannet Mand med megen Lærdom og Belæsthed.«

Nu var pludselig Pastor Popp med, han følte sig slagen af Rædsel. »Det er da vel aldrig Rektorens Datter, Du tænker paa?« raabte han og greb Brylle i Armen, som om han vilde drage ham tilbage fra en Afgrund, hvori han var i Begreb med at styrte sig.

»Hvad er det, Popp, hvorfor tager Du saadan paa Veie?«

»Brylle, Brylle! gjør aldrig det! Du vil gjøre baade hende og Dig ulykkelige for hele Livet!«

»Hvad er nu det for en Snak! Rektoren er jo baade en lærd og kundskabsrig og meget elskværdig Mand,« sagde Brylle, idet han haardnakket vedblev at tale om Rektoren, som om det var ham, hans Fremtidsplaner gjaldt.

»Rektoren er en gammel forstokket Rationalist, og det er i mine Øine det Samme som en Hedning.«

»Der maa dog gjøres en vis Forskel —« indvendte Brylle, men blev afbrudt af sin nidkjære Embedsbroder, som vedblev: »Der er ingen Forskel, det gjælder om at holde Grændseskellene urokkelig

fast. Naar en Mand tvivler om Miraklerne, som jeg veed, at Rektoren gjør det, naar han vil forklare dem paa en naturlig Maade, saa er han en Hedning, der har forladt Troens sande Grund, det siger jeg, Pastor Popp, og det vil jeg forsvare for al Verden.«

»Dogmet om Miraklerne kan dog maaske under visse Omstændigheder regnes til det Peripheriske i Dogmatiken,« sagde Brylle, idet han gjorde et svagt Forsøg paa at redde den stakkels Rektor ved Hjælp af den berømte Polygon-Methode.

»Nei det kan ikke, Miraklerne høre til det Centrale i Dogmatiken. Hvo som nægter dem, han er Løgneren, han er Antichristen — og det er Rektoren — og hans Datter er ikke et Haar bedre.«

»Du gjør dem begge Uret, og især Datteren,« sagde Brylle, som nu ogsaa begyndte at blive ivrig. »Hun har ganske vist nogle besynderlige Meninger, og jeg har disputeret med hende derom, men hun har endt med at cedere og indrømme, at jeg havde Ret.«

»Tro hende ikke! det er bare Rænkespil og Forstillelse og intet Andet. O de Kvinder, de Kvinder, hvilke løgnagtige og rænkefulde Væsener de dog ere! Du kjender dem ikke, Brylle, for Du har altid været begravet i dine Bøger, men jeg kjender Livet, og jeg kjender Kvinderne og veed, hvilke listige Slanger de kunne være. Nu giver Edele efter og indrømmer, at hun har Uret, men vent blot, til hun er bleven din Hustru og har faaet fast Sæde i dit Hus — saa skal Du see, hvor

Kætteriet og Vantroen vælder ud af hende og lægger sig som et giftigt Aandepust over dit Hjem.«

Brylle kunde dog ikke gaa ind paa denne Opfattelse, han meente, at hans kjære Ven var altfor streng i sin Dom og i sin Nidkjærhed for Troens Renhed gjorde Edele og hendes Fader Uret. Det Hele, han kunde indrømme, var, at de maaske begge vare mere philosophisk end theologisk anlagte.

»Og det er netop det Allerværste, der i mine Tanker kunde siges om dem,« udbrød den trosivrige Pastor Popp, »thi dermed har Du nævnet Kilden, hvorfra al deres Vantro og Ugudelighed stammer. Hvad er Philosophi andet end Vantro og Gudsfornægtelse? Og hvad har en orthodox Theolog som Du og jeg med Philosophien at skaffe? Og hvad skal Du med en philosophisk Hustru? Nei, nei, Brylle: Israels Sønner skulle ikke tage sig Hustruer blandt Moabs og Ammons Døttre — den Lov staar ved Magt endnu den Dag idag i Kirken og gjælder fremfor Alt dens Præster og Lærere.«

Det hjalp ikke, at Brylle fremsatte den Mulighed, at han maaske kunde omvende Rektoren og hans Datter fra deres Vildfarelser — det kaldte Pastor Popp for lutter Phantasterier, hvormed han blot skuffede sig selv; det var Drømme, hvorefter der vilde følge en bitter Opvaagnen. I Modsætning til Edele fremhævede han Frederikke Rosen; hende havde han confirmeret, og han kunde sige hende fri for al philosophisk Smitte. »Det er en frisk, umiddelbar Pige,« sluttede han sin Lovtale over hende,

»med herlige theologiske Kvaliteter, som under din Veiledning kunne udvikle sig paa det Skjønneste. Edele er Philosophien, Frederikke er Theologien — og naar man er stillet mellem et saadant Valg, forstaar jeg ikke, hvor en rettroende luthersk Theolog noget Øieblik kan betænke sig.«

De to Venner bleve siddende endnu en Stund og drøftede dette Æmne uden dog at komme videre. Brylle var seig og vilde ikke give sig, han vedblev at paastaa, at Popp havde seet feil paa Edele og var uretfærdig mod hende, skjøndt det maatte indrømmes, at hun ikke var fuldkommen fast i Troen.

Men da Pastor Popp havde forladt ham, og han blev overladt til sine egne Tanker, da sank hans Mod betydelig. Modsigelsen gav ham ikke længere Styrke til at hævde sit Standpunkt, efterdi der Ingen var at opponere imod. Og nu kunde han ikke længer dølge for sig selv, at det var dog muligt, at hans Ven havde Ret, selv om han maaske havde sat Sagen noget paa Spidsen.

Hvad der især fyldte den lærde Licentiat med Angst og Gru, det var, hvad Popp havde sagt om Kvindernes Rænkefuldhed og Snedighed. Selv kjendte han kun lidet til Kvinderne, men han havde læst grumme Meget om dem. Og deri vare alle gamle Autores og moderne Forfattere enige, at Kvinderne ere sande Mestre i Forstillelseskunsten, og at de stakkels Mænd i deres Hjærters Enfold ofte blive et værgeløst Bytte for dem. Heller ikke kunde han nægte, at Edele havde i den sidste Tid viist en vis Tilbageholdenhed overfor ham, at der var noget

dulgt over hende, som nok kunde tyde paa, at hun ikke viste fuld Ærlighed overfor ham.

Urolig gik han op og ned ad Gulvet, han erkjendte, at her var et Problem, som Videnskaben ikke formaaede at klare. Saa satte han sig atter ned mellem sine Folianter for at fortsætte Studierne der, hvor Popps Besøg havde afbrudt dem, men det hjalp ikke, hans Tanker gik andre Veje. Saa sprang han op, greb Hat og Paraply for at gaae sig en Tour.

Himlen var skyfuld og overtrukken. Det regnede lidt, saa Brylle maatte slaa sin Paraply op. Men den milde, bløde, fugtige Luft gjorde ham godt, den virkede dæmpende og beroligende paa hans Sind. Han gik nedad Storgaden; et Par Forbigaaende, som han mødte, traadte ærbødigt til Side og hilste ham. Selv en Skomagerdreng, der lystig fløitende med et Par Støvler i Haanden travede op ad Gaden, holdt øieblikkelig inde med sin Musik og rev Kasketten af Hovedet, da han fik Øie paa Præsten. Brylle hilste venlig igjen, han kunde næsten misunde Drengen, der sorgløs og freidig gik sin Vei gennem Livet uden at kjende trykkende og nagende Uro. Men saaledes er nu engang Livets Goder fordelte: Høihed og Lærdom, der løfter En op over Mængden, medfører Sorger og Bekymringer, som ere ukjendte for den ustuderede og enfoldige Hob, der griber rask til uden at plage sig med Reflexioner og Overveielser.

Saa dreiede Pastor Brylle gjennem et Par Smaagader og en smal Gyde, der førte ham ud bag

Haverne. Der kunde han gaa i Ensomhed og uforstyrret overlade sig til sine Tanker. Han fulgte Stien, der førte ham op over Bakken, medens hans Blik svævede ud over de bølgende Kornmarker til de fjerne Skove. Regnen hørte op, Solen brød frem et Øieblik og kastede et hurtigt Streiflys hen over den rige gyldne Sæd, der næsten saaes som i forklaret Skjønhed, men saa forsvandt den igjen — det var næsten, som om den bare havde villet see efter, om det ogsaa virkelig var Pastor Brylle, som vandrede der i kvidefulde Elskovstanker.

Nu var han oppe paa Toppen af Bakken langs Plankeværket, bag hvilket Rektorens Have laa. Han standsede et Øieblik og saae ud over det skjønne Landskab, der bredte sig for ham, over hvilket den kviddrende Lærkesang lød i stigende Jubel. Han hengav sig til bittersøde Erindringer om, hvorledes han tidligere havde standset her i stille Glæde og Forventning. Nu var Glæden forbi, og istedetfor var der falden stor Uro og Usikkerhed over ham. Han fortrød næsten, at hans nidkjære Ven havde med saadan Ufortrødenhed antaget sig hans Sag, og ikke heller havde ladet ham skøtte sig selv. Paa den anden Side turde han heller ikke nægte, at Popp vistnok havde Ret — ak desværre altfor megen Ret i sine Udtalelser.

Han gik videre frem og kom til Havedøren, der saa ofte gæstfrit havde staaet aaben, som om den vilde indbyde ham til at træde ind og besøge Rektoren og hans Datter. Idag var den lukket. Var det maaske et Varsel? Brylle trøstede dog sig

selv med, at han kunde jo meget godt dreie om ad den næste Gyde og dernæst atter om Hjørnet og gaa ind til Rektorens ad den sædvanlige Hoveddør — men han gjorde det imidlertid ikke. Han fortsatte sin Vei, gik nedover Engen og derefter op ad Skraaningen, der førte til det vestre Anlæg. Her gjorde han nogle Slag frem og tilbage, og saa faldt det ham ind, at han kunde gaa ned og see til en syg Kone, som han af og til besøgte.

Det var en fornuftig Beslutning, thi Synet af Andres Nød og Smerte bringer os til at glemme vor egen. Trøstens Ord, som Brylle talte til den syge og lidende Kone for at styrke og opmuntre hende, virkede tilbage paa ham selv og skænkede ham den Ro, han trængte til.

Da han atter traadte ud paa Gaden, skinnede Solen klart, Skyerne vare dragne bort og stode i det Fjerne som snedækte Bjergkjæder over Horizonten. Brylle fornam, at der var foregaaet en lignende Forandring med ham selv. Han følte sig mærkelig oprømt, det var, som om de tunge og mørke Skyer, der nys havde leiret sig over ham, atter vare dragne bort — ja han forstod egentlig ikke, hvad det var, som havde ængstet og trykket ham. Det syntes ham, at Edele og Rektoren og Alt, hvad der vedkom dem, i Øieblikket laa i fjern Afstand og slet ikke vedkom ham. Hans trosivrige Ven havde dog havt Ret: hvad har Israels Søn at skaffe med Moabiten og hans fagre Datter?

I denne glade og fornøielige Sindsstemning vandrede Pastor Brylle gjennem Byen. Da han

kom forbi Bager Rosens Hus, stod Gangdøren aaben — mærkelig nok, ligesom Døren til Rektorens Have havde været lukket. Kunde dette maaske ogsaa være et Varsel med høiere Betydning?

Brylle standsede et Øieblik og tænkte efter. Havde den fortræffelige Pastor Popp faaet Ret i den første Del af sine Udtalelser, kunde han da maaske ikke ogsaa faa Ret i den anden Del? I hvert Fald havde man da Lov at see efter, det var en uskyldig Sag, som ikke behøvede at drage videre Følger efter sig.

Pastor Brylle gjorde en rask Vending og gik ind gjennem den aabne Dør.

Han gik gjennem den lange Gang, der førte til Dagligstuen, og bankede paa. Et venligt »Kom ind!« besvarede hans Banken. Han traadte ind og fandt Tante Dorthe og Frederikke derinde. De pleiede ellers at opholde sig i det store Lysthus ude i Haven, men idag havde Regnveiret drevet dem ind i Stuen.

Pastoren hilste paa begge Damerne, Tante Dorthe bad ham tage Plads, medens Frederikke løb ud for at underrette sin Fader om den hædrede Gæsts Ankomst.

Lidt efter traadte Bageren ind, fulgt af sin Datter. »Goddag, goddag, Hr. Pastor!« udbrød han og rakte sin brede Haand frem, hvilken Pastor Brylle forsigtig tog imod, »det er længe siden, De har seet ind til os, saa vi troede næsten, De rent havde glemt os Smaafolk.«

»Hvis det da ikke snarere er os Smaafolk, der maa regne os det til en Ære at kunne besøge Bager Rosen,« sagde Pastor Brylle.

»Ha ha!« svarede Bageren, »skal vi nu til at stikke hinanden over med Komplimenter — det duer jeg ikke til, saa passer jeg ligesaa godt strax. Naa, Meningen er nu kun den, at det er smukt af Dem at see ind til os, og det er vi glade over. — Hvordan gaar det ellers? brav travlt i disse Tider?«

Pastor Brylle svarede, at den sidste Tid havde været meget travl for ham: mange kirkelige Forretninger, Læsning med Confirmander, og saa vilde man dog gjerne anvende en Smule Tid paa Fortsættelsen af sine Studier.

»Det kan jeg saa godt forstaa,« sagde Bageren, »man kan da ikke hele Tiden give ud, men maa jo ogsaa stundum tage ind.«

Tante Dorthe tog nu Ordet og udbredte sig i en lille Lovtale over, hvor velsignet det maatte være ikke at skulle bryde sit Hoved med disse mange prosaiske Sorger, men kunne glemme Alt i sine Bøger. Tante Dorthe talte herom aldeles uinteresseret, thi hun havde for sit personlige Vedkommende intet Kjendskab til disse ideale Glæder, eftersom hendes Liv ganske var viet til Omsorg for Mand og Hus og Børn.

Samtalen gik sin jævne Gang. Frederikke tog ikke videre Del i den, men sad den meste Tid ivrig bøiet over sit Sytøi. Det var maaske Ærefrygten for den lærde Mand, der bandt hendes ellers saa livlige Tunge. Kun af og til saae hun op med

et nysgjerrigt Blik, men saasnart Brylle fæstede sine alvorsfulde Øine paa hende, var hun strax ved Sytøiet igjen.

Trods alle Pastor Brylles Udtalelser om, hvor travlt han havde i denne Tid, lod det dog til, at han idag havde Tiden ganske godt til sin Raadighed, thi han blev siddende og passiarede i al Ro og Mag. Bageren gik ud, da hans Nærværelse krævedes i Bageriet, hvorved Brylle blev alene tilbage med Frederikke og hendes Moder. Dette lod dog ikke til i nogen Maade at forurolige ham; tværtimod han talte og fortalte Adskilligt. Jævnlig henvendte han sig til Frederikke, og det lykkedes ham da ogsaa efterhaanden at drage hende ind med i Samtalen.

Blandt Andet faldt Talen ogsaa paa Svanemose og hans Digtninge. Brylle vilde dog ikke fuldt ud anerkjende disse, men tillod sig adskillige kritiske Bemærkninger. Efterdi nu Svanemoses Digterstorhed var en urokkelig Trosartikel i Jøvik, saa blev baade Moder og Datter ikke lidet forbausede ved at høre den lærde Licentiat udtale slige kætterske Meninger. Da Brylle mærkede deres Uro, skyndte han sig at rebe Seilene. Han forklarede sine Ord nærmere derhen, at han slet ikke bedømte Svanemoses Digte fra et æsthetisk Standpunkt — han var jo ikke Æsthetiker, men Theolog, og havde derfor heller ingen Ret til at udtale nogen æsthetisk Dom, det maatte han overlade til Wouwermann og andre Sagkyndige. Men hvad han savnede hos Svanemose — og det maatte han netop som Theolog

have fuld Ret til at sige — var et bestemt sædelig-religiøst Standpunkt. Pastor Brylle udviklede dette nærmere og kom herved til at omtale Digteren Johannes Ewald, hvem han fra et sædelig-religiøst Standpunkt (ikke fra et æsthetisk — thi det Æsthetiske vedkom jo ikke ham som Theolog), maatte sætte ikke saa lidt høiere end Svanemose.

Tante Dorthe fandt, at Pastoren havde saa fuldstændig Ret, men kunde dog ikke nægte, at Svanemoses Digtninge vare noget af det Allermærkeligste, som nogensinde havde seet Dagens Lys i Jøvik, og at »denne Ewald« dog ikke var saa mærkelig som »vor egen Svanemose«. Frederikke tog ogsaa Parti for sin Moder og holdt som et trofast Jøvikbarn paa Svanemose. Brylle gav dog ikke tabt, anførte flere af Ewalds Digte og navnlig hans bibelske Drama »Adam og Eva«, om hvilket han som Theolog og Præst nok havde Ret til at tale med. Da det imidlertid efterhaanden viste sig, at Frederikke kun kjendte meget lidt og Tante Dorthe slet Intet til Ewald, bad Pastor Brylle om Tilladelse til at maatte laane dem Ewalds »Adam og Eva« — Damerne vilde vist ikke fortryde at stifte Bekjendtskab med denne herlige Digtning, og han kunde jo leilighedsvis forklare Et og Andet for dem, som maaske var mindre let fatteligt for Ikke-Theologer.

Tante Dorthe var i høieste Grad rørt over denne Opmærksomhed og takkede mange Gange — maaske Morten maatte springe hen til Pastoren og hente Bogen. Men Brylle sagde, at Morten skulde ikke gjøre sig Uleilighed og mulig gaa forgæves —

det var jo ikke saa sikkert at træffe ham hjemme — han kunde jo saa godt selv, naar han gik forbi, stikke Bogen ind ad Døren til dem.

Brylle gik meget vel fornøiet bort fra dette Besøg og kom hjem i en hel anden Sindsstemning end den, hvori han var gaaet ud. Han sandede Popps Ord, at der var overmaade hyggeligt og godt i Bager Rosens Hus. Rigtignok havde han endnu ikke mærket Noget til Frederikkes herlige theologiske Kvaliteter, men de kunne senere vise sig, maaske hun kun skjulte dem af en prisværdig Tilbageholdenhed og Beskedenhed.

Da han daglig kom forbi Bager Rosens Hus paa sine Embedsvandringer i Byen, kan det ikke undre, at han allerede næste Dag indfandt sig med den lovede Bog. I Dagligstuen fandt han Ingen, hvorfor han gik ud i Haven, hvor han var saa heldig at træffe Frederikke, der var ifærd med at binde nogle Roser op, og Brylle overrakte hende Bogen og kunde derefter gjerne været gaaet igjen, da han jo nu havde røgtet sit Ærinde. Men han fandt saa, at det maaske vilde være det Rigtigste at sige nogle Ord til Digtningens rette Forstaaelse, navnlig til Forklaring af Englenes Optræden lige i Begyndelsen. Da denne Forklaring trak noget i Langdrag, og der tilfældigvis stod en Bænk lige i Nærheden, foreslog Frederikke, at de skulde sætte sig. Og nu begyndte Brylle at læse de første Scener høit, medens Frederikke opmærksomt hørte efter. Da han et Øieblik standsede og sænkede Bogen, kom han til at see lige ind i Frederikkes blaa Øine, i hvilke der

laa et eftertænksomt Udtryk. Men dette Syn gjorde et høist forunderligt Indtryk paa Licentiaten, det var ligesom han fornam et pludseligt Stød inden i sig, dog paa ingen Maade af nogen ubehagelig Art, men det satte ham dog i en eiendommelig Uro. Det var, som om hans Hjærte paa een Gang slog hurtigere, og han havde en Fornemmelse, som om Blodet foer ham op i Ansigtet. For at skjule sin Forvirring fæstede han atter Øinene i Bogen og læste videre. Men noget efter kunde han dog ikke modstaa atter at see op paa Frederikke, og nu lod det til, som om hun blev greben af en lignende Forvirring, thi hendes Kinder dækkedes af en let Rødmen.

Hun fattede sig dog hurtigt og sagde: »Det var deiligt — især der, hvor Eva kommer frem og priser Gud, som har kaldt hende frem til Livet — det syntes mig i Grunden det Allersmukkeste.«

Ogsaa Brylle følte sig greben af Digtets Skjønhed som aldrig tidligere. Det var næsten, som om hans theologiske Lærdoms-Rustning gled af ham et Øieblik, og han følte ikke som Theolog, men som Menneske. Om det imidlertid var Digtets eller Tilhørerindens Skjønhed, der fremkaldte dette høist mærkelige Phænomen, saae han sig ikke i Stand til at afgjøre. Han læste endnu et Par Scener og gik derpaa bort efter at have anbefalet Frederikke paa egen Haand at fortsætte Læsningen af den herlige Digtning, i hvilken han havde ført hende saa godt ind.

Men da Brylle et Par Dage efter atter saae ind til Bager Rosens, nærmest for at høre, hvorvidt

Frederikke var kommen frem i det bibelske Drama, og hvad hun fremdeles syntes derom — blev han lidt skuffet ved at erfare, at hun var slet ikke kommen videre. Hun undskyldte sig med, at hun havde havt saa travlt: to eller tre Gange var hun begyndt at læse videre, men var strax bleven afbrudt. Tante Dorthe, der var tilstede, bevidnede Sandheden heraf. Pastor Brylle saae paa sit Uhr og meddelte, at han havde en halv Times Tid til sin Raadighed; hvis det var Damerne beleiligt, kunde han gjerne læse lidt videre for dem. Tilbudet blev modtaget med mange Taksigelser; Tante Dorthe fik sit Strikketøi frem, og saa toge de Plads i det skyggefulde Jasmin-Lysthus, og da de vare komne til Ro, begyndte Brylle at læse.

Han læste Samtalerne mellem Adam og Eva i Edens Have, hvori de lovprise Guds Godhed og Naturens Skjønhed. Frederikke lod Sytøiet falde ned i Skjødet og saae tankefuld ud af Løvhytten paa Græsplænen udenfor, henover hvilken Sollyset faldt i fulde og varme Straaler. Insekternes Summen lød som et sagte Chor til Brylles Læsning. Denne ensformige Lyd i Forening med Formiddagsluftens Døsighed var maaske Skyld i, at Tante Dorthe lod Strikketøiet synke og sad og nikkede med Hovedet. Det lille Blund, som hun tog sig, var dog ikke dybere, end at hun strax mærkede, da Brylle standsede og lagde Bogen fra sig. Øieblikkelig var Tante Dorthe igjen ved fuld Bevidsthed og for at skjule, hvad der var vederfaret hende, udbrød hun med stor Varme: »Det var rigtignok deiligt, mage-

løst deiligt at høre paa — og det skal De ret have Tak for, Hr. Pastor, at De var saa god at læse det høit for os. Ak ja! det er desværre kun sjeldent, at vi stakkels Kvinder have Leilighed til at høre saadant noget rigtig Godt.«

Pastor Brylle bøiede bifaldende Hovedet.

»Og hvad det dog er for nogle deilige Vers,« vedblev Tante Dorthe i sin Begeistrings Strøm. »Ja det er nu, som jeg altid siger, at der er Ingen, der skriver saa deilige Vers som vores egen Svanemose.«

»Nei, lille Mo'er, Du tager Feil,« skyndte Frederikke sig at sige, »det er ikke af Svanemose, det er af Ewald.«

»Hvad for en Ewald?«

Pastor Brylle tillod sig at erindre om, at han forleden Dag havde talt om Digteren Ewald.

»Ja nu husker jeg det nok,« sagde Tante Dorthe. »Naa saa det er altsaa af Ewald? Ja da maa jeg sige, at han skriver næsten ligesaa smukt som Svanemose. Især den Skildring af Tordenveiret, den var rigtignok glimrende.«

Pastor Brylle var sig ikke bevidst at have læst Noget om et Tordenveir, men som høflig Mand var han saa venlig at tyde Tante Dorthes gaadefulde Tale om de Tordenskrald, hvormed Digteren indfører Eloahs Komme. Forøvrigt var det ikke saa underligt, at Tante Dorthe netop fremhævede dette Sted, for det var det sidste, som hun hørte, før hun slumrede ind, og derfor ogsaa det Første, som fremstillede sig for hendes Erindring, da hun atter vaag-

nede op, muligvis lidt omdannet af en mellemliggende Drøm.

Frederikke havde heldigvis hørt bedre efter. Hun gjorde et Par Spørgsmaal om de forskjellige Engle, som optræde i Digtningen, og hvad Digteren tilsigtede med dem. Herved blev Brylle fra Digtningens anelsesrige Drømme og Syner ført over paa et Territorium, hvor han følte fastere Jordbund under Fødderne. Han gav først en vidtløftig sproglig Forklaring af Englenes hebraiske Navne og dernæst en Fremstilling af de lutherske Dogmatikeres Englelære. Frederikke hørte opmærksomt efter; Adskilligt deraf gik rigtignok over hendes Fatteevne, men dette bestyrkede kun end mere hendes Ærefrygt for Pastor Brylles vidunderlige Lærdom.

Da Brylle var gaaet, sagde Tante Dorthe: »Hvad det dog er for en deilig Mand, den Præst! hvor han læser udmærket smukt op! og hvor nedladende han er, at han sidder og taler til os om disse lærde Materier, som om vi kunde være hans Jævnlige. Den Pige kan rigtignok prise sig lykkelig, som faar ham til Mand!«

»Hvis han da nogensinde gifter sig!« sagde Frederikke leende.

»Og hvorfor skulde han ikke det?« spurgte Tante Dorthe. »Lærde Folk kan saamænd ogsaa forelske sig og gifte sig — det har man da seet for. Og naar Pastor Brylle paa een Gang begynder at besøge os hver anden Dag — og læser høit for os — og tolker baade Latin og Hebraisk for os stakkels

Kvinder, som ikke forstaar et Muk deraf — saa har Alt det nok en dybere Mening.«

»Og hvad skulde det da være?«

»Naa ja — jeg kan jo hverken Hebraisk eller Talmudisk, men derfor kan jeg da nok baade stave og lægge sammen,« sagde Tante Dorthe og saae betydningsfuldt paa sin smukke Datter.

Der gik pludselig et Lys op for Frederikke. Hun blev blussende rød og sagde heftig: »Fy Mo'er! det kan jeg ikke lide!«

»Nu, nu Barn, det er da ikke Noget at forivre sig over. Det sker jo alt i lutter Ærbarhed — og Pastor Brylle er en Hædersmand, det kan der kun være een Mening om.«

Frederikke gjenvandt hurtig sin Fatning og sagde muntert: »Aa her kommer jo saa mange i Huset, baade Grønberg og Plagemann og Gløding og alle de Andre — jeg kan da ikke gifte mig med dem Allesammen, veed jeg.«

»Det er der jo heller Ingen, som siger, Du skal gjøre. Men blandt de Mange vælger man den Bedste. Og jeg synes nu, at Pastor Brylle langt overgaar alle de Andre.«

»Det haster jo ikke, Mo'er. Jeg har det jo godt og længes slet ikke efter at komme bort fra Dig og Far og de Andre.«

»Og vi længes heller ikke efter at blive af med Dig, min Pige,« sagde Tante Dorthe, idet hun reiste sig og kjærtegnende strøg Haanden hen over Frederikkes fyldige blonde Haar. »Men derfor gaar Livet lige fuldt sin Gang, og Far og jeg kunne jo ikke

bestandig blive hos Dig — vi maa tage Livsvilkaarene, som Vorherre sætter dem for os. Og det skader jo ikke, at man er en lille Smule forberedt paa, hvad der kan komme, saa man i Tide kan vide, hvordan man vil stille sig.« Dermed tog Tante Dorthe sit Strikketøi og gik bort.

Frederikke blev siddende en Stund alene og saae tankefuld ud paa Myggesværmen, der dandsede op og ned i det varme Sollys foran Lysthuset.

IX.

Det var dog ingenlunde Pastor Brylles Hensigt at trække sig heelt tilbage fra Rektorens Hus. Dertil var han en for vedholdende Natur og kunde ikke lige strax opgive et Formaal, henimod hvilket han i længere Tid havde arbeidet. Han fortsatte sine Besøg hos Rektoren, mødtes af og til med Edele i Haven, der nu stod i sin skjønneste Pragt, men — det var underligt nok: det var ligesom Guldglandsen var gaaet baade af Pigen og af Haven, efter at hans skarpsynede Ven havde aabnet hans Øine. Det var, som om der var kommet noget Fremmed og Tvungent ind mellem ham og Edele: muligvis det havde været der tidligere, men Brylle havde i saa Fald ikke bemærket det. Efter et Par løse og almindelige Bemærkninger faldt Samtalen hen, det kom ikke mere til en ivrig Disput som i tidligere Dage; ingen af dem havde Lyst til at bringe et saadant Æmne paa Bane, endnu mindre til at begynde Ordkampen. Brylle var da ordentlig glad, naar Rektoren traadte til og bragte lidt Liv i den hendøende Samtale. Men heller ikke overfor denne

var Forholdet af samme Natur som tidligere. Rektoren var vel uforandret og lige villig til at optage et eller andet lærd Æmne til Forhandling, men Brylle kunde ikke frigjøre sig for den Mistanke, som nu engang var vakt hos ham, at Rektoren i sit Hjærtes Inderste var en Fornægter og en Hedning, med hvem en troende Christen ikke turde pleie Omgang. Og saaledes vil det let kunne forstaas, at Pastor Brylles Besøg i Rektorens Hus bleve baade sjældnere og kortvarigere.

Men som det vel ofte pleier at gaa i den Slags Forhold, at hvor den Ene drager ud, rykker den Anden ind, saaledes gik det ogsaa her. I samme Grad som Pastor Brylles Besøg bleve sjældnere, bleve Adjunkt Glødings hyppigere. Det gunstige Indtryk, som Rektoren og hans Datter havde gjort paa ham ved hans første Besøg, var ikke blevet formindsket, men tværtimod følte han sig stærkere dragen henimod dem. Rektorens religiøse og philosophiske Grublerier, hans omfattende Læsning og store Kjendskab til den classiske Oldtid, hans fine Humanitet fængslede ham, men endnu større Tiltrækning øvede Datterens hurtige Opfattelse, skarpe og sikkre Dom og varme Begeistring for alt Sandt og Ædelt over ham; ja selv en vis Haardhed, hvormed hun stundom kunde udtale sig om, hvad der vakte hendes Mishag, var saa langt fra at støde ham, at han tværtimod deri snarere saae et Tegn paa den dybe Varme og Inderlighed, hvormed hun opfattede Alt, hvad der efter hendes Overbevisning bar Sand-

hedens og Rettens Præg. Hver Gang han havde debatteret et eller andet helst religiøst Æmne med hende, følte han Længsel efter at tage Sagen op til ny Behandling, at give nærmere Forklaring paa Et eller Andet, hvorom han muligvis ikke havde udtalt sig med tilstrækkelig Klarhed, eller imødegaa Indvendinger og urigtige Paastande fra hendes Side med større Kraft og Sikkerhed, end han sidst havde gjort det. Og Edele havde paa sin Side altid nye Spørgsmaal at gjøre eller nye Æmner at frembringe, hvorom hun ønskede nærmere Oplysning. Adjunkt Glødings hele Maade at tale og disputere paa havde for hende langt større overbevisende Kraft end alle Pastor Brylles velordnede theologiske Argumenter. Den logiske Klarhed trykkede ham ganske vist ikke i nogen særdeles Grad; han yndede tværtimod at udtale sig paa en vis springende, usystematisk Maade, ja Edele fandt til sin Forundring, at han stundom syndede mere mod Logikens og Tænkningens Love end hun selv. Men saa var der til Gjengjæld et Liv, en Bevægelighed, en umiddelbar Friskhed, som rev hende med sig. Det var ikke et abstract Tankesystem, han udfoldede, i hvis Rammer hele Tilværelsen tilsyneladende blev tvungen ind, men bagefter i al Stilhed atter listede sig ud — men det var et umiddelbart Liv, en stærk personlig Overbevisning, der uvilkaarligt rev med sig og førte til det samme Livssyn. Og saa anvendte han en ganske egen, høist sindrig Methode overfor hende, som hyppig skænkede ham en uventet Seir. Han sagde hende

ikke imod, men fulgte hende paa Vei saalænge, indtil det pludselig gik op for hende, at hun var kommen paa en Afvei, og hun selv nødtes til at kuldkaste alle sine Paastande. Men Gløding erkjendte da ogsaa, at naar han talte med Edele, da var det mangen Gang, som fik hele hans Aandsliv et elektrisk Stød, og der kom en Klarsynethed, en Bevægelighed over ham, som overraskede ham, og hvoraf han desværre ikke altid var i Besiddelse, naar han færdedes mellem Latinskolens tungnemme Disciple eller sad hjemme over sine Bøger. Edele følte med Glæde det Velgjørende, der var ved disse Samtaler; det var hende, som om de tunge Tvivl, der i den senere Tid havde leiret sig over hendes Sjæl og fyldt den med Angst og Mørke, begyndte at løfte sig ligesom Taager, der vige bort, hun vandt et freidigere og friskere Syn paa Livet, og hvad der især virkede beroligende paa hende, var, at hun ved disse Samtaler lidt efter lidt atter førtes tilbage til sin Barndoms Tro, hvilken hun havde været i Færd med at forlade, men som nu viste sig for hende i et nyt Lys og en ny Aand.

Stundom hændtes det, at Matthias Grønberg og Gløding mødtes i Rektorens Hus, og da kom det gjerne til Sammenstød paa Grund af de høist forskellige Standpunkter. Alligevel kom de bedre ud af det med hinanden, end man skulde have ventet, idet de havde et fæiles Tilknytningspunkt i den store Interesse, hvormed de omsluttede Naturvidenskaben, og den Iver, hvormed de fulgte dens mærkelige Opdagelser og Opfindelser. Endog med Overlærer

Plagemann, der ellers laa i Strid med Alverden, kom Gløding ganske godt ud af det, hvori maaske den Omstændighed, at de strax den første Dag vare mødtes saa venskabelig i Klubben, havde væsentlig Andel. Ogsaa Digteren Svanemose havde Gløding vundet ved at udtale nogle anerkjendende Ord om hans sidste Digtsamling, hvilket Svanemose og hans Ven Wouwermann paa deres Side belønnede ved høit og lydeligt at erklære, at den nye Adjunkt utvivlsomt vilde indtage en fremragende Plads blandt Latinskolens Lærekræfter.

Medens Gløding saaledes var kommen til at staa paa en ganske venskabelig Fod med de Mænd, der i al Stilhed fylkede sig som Theologiens og Kirkens Modstandere, saa havde, mærkelig nok, Forholdet mellem ham og Byens to Præster antaget en mere kølig Natur. Maaske var Pastor Popp Skyld heri. Han havde nemlig ladet sig forlyde med, at den nye Adjunkt kunde næppe være nogen kirkelig sindet Mand, siden han havde paataget sig at undervise i et saa underordnet Fag som Naturhistorie, hvilket Popp egentlig fandt usømmeligt for en theologisk Candidat med bedste Charakter. Nu var der det Mærkelige ved den By Jøvik, at hvad der blev sagt i den om En eller Anden, gjerne løb Byen rundt, indtil det kom Vedkommende for Ørene, og da ofte i en noget forvansket Skikkelse. Saaledes gik det ogsaa her. Adjunkt Gløding fik ved Leilighed at vide, at Pastor Popp havde sagt om ham, at han var en daarlig Theolog og en ukirkelig Mand. En saa uretfærdig Dom havde naturligvis fyldt Glødings

Hjærte med mindre venskabelige Følelser mod Popp, og ved en naturlig Tankeforbindelse kom dette ogsaa til at gaa ud over Popps meget gode Ven Pastor Brylle, skjøndt denne i Virkeligheden var ganske uskyldig og aldrig havde sagt et eneste ondt Ord om den nye Adjunkt.

— Under Alt dette skred Sommeren frem, og man var nu ikke langt fra Sommerferien, som gjerne pleiede at medføre en midlertidig Opløsning af den Kreds, som var knyttet til Latinskolen, idet man drog ud paa Reiser og Besøg hos Slægt og Venner. Forinden dette skete, var en Del af denne Kreds samlet til en lille selskabelig Sammenkomst i Bager Rosens gæstfri Hus. Aftenen gik behagelig under forskellige, snart muntre, snart alvorlige Samtaler. Bager Rosen var en god Vært, der forstod at vedligeholde en livlig og fornøielig Stemning blandt sine Gæster, og Tante Dorthe sørgede for et godt og veldækket Aftensbord. Efter dette fik man lidt Musik og Sang, og der herskede en meget fornøielig Stemning. Man begyndte at tale om de forskellige Planer for Sommerferien, da Frederikke pludselig udbrød: »Men skulle vi da slet ingen Skovtour have i Aar, som vi jo ellers altid pleier?«

»Hvilken Skovtour?« spurgte Gløding.

»Ih den, som vi jo gjerne pleie at have hvert Foraar, naar Gøgen er kommen og Bøgen staar grøn.«

»Ja men nu er vi jo allerede langt inde paa Sommeren,« blev der indvendt.

Der opstod nu en længere Forhandling, om man skulde lade Skovtouren falde bort for i Aar, siden man var kommen saa langt frem paa Sommeren — eller muligvis til en Forandring opsætte den til Efteraaret — eller bringe den istand endnu i næste Uge. Den sidste Mening seirede omsider, maaske mest paa Grund af den Varme, hvormed Frederikke forfægtede den.

De Tilstedeværende mældte sig Alle som Deltagere, kun Pastor Brylle nærede Betænkelighed for sit Vedkommende. Han talte om Confirmandlæsning og andre kirkelige Forretninger, som holdt ham tilbage. Skjøndt disse Betænkeligheder vare af ren pastoral Art, virkede de dog saa stærkt paa Tante Dorthe, at hun begyndte at fraraade Touren ved at henvise til alle de Farer, man udsatte sig for.

»Men vi har jo saa ofte gjort saadanne Toure, uden at Nogen er kommen til Skade,« indvendte Frederikke. »Og hvad skulde det være for Farer?«

»Aa man kan jo vælte, eller Hestene løbe løbsk.«

»Ja men vi skal jo slet ikke kjøre, lille Mo'er, vi gjør jo hele Touren til Fods.«

»Eller man kan kuldseile — aa jeg har hørt saamange sørgelige Historier om Seiladser, hvor Folk druknede.«

»Ja men vi skal jo heller ikke seile, vi gaar jo hele Tiden.«

Tante Dorthe rystede paa Hovedet og sagde, at hun holdt ikke af hele Planen.

Imidlertid havde Pastor Popp trukket sin kjære Ven, Pastor Brylle, til en Side for at overtale ham

til at følge med. Det viste sig da, at det ikke saameget var kirkelige Forretninger, der holdt ham tilbage, som den Omstændighed, at han ikke fandt det passende for Byens Sognepræst at deltage i saadanne verdslige Glæder. Men i den Henseende beroligede Pastor Popp ham fuldstændig. Han gjorde gjældende, at kun Pietister, Methodister og lignende -ister kunde have saadanne Betænkeligheder, men en orthodox luthersk Præst maatte vise et friere Blik paa Livet. Og endydermere henviste Pastor Popp til, at han jo selv vilde deltage i Touren, og dermed var det da tilstrækkelig godtgjort, at ogsaa andre Præster kunde gjøre det uden Anstød. Som sædvanlig vare Pastor Popps Argumenter fremsatte med saadan Fynd og Klem, at Brylle maatte give efter, om end noget tøvende. Den ivrige Popp gav ham dog ikke videre Betænkningstid, men trak ham tilbage i Selskabet og forkyndte triumpherende, at Pastor Brylle vilde deltage i Skovtouren. Dette Budskab hilstes med et almindeligt Fryderaab — og mærkelig nok var i samme Øieblik al Tante Dorthes Ængstelse for mulige Farer forsvunden; hun erklærede, at det kunde blive en prægtig, deilig og fornøielig Tour, naar de nu bare maatte faa smukt Veir. Naturligvis vilde hverken hun eller hendes Mand med — de vare for gamle til saadanne anstrængende Fodtoure, men de vilde i Tankerne følge de Unge hele Dagen igjennem.

»Og saa ville vi gjøre en Tour til Hjærtesøen!« sagde Frederikke.

»Hvad er det for en Sø?« spurgte Brylle, der ikke var meget kjendt med Jøviks Omegn.

»Det er den allersmukkeste Sø, man kan tænke sig. Den er formet som et Hjærte, omringet af høie Skovbakker — aah, at være der en Midsommernat, naar Maanen skinner og Nattergalen slaar, det er det Vidunderligste, man kan tænke sig.«

»Ih Gud forbarme sig, Barn!« udbrød Tante Dorthe forskrækket, »Du vil da ikke blive i Skoven hele Natten igjennem?«

»Vist ikke, Mo'er! det er jo kun et lille Phantasimaleri, for at Pastor Brylle kan faa at vide, hvor deiligt der er derude.«

Pastor Brylle vilde have sagt et Par forbindtlige Ord om, at Frøken Frederikkes Nærværelse vistnok vilde yde Erstatning baade for Maaneskinnet og Nattergalen, men han kom ikke til at sige det, thi Svanemose kom ham i Forkjøbet. Han havde hidtil siddet taus, hensunken i Grublerier over Menneskeslægtens Seirsløb, men nu vaktes han ved Frederikkes Skildring af Hjærtesøen, og han udbrød begeistret: »Ja Hjærtesøen er den skjønneste Sø i Norden, ja i den ganske Verden! Alperne kunne gaa hjem og lægge sig, og Genfersøen kan hylle sig i Taage og Taushed — lader os vandre derud, og jeg vil digte et Kvad til Ære for Hjærtesøen!«

»Bravo! Hurra for Digteraanden, der forherliger Naturens Skjønhed og derved ret egentlig skaber den for os!« raabte Wouwermann, der ogsaa var kommen i Aande og nu gav Selskabet en malende Skildring af, hvad han kaldte Hjærtesøens Coloratur.

Midt under al denne dithyrambiske Glæde henledte Bager Rosen Opmærksomheden paa, at Hjertesøen foruden sine maleriske Skjønheder ogsaa frembød den materielle Fordel, at en Fjerdingvei fra den laa Hvilsted Kro, som kunde afgive et godt Støttepunkt for Hærens Bevægelser.

Det vedtoges derefter, at man vilde fastsætte Skovvandringen til den førstkommende Torsdag, som var en Fridag paa Skolen. Endnu en Stund blev man siddende og aftalte forskjellige Enkeltheder; derefter brød man op og skiltes fra hinanden med den Aftale, at man næste Dag vilde sende Budstikken rundt til Venner og Frænder, som kunde have Lyst til at være med paa Touren.

Veiret og Barometret iagttoges i disse Dage med stor Opmærksomhed; det sidste gik op og ned, og Meningerne vare delte. Navnlig fulgte man med spændt Interesse Solnedgangen Onsdag Aften, thi den vilde jo for de Kyndige angive Veiret for den følgende Dag. Til alles Glæde gik Solen straalende blank ned — uheldigvis indfandt der sig dog netop fem Minutter forinden dens Bortgang en lille, sort Sky, der dækkede over den. Ængstelige Gemytter saae heri et truende Varsel for den kommende Dag, men Pastor Popp, der i dette som i alt Andet hørte til de Sagkyndige, forsikkrede, at den lille Sky betød aldeles Intet, det var kun lidt Mosedunst — efter Pastor Popps mangeaarige Veiriagttagelser vilde man faa straalende Solskin fra Morgen til Aften.

Og den næste Morgenstund gav virkelig Pastor Popp Ret. Et glimrende Solskin lagde sin stærke

Lysglands over den lille By og den blanke Sø, saa at Øiet næsten blændedes af Lysreflexerne, der kastedes tilbage fra alle Sider. Det var et ypperligt Veir at drage til Skovs i — Luften var saa let og frisk at indaande, saa man fik Lyst at trave til Verdens Ende.

Samlingsstedet var Slotsruinen, thi her kunde man mødes uden at vække altfor megen Opsigt. I større og mindre Flokke vandrede man derud, Enkelte som Overlærer Plagemann kom ganske ene. Alle vare forvissede om, at man vilde faa en pragtfuld Tour.

Da man havde sendt Bud til Venner og Venners Venner, var den lille Skare efterhaanden voxet op til henved halvhundrede Personer. Flere af Latinskolens Lærere, et Par yngre Embedsmænd og nogle unge Kjøbmænd havde sluttet sig til den foruden en Mængde unge Damer af høist forskellig Alder. Naar man undtog Overlærer Plagemann, var det lutter Ungdom, forsaavidt man da vilde følge den almindelige Tidsregning i Jøvik, efter hvilken den grønne Ungdom først afsluttedes med 30-Aarsalderen. Rigtignok var der flere af de unge Damer, med Hensyn til hvilke der kunde reises Tvivl, om de ikke allerede havde overskredet det nævnte kritiske Tidspunkt, men det var meget vanskeligt at komme til Klarhed herover, da disse Damer fulgte en Aldersberegning, der var ligesaa vanskelig at følge som Maanens Bevægelse omkring Jorden, hvilken som bekjendt hører til de mere indviklede astronomiske Beregninger. Naar nemlig andre Mennesker med hvert Aar, der gaar, blive

et Aar ældre, saa bleve hine Damer hvert tredie eller fjerde Aar to Aar yngre. Paa denne Vis var det lykkedes dem i nogle Aar at holde sig omkring Trediverne, og da deres Ydre i det Hele var vel conserveret, var der Ingen, der følte sig kaldet til at gjøre Indsigelse imod, at de endnu hørte med til Ungdommen i Jøvik.

Det Første, som forelaa, efterat Alle vare samlede, var at vælge en Styrer eller, som man foretrak at kalde det, Præsident for Selskabet, der kunde lede dets Bevægelser. Valget faldt først paa Pastor Brylle, men denne, der jo allerede havde gjort sig mange Skrupler, om han som Byens Sognepræst overhovedet burde deltage i en saadan blot og bar Forlystelsestour, afslog paa det Bestemteste at modtage Valget. Man maatte derfor skride til nyt Valg, ved hvilket Stemmerne faldt lige mellem Overlærer Plagemann og Pastor Popp. En Lodtrækning afgjorde derpaa Sagen til Fordel for den Sidste. Pastor Popp sprang derpaa op paa et Stykke Murværk og takkede for Valget, hvilket det var ham en Glæde at modtage, for det Første fordi han i al Almindelighed holdt for, at det tilkom Theologien og Kirken ved alle Leiligheder i Smaat som i Stort at vise Vei og føre an, for det Andet, fordi han ganske i Særdeleshed ansaae sig selv for vel skikket til at overtage dette Hverv, thi der var Ingen, der saaledes som han kjendte hver Vei og Sti i Skoven. Derefter udbragte Kjøbmand Christoffersen et Leve for Selskabets Præsident, hvilket efterfulgtes af jublende Hurraraab, som

gave Gjenlyd mod Skoven og langsomt rullede ud over Søen.

Saa gav Pastor Popp Befaling til, at man her paa Slotsruinen skulde istemme Svanemoses herlige Kvad:

»Hil Dig, o Jøvik, Dig hilser vor Sang,
Sang fra begeistrede Læber —«

hvilken Alle istemte med stor Kraft, idet man sluttede Kreds om Digteren, der med et stille Smil hørte til og sagte nikkede Takten med Hovedet.

»Og nu, mine Venner, rask fremad ind i Skovens Hemmeligheder,« raabte Pastor Popp, da Sangen var sluttet. »Dog foreslaar jeg, at vi ikke strax gaa til Hjærtesøen, men heller gjemme den til Eftermiddagen, da Sollyset falder skjønnere over den. Lader os derimod først vandre til Jomfrudalen, hvor vi ville indtage vor Frokost i Ly af de skyggende Bøge, og derefter kunne vi bane os vor Vei videre gjennem Skoven.«

Forslaget blev modtaget med Bifald, og Selskabet satte sig rask i Bevægelse ad Veien, der førte ind i Skoven.

I Spidsen for Toget gik, som det sig hør og bør, Ungdommen og Poesien. Ja det forstaar sig, det var jo lutter Ungdom Altsammen, efter hvad der nys blev bemærket, men dette var nu den alleryngste Ungdom lige ned til 14-Aarsalderen, den, som snarere lægger et Aar til sin Alder end drager det fra. Midt i denne lystige, dandsende, springende Skare saaes Digteren Svanemose og Kritikeren Wouwermann.

Digteren var ikke fulgt af sin Hustru, hun maatte som sædvanlig blive hjemme for at passe den talrige Børneflok. Dette var nu atter Aarsag til, at Fru Popp med en næsten moderlig Omhu antog sig den forladte Digter. Efterdi hendes Mand var valgt til Selskabets Præsident, mente Fru Popp, at hun ogsaa maatte gjøre noget Særdeles til Selskabets Opmuntring, og det laa da nær først at tænke paa den stakkels Digter, der maatte undvære den Omsorg, som ellers utrætteligen vistes ham af hans Ægtehalvdel. Hvad Vennen Wouwermann angik, da trængte han ikke til nogen saadan Trøst; han var nemlig fuldt optagen af den rige Fabrikant Schmidts unge Datter, en attenaarig Skjønhed med et Par spillende mørke Øine, der lig elektriske Batterier virkede paa Kritikerens Hjærte og satte ham i den livligste baade aandelige og legemlige Bevægelse. Wouwermann, der af Naturen ingenlunde var faamælt, udfoldede idag en overordentlig Veltalenhed. Af den Sang, som man nys havde sunget, tog han Anledning til at holde et længere literaturhistorisk Foredrag over Svanemose, idet han paaviste den enestaaende Betydning, som denne store Digteraand havde for Udviklingen af Nordens Poesi. De unge Damer bleve alle som een henrevne af denne beaandede Skildring, og saae med en Blanding af sky Ængstelse og brændende Begeistring op til den store Digtergenius, der vandrede midt imellem dem og lig en olympisk Gud uden at fortrække en Mine modtog al den Viraksrøgelse, som hans Ven brændte af i Næsen paa ham.

Det var altsaa Ungdommen og Poesien, som i lette Dandsetrin førte an. Derefter kom i roligere Gang Selskabets faste Kjærnetropper. Her førte Theologien Ordet i Skikkelse af Pastor Brylle. Ogsaa her vare Damerne i Flertal, navnlig bemærkedes adskillige i den vanskelige Maane-Beregnings-Alder, som viste en ikke ringere Begeistring for Licentiaten, end den grønne Ungdom viste for Digteren. I denne Skare havde blandt Andre ogsaa saavel Adjunkt Gløding som Edele og Frederikke faaet Plads. De gik i Begyndelsen lidt foran de andre, men om det nu skyldtes et Tilfælde eller en snild Taktik, saa var det lykkedes Brylle at arbeide sig frem, saaledes at han kom til at gaa midt imellem Edele og Frederikke, medens hans Livgarde, de beundrende Maanedamer, slog Kreds uden om dem, ivrigt lyttende til den lærde Mands Tale, hvad enten det nu var Alvor eller Skæmt. Og Pastor Brylle talte ikke for uskjønsomme Tilhørere — man hørte mangt et beundrende: »mageløst! vidunderligt!« blive udvexlet i Stilhed, og de unge Damer oppe i Trediverne trykkede hinanden i Hænderne og tilkastede hinanden Øiekast, der gjensidig forsikkrede om, at man tilfulde forstod at vurdere den høie Aandsnydelse, som i Øieblikket blev En til Del.

Herefter fulgte en temmelig uordnet Skare, i hvilken kun saaes enkelte Damer, medens Herrerne vare i Majoriteten. Denne Afdeling bevægede sig ikke i saa høie Regioner som de to foregaaende, den holdt sig nær til Jorden, drøftede Dagens Begivenheder og det sidste Bynyt eller hengav sig til Skæmt

og Lystighed, og efter de høie Latterudbrud, som af og til hørtes, at dømme syntes man ogsaa her at befinde sig udmærket vel.

Toget sluttedes af de to Ungersvende, Sem og Cham, der gik i nogen Afstand efter alle de Andre. Det var egentlig mod deres Ønske, at de vare komne med, de havde erklæret, at de ingen Tid havde, men maatte blive hjemme for at passe Studierne. Dog dette havde Fru Popp ikke villet tillade; hun sagde, at det duede ikke, at unge Mennesker altid sad hjemme og hang over Bøgerne, og da dette ikke frugtede, erklærede hun, at hvis Sem og Cham ikke kom med, vilde hun heller ikke deltage i Touren. Da nu Pastor Popp paa ingen Maade vilde undvære sin elskede Sylfemor, havde han kort og godt befalet, at de to Seminarister for den Dag skulde lægge Bøgerne til Side og følge med i Skoven. Saa maatte de jo lystre, men de havde dog i al Stilhed stukket nogle Extracter af de dogmatiske og kirkehistoriske Collegiehefter til sig for, naar Leilighed tilbød sig, at foretage nogle gavnlige Øvelser i disse Fag.

Hvad Pastor Popp angik, da var han tilstede overalt i Toget. Man kunde have ønsket ham at være til Hest, men i Mangel heraf brugte han sine Ben saa godt, at han snart var blandt de Forreste, snart blandt de Bagerste, snart atter til en af Siderne — overalt samlende, førende, styrende, ledende, som det bør sig en nidkjær Præsident, der er sig sit Kalds Ansvar og Vigtighed bevidst.

Trods al sin Iver kunde Pastor Popp dog ikke hindre, at efter en Times Vandring det lange Tog

begyndte at opløse sig i mindre Grupper, der indbyrdes samtalede sammen, ja at enkelte Par, der syntes at nære stærk Interesse for hinanden, en Tid lang skilte sig ganske fra de øvrige for uforstyrret af Uvedkommende at kunne tale sammen.

Blandt disse sidste vare Edele og Gløding. De vare komne i Samtale om Byens to Præster, og Gløding havde tilladt sig nogle smaa satiriske Udfald mod Pastor Popps lutherske Orthodoxi.

»De er altid saa skarp imod Theologerne,« bemærkede Edele.

»Frænde er Frænde værst,« svarede Gløding.

»Det er sandt nok, og det kan jeg ogsaa forstaa, men stundom synes det mig, at De lader Deres Satire spille ligesaa meget mod Theologien som med Theologerne, og det forstaar jeg ikke.«

Gløding svarede ikke, men gik videre, idet han bandt nogle Græsstraa sammen, som han havde plukket.

Men Edele trængte stærkere ind paa ham og spurgte: »Hvad mener De egentlig om Theologien? er den Sandhed eller Humbug? giver den os Brød eller Sten at stille vor Hunger med?«

»Noget af begge Dele, som det vel egentlig er Tilfældet med al vor Videnskab,« svarede Gløding. »Iøvrigt mener jeg, at Theologien indtager netop samme Plads mellem Videnskaberne som Øhlenschlæger indtager mellem Digterne.«

»Og hvilken Plads er det?«

»Han er paa een Gang vor allerstørste og vor allerdaarligste Digter. Vor allerstørste — thi der er

ingen Anden, der har evnet at lægge Poesiens forklarede Gyldenskær over dansk Natur og Folkeliv i saa rig Skjønhedsfylde som han; — og vor allersletteste — thi man skal vanskelig finde nogen anden Digter, der har kunnet vaase saa gyselig som han.«

»Nu — og Theologien?«

»Gaar det ganske paa samme Vis. Ingen anden Videnskab tager saa høi en Himmelflugt som den, men heller ingen synker saa dybt i et meningsløst Uføre. Den eneste Videnskab, der kan prøve en Væddekamp med Theologien, er Philosophien — men den naaer den ikke, hverken i at tale med Ildtunger eller i at vaase gyseligt.«

Her bleve de afbrudte af Pastor Popp, der i fuld Fart kom henimod dem og underrettede dem om, at Selskabet havde naaet sin første Station, Jomfrudalen. Han bad dem følge Stien til Høire, der gjennem en Del Kratskov førte ind i Dalen, og derefter ilede han videre for at indhente og opsamle andre Efternølere, der vare komne bort fra Hovedkorpset.

De fulgte hans Opfordring, gik ad Stien gjennem Krattet, dernæst over et Par mindre Bakker og traadte saa pludselig ind i Jomfrudalen. Det var en stor rund Plads, til alle Sider omgiven af Bakkedrag, paa hvilke der voxede høie Bøgetræer, hvis tætte, hvælvede Kupler dannede som en Ringmur hen over Høiene og ydede sval og kølig Skygge mod Formiddagssolens stikkende Straaler. Selskabet

havde leiret sig paa den største af Bakkerne, hvorfra man nød Skuet af hele den stille Skovdal.

Provianten førte man selv med sig og var nu ifærd med at pakke den ud, idet man dannede forskellige mindre Grupper, i hvilke man nød Frokosten i Fællesskab. Det opdagedes snart, at to af Selskabets Medlemmer vare aldeles brødløse og slet Intet havde faaet med sig, nemlig Digteren Svanemose og Licentiat Brylle. Den første havde havt sin Frokost færdig, hans Hustru havde omhyggelig lavet den istand og pakket den ind og lagt den i hans Frakkelomme; mere kunde man da ikke forlange, og dog fandtes den ikke. Dette aldeles uforklarlige Phænomen mente dog Wouwermann at kunne udtyde ved at opstille den sindrige Hypothese, at Digteren, greben af Inspirationens høie Skuen, havde stukket Haanden i sin Lomme og taget Frokosten ud igjen. Hvad derimod Pastor Brylle angik, saa forelaa her ingen vanskelige Problemer at løse, thi han havde simpelthen slet ingen Frokost taget med sig. Han havde slet ikke tænkt derpaa, og han havde ikke som Svanemose en Hustru, der kunde tænke i hans Sted. Imidlertid var der naturligvis ingen af de to berømte Mænd, der kom til at lide Nød. Den store Digter tog Fru Popp øieblikkelig under sin Beskyttelse, og forsynede ham rigelig af sin velfyldte Madkurv. Og hvad Brylle angik, saa var Rygtet næppe kommen ud mellem Damerne, at den høit skattede Præst ingen Frokost havde, før de øieblikkelig i største Iver kappedes om at foranstalte en Indsamling til Bedste for ham og

stablede et helt Bjerg af frivillige Offergaver op foran ham, bestaaende af Smørrebrød med og uden Paalæg, Æg, Kyllingesteg og anden Herlighed. De lode det ikke blive herved, men nødte ham med Overtalelser, idet Hver naturligvis ønskede, at han skulde spise af hendes Smørrebrød eller hendes Kyllingesteg, saa at der var langt større Fare for, at den høflige og velvillige Præst, der gjerne vilde efterkomme Alles Ønsker, skulde paadrage sig et Indigestions-Tilfælde, end at han i fjerneste Maade skulde lide Hungerens Kvaler.

Saaledes nød da hele Selskabet sin Frokost i Fred og Samdrægtighed. Man gjorde sig til Gode med de medbragte Sager, passiarede og lo, strakte sig behagelig i Græsset, stirrede op i Bøgenes skyggende Løvtag og fulgte Solstraalernes livlige Lysspil derinde, lyttede til Fuglenes Sang eller istemte selv en Sang — kort sagt man nød af Hjærtens Lyst den skjønne Sommerdag og det fornøielige Selskab.

Paa een Gang hørtes Pastor Popps klare og gjennemtrængende Røst lyde ud over Bakker og Dale. Han havde, raabte han, en høist glædelig Efterretning at meddele. Jøviks skarpsindige Kritiker Wouwermann havde nemlig med sin sædvanlige Ihærdighed forfulgt sin een Gang opstillede Hypothese om Aarsagen til, at Svanemoses Frokost var forsvunden, og han havde omsider faaet den stadfæstet paa en ligesaa uventet som overraskende Maade. Ved gjentagne Krydsforhør over Digteren var det nemlig lykkedes at bringe denne til Besindelse paa, at han virkelig selv havde taget Frokosten ud af sin Lomme og

istedetfor nedlagt et Par Sange af sit herlige Epos: Menneskeslægtens Seirsløb gjennem Himmelrummet. Saasnart Pastor Popp var kommen til Kundskab herom, havde han som Selskabets Præsident anseet det for sin Pligt indtrængende at anmode Digteren om at læse en eller muligvis to Sange høit af dette Mesterværk her under Bøgetræernes løvtætte Pauluner. Digteren havde med sin sædvanlige Imødekommenhed givet sit Samtykke, og Selskabet kunde altsaa nu ved Siden af den rige Naturnydelse glæde sig til en endnu rigere Aandsnydelse,

Det turde dog være et Spørgsmaal, om Selskabet efter at have vandret en god Mil og derefter indtaget en solid Frokost nu lige i Middagstimen var oplagt til en saadan høiere Aandsnydelse. Overlærer Plagemann prøvede da ogsaa paa at reise en Indsigelse, men da den ikke blev støttet af Andre, forblev den virkningsløs. Selskabets Præsident ansaae det derfor ikke for nødvendigt at tage Hensyn til den, men kunde paa den anden Side heller ikke hindre, at den yngste Ungdom i al Stilhed forsvandt og søgte hen til en Eng i Nærheden, hvor den fik en høist fornøielig »To Mand ud for en Enke« bragt istand. Ja selv de to Alvorsmænd Sem og Cham sluttede sig til Desertørerne rigtignok ikke for at deltage i saadan daarlig Lystighed, men for at hellige den kostbare Tid til Studierne. De leirede sig i Skyggen af noget Ellekrat, hvor de kunde være aldeles uforstyrret, trak derefter Extracterne af deres Collegiehefter frem og gave nu hinanden en skarp Overhøring i Kirkehistorien og Dogmatiken.

Kjærnetropperne, som vare blevne tilbage, sluttede tættere Kreds om Digteren, som nu begyndte sin Oplæsning. Han havde valgt den sjette Sang af sit Epos, hvori han skildrede Korstogene, i hvilke de æventyrlige Kampe mellem Korset og Halvmaanen gave Phantasien en fri Tumleplads. Han læste med en stærk Betoning af Versemaalet, hvorved der fremkom en ensformig Monotomi, som ikke undlod at gjøre sin Virkning paa adskillige af Tilhørerne. Man saae flere af Herrerne holde Haanden for Øinene som for bedre at samle deres Tanker, men et usædvanligt dybt og stærkt Aandedræt forraadte snart den virkelige Tilstand. En enkelt Gang hørtes endog en høi Snorken til stor Forfærdelse for de Nærmeste, men heldigvis var Digteren saa optagen af sin Læsning, at han ikke hørte det, og det lykkedes ved smaa Puf og Stød at faa den Skyldige til at vende sig om paa den anden Side og tage sin Middagssøvn paa en for Omverdenen mindre forstyrrende Maade. Damerne derimod holdt tappert ud, og det skal siges til deres Ros, at de udviste en kraftig Aarvaagenhed; dog maa det erindres, at de i deres Strikketøi eller Haandarbeide havde et Hjælpemiddel, som de stakkels Herrer ikke vare i Besiddelse af.

Da Digteren havde læst den sjette Sang høit, vilde han ufortrødent tage fat paa den syvende Sang, men nu fandt Selskabets Præsident, at man dog heller ikke burde stille altfor store Krav til de endnu vaagne Tilhøreres Udholdenhed. Han tillod sig derfor at afbryde Digteren, idet han udtalte en varm Tak paa Selskabets Vegne for den store Glæde

som det havde havt — for sit eget Vedkommende vilde han baade som Selskabets Præsident og som Præst og Theolog udtale sin levende Paaskjønnelse af den Maade, hvorpaa Digteren havde forherliget Kirken. Rigtignok var det Middelalderens katholske Kirke, hvilken vi Protestanter ikke kunne skænke nogen ubetinget Anerkjendelse, men han tvivlede ikke om, at man ogsaa i Digtets Fortsættelse vilde finde den samme christelige Aand udtalt, der i saa høi Grad geraadede Digteren til Ære. Derpaa foreslog han, at man, da Tiden jo alt var temmelig fremskreden, brød op og fortsatte Vandringen gjennem Skoven.

Saaledes skete det ogsaa; de Sovende bleve vækkede og forsikkrede alle, at de havde aldeles ikke sovet, men i det Høieste kun blundet et Par Secunder — Desertørerne nede paa Engen bleve indsamlede og sluttede sig til Troppen — Sem og Cham maatte for en Tid afbryde deres kirkehistoriske Studier — og saa tiltraadtes atter Marschen.

Veiret havde imidlertid ændret sig noget. Et let Skydække lagde sig over Himlen og dæmpede det stærke Solskin. Enkelte ængstelige Gemytter begyndte at yttre Frygt for Regn, men Pastor Popp beroligede dem med den Forsikkring, at der vilde ikke falde en Regndraabe hele Dagen, Veiret var og vilde vedblive at være aldeles fortræffeligt, og det maatte netop paaskjønnes som en af Tourens Behageligheder, at man nu lige i Middagstimerne ikke skulde vandre i Solskinnet.

Atter opløste Selskabet sig under Marschen i forskellige mindre Grupper, idet de, der følte mest Samstemning, ogsaa sluttede sig sammen.

Svanemose var kommen til at gaa i Spidsen for Toget sammen med sin Ven Wouwermann og nød sin Digtertriumph, idet Kritikeren, hvem Selskabets Præsident var forekommet med sin Lovtale over det oplæste Poem, nu søgte Erstatning ved at udtale sin dybt følte Beundring over dets uforlignelige Skjønheder, hvilken Tale naturligvis lød saare liflig i Svanemoses Øren.

Men i denne skjønne Sjæleharmoni mellem den høit stemte Digter og hans beundrende Kritiker kom der en ubehagelig Dissonants derved, at Matthias Grønberg traadte til. Han var yderst utilfreds med det Stykke, som Digteren havde oplæst, og med den Lovtale, Pastor Popp havde holdt derover, og som Svanemose havde været svag nok til at modtage. Det stred jo ganske mod den Aftale, som var truffen mellem dem, og det Forbund, som de havde sluttet til Videnskabens og sand Oplysnings Fremme. Istedetfor at angribe Hierarchiet og med skarp Satire blotte dets indre Brøstfældighed havde Svanemose tværtimod forherliget det, ovenikjøbet i dets mest fordummede og herskesyge Skikkelse som Middelalderens katholske Kirke.

Den pirrelige Digter afviste med Vrede disse Beskyldninger. Han hævdede sin Digterselvstændighed, der gav ham Ret til at staa over Partierne og følge Aandens Kaldelse uden Hensyn til smaalige Partiinteresser.

Grønberg blev ham ikke Svar skyldig, han kaldte denne foregivne Digterselvstændighed for slet og ret Vankelmod og Pjaltethed: istedetfor at træde frem som Sandhedens uforfærdede Ridder foretrak man at krybe i Ly af Kvindeskørterne og Præstekjolerne.

Der tilfaldt nu Wouwermann den meget vanskelige Opgave at mægle Forlig mellem de to stridende Parter, som begge vare i høi Grad ophidsede. I Begyndelsen vilde de heller Intet høre, men vedbleve at udslynge haarde Beskyldninger mod hinanden. Men lidt efter lidt, eftersom Ammunitionen slap op, og de ikke havde flere Ubehageligheder at sige hinanden, lykkedes det den utrættelige Mægler at finde Indgang. Han hævdede med Svanemose dennes Krav paa Digterselvstændighed, men gjorde paa den anden Side opmærksom paa, at det oplæste Poem jo kun var et Brudstykke, hvoraf der ingen Slutninger kunde drages med Hensyn til Digtets videre Udvikling. Han følte sig overbevist om, at hans Ven Svanemose vilde blive sin oprindelige Plan tro og skildre Videnskabens og Kulturens herlige Seir over al Overtro og alt Hierarchi, ligemeget med hvilke Navne dette sidste søgte at skjule sin hykkelske Adfærd. Ved at aabne disse lysende Fremtidsudsigter lykkedes det ham omsider at faa de to harmfulde Mænd forsonede, de rakte hinanden Haanden og gjorde Undskyldning for de uoverlagte Ord, som vare undslupne dem i Stridens Hede, men som nu skulde agtes for døde og magtesløse.

»Men hør engang,« udbrød Grønberg, der fik en pludselig Idee, som muligvis kunde udnyttes

videre, »lad mig ønske Dem til Lykke, Svanemose, til den smukke Erobring, som De har gjort idag.«

»Hvilken Erobring?« spurgte Svanemose overrasket.

»Ih naturligvis vor Præsidents elskværdige Hustru.«

»Hvem mener De?«

»Hvem skulde jeg mene Andre end Fru Popp? Hun er jo aldeles forgabet i Dem, det er da tydeligt nok — og et stateligt Fruentimmer er hun — høi, fyldig og med et Par Pokkers kjønne Øine — sandelig meget for god til den Flynder af en Mand, som hun har faaet.«

I det Samme kom Overlærer Plagemann forbi, og Grønberg kunde ikke dy sig, men kaldte paa ham for strax at meddele ham sin fornøielige Opdagelse.

Svanemose, der var sig sin Uskyldighed bevidst, thi han havde i Virkeligheden ikke havt Andet i Tanker end sig selv og sin Digtning, tog ivrig til Gjenmæle, men det hjalp ham ikke.

»Aa De er en stor Strik,« sagde Grønberg. »Men De behøver sandelig ikke at undskylde Dem for os, thi vi ere vel Alle enige om, at Ægteskabet er en fordummende Institution, og at ingen Mand med Aand og Intelligents kan leve deri uden Hæmmelse for sin Udvikling.«

»Ja Svanemose,« tog Wouwermann til Orde, »Du veed, at jeg har altid beklaget, at en saa stor Digter som Du er indtraadt i Ægtestanden og dermed har lænkebundet Dig selv.«

»Aa hvad!« udbrød Grønberg, »Ulykken er ikke større, end at der kan raades Bod paa den. Der er Intet, som giver Aanden saa megen Spænstighed som en liden *liaison* udenfor Ægteskabet; det har alle virkelig store Digtere forstaaet og vidst at skaffe sig fornøden Udvei.«

Svanemose blev her rørt paa sit ømme Sted, thi hans Digterforfængelighed tillod ham ikke at afvige fra, hvad andre »store Digtere« gjorde. Da nu ogsaa Overlærer Plagemann slog sig sammen med de Andre, idet han fandt, at det kunde være en høist interessant Nyhed at kolportere rundt i Byen den næste Dag, saa gik Svanemose tilsidst ind paa Sagen og søgte at indbilde sig, at han i Dagens Løb havde gjort en stolt Erobring.

»Men hør, mine Herrer,« udbrød Overlæreren pludselig, »veed Nogen af Dem, hvor vi ere? for jeg veed det sandelig ikke.«

De standsede overraskede og saae sig om, men Ingen kjendte Stedet eller Veien. De havde været saa optagne af deres Samtale, at de ikke havde lagt Mærke til Veien, men vare vedblevne at gaa ligefrem.

Man blev staaende for at oppebie de Følgende. Men det viste sig, at disse vare ligesaa ukjendte med Stedet. Man havde stolet paa de Forreste, at disse kjendte Veien, og nu gjorde man den Opdagelse, at Ingen vidste, hvor man befandt sig i den udstrakte Skov.

Nu kom Selskabets Præsident til Syne, og Alle stimlede om ham for at høre hans Raad og Oplys-

ning. Men desværre havde han begaaet den Uklogskab, som en Præsident aldrig bør begaa, at lade Selskabet skjøtte sig selv, medens han med et Par af Herrerne havde debatteret et theologisk Stridsæmne.

Den ubehagelige Opdagelse, at man var faret vild, blev hurtig efterfulgt af en anden, der ingenlunde mildnede den, nemlig den, at det begyndte at regne. Ja det regnede virkelig trods alle Pastor Popps Forsikkringer, at der ikke vilde falde en Regndraabe hele Dagen. Og det hjalp ikke, at Pastor Popp forsikkrede, at det kun var en lille Byge, der vilde dæmpe Støvet og gjøre Luften friskere, thi et jævnt ensformigt graat Skylag var draget over Himlen, hvilket stærkt tydede paa en Dagsregn.

Først regnede det fint, og saa regnede det grovt. Man var overmaade slet forsynet med Paraplyer og Overstykker, og maatte derfor tye ind under Træerne, hvis løvrige Kroner en Tid lang kunde give Ly. I Begyndelsen holdt man ganske godt Humøret oppe, men efterhaanden begyndte Regnen at trænge igjennem, og man fornam et ensformigt Dryp paa Hovedet — paa Halsen — paa Skuldrene — nedad Ryggen. Forgæves skiftede man Plads eller ændrede Stilling, man opnaaede kun at faa Regndryppet paa et nyt Sted, hvor man hidtil havde været tør. Saa begyndte Humøret at synke ganske i Forhold til, som det kolde Regndryp begyndte at stige, og man hengav sig til melancholske Betragtninger over, hvorledes man gjennemblødt skulde trave om i den milelange Skov uden at kjende Vei eller Sti.

Pastor Popp foretog en Recognoscering, ledsaget af sine to Adjutanter, Sem og Cham, men kom efter et Kvarters Tid tilbage med den Efterretning, at Regntykning og Taage laa saa tæt over Skoven, at det var umuligt at finde ud af, hvor man egentlig var kommen hen. Dette Budskab var nu ikke saa meget trøsteligt, og Overlærer Plagemann lod da ogsaa nogle Ord falde om, at Selskabets Præsident havde kun daarlig røgtet sit Hverv ved at føre Selskabet vild i Skoven i Regnveiret. Men Pastor Popp svarede freidig, at Regnen kunde han da ikke gjøre for, og Vildfarelsen var ikke hans Skyld, men Digteren Svanemoses, der var gaaet i Spidsen for Toget. Plagemann bemærkede spydig hertil, at Moralen heraf var, at man hverken skulde vælge Digtere eller Præster til Veivisere og Præsidenter.

Efter en Times Forløb begyndte Regnen at sagtnes, og Pastor Popp foreslog nu, at man skulde begynde Vandringen paa Ny; det kunde dog vel ikke vare saa længe, inden man atter kom paa kjendte Veie. Saa vovede man sig atter ud, men i en trykket og mat Stemning. Forneden snoede det vaade Græs og Løv sig om Fødderne, foroven dryppede det med et jævnt Regndryp, thi i Skoven regner det som bekjendt to Gange.

Pludselig hørtes et høit Fryderaab forude — det var Sem og Cham, der vare sprungne op paa et Gjærde, svingede med Huerne og pegede frem: der laa det forjættede Land, Hvilsted Kro.

Dette Raab elektriserede Alle, man fløi frem med hurtige Skridt for selv at overtyde sig om Bud-

skabets Sandhed. Stemningen løftedes øieblikkelig, man hørte atter glad Tale og Skæmt, og man saae med mildere Øine paa Selskabets Præsident, der ikke var utilbøielig til at antage, at det var ham, der med et Slags genialt Instinkt havde ført Selskabet lige mod det attraaede Maal.

Efter at den første Glæde havde sat sig, kunde man dog ikke tilbageholde den ærgerlige Tanke, at man havde staaet en hel Time i øsende Regn i næppe ti Minutters Afstand fra Hvilsted skærmende Kro, og der var jo al Grund til at ønske, at det geniale Instinkt, hvoraf Selskabets Præsident troede sig i Besiddelse, var vaagnet en god Stund tidligere.

I Hvilsted Kro havde man bestilt Middagsmad Dagen forud, og det traf sig saa heldigt, at man ankom netop, som Bordene vare dækkede, og Maden beredt til at bæres frem. Efter at have rettet lidt ved Paaklædningen og faaet nogle af de mest gjennemblødte Klædningsstykker hængte op til Tørring ved Skorstensilden, tog man Plads om de dækkede Borde. Ved et Tilfælde, der kunde see ud som en Tanke, havde Pastor Brylle faaet Plads ved Siden af Frederikke; Edele var kommen til at sidde mellem Gløding og Grønberg, der begge underholdt hende med stor Iver, medens Fru Popp satte sig ved Siden af Svanemose og drog Omsorg for, at hans nedtrykte og forkomne Digtergenius fik den fornødne materielle Understøttelse for atter at hæve sig til sin tidligere Høide. Wouwermann førte den mørkøiede Frøken Schmidt til Bords, og paa lignende Maade søgte Sel-

skabets øvrige Medlemmer at skaffe sig de mest tiltalende Pladser.

Lammestegen og et Glas Vin bragte hurtig de udstandne Besværligheder i Forglemmelse, og hvis der tidligere var opstaaet nogen Vrede mod Selskabets Præsident paa Grund af hans uheldige Ledelse, var denne nu fuldstændig forsvunden, og man skænkede ham fuld Tilgivelse af et oprigtigt Hjærte. Stemningen høinede sig stedse mere, man drak Glas med hinanden og udvexlede Hilsener, og forskellige Skaaltaler holdtes, blandt Andet for Præsidenten og hans ypperlige Ledelse. Præsidenten takkede i varme Ord for den smukke Hilsen, der var bragt ham og udtalte sin Glæde over, at det var lykkedes ham paa en saa fornøielig Maade at føre Selskabet gjennem Skoven, ret som om det lange Ophold i Regnveiret ogsaa hørte med til Fest-Arrangementet.

Netop som Jordbærrene med Fløde blev baaren rundt, brød Solstraalerne frem, og det saaes gjennem Vinduerne, at Himlen var klar og blaa. Den livlige Stemning høinedes end mere, og rundt om Bordene hørtes Latter og munter Tale, af og til afbrudt ved den Stilhed, som en Skaaltale gjorde Krav paa.

Der var for vaadt i Haven, til at man kunde drikke Kaffen derude, men man slog alle Vinduerne op, saa at Solskinnet og den deilige friske Luft kunde gjennemstrømme den lave Stue. Da man endnu en Stund havde passiaret og røget en Cigar, reiste Præsidenten sig og foreslog, at man skulde tiltræde Vandringen til det egentlige Maal, Hjærtesøen, der nu ved den nedgaaende Sols Straaler vilde

vise sig i den allerskjønneste Belysning. Overlærer Plagemann spurgte lidt drillende, om man ikke skulde medtage en Veiviser, men Præsidenten erklærede med Værdighed, at Saadant var unødvendigt: han skulde selv føre Selskabet ad den korteste og smukkeste Vei.

Saa brød de op fra Hvilsted Kro og drog atter ind i Skoven. Tanken om de udstandne Genvordigheder i Forening med Vinen og den gode Middagsmad, det gyldne Solskin og den friske Luft — Alt dette i Forening bidrog til at løfte Stemningen. Da man var kommen et Stykke ind i Skoven, istemmedes Sangen: »Vift stolt paa Kodans Bølge«, og Alle stemmede i med. Man følte Jøvikingeblodet rulle kækkere i Aarene; man kjendte sig aandelig i Slægt med Heltene, »der sang i Dødens Favn« — ja man var ikke langt fra at have en Fornemmelse af, at man stod paa det rullende Skibsdæk og vendte Stavnen mod nye Æventyr og Farter. I Spidsen for Selskabet gik Præsidenten og svingede sin Stok i store Taktslag til Sangen; over hans Ansigt laa et seirsstolt Smil, som om han vilde sige: »ja gaar det fremad til Stordaad og Ære, saa er jeg Manden for at føre an.«

Man steg op ad en Bakkeskrænt, og da man havde naaet Toppen, saae man ned foran sig — der laa Hjærtesøen. Synet af den var saa pludseligt, og dens Omgivelser vare saa høitidelige, at Sangen forstummede. Den dunkle speilklare Sø var paa alle Sider omgiven af steile Skrænter, op ad hvilke ranke Bøgestammer skøde frem, hvis løvrige Kupler dannede

en tæt Ringmur om Søen. Det begyndte at blive sent paa Eftermiddagen, den øverste Del af Bøgekuplerne laa i et klart gyldent Sollys, medens den nederste Del, næsten tegnet efter en skarp Linie, hyllede sig i Mørke. Nede i Dybet laa Søen som et dunkelt Speil.

Det kostede Besvær at komme ned ad de steile Skrænter til Søens Bredder. Flere af Damerne vare meget ængstelige, men det manglede selvfølgelig ikke blandt Herrerne paa beredvillige Hænder, der kunde føre dem sikkert ned. Selskabets Præsident, der her som altid mente at burde foregaa med et godt Exempel, som kunde styrke og opmuntre de Ængstelige og Forsagte, tog Nedfarten i kort Galop og kom herved i stedse hurtigere Fart, saa at han ikke længer formaaede at standse. Han vilde derfor være endt med at gaa paa Hovedet ud i Hjærtesøen, om ikke et medlidende Træ havde stukket sine Rødder frem og standset ham. Præsidenten faldt, lige saa lang han var, henad Veien, men var i et raskt Spring oppe igjen og raabte triumpherende op til de Efterfølgende, at de skulde blot følge hans Exempel. Det lod dog ikke til, at disse følte sig saa meget opmuntrede deraf, thi de rykkede kun langsomt frem, af og til hørtes et lille Hvin fra en af Damerne, der tabte Fodfæstet og frygtede for at trille ned ligesaa hovedkulds som Præsidenten. Allerbagest kom Pastor Brylle, der slet ikke var vant til slige vovelige Nedstigninger. Han stampede Hælene dybt ned i den bløde Muldjord og krøb langsomt fra Træ til Træ, idet han omfavnede hvert af dem med

saadan Heftighed, som om det gjaldt en Afsked for Livet. Han var derfor endnu ikke kommen halvveis frem, da hele det øvrige Selskab lykkelig var naaet ned til Søens Bredder. Præsidentens overskuende Blik blev snart opmærksomt paa den Nød, hvori den lærde Licentiat befandt sig, han sendte strax et Par unge Mænd op for at hjælpe ham ud af den vanskelige Situation. De sprang hurtig op til ham og fik ham hjulpet ned om end med nogen Besvær, da Pastor Brylle vedblivende viste Tilbøielighed til at omfavne hvert et Træ, som de kom forbi.

Den lille Sø var paa alle Sider omgivet af et frisk Grønsvær, men paa et enkelt Sted samlede dette sig og skød ud i en Spids i Søen, hvorved denne fik Form af et Hjærte. Paa dette Sted var der anbragt en lille Baadebro, men nogen Baad fandtes ikke, hverken her eller andensteds paa Søen, hvad enten den nu var gaaet til Bunds eller var borttagen for at underkastes en Reparation. Søen var meget dyb, som det hyppig er Tilfældet med slige Smaasøer, der ligge midt inde mellem Skovskrænterne, og dens Vand havde derfor en mørk, næsten kulsort Farve. Dette i Forening med Stilheden gav den et eget Præg af Hemmelighedsfuldhed, som ikke undlod at gjøre sin Virkning paa det lystige Selskab, som nu gæstede den tause Skovsø. Man spredte sig rundt om Søen for bedre at nyde Skuet af den. Nogle leirede sig i det bløde Grønsvær, der omgav den og flere Steder naaede lige ned til Søens Bredder som en smaragdgrøn Indklædning om en klar Ædelsten. Andre toge Plads

høiere oppe paa Skrænterne, hvorfra man bedre kunde overskue og ganske tydelig iagttage dens eiendommelige Hjærteform.

Pastor Brylle var gaaet ud paa den lille Bro, og Frederikke var fulgt efter ham; i Øieblikket stode de To alene derude og betragtede Søen og dens Omgivelser. Brylle følte sig særlig vel til Mode. Den smukke Natur, der omgav ham, men endnu mere den smukke Pige, der stod ved hans Side, satte ham i en festlig Stemning, han følte sig gjennemstrømmet af en Lyrik, der ellers var ham fremmed og maaske derfor virkede saa meget stærkere paa ham. Han fortalte Frederikke, at slige smaa næsten runde Søer ikke vare ualmindelige i Syden mellem Bjærgene, hvor de rimeligvis hidrørte fra vulkanske Virkninger. Romerne kaldte dem gjerne *speculum Dianœ* eller med lignende Navne.

»Hvad betyder det?« spurgte Frederikke. »Det betyder Dianas Speil. Og det er et meget træffende Navn, hvis man vil tage Diana som symbolsk Udtryk for Skovnaturens Herlighed; thi se blot, hvorledes den stille Skov heromkring speiler sig, og Søen er jo ligesom et stort rundt Speil.«

Frederikke lod sit Blik glide henover Søen, og Brylle vedblev:

»Stundom kan man endog, naar man er meget heldig, faa see Diana selv eller en af hendes skjønne Ledsagersker.«

»Ja hvad mener De nu dermed?«

»Bøi Dem lidt ud over Søen, saa skal De faa det at see.«

Frederikke rødmede let og sagde: »Jeg kan virkelig ikke see Andet end Bøgetræerne, der speile sig i Vandet.«

»Det er, fordi De holder Dem for meget tilbage — De maa bøie Dem stærkere ud over Søen — saaledes!«

Hvorfor vilde dog Pastor Brylle indlade sig paa noget for ham saa Ukjendt som at sige Complimenter til en smuk ung Pige? Følgen af en saa uvant Bevægelse blev, at han tabte Ligevægten — ikke blot den aandelige, thi den havde han allerede tabt — men ogsaa den legemlige.

Et forfærdeligt Plask i Vandet skræmmede Alle op af den idylliske Ro, hvori de befandt sig. Alle fæstede deres Øine paa Stedet, hvor Pastor Brylle havde staaet, men hvorfra han pludselig var forsvunden. Hans Hat, der svømmede paa Søen mellem en Mængde skummende Vandbobler, forkyndte tilstrækkelig, hvad der var hændet ham.

Rædsel greb Alle. Flere af Damerne besvimede, medens Andre udstødte høie Raab om Hjælp. Herrerne sprang op og løb i Forvirringen lige bus paa hinanden. Sem og Cham gav sig i deres Hjærtensangst til at opramse Paverne i det avignonske Fangenskab, hvori de nylig havde examineret hinanden. Og herved hændtes det Mærkelige, at medens de ellers altid toge Feil i dem, kunde de dem nu paa en Prik. Havde de bare befundet sig ved det grønne Bord istedetfor ved den grønne Sø, vilde deres Lykke være gjort. Men hvad kunde al kirkehistorisk Lærdom hjælpe her? End ikke den polygone

Bryllemethode vilde i dette Øieblik være istand til at redde sin Ophavsmand fra den øieblikkelige Fare, hvori han var stedt.

Den Eneste, der bevarede sin Aandsnærværelse, var Selskabets Præsident. Han raabte med en Stemme, som overdøvede al den øvrige Forvirring: »Sæt Storbaaden ud! — rask Manne!« — — et fortræffeligt Raad i Sandhed, hvis der bare havde været en Storbaad, men der var ikke engang saameget som en lille Jolle. Alt dette varede neppe et Minut. Et Minut endnu, og Theologiens Lys, Jøviks Stolthed vilde for stedse være slukket i Hjærtesøens mørke Vande.

Da hørtes et nyt Plask -- og et Øieblik efter saaes Frederikkes Hoved over Vandet tæt ved den lille Bro.

Hun havde staaet Ulykken allernærmest — hun havde set Pastor Brylle forsvinde i Dybet lige for sine Fødder. Det var hende uudholdeligt at staa blot som Tilskuer. Tanken om, at et Menneske lige for hendes Øine vilde omkomme, hvis der ikke blev ydet øieblikkelig Hjælp, drev hende frem. Og med det umiddelbare Instinkt til at handle, som Kvinder ofte lægge for Dagen overfor en overhængende Fare, var hun sprungen ud i Søen efter Brylle. Med den ene Haand klamrede hun sig fast til den lille Bro, med den anden lykkedes det hende at faa fat i Brylle, som netop i dette Øieblik dukkede op paa Ny.

Men nu følte hun ogsaa, at Kræfterne svigtede

hende, og hun raabte med høi Røst: »Hjælp! eller vi drukner begge To!«

Hendes raske Daad havde imidlertid gjort Ende paa Selskabets Raadvildhed og atter kaldt det til Besindelse. I to Spring var Gløding ude paa Broen, hvor han strax kastede sig ned og greb Frederikkes Arm, idet han raabte til de Andre: »Slut Kjæde og hal i Land!«

Kjæden var hurtig dannet, og de To bleve dragne i Land. Frederikke sprang op, drivende af Vand, men Brylle var uden Bevidsthed og laa henstrakt som død. Damerne trængte sig sammen om den elskede Præst og udstødte høie Klageraab, men Gløding drev dem bort og bød dem blot tage sig af Frederikke. Derefter bleve Klæderne revne op paa Brylle, han blev trillet og rullet og gnedet for atter at bringe Livsvarmen tilbage i ham. Efter nogen Tids Forløb viste en let Rødmen sig paa hans Kinder, og et svagt Aandedræt kjendtes. Hans Hoved løftedes i Veiret, lidt efter slog han Øinene op og spurgte med svagt Mæle, hvor han var. Paa Glødings Forespørgsel, om ingen af Herrerne havde lidt Rom eller Cognac hos sig, bleve et Par Feltflasker rakte ham, og man hældte nogle Draaber i den Forulykkede. De bragte Varme og Styrke, og han kunde, om end med nogen Besvær, reise sig, medens man med Jubel hilste hans Frelse.

Men hvad var der dernæst at gjøre? Frederikke raadede til, at hun og Brylle skulde saa hurtig som mulig løbe tilbage til Hvilsted Kro for at ifore sig andre Klæder. Og derpaa vendte hun sig rask,

fulgt af et Par Veninder. Brylle følte sig meget mat, men Sem og Cham toge ham hver under en Arm og løb afsted med ham, for at han kunde holde Varmen. Det øvrige Selskab fulgte i nogen Afstand bagefter.

I Hvilsted Kro forbausedes man over Selskabets uventede Tilbagekomst, men var strax villig til at yde fornøden Hjælp. Frederikke og Brylle førtes hver til sit Værelse for at omklæde sig. Den Første kom et Kvarter efter ud igjen som en nydelig Bondepige. Huen, det hvide Lintøi og det stramme Livstykke klædte hende allerkjærest. Ikke saa heldig var Pastor Brylle, han maatte tage til Takke med nogle af Kromandens Klæder, der vare altfor rummelige, og hvis brogede Farvesammenstilling kun lidet stemmede med hans pastorale Værdighed. En grøn Frakke med blanke Knapper, en rød Vest, hvide Lærredsbenklæder og endelig en gul Straahat — Alt dette gjorde Licentiaten aldeles ukjendelig, saa at en høi Latter modtog ham, da han atter kom til Syne. Han var lidt ærgerlig derover og følte sig særlig forarget over den røde Vest. Men der var nu ingen anden at faa, saa maatte han gaa med den.

Saa tiltraadte man Vandringen hjemefter til Jøvik. Men Stemningen var ikke saa høi, som sidst da man drog ud fra Hvilsted Kro; der istemtes ingen Sang til Pris for Kodans Bølge, og man syntes ganske at have glemt Slægtskabet med de »Helte, som sang i Dødens Favn«. End ikke Selskabets Præsident saae saa modig og seirsstolt ud som tidligere, han gik ganske stilfærdig ved Siden af sin

gode Ven, Pastor Brylle, og fremsatte i en sagte Tone sine Tanker over Dagens Begivenhed. Damerne holdt sig i en vis Afstand, enten de nu fandt, at Pastor Brylle trængte til Ro efter den udstandne Skræk, eller muligvis den brogede Dragt med den røde Vest skræmmede dem bort fra den høitagtede og elskede Præst. Først da man atter nærmede sig Hjemmet, begyndte en livligere Tone at røre sig, enkelte af de Yngre gjorde endog Forsøg paa at istemme en Sang. Men de bleve bragte til Taushed af Wouwermann, der erklærede, at de paa ingen maatte forstyrre Svanemose, hvis himmelvendte Blik og aandsfraværende Miner tydede paa, at han var under en stærk Inspiration og utvivlsomt var i Færd med at digte et udødeligt Kvad om Dagens mærkelige Hændelser og derigjennem kunde skænke dem Alle et berømmeligt Eftermæle og en Navnkundighed, der vilde strække sig til fjerne Slægtled. —

— Imidlertid var det tusindtungede Rygte løbet i Forveien til Jøvik og havde bragt Meddelelsen med sine sædvanlige Overdrivelser. Det hed sig, at Pastor Brylle og otte unge Damer vare faldne i Hjærtesøen og Allesammen druknede. Hvor dette Ulykkesbudskab kom frem, udbredte det Skræk og Forvirring. Redaktøren af Jøviks Avis ilede strax op i sit Trykkeri for øieblikkelig at udsende et Extranummer af Bladet, men det strandede paa, at Sætteren var gaaet bort. Der behøvedes nu heller ingen Avis, thi Hjobsposten foer frem af sig selv og og fremkaldte den største Uro i hvert Familiehjem, da man jo ikke kunde vide, om Ulykken ikke netop havde ramt det.

Ogsaa til Bager Rosens Hus naaede Rygtet frem og bragte Tante Dorthe rent ud af Fatning. Hun mindedes paa een Gang sine mørke Anelser og sin Uvillie mod hele Touren. »Var det ikke det, jeg strax sagde, at der vilde ske en Ulykke,« jamrede hun. »O Frederikke, Frederikke! mit elskede Barn, jeg er vis paa, at hun er blandt de Forulykkede!«

Bager Rosen tog det med større Ro og sagde: »Havde det været eet Menneske, der var druknet, kunde det vel nok være sandt — men at otte Mennesker paa een Gang skulde falde i Søen og drukne — det kan umuligt hænge rigtig sammen!«

»Ak den Ungdom, den Ungdom er saa uerfaren, den kan finde paa alt muligt!« hulkede Tante Dorthe.

»Det er da voxne Mennesker og ingen Børn,« trøstede Bageren, »kom dog nu til Fornuft, Mutter!«

Men Tante Dorthe vilde ikke komme til Fornuft. Hun vilde, at de begge To strax skulde ile til Ulykkesstedet for at komme til Kundskab om Sagens Sammenhæng.

»Det er ingen Springvei,« sagde Bageren. »Og hverken Du eller jeg ere saa lette til Bens, som vi vare for tredive Aar siden.«

»Saa kan vi lade spænde for og kjøre ud,« sagde Tante Dorthe.

Men hendes Mand vilde dog ikke saaledes kjøre paa det Uvisse. Han erklærede, at han vilde i hvert Fald først skaffe sig mere paalidelig Underretning om, hvad der var sket. I dette Øiemed gik han hen paa Byens Gæstgiversted og var saa heldig at træffe den Mand, som først havde bragt Budskab til Byen.

Det var en Bonde, som var kjørt fra Hvilsted Kro, netop som Selskabet var kommen tilbage dertil fra Hjærtesøen. Af ham erfarede Bageren, at det ikke var otte Mennesker, men kun to, hvoraf den ene var Byens Præst. Og de To vare da forsaavidt ikke druknede, som Bonden havde seet dem begge levende, men rigtignok drivende af Vand.

Med denne Efterretning gik Bageren hjem og trøstede sin Hustru. Hun lod sig dog ikke ganske berolige, men erklærede sig for overbevist om, at den anden Forulykkede var hendes Datter Frederikke. Imidlertid var hun jo i hvert Fald udenfor Livsfare, og Tante Dorthe foreslog derfor, at de skulde blot gaa et lille Stykke ud ad Veien for om mulig at høre lidt nærmere eller maaske endog møde dem. Hertil var hendes Husbond villig, og de begave sig derfor paa Vandring. De mødte snart Bekjendte, der vare gaaede ud i samme Formaal, og snart var der samlet en lille Gruppe af ældre, adstadige Jøvikinger, der vilde gaa den kjære Ungdom lidt i Møde. Trods Bager Rosens gode Efterretninger var man dog ikke ganske uden Bekymring for, hvad der kunde være hændet; enkelte Melancholikere fastholdt endog den første Beretning og mente, at den som den mere forfærdelige utvivlsomt maatte være den sande. Selv om de ikke kunde faa de Andre til at gaa ind paa denne Opfattelse, følte man sig dog lidt trykket og ængstelig til Mode og hengav sig til allehaande mørke Formodninger om, hvad der i Virkeligheden var hændet.

Da lød paa een Gang ovre fra Skovveien den velkjendte Sang:

> Hil Dig, o Jøvik, Dig hilser vor Sang,
> Sang fra begeistrede Læber —

— saa vidste man da, at der ingen Ulykke kunde være hændet. Tonerne løde saa festlige og glade henover Søens blanke Flade, som de ingensinde før havde lydt. Grebne af Glæde stemmede man i med høi Røst, idet man gik raskere til, og saaledes vandrede det gamle og det unge Jøvik hinanden i Møde under Afsyngelse af Festsangen.

Midt paa Landeveien mødtes man under almindelig Glæde paa begge Sider. Tante Dorthe trippede urolig om og spurgte efter sin Frederikke og forstod slet ikke, hvad det skulde betyde, at en ung, smuk Bondepige kastede sig om hendes Hals og kyssede hende. Det var først, da Selskabets Præsident gav hende den fornødne Oplysning, at hun yderst forbauset tog Bondepigen nærmere i Øiesyn og udbrød: »Kors, Barn, er det Dig! hvor Du seer vakker ud i den Dragt!« Men endnu mere steg dog hendes Forbauselse, da hun spurgte efter Pastor Brylle, og man præsenterede hende en Gentleman i rød Vest og grøn Frakke. Hun vilde slet ikke tro sine egne Øine, og det var først da Brylle tog Straahatten af og med sin hvide Haand strøg sig gjennem det mørke Haar, at hun kom til ret Erkjendelse. Havde Tante Dorthe havt classisk Dannelse og læst Ovids Forvandlinger, vilde hun have fundet, at denne Metamorphose var endnu

mærkværdigere end alle dem, den sindrige romerske Digter har fundet paa; men nu maatte hun paa Grund af den manglende classiske Læsning nøies med at give sit Hjærte Luft i Udraabet: »Herre Jemini, er det virkelig vores Præst, der har maiet sig saadan ud!« Og saa maatte hun atter hen at omfavne og kysse sin Datter. I sin Hjærtens Glæde havde hun gjerne underkastet Gentlemanen med den røde Vest den samme Behandling, men Respecten for hans alvorsfulde Mine holdt hende dog tilbage.

I glad Forening gik man nu tilbage til Byen. Ved Indgangen til denne nedlagde Pastor Popp sit Præsidentskab med nogle velvalgte Ord og belønnedes med et tredobbelt Hurra. Selskabet skiltes under mange Hilsener og gjensidige Taksigelser for den smukke Dag. En mindre Kreds samlede sig i Bager Rosens gæstfri Hus, hvor man sluttede Dagen med Musik og Sang og allehaande fornøielig Samtale, og det blev temmelig sent, inden man brød op for at begive sig til Ro efter den bevægede Dag.

Overlærer Plagemann, Adjunkt Grønberg og Digteren Svanemose fulgtes hen ad Gaden i den stille Sommernat. Den første var i et fortræffeligt Humør og talte med meget Liv. Da de kom til hans Hus, standsede han, og idet han rakte de to andre Herrer Haanden til Godnat, sagde han: »Og veed De saa, hvad der har været det Fornøieligste paa hele Touren?«

»Nu da?«

»Det var, at Theologien gik saa deilig i Vandet.«

»Det var da egentlig kun Brylle,« bemærkede Grønberg.

»Pastor Popp gjorde sine Sager ligesaa godt, da han fik hele Selskabet til at staa en stiv Klokketime ude i Skoven i det øsende Regnveir.«

»Og hvad slutter De saa deraf?« spurgte Svanemose.

»Hvad jeg slutter? — nu, jeg siger kun: *Omen accipio!*« svarede Overlæreren, idet han skyndte sig ind ad sin Port og overlod til Digteren og Philosophen at udfinde Meningen af hans dybsindige Ord. —

— Næste Dag læste man en længere Beretning i Jøviks Avis. Bladet dvælede udførlig ved den store Ulykke, der kunde være sket, og at denne Ulykke var bleven afværget, mente Bladet, skyldtes udelukkende den overordentlig heldige Omstændighed, at man havde valgt Pastor Popp til Selskabets Præsident, thi det var hans Aandsnærværelse og Raadsnarhed, man næst Forsynet havde at takke for Pastor Brylles Redning, og Pastor Popp havde herved indsat endnu et Laurbærblad i den uvisnelige Krands, som Byen Jøvik skyldte ham paa Grund af hans mange og store Fortjenester af Samfundet.

Deltagere i Touren studsede ved at læse dette, thi det bares dem for, at det nærmest var Frederikke Rosen, hvem man kunde takke for Pastor Brylles Redning. Overlærer Plagemann gik endog saa vidt, at han paastod, at det var Pastor Popp

selv, der havde indrykket denne Artikel i Jøviks Avis. Heri gjorde han dog denne Uret, thi det var ikke Popp selv, der havde skrevet den, men en god Ven, hvem han havde fortalt Begivenheden saaledes, som den fremstillede sig for hans Opfattelse.

X.

Sommerferien var den stille Tid, hvad Englænderne kalde *the dead season,* i Jøvik. Latinskolen holdt Ferie, og da den var Hjærteslaget i Byens aandelige Liv, laa hele Byen i Sommerdvale med den. De fleste af Disciplene reiste til deres Hjem paa Landet, og adskillige af dem, som havde deres Hjem i Byen selv, fulgte med for som gode Kammerater at dele Sommerferiens Glæder. Ogsaa største Delen af Skolens Lærerpersonale reiste for at udhvile sig efter deres anstrængende Gjerning, kun et Par af de ældre Adjunkter bleve tilbage i deres vante Ro, idet de foretrak et *dolce far niente* med en Pibe Tobak og et Krus Øl fremfor anstrængende Reiser, og i det Hele mente, at man sov ingensteds saa godt som hjemme i sin egen Seng. Blandt de Bortdragende var naturligvis ogsaa Digteren Svanemose, som nødvendigvis maatte slaa med Vingerne og samle nye Indtryk til sit store Epos. Hustru og Børn maatte jo rigtignok blive hjemme, for der var ikke Raad til, at de Allesammen kunde reise. I samme Situation befandt iøvrigt ogsaa Fru Popp

sig, thi ogsaa her var Børneflokken altfor stor til at kunne medtages, medens Pastor Popp havde fundet det nødvendigt at udhvile sig ved et Par Feriebesøg hos gode Venner, der vare ligesaa rettroende som han selv. Begge de to Husmødre fandt sig imidlertid med Taalmodighed i deres Skæbne og glædede sig i Forening med Børnene ved Tanken om alt det Nye, som Fa'er oplevede, og hvorom han vilde have saa meget at fortælle, naar han atter kom hjem.

Pastor Popps Embedsforretninger vare imidlertid blevne overtagne af hans kjære Embedsbroder, Pastor Brylle. Skjøndt denne hverken havde Hustru eller Børn og saaledes var baade løs og ledig til at reise, hvorhen han vilde, havde han dog ingen Lyst følt til at benytte denne sin gyldne Frihed. Han havde ikke nogen stor Reiselyst og var i det Hele en mere stillesiddende Person, hvad der maaske kom af, at han just ikke besad noget Overmaal af Phantasi, der pinte ham med lokkende Syner af alt det Nye og Ukjendte, der kunde ligge skjult hinsides Skovene omkring Jøvik. Derfor plagedes han heller ikke af den Uro efter at see nye Egne og fremmede Stæder, som i saa høi Grad plager vor dampreisende Tid og driver den afsted i rastløs Uro. Pastor Brylle fandt sig allerbedst i sit eget Hjem, fremfor Alt i sin hyggelige Studerestue med de store Folianter, som gave ham nok at læse i og studere paa. Tilmed havde han jo lovet Pastor Popp at varetage hans Forretninger under hans Fraværelse. Men hertil kom, at han netop i denne Sommerferie blev hjem-

søgt af sære og forunderlige Tanker, som vare ham ganske nye og ukjendte, og som tvang ham mere og mere indefter istedetfor udefter.

Han kunde ikke komme bort fra hin mærkelige og forunderlige Oplevelse ved Hjærtesøen. Strax i Begyndelsen havde han ikke tænkt videre derpaa, men var gaaet temmelig let hen over den. Ogsaa havde han af Byens Folk, baade Høie og Lave, modtaget saa mange varme Lykønskninger i Anledning af sin Redning, at det i høieste Grad maatte glæde ham at see disse nye Beviser paa, hvor skattet og afholdt han var. Men dette hørte efterhaanden op, og den lille Begivenhed traadte tilbage for andre Æmner, som tildrog sig Opmærksomheden. Dog ikke saa for Pastor Brylle, han kunde ikke komme bort fra den, men blev stedse dragen dybere ind i den. Han kunde ikke lade være at tænke paa, at han havde været lige ved at drukne, ja hvis ikke Frederikke Rosen saa dristig var sprungen ud efter ham, var han ufeilbarlig druknet. Men sæt nu, at hun ikke havde gjort det, men var bleven staaende forstenet som alle de Andre — hvad saa? Det var dette Punkt, som Pastor Brylle ikke kunde komme ud over, det blev ret egentlig det døde Punkt for alle hans Tanker. Naturligvis var han som god Christen og Theolog fuldkommen paa det Rene med, hvorledes man havde at forholde sig overfor Døden — Døden havde jo sin Paragraph i hans theologiske System, og denne var ligesom alle de andre Paragrapher affattet med stor Klarhed og Sikkerhed og i bedste Orden. Ogsaa havde han

som Præst og Sjælesørger adskillige Gange staaet ved et Dødsleie og kjendte vel alle de forunderlige, snart mørke, snart lyse Tanker, som et saadant fremkalder. Men der var dog det at mærke, at det var altid ved *Andres* Dødsleie, han havde staaet, og det var *Andres* Død, han havde tænkt over — nu havde han derimod for første Gang staaet saa at sige ved sin *egen* Død. Og det var dog noget helt andet og forskjelligartet — han havde en urolig og dunkel Fornemmelse af, at Paragraphen og Systemet ikke slog rigtig til her. Der var Noget, som manglede, men han kunde ikke komme paa, hvad det egentlig var. Han tænkte og tænkte, men hele Tiden løb dette Ubegribelige bort fra ham; mange Gange syntes det ham, at han var lige ved at gribe det, men i samme Øieblik smuttede det fra ham.

Atter og atter vendte hans Tanker tilbage til det samme Punkt: »*hvis* han nu virkelig var druknet« — og en kold Gysen løb ham ned ad Ryggen ved den blotte Tanke — »hvad saa?« ja det var egentlig ikke saa svært at svare paa: saa vilde der have været Sorg og Veklage i Jøvik, og der vilde være holdt en stor Sørgefest, og Pastor Popp vilde have holdt en gribende Tale. Og nogen Tid efter vilde Byen faa en anden Præst, der maaske vilde blive lige saa afholdt og beundret — lige saa lærd som Brylle vilde han vel ikke være, men Folk vilde dog maaske tro det om ham, og det kom jo i Grunden ud paa Et. Og Brylles Lærdom, hans fortrinlige theologiske System, hvad vilde der blive deraf? — ja det vilde

blive glemt og udslettet, som om det aldrig havde existeret, og Tingene i Jøvik vilde uforandret gaa deres Gang som tidligere.

Brylle maatte tørre Sveden af sin Pande. Hvad betyder da et Menneskes Liv og al dets Virksomhed, naar der saaledes i et Øieblik kan blive slaaet en tyk Streg over det og det Hele udviskes, som om det aldrig havde existeret?

Baade hjemme i Studerestuen og paa ensomme Vandringer grebes Brylle af disse Tanker, og det vilde ikke lykkes ham at frigjøre sig for dem. Men i nær Sammenhæng med dem stod en Række lysere Tanker, som han med større Glæde hengav sig til. Det var Tanker om Frederikke, som havde frelst hans Liv. Brylle følte sig knyttet til hende med en dyb og levende Taknemlighedsfølelse. Men ikke nok hermed, der kom ogsaa en Følelse af Ro og Tryghed over ham, hvortil gjerne sluttede sig et indre frydefuldt Velbehag, saa ofte han tænkte paa den smukke Bagerdatter. Den Mistillid, som han tidligere paa Grund af sin megen Læsning havde næret til Kvinden som et bedragerisk og lunefuldt Væsen, der lokker Manden i sine Garn af rent egenyttige Grunde, var vegen bort. Thi det kunde da umuligt være Bedrageri og Forstillelse, at Frederikke havde sat sit eget Liv i Vove for at frelse hans, og lad saa alt Andet være Egennytte, saa kan det dog umuligt være Egennytte, at man vil offre sit eget Liv for at redde en Andens.

Strax Dagen efter hin mindeværdige Begivenhed havde Brylle besøgt Bagerens og i varme Ord

udtalt sin Tak til Frederikke. Hun havde leet og slaaet det hen i Spøg.

»Egentlig var det vist ikke ganske rigtigt, at De saaledes sprang ud efter mig,« sagde Pastor Brylle med megen Alvor. »Jeg har altid holdt for, at man kun bør redde Andres Liv, naar man tillige kan redde sit eget, thi ellers ville let to Menneskeliv gaa til Grunde istedetfor et.«

»Ja det var vist frygtelig dumt af mig, at jeg gjorde det,« svarede Frederikke muntert. »Men jeg synes dog, at i al Fald De, Hr. Pastor, var den, som sidst skulde klage over saadan Dumhed.«

»De misforstaar mig aldeles, Frøken Frederikke,« sagde Præsten og blev ganske rød i Hovedet. »Jeg vilde blot sige — — jeg mente — — jeg tænkte —«, men underlig nok, skjøndt han ellers altid fremstillede sine Tanker i stor Klarhed og indre logisk Sammenhæng, var det ham nu umuligt at gjøre Rede for, hvad det egentlig var, han mente og tænkte.

Men fra den Tid var Pastor Brylle en hyppig Gæst i Bager Rosens Hus. Det forekom ham, at den Taknemlighed, han skyldte Frederikke, nok kunde berettige ham til at vise hende mere end almindelig Opmærksomhed, og da nu tilmed Sommerferien kom, og de Fleste reiste bort, kunde det gjøres saa temmelig ubemærket. Frederikke modtog ham altid med Venlighed. Der er hos Kvinden et moderligt Instinkt, som gjør, at hun vedbliver at vise særlig Interesse for, hvad der engang har været betroet til hendes Pleie, eller hvad hun engang har reddet og bevaret. Paa Grund heraf følte Frederikke

en særlig Interesse for Brylle, ja hun syntes næsten, at hun ligesom havde større Ret til ham end Andre. Ogsaa følte hun sin Forfængelighed en lille Smule smigret ved, at den lærde Mand, hvis store Kundskab og theologiske Dygtighed hele Byen beundrede, viste hende en saa uforbeholden Opmærksomhed. Dog laa det ikke i Frederikkes Natur at anstille dybere Reflectioner over alt dette, hun tog Tingene, som de faldt, og plagede sig ikke med Ræsonnementer, om de muligvis kunde eller burde have været anderledes.

En udelt Glæde over Præstens jævnlige Besøg følte Tante Dorthe. Stod hun, hvad gjerne hændtes, om Formiddagen ude i Køkkenet sammen med Frederikke i huslig Beskæftigelse, og Præstens Besøg blev mældt, saa blev Frederikke øieblikkelig sendt ind, idet Moderen lovede, at hun nok skulde varetage begges Gjerning. Saa gik Brylle og Frederikke ned i Haven, saae lidt paa Blomsterne og Frugttræerne og endte gjerne med at tage Plads i Lysthuset nede ved Søen, hvor der var deilig frisk og køligt i de hede Sommerdage. Frederikke fik et Haandarbeide frem, og længe varede det ikke, før Pastor Brylle begyndte paa et længere Foredrag. Frederikke sagde ham aldrig imod, saaledes som Edele havde gjort, hun lod ham altid tale uforstyrret. Stundom hændtes det vel, at hun faldt hen i sine egne Tanker, medens han ufortrødent talte og demonstrerede, men hun passede dog altid at være tilstede igjen, naar der indtraadte en Standsning, og forstod ved et eller andet beskedent lille Spørgsmaal atter at sætte hans Tale i

Bevægelse. Pastor Brylle glædede sig over denne stille Opmærksomhed, og han gav sin Ven Pastor Popp Ret i, at denne unge Pige, som paa ingen Maade havde faaet nogen lærd Uddannelse, ikke des mindre var i Besiddelse af et ualmindeligt theologisk Organ. Og han tænkte med stille Glæde paa, til hvilken lykkelig Udfoldelse det maatte kunne bringes under hans kyndige Veiledning.

Tante Dorthe kunde ikke lade være at give sin Glæde Luft overfor sin kjære Ægtefælle, men her fandt hun ikke den Deltagelse, som hun med Føie havde ventet. Som Fædrene i Reglen have for Skik overfor slige Tilfælde, stillede Bager Rosen sig temmelig skeptisk og mente, at Tante Dorthe lagde for megen Betydning i Præstens tilfældige Besøg.

»Ja veed Du hvad,« udbrød Tante Dorthe ivrig, »naar man vil bruge sine Øine og Øren og sin gode Forstand, som Gud desforuden har skænket os, saa kalder man ikke Sligt tilfældigt.«

»Her kommer jo saa mange unge Mænd i Huset,« indvendte Bageren, »og jeg veed ikke engang, om Pastor Brylle netop er den, som jeg helst kunde ønske Frederikke til Mand.«

Tante Dorthe spilede sine runde Øine op i udelt Forbauselse: »Vær nu dog fornuftig, kjære Christian, og kom ikke med saadan Snak! Kan Du tænke Dig nogen deiligere Mand for vor Datter end vor kjære, velsignede Præst?«

»Aa det kunde jeg vel nok. Der er nu f. Ex. Adjunkt Gløding; ham holder jeg egentlig nok saa meget af, han er friskere og livligere.«

»Gløding? han bærer ikke Vand mod vores Brylle. Han er hverken saa stor en Theolog eller saa deilig en Prædikant.«

»Ja vi har da aldrig hørt Gløding prædike, og hvad hans Theologi duer til, kan hverken Du eller jeg have nogen Mening om.«

»Ja men Pastor Popp siger det, og han kan have en Mening derom.«

»Maaske, skjøndt lærde Folk kunne da ogsaa tage Feil i deres Domme over hinanden. Forøvrigt er det da hverken ved Lærdom eller Theologi, at en Mand skal gjøre sin Kone lykkelig. Men bedst er det at lade Frederikke selv klare den Sag; hun er dog den, som den nærmest angaar.« Og dermed satte Rosen sin Hue paa og gik over i Bageriet, hans sædvanlige Tilflugtssted, naar der havde været en lille Meningsforskjel mellem ham og Tante Dorthe.

Men medens Pastor Brylle nød Fredens stille Idyl i Bagergaarden, havde han ingen Anelse om, at der var En, som i al Stilhed rustede sig til Kamp imod ham, om ikke just paa Liv og Død, saa dog af saadan Art, at dens seirrige Udfald vilde berøve ham hans theologiske Berømmelse og kirkelige Anseelse. Det var Matthias Grønberg. Ellers pleiede han altid i Ferierne at tage bort, hvad han erklærede aldeles nødvendigt, om han da ikke skulde helt fordummes og blive en jøvikingsk Idiot. Men i dette Aar havde han dog gjort en Undtagelse, han havde kun været borte paa en lille Udflugt en otte Dages Tid og tilbragte den øvrige Del

Del af Ferien i sit Hjem, fordybet i ivrige Studier. Han havde nemlig besluttet nu dog engang at gjøre Alvor af, hvad han tidligere kun havde behandlet som et løst Indfald, nemlig at give Jøvik et Indblik i den høiere europæiske Oplysning. Han var sig tilfulde Vanskeligheden bevidst herved, han vidste godt, hvor stor Traditionens, Vanens og Præsternes Magt var over Gemytterne, men alligevel vilde han dog vove Forsøget. Overlærer Plagemann pustede til Ilden og forestillede ham, hvilken Seir han vilde vinde, og hvilken Glorie der for Fremtiden vilde omstraale hans Navn, om det lykkedes ham at føre Sagen igjennem. Spørgsmaalet var blot, hvorledes man skulde gribe Sagen an for at faa Folk i Tale, at man ikke strax skræmmede dem bort. Man maatte være snedig, uhyre snedig, sagde Overlærer Plagemann, at ikke Popp og Brylle fik Færten af, hvad der var i Gjære, thi i saa Fald vilde de øieblikkelig slaa saadanne Hvirvler paa Rettroenhedens Allarmtromme, at man ikke vilde faa et Ord mere indført.

»Naar man kunde faa Lov til at skrive nogle Artikler i Jøviks Avis,« mente Grønberg, »saa kunde Sagen maaske snarest sættes i Værk.«

Men Plagemann afviste dette bestemt: »Derom kan der aldeles ikke være Tale. Strax efter den første Artikel ville Præsterne være paa Benene, og Redaktøren er gruelig bange for dem, han siger, at de kan tage Halvdelen af hans Abonnenter bort, saa snart de stempler hans Blad som ugudeligt og hedensk, og det taaler Bladet ikke.«

»Det vilde nu heller ikke blive tilstrækkelig grundigt,« fortsatte Grønberg. »Det Bedste var at udgive en hel Bog, hvori man kan udtale sig aldeles uafhængig.«

»Og som derfor Ingen kjøber. Tror De virkelig, at Nogen i Jøvik paa dens nuværende aandelige Standpunkt vil kjøbe en religiøs Bog, som ikke i alle Maader er tilskaaren efter Luthers lille Katechismus?«

Grønberg maatte indrømme Sandheden af denne Bemærkning. Han grublede og tænkte efter, thi han vilde dog ikke slippe Sagen igjen. Paa en Gang fik han en lys Idee: han vilde holde nogle offentlige Foredrag, de vilde gjøre samme øieblikkelige Virkning som et Par Bladartikler, paa een Gang sætte hele Byen i Svingning, og saa var han dog ganske sin egen Herre og behøvede ikke at føie og læmpe sig efter en altfor ængstelig Bladredaktør. Plagemann gav denne Idee sit Bifald, kun raadede han ogsaa her til den største Forsigtighed i det første Foredrag, at ikke Folk strax skræmtes bort. Havde han først faaet lidt Hold paa dem, kunde han altid optræde med større Dristighed, thi saa var Interessen vakt, og saa vilde Præsterne komme for sent med deres Allarmsignaler.

Sommerferien gled sagte frem, medens Brylle og Grønberg Hver vare optagne paa sin Vis. Begge gjorde de gode Fremskridt: Grønberg fik Stoffet lagt til Rette, udvalgt de vigtigste Hovedpunkter, gjorde Excerpter af, hvad han læste, og fik efterhaanden mere Magt over sit vanskelige Æmne.

Brylle gjorde sine stilfærdige Besøg hos Bagerens hver tredie, stundom hver anden Dag og var kommen saa vidt, at man savnede ham, naar han blev en Dag længere borte, ja Tante Dorthe dristede sig endog til ligefrem at spørge, om Præsten var bleven vred paa dem, siden de ikke havde seet ham i flere Dage, hvorpaa Brylle svarede med et høfligt Smil, at i saa Fald vilde hans Vrede have voldt ham selv den største Skade. Frederikke tog mildt og venligt imod ham, men lod sig ikke forlyde med Noget, og Tante Dorthe turde ikke trænge ind paa hende med Spørgsmaal, skjøndt hun havde den mest brændende Lyst dertil. Pastor Brylle var altfor forsigtig en General, til at han skulde gjøre sig skyldig i nogen ubesindig Paatrængenhed, desuden fandt han saa meget Behag i den nuværende Ro og Hygge, at han paa ingen Maade ønskede nogen Forandring deri.

Henimod Feriens Slutning indfandt atter de Fraværende og Reisende sig, Skolegjerningen blev paa Ny optagen, og Livet kom snart i sin vante Gang. Det gik lidt tungt og tvært i Begyndelsen, man havde vænnet sig til et Friluftsliv og skulde nu atter tilbringe flere Timer inden fire Vægge i lummer og trykkende Luft, og hvad Skolens Disciple angik, saa kjendtes det snart, at de i den forløbne Ferie just ikke vare tiltagne i Visdom og Lærdom, men at tværtimod en Del af den indsamlede Kundskabs Ballast var gaaet over Bord og maatte opsamles paa Ny.

Gløding fornam dette i fuldt Maal. Han var kommen hjem den sidste Dag i Ferien og var strax inde i Arbeidet igjen. Vistnok følte han ogsaa det Velgjørende, som ligger i Arbeidets Gjenoptagelse, og det eiendommelig Beroligende, som følger med den daglige Pligtopfyldelse. Men han kunde dog ikke hindre, at hans Tanker svævede ud i Skov og Mark og ved den rullende Sø, ja stundom hændtes det, at et Par mørke Pigeøine pludselig viste sig for ham med en saa betagende Magt, at han rent glemte baade sig selv og sit Arbeide. Naar Saadant paakom ham i Skoletimerne, da indtraadte der en høitidelig Stilhed i Klassen, idet alle Drengene sadde saa stille som Mus og vel vogtede sig for at forstyrre Øieblikkets søde Ro, indtil Gløding pludselig foer i Veiret, ligesom med et Ryk fik fat i sig selv og raabte: »Videre — den næste!« og dermed sattes atter Arbeidet i Gang.

Men om Aftenen tog han Opreisning for Dagens Besvær. Da aflagde han gjerne et kortere eller længere Besøg hos Rektoren for at afhandle et eller andet Skoleæmne og med det Samme fange et Glimt af hine mørke Pigeøine. Stundom gik de alle Tre en Aftentour sammen, og denne gik da gjerne rundt om Søen. Solen gik nu tidligere ned, og de kom da lige efter Solnedgang til den modsatte Bred ved den lille Høi, hvor Gløding første Gang var truffen sammen med Edele og Frederikke. Her toge de et lille Hvil og saae over mod den gyldne Aftenhimmel. I slige Øieblikke var der vidunderligt deiligt, Søens blanke Flade afspeilede den luende Aftenrøde, saa

Alt lysnede i et straalende Flammehav, den dybe Stilhed forøgede Skjønheden, kun af og til hørtes et Plask af en Fisk, der sprang i Vandfladen, eller Aaretagene af en Baad langt ude paa Søen. De bleve da siddende alle Tre i Taushed, idet det var, som om deres Tanker og Følelser smæltede sammen i en blid Harmoni uden Ord i fælles Nydelse af den farverige Naturskjønhed. Omsider begyndte Gyldenrøden at blegne, dunkle Skygger stege langsomt op over Himlen og lagde sig over Søen, saa var det gjerne Rektoren, som først reiste sig og sagde, at de maatte gaa hjem, for nu begyndte Duggen at falde.

I Rektorens Have hændtes det ikke saa sjældent, at Rektoren havde saa travlt med at passe sine Blomster, at han maatte overlade Gløding og Edele til dem selv, hvad de ikke havde Noget imod. De kom da snart i en dyb Samtale, der efterhaanden gik over til en ivrig Discussion, idet Hver med Varme forfægtede sine Meninger. Gløding blev vel i Regelen Seirherre, men det var ingen let vunden Seir, og han maatte opbyde alle sine Kræfter. Han beundrede Edeles skarpe Tænkning, som ikke er almindelig hos Kvinder, og som hos hende var bleven udviklet ved et rigt aandeligt Samliv med Faderen.

I det Hele begyndte Gløding at finde sig bedre tilpas i Jøvik. Han fandt, at der var mange gode og venlige Mennesker, med hvem man kunde faa sig en god Passiar, med et Par af Lærerne havde han sluttet nøiere Venskab. Og længtes han efter Stilhed og Ensomhed, da havde han de store deilige

Skove, der strakte sig rundt om Byen. Disse fik han bestandig kjærere, jo mere han færdedes i dem, han foretog lange Vandringer i sine Fritimer, opsøgte paa Ny baade Hjærtesøen og Jomfrudalen og desforuden adskillige andre skjønne eller interessante Punkter. Stundom fik han en eller to Venner med sig, og da førtes der en livlig Samtale under Træernes svale Skygger, til andre Tider foretrak han at gaa alene; han stak da en Bog i Lommen, gik langt, langt ind i Skoven, strakte sig i det bløde Mos under en gammel Eg, fik sin Bog frem og læste, stod atter op og gik videre. Blev han sulten eller tørstig, fandt han gjerne et Skovfogedhus eller lille ensomt Bondehus, hvor han for et Par venlige Ord og en lille Betaling fik Noget at styrke sig paa. En enkelt Gang, naar han havde en halv eller hel Fridag, havde han spist til Middag i Hvilsted Kro og var da først kommen hjem sent ud paa Aftenen, naar den gule Høstmaane lyste for ham gjennem Træernes mørke Løvmasser.

Paa en af disse ensomme Skovvandringer mødte han de tvende haabefulde unge Theologer, Sem og Cham. De vare i Begreb med at tage sig en liden Luftning for at faa nye Kræfter til den strænge Examenslæsning, men da disse to Videnskabsdyrkere aldrig lode noget Øieblik gaa til Spilde, havde de taget Compendiet i Dogmatik med sig, hvoraf de samtidig med Luftningen gav hinanden en Overhaling til gjensidig Belæring og Styrkelse.

Gløding slog Følge med dem et Stykke Vei henad den bugtede Skovsti. Han indledede en Sam-

tale med dem om deres Studier og kom herved tilfældigvis til at nævne et nylig udkommet større theologisk Arbeide, hvilket han opfordrede dem til at gjøre Bekjendtskab med.

»Er man nødt til at kjende den Bog til Examen?« spurgte Sem ængstelig.

»Det er man vel ikke,« lød Svaret, »men det kan vel altid gavne at sætte sig ind i en ny og eiendommelig Tankegang.«

»Nei,« sagde Sem med stor Bestemthed, »det kan aldrig gavne, det bringer bare Uorden i Begreberne. Vor Tale skal være ligervis som Professorernes: hvad de siger Ja til, siger vi ogsaa Ja til, og deres Nei skal ogsaa være vort Nei. Er det ikke sandt, Cham?«

»Jo,« sagde Cham med urokkelig Alvor.

»Ja saa,« sagde Gløding lidt overrasket. »Tror De nu ogsaa, at de studerer paa den Maade inde ved Universitetet?«

»Jo de gjør. Jeg har en Fætter, der er juridisk Manuductør, han kjender hele Rummelen, maa De tro. Og han siger, at man kan saamænd have ondt nok for at finde ud af, hvad Professorerne selv egentlig mener, og skal ikke gjøre sig Arbeidet sværere ved ogsaa at lære Andres Meninger — det gjør bare Forvirringen endnu større.«

»Mon dog ikke Professorerne selv skulde ønske et friere Studium?«

»Maaske — men det kommer jo ikke os ved. Hvad vi forlanger, er, at de skal kunne drive Examensstoffet ind i Studenterne, for dertil har man Profes-

sorer, ligesom man har Underofficerer til at dressere Rekruter, ikke sandt Cham?«

»Det er hørt,« svarede Cham.

Gløding gik lidt i Taushed og sagde derpaa: »Jeg kommer til at tænke paa, hvad en vittig Mand engang har sagt, at i Grønland faar man Hundene til at trække Slæden ved at holde et Stykke Kjød for Næsen af dem, og i Danmark faar man Folk til at studere ved at holde en Examen for Næsen af dem.«

Sem brast i høi Latter. »Det er udmærket! ha ha ha! Hører du, hvad han siger, Cham? Du og jeg er to grønlandske Hunde. Ja jeg har hørt om de grønlandske Hunde, at de skal være brillante til at slide i det — og det er Cham og jeg da ogsaa, saa det passer for saa vidt ganske godt.«

»I mine Studenterdage,« tog Gløding til Orde, »gik det nu noget anderledes til. Vi sled ganske vist dygtig i det, men vi havde dog ogsaa vor Glæde af at se Tingene med vore egne Øine og selv danne os en Mening om dem. Se det kaldte vi nu dengang at studere!«

»Ja men det kommer af, at De hører til, hvad Fætter kalder den æsthetiske Periode. Den Gang skulde nu Alt gaa saa fint og fornemt til, hver Student skulde have sin egen Mening eller sit eget lille System for sin egen Mund, og tidt blev det da noget grueligt Vrøvl. Nu ere vi blevne mere praktiske og see forstandigere paa Tingene. Studenter skulle ikke være productive, men receptive, siger min Fætter, han Manuductøren.«

»Men har De da slet ingen Glæde af den Kundskab og Indsigt, som De vinder?« spurgte Gløding.

»Glæde? jeg gad nok vidst, hvad Glæde man skulde have deraf! hvad Augustin og Origenes har ment, hvad kommer det mig ved? de er døde og borte for mange Aarhundreder siden, og nu skulde man bare lade dem hvile i Fred.«

»Ja og saa er der denne Sleiermakker,« udbrød Cham, som hidtil havde gaaet i tvær Taushed, »han er nu den Værste af dem Alle, for han skal have sin Næse i Alt. Jeg tror snart ikke, at der er det Stykke i Dogmatiken, uden at han har makket om derpaa, saa han bærer forsaavidt sit Navn med Rette. Og saa duer det jo dog alligevel ikke, saa det er bare til at plage Livet af Folk med.«

»Se man er jo nødt til at finde sig deri,« vedblev Sem, »for det hjælper ikke at protestere. Men vist er det, at dersom Cham eller jeg engang skulde slumpe til at blive Kultusminister (ja for man kan jo aldrig vide, hvad der kan ske), saa skulde Tingene nok faa en anden Gænge, ikke sandt Cham?«

»Jo det kan nok hænde sig. Vi skulde ikke være sene til at give baade Augustin og Origenes og denne Sleiermakker og hele Banden Afsked i Naade med Pension; for nu er der saamænd blevet talt mere end nok om dem og alle deres forkerte Meninger.«

»Ja for ser De, Hr. Gløding,« sagde Sem, »baade Cham og jeg hører til den levende Menighed, og i den hverken speculerer eller studerer man, man tror bare — og dermed er den Historie ude

Men vi skal forresten ærligt og redeligt lære alt det Vrøvl udenad, som de forlanger af os til Examen; de maa bare ikke forlange, at vi ovenikjøbet skulle have Glæde eller Fornøielse deraf, for det har de ikke Lov til.«

Det hjalp ikke, at Gløding søgte at give de to vrede Theologer et lysere Blik paa Tingene. De vilde Intet høre herom, men vedblev at gjentage, at man var jo nødt til at lære det, og det skulde de ogsaa nok gjøre, men intet Menneske havde Ret til at forlange, at de ovenikjøbet skulde have Glæde og Interesse deraf.

Omsider tog Sem sit Uhr frem, saae paa det og udbrød: »Men hillemænd, Klokken er strax sex, og vi gaar her og snakker. Vi maa sandelig skynde os hjem til Kirkehistorien — — kom nu Cham og tag Benene med dig, for vi skal hjem og slide i det — — ligesom de grønlandske Hunde! ha ha ha!«

Hurtig tog de Afsked og skyndte sig med lange Skridt tilbage til Jøvik. Gløding fulgte langsomt bagefter, han kunde ikke tilbageholde et Smil, idet han sagde til sig selv: »I den store Strid mellem Christendommen og den moderne Kultur kunne de To vinde et berømmeligt Navn som standhaftige Tinsoldater i Kirkens Tjeneste.«

XI.

Skoven stod i sin glimrende Efteraarsdragt. Med hver Dag, der gik, antog den en stærkere Rødmen, medens helt oppe i Trætoppene de gule Blade stak frem, af og til dalede et af dem stille og lydløst til Jorden. Over den gulrøde Skov hvælvede den klare og blaa Himmel sig med enkelte store hvide Skyer. Det var blikstille, Solen skinnede endnu med Varme, men den stod lavt paa Himlen, og Skyggerne bleve derfor saa lange og underlig høitidsfulde. Saa kom der et Par regnfulde Dage og et Par susende Efteraarsstorme, der rev den gyldne Bladdragt af og kastede den til Jorden, Løvet blev tyndt, og Luften blev kølig. Men endnu var der dog en Gyldenglands over Skoven, der lyste saa stille i Solskinnet, det var Sommerens sidste vemodige Afskedshilsen, thi nu kom Nattefrosten, den tog i al sin Taushed mere paa Løvpragten end den larmende Blæst, nu faldt de sidste røde og gule Blade, de nøgne Grene og Stammer stak frem overalt, kun inde i Tykningen, hvor der var lunere og tættere,

sad endnu noget vissent Løv som den sidste svage Rest af Sommerens Herlighed. Thi nu var Sommeren forbi og Naturen sunken i sin stille Vinterdvale.

Men sov Naturen ind, saa vaagnede Aanden op til fornyet Liv, det var i al Fald Tilfældet med Aanden i Jøvik. Skolegjerningen var i rask Gang, Lærere og Disciple arbeidede med fuld Kraft, forsaavidt de da overhovedet arbeidede og ikke foretrak at lade sig tage paa Slæbetoug af Andre, hvad der rigtignok altid var Tilfældet med enkelte af begge Parter. Og paa samme Vis arbeidedes der i den lille By. Saa mødtes man atter i de smaa selskabelige Sammenkomster, der vare blevne afbrudte ved Sommeren, som altid spreder Folk og driver dem hver til sin Kant, og ligeledes begyndte de hyggelige Eftermiddags- og Aftenbesøg. Samtalen førtes atter med Liv, gamle Stridsæmner, der vare blevne drøftede i den sidste Vinter, toges op til fornyet Behandling, uden at nogen af Parterne dog herved følte sig kaldet til at fravige sit tidligere indtagne Standpunkt. Aviserne læstes og gjennemsøgtes, det sidste politiske og literære Nyt drøftedes med Iver — kort sagt, der var Liv og Bevægelighed og Fornøielighed.

Og nu kom Øieblikket, da Overlærer Plagemann sagde til Adjunkt Grønberg, som forhen Jens Juel til Broderen: »Slaa nu Matthias! for nu er det Tid at slaa!« Og Matthias Grønberg var forlængst rede, han havde Alt klart inden Borde og ventede med Længsel paa det Øieblik, da han skulde fyre løs. Hans tre Foredrag laa fixe og færdige i hans Pult,

thi det var nu bestemt, at det skulde være Foredrag, dette vilde utvivlsomt være den hurtigste Maade, hvorpaa man kunde skaffe den høieste europæiske Oplysning Indgang i det lille forblindede og fordummede Jøvik. Størst Vanskelighed havde han havt med at finde den rette Titel, der maatte være saadan, at den lokkede Folk uden at skræmme dem. Grønberg var sig fuldt ud Stillingens Vanskelighed bevidst: han skulde holde tre opsigtsvækkende Foredrag uden at vække Anstød hos Nogen, hvilket i Virkeligheden er ligesaa vanskeligt, som at fyre en Kanon sagte af. Men to saa forslagne Hoveder som Plagemann og Grønberg kunde dog nok klare Pynten. Efterat mangfoldige Titler vare blevne bragte i Forslag og atter forkastede, standsede man ved Navnet »Verdensudviklingen«, som man fandt probat. Thi dette er jo Tidens Yndlingsidee, og ved en behændig Anvendelse deraf kan man faa selv de største Kameler slugte i ubemærket Stilhed. Og Grønberg forstod sin Tid, han forstod ogsaa at tage Pressen i sin Tjeneste, thi uden dens Hjælp kan man Intet udrette. Først bragte Jøviks Avis et ganske kort Avertissement, hvori det meddeltes, at Adjunkt Grønberg vilde holde tre Foredrag over Verdensudviklingen, og for at dette ikke skulde gaa altfor ubemærket hen, mødte Bladet et Par Dage senere med en længere Artikel uden Navn, men forfattet af Overlærer Plagemann, hvori Bladets Læsere gjordes opmærksomme paa den udsøgte Aandsnydelse, der ventede dem, og opfordredes til paa ingen Maade af Mageliglied eller Uvidenhed at for-

sømme den gunstige Leilighed til paa en let og bekvem Maade at blive bekjendt med Videnskabens afgjørende Resultater overfor det høieste og vigtigste Problem, som sysselsætter ethvert tænkende Menneske. Og Adjunkt Grønberg, fortsatte Artiklen videre, er netop Manden for at udføre dette paa den rette Maade, hans omfattende Studier have givet ham den fornødne Indsigt i Forening med et klart og uhildet Overblik, og desuden har han under sit tidligere Ophold i Paris havt Leilighed til at komme i personlig Berøring med Aarhundredets første Videnskabsmænd.

Foredragene skulde holdes i den store Klubsal. Det var atter her Plagemann, hvem dette skyldtes, han havde nemlig forestillet Bestyrelsen, hvilken overordentlig Betydning disse Foredrag vilde have, og derved udvirket Tilladelse for Grønberg til at benytte Salen. Der blev opstillet en Talerstol i den ene Ende af Salen foran de lange Rækker af Stole, hvorpaa Tilhørerne skulde tage Sæde. Adgangen skulde være fri; Grønberg havde først tænkt, at der skulde erlægges en ringe Betaling, men Plagemann havde forestillet ham, at den høieste europæiske Kultur burde lade sit Lys skinne ikke blot for de Rige og Velhavende, men for Alle og Enhver uden Undtagelse, og Grønberg havde ogsaa erkjendt Rigtigheden heraf. Og saaledes var nu Alt ordnet til de mærkelige Foredrags Afholdelse.

Onsdagen den 15de November Kl. 6 skulde det første Foredrag holdes. Jøvik var i Spænding, thi det Rygte havde efterhaanden udbredt sig, at man

vilde faa noget ganske Ualmindeligt at høre, ja Enkelte talte endog om, at der vilde blive udviklet en hel ny Livsopfattelse, som vilde føre Kulturudviklingen ind i hidtil ukjendte Baner.

Til den bestemte Tid begyndte den store Sal langsomt at fyldes af Mennesker. Man saae her alle Spidserne af det høiere Samfundsliv i Jøvik, Latinskolens Rektor med alle Lærerne, Borgmesteren med Frue og Døttre, Byens tre Læger, Apothekeren, den rige Fabrikant Schmidt med sin smukke Datter, ved hvis Side Wouwermann havde taget Plads, flere af Byens Handlende og en Mængde ældre og yngre Damer. Blandt de sidste gik Passiaren med et overordentlig Liv, der steg i høiere og høiere Toner, indtil pludselig flere stærke »Hys« lød gjennem Salen, hvorpaa der indtraadte en pludselig Taushed.

Alles Øine vendtes mod Talerstolen, hvor Matthias Grønberg saaes, iført Kjole og hvidt Halstørklæde, Haaret var omhyggelig friseret, hele Skikkelsen var pyntet og stram. Og det Samme gjaldt om Foredraget, der var udarbeidet med stor Omhu og Paapassenhed, det var blevet læst høit for Plagemann, som havde lagt sin sidste glattende Haand over det og havde strøget nogle altfor polemiske Udfald.

Grønberg gjorde først et dybt Buk, rettede sig derpaa, og et tilfreds Smil lyste over hans Ansigt, da han saae, hvilken talrig Tilhørerkreds, der havde indfundet sig. Rigtignok vare de bageste Stolerækker tomme, men da han i de forreste Rækker saae Byens

mest ansete Mænd med deres Hustruer og Døttre, kunde dette nok holde ham skadesløs.

Med rolig og fast Stemme begyndte han sit Foredrag. Han indledede med den almindelige Bemærkning, at de almene Bevægelseslove, som gjælde i Naturen, ogsaa gjælde i Aandens Verden. Bevægelsen, som begynder paa et vist Punkt f. Ex. ved at kaste en Sten i Vandet, naaer først gjennem videre gaaende Bølgekredse længere frem i Vandfladen. Paa samme Maade ere de aandelige Bevægelser begyndte i det fjerne Østen og Syden, og først efter længere Tids Forløb trængte frem til os heroppe i Norden. Christendommen havde endog brugt flere Aarhundreder; Reformationen, hvis Udgangspunkt laa os meget nærmere, havde dog brugt et Par Aartier, begge havde først seiret efter en haard Modstand fra Tilhængerne af den gamle Tingenes Orden. Med den nyere politiske og kunstneriske Udvikling var det gaaet til ganske paa samme Vis. Nu havde der i den senere Tid i England og Frankrig fundet helt nye Aandsrørelser Sted, der mulig vilde hidføre endnu større Brydninger, men som endnu kun i ringe Grad ere kjendte i vort Fædreland. Særlig troede Taleren, at der i vort kjære Jøvik endnu herskede fuldstændig Ubekjendtskab med disse nye Ideer, og han vilde derfor regne sig det til en Ære at være den Første, der slog til Lyd for de nye Tanker i denne yndige og fredsæle lille By, liggende ved Søens klare Bred, omgivet af de store, tause Skove. (Her fulgte et lille stemningsfuldt Naturmaleri, der skyldtes Plagemann, som holdt

for, at Sligt vilde gjøre god Virkning som en *captatio benevolentiæ*, thi Jøvikingerne holdt nok af at høre deres By roses for dens skjønne Beliggenhed).

Efter denne Indledning gik Grønberg over til sit egentlige Hovedæmne, en Fremstilling af Darwins Lære. Han ansaa nemlig denne for det mest Betydningsfulde, som Aarhundredet havde frembragt. I klare og letfattelige Hovedtræk gav han et Overblik over hele Udviklingslæren og efterviste, hvorledes de lavere Organismer langsomt udviklede sig til høiere Organismer, Bløddyrene bleve til Pattedyr og disse atter til Mennesker, hvilket nærmere efterviste ved oplysende Exempler.

Imidlertid vilde han dog ikke trætte sine Tilhørere med altfor mange Enkeltheder, men snarere henlede deres Opmærksomhed paa to store Grundsandheder, der maa betragtes som den nyere Videnskabs fastslaaede Resultater, og som utvivlsomt vilde faa en afgjørende Indflydelse paa det nye Aarhundredes Verdensopfattelse. Den ene af disse er, at Udviklingen i hele Tilværelsen er i ustandselig Fremadskriden, Intet er fast eller blivende, men Alt underkastet en stadig, skjøndt ganske vist umærkelig Omdannelse. Dette gjælder ikke blot Naturverdenen, men ogsaa vor Tankeverden, særligt vore moralske og religiøse Ideer, hvad Taleren senere vilde efterviste. Den anden store videnskabelige Grundsandhed er den, at de styrende Love ere overalt og til alle Tider de samme: de samme Erfaringslove, som vi bringe i Anvendelse indenfor Hverdagslivets snævre Ramme, ville ogsaa kunne bringes i

Anvendelse paa Tilværelsen i det Store og Hele. Hvad der for vor mangelfulde Erkjendelse fremstillede sig som vidunderlige Phænomener i Natur og Historie omgivne af Phantasiens straalende Glorie, vilde af en videnskabelig Analyse kunne opløses i lutter Hverdagsbegivenheder ganske af samme Art, som dem, vi dagligen opleve.

Imidlertid maatte han dog lægge sine Tilhørere paa Sinde, at Udviklingen kræver Tid, og at man derfor maatte vogte sig for al hovedkulds og blind Fremstormen. Dette vilde han særlig anvende paa Christendommen. Den havde gjort god Gavn for næsten to Aartusinder og kunde muligvis hjælpe Slægten for endnu et Aarhundred eller to. Det var derfor paa ingen Maade hans Hensigt at rette et Angreb paa Kirken eller Præsterne, tværtimod nærede han selv en dyb personlig Høiagtelse for disse Mænd, der med saadan Iver vidne om, hvad de holde for Sandheden.

Her paakom der Grønberg en pludselig Hosten som En, der har faaet Noget i den forkerte Hals. Paa dette Sted i Foredraget havde der nemlig oprindelig været anbragt et skarpt Udfald mod Præsterne, men det havde Plagemann snildelig faaet rettet og indsat Ovenstaaende istedenfor.

Grønberg drak et Glas Vand ligesom for at sluge sine egne Ord og nærmede sig derpaa Foredragets Slutning. Det var, sagde han, Darwins udødelige Fortjeneste at have videnskabeligt eftervist og begrundet den Omdannelse, som alle synlige Skabninger ere underkastede gjennem Aartusindernes

lange Tidsrum, men denne Naturens Grundlov lod sig overføre paa Aandens Verden, hvor man kunde eftervise en lignende stadig Omdannelse af vore moralske og religiøse Ideer. Dette vilde han nærmere eftervise i sit næste Foredrag, i hvilket han særlig vilde behandle et enkelt Æmne, ved hvilket man klart kunde eftervise Uforeneligheden af den videnskabelige Granskning og Bibeltroen, nemlig Læren om Skabelsen.

Foredraget var endt. Grønberg gjorde atter et Buk og steg ned af Talerstolen. Dyb Taushed herskede i Forsamlingen. De nærmest Siddende reiste sig og takkede Grønberg, blandt dem var ogsaa Rektoren. Han trykkede Grønbergs Haand og sagde, at han havde med udelt Interesse hørt dette tankevægtige Foredrag; selv om han ikke kunde godkjende Alt deri, var der dog meget deri, som det havde glædet ham at høre, og som vilde danne en gavnlig Modvægt mod den Intolerance, der fra visse Sider gjordes gjældende. Men iøvrigt kjendtes det ikke, om Foredraget var hørt med Bifald eller ikke. De Fleste vare usikkre og vilde nok have lidt nærmere Besked, inden de udtalte deres Mening, navnlig vilde man gjerne se, hvad der blev sagt i Jøviks Avis, for saa havde man da noget at rette sig efter og behøvede ikke at frygte for at blamere sig ved at rose Noget, som maaske slet ikke fortjente Ros.

Mærkelig nok havde Byens to Præster ikke overværet Grønbergs Foredrag. Brylle havde sagt, at han skulde udarbeide en Vielsestale og derfor ikke havde Tid til at komme, og Pastor Popp havde lige-

frem erklæret, at det vilde ikke blive Andet end Vantro og Ugudelighed, som en rettroende Præst ikke skulde høre paa og mulig sanctionere ved sin Nærværelse. Men han havde dog skikket Sem og Cham derhen, for at de kunde meddele ham, hvad der var blevet sagt. Saasnart Foredraget var endt, ilede de med hurtige Skridt hjem for at aflægge Rapport. Men denne blev rigtignok ikke ganske samstemmende: efter Sems Opfattelse var det, som jo Pastor Popp nok havde tænkt sig, lutter Djævelskab og Hedenskab, medens Cham derimod fandt, at der var Adskilligt, som fortjente en nærmere Prøvelse, og at Adjunkt Grønberg havde udtalt sig med megen Anerkjendelse om Præsterne. Pastor Popp blev forsaavidt lige klog, og da han næste Dag gjorde sin Runde gjennem Byen, mødte der ham ligeledes den samme dobbelte Opfattelse. Han følte sig ikke ganske hyggelig derved, han kjendte Grønbergs Snedighed, og det kunde godt ligne ham at fremsætte sine gudsfornægtende Tanker paa en saa hyklerisk Maade, at de mere Enfoldige virkelig tog det for god Christendom. Sligt burde man dog paa ingen Maade taale, men heller træde dristig op, rive Masken af ham og vise Alverden, hvilken Hykler og Bedrager Grønberg var.

Han gik derfor hen til Pastor Brylle for at raadføre sig med ham om Sagen. Men til hans store Forundring stillede denne sig an, som om Sagen slet ikke vedkom ham. Det var jo, saa vidt han kunde skønne, lutter Philosophi og Naturvidenskab, som Grønberg havde foredraget, og det kom

jo slet ikke Theologien ved. Det var desuden at vise den Slags Folk altfor megen Opmærksomhed, at træde direkte op imod dem; der var netop Intet, som de heller ønskede, for det gav bare mere Støi og Spektakel, men netop derfor skulde man ikke føie dem, men bare lade som Ingenting. Man kunde være forvisset om, at lod man dem skøtte sig selv, vilde det Altsammen være glemt om et Par Uger.

Pastor Popp rystede paa Hovedet og kunde denne Gang ikke være enig med sin kjære og høitagtede Ven. Han mente, at man burde rykke i Felten jo før, jo heller, inden Fjenden havde gjort altfor store Fremskridt. Det forholdt sig med kætterske og farlige Lærdomme ligesom med Epidemier: gav man dem Tid til at udbrede sig i Stilhed, voxede de En over Hovedet og vilde hærge Samfundet forfærdeligt; traadte man derimod rask og energisk op, saa vilde man hurtig gjøre Ende paa Sagen og bevare Samfundets aandelige og legemlige Sundhed. Al denne Veltalenhed hjalp imidlertid ikke, thi Brylle stod haardnakket paa sit Standpunkt: han vilde Intet foretage sig i denne Sag, men ganske rolig lade den løbe ud i Sandet. Efter en længere Diskussion maatte Pastor Popp gaa hjem med uforrettet Sag.

Men saa kom Jøviks Avis med et udførligt Referat af Foredraget, ja den ledsagede endog dette med nogle Slutningsbemærkninger, der i høie Toner priste dette vægtfulde Indlæg i et af Tidens brændende Spørgsmaal, ligesom der udtaltes en varm Paaskønnelse af Adjunkt Grønberg, som havde havt

Mod og Dygtighed til at bringe denne Sag frem her i Jøvik, hvor man altid med den største Interesse havde deltaget i Drøftelsen af de store Aandsproblemer. Denne Artikel, som Overlærer Plagemann havde faaet indrykket, vendte Stemningen til Fordel for Grønberg. Den tidligere Usikkerhed veg bort, thi nu var Parolen given. Det fik Pastor Popp at mærke paa sin næste Rundgang, man dristede sig vel ikke til i Præstens Nærværelse ligefrem at udtale sine Sympathier for Grønberg, men udtalte dog, at det fortjente Paaskønnelse, at han, som det hed, havde stillet Problemet, selv om han ikke var istand til at løse det.

Temmelig ærgerlig begav Popp sig paa Vei til Brylle og meddelte ham sine Iagttagelser af den skiftende Strømning samt Artiklen i Jøviks Avis. Pastor Brylle begyndte at blive noget betænkelig ved at høre Alt dette og navnlig ved at erfare, at Grønberg i næste Foredrag vilde tale om Skabelsen. »Dette er unægtelig et Overgreb,« sagde han, »thi om Skabelsen veed hverken Naturvidenskaben eller Philosophien nogensomhelst Besked, det er et rent theologisk Æmne, som kun Dogmatiken har Ret til at behandle.«

Popp greb Øieblikket og spurgte med Iver: »Og finder du da ikke, at vi Theologer bør ikke krybe i et Musehul, men kækt rykke frem til Kirkens Forsvar?»

Brylle svarede ikke, han stod ved Vinduet og støttede sit Hoved mod Vinduesposten, hensunken i dybe Tanker. Popp sad ganske stille i Gyngestolen

og vovede ikke at forstyrre sin lærde Vens Overveielser. Omsider løftede denne sit Hoved, strøg Haanden gjenem sit mørke Haar og sagde: «Jeg skal tænke nærmere derover.«

Men den ivrige Popp vilde ikke lade den gunstige Leilighed saaledes slippe sig af Hænderne, han erklærede, at nu maatte Brylle have tænkt nok over den Ting, nu maatte der handles.

»Ja ja da,« sagde Brylle, »naar Du mener, at der endelig bør gjøres Noget, saa kan Du jo gjerne føre Ordet.«

Men dette forbød Pastor Popps Beskedenhed ham. »Nei, kjære Ven, Du har en akademisk Grad, hvad jeg ikke har, og det sømmer sig derfor, at Du gaar i Spidsen. Jeg kan altid danne Reserven, om en saadan behøves.«

»Reserve?« spurgte Brylle overrasket, »behøves der en Reserve?«

»Nu ja, jeg mener ligesom man i gamle Dage ved Disputatserne havde en Respondens, Du veed jo nok, som skulde komme Præses til Hjælp, hvor denne ikke kunde klare for sig.«

»Tror Du da ikke, at jeg kan klare for mig?«

»Bevares, kjæreste Ven, jeg troer, at Du kan bare med et Aandepust blæse Grønberg bort med al hans nymodens Visdom. Men seer Du, det er en gammel Krigsregel, at man bør altid have en Reserve i Beredskab, selv om man er aldrig saa vis paa Seiren. Man veed dog aldrig, hvilke uventede Hindringer der kunne indtræde — jeg sætter f. Ex. en Utilpashed, en pludselig Indisposition, og saa var

det dog godt, om jeg var ved Haanden for strax at kunne tage Kampen op i dit Sted.«

»Dette kan maaske være ganske vel betænkt,« sagde Brylle beroliget. Men han var dog endnu uvis, om Sagen var saa store Ophævelser værd, og krævede derfor yderligere Betænkningstid.

Man maa smede, medens Jernet er varmt, og den ufortrødne Popp viste sig derfor næste Morgen paa Ny i sin lærde Vens Studerekammer. Ilden knittrede i Kakkelovnen, og Solen skinnede muntert gjennem Vinduet. Det Oplivende heri havde ogsaa indvirket paa Brylle, der sad ved sit Arbeidsbord og skrev ivrig med et Par opslagne Bøger foran sig. Han lagde Pennen ved Popps Indtræden, bød denne tage Plads og meddelte ham, at han havde tænkt nærmere over deres Samtale fra foregaaende Aften og allerede sad fordybet i dogmatiske Studier over Skabelsen.

»Saa agter Du altsaa at tage Kampen op?«

»Ja jeg tror det nok,« svarede Brylle forsigtig, som om han dog endnu vilde reservere sig et Tilbagetog.

Men den krigsivrige Popp vilde helst afskære et saadant og sagde derfor: »Det glæder mig i høi Grad at erfare denne din Beslutning, og jeg tvivler ikke paa, at du vil slaa et vældigt Slag til Theologiens Ære.«

»Det ville vi haabe,« sagde Brylle beskedent.

»Men hør,« udbrød Popp, »saa vilde jeg finde det smukt, om Du aabent og ærligt sendte Grønberg en Udfordring.«

»Hvad mener Du dermed?«

»Nu jeg mener blot, at Du med et Par Ord meddeler ham, at Du agter at optræde mod ham.«

»Er det nødvendigt?« spurgte Brylle, som begyndte at blive bange for, at hans kamplystne Ven skulde trække ham altfor langt ud paa Krigsstien.

»Nødvendigt er det just ikke, men jeg vilde finde det smukt, aabent, ridderligt. Det Andet vilde derimod være ligesom at lade Grønberg falde i et Baghold, ja han vilde maaske bagefter deri søge en Undskyldning for sit Nederlag.«

Pastor Brylle havde reist sig og gik urolig op og ned ad Gulvet. Han havde ikke stor Lyst til denne »ridderlige« Optræden og var bange for at vække for megen Opsigt dermed. Men Popp betog ham hans Frygt ved sin seirrige Veltalenhed, han forestillede ham, at denne Efterretning vilde blive hilst med Glæde af alle Kirkens sande Venner. Det lykkedes ham virkelig at formaa Brylle til at skrive en lille Billet til Grønberg, hvori han underrettede ham om, at han vilde tillade sig at fremsætte nogle Bemærkninger efter hans næste Foredrag, idet han antog, at Grønberg Intet vilde have imod, at det omhandlede Æmne betragtedes fra forskellige Synspunkter.

Matthias Grønberg blev noget overrasket, da han modtog dette Brev og følte sig ikke ganske vel til Mode. Da han paa Skolen traf sammen med Plagemann, trak han ham til Side og viste ham Brevet. Men Plagemann blev sjæleglad og gned sig i Hænderne, idet han raabte: »Nu har vi dem!

Nu skal disse snedige Præster ikke længer undslippe os. Saalænge de holde sig i deres Smuthuller, dækkede af Kvindernes Tilbedelse og Mændenes Feighed, ere de uangribelige, men lad dem vove sig ud paa aaben Mark, saa skal vi slaa dem saa flade som Pandekager og saa flove som Høns i Regnveir! ***Habeant!***«

XII.

Pastor Brylle rustede sig paa det Ivrigste til den forestaaende Kamp. Han samlede baade Fortidens og Nutidens theologiske Lærdom, thi han var fast besluttet paa at føre Kirkens og Theologiens Sag til Seir og slaa Modstanderne til Jorden med eet Slag. Hans Studerekammer, hvor man til dagligdags saae forskellige lærde Værker ligge fremme, afgav nu Skuet af et theologisk Rustkammer: tykke Folianter og bindstærke Bøger laa opslagne overalt, paa Skrivebordet, rundt om paa Stolene, i Sophaen og i Vindueskarmen, saa at kun den Stol, hvorpaa Licentiaten selv sad og arbeidede, var den eneste disponible Plads. Det var Kirkefædrene og Reformatorerne, Nutidens Dogmatikere og Exegeter, hebraiske og syriske Lexika, som gjennemforskedes og gjennempløiedes. Brylle skrev og samlede, gjorde Udtog og ændrede, gjennemgik og prøvede paa det Omhyggeligste alle de forskjellige Meninger og Opfattelser, som Oldtids- og Nutidstheologer have fremsat angaaende Skabelsen. Han gik kun lidt ud, endog hans Besøg hos Bager Rosens bleve forkortede til

Tante Dorthes store Fortrydelse, Frederikke tog det med større Ro. Hos sig selv modtog han ikke Andre end saadanne, som skulde tale med ham i høist nødvendige Embeds- og Forretningssager. Kun Pastor Popp havde uhindret Adgang til ham, og han saae da ogsaa jævnlig ind til sin gode Ven for at høre, hvorledes det gik med Arbeidet, og for at drøfte et eller andet vanskeligt Punkt samt meddele sine gode Raad om, hvorledes hele Forsvaret skulde ordnes og anlægges. Naar han forlod Brylle, skete det gjerne med en eller anden opmuntrende Tiltale: »Især glæder jeg mig til, naar Du rykker frem med Sprogene. Den Stymper til Grønberg, som hverken kan læse Hieroglypher eller Kileskrift, hvor tør han vove at disputere med Dig! Men jeg tænker, at Du skal ordentlig kile ham igjennem!« Og Pastor Popp gik bort, høit leende over sin Vittighed.

Imidlertid var Rygtet om, at Pastor Brylle selv vilde give Møde, efterhaanden kommen ud i Byen, takket være den Iver, som Plagemann og Popp udfoldede hver paa sin Side. Adskillige phantastiske Tilsætninger, som at Pastor Brylle virkelig skulde have sendt en Handske til Adjunkt Grønberg, der havde hængt den op paa sin Væg til Tegn paa, at han modtog den, skyldtes formodentlig en altfor bogstavelig Opfattelse af Pastor Popps malende Beskrivelse. Men saadanne Udtalelser bidroge kun til at forøge Spændingen, hvori Byen befandt sig. Fra først af havde man i al god Tro modtaget Grønbergs videnskabelige Oplysninger uden at gjøre sig Regnskab for deres Rækkevidde, saa meget mere,

som Grønberg jo selv havde søgt at holde dem saa moderate som mulig, og man fandt ikke, at der var Noget i denne nye Viden, som stred mod den gamle Tro. Men da det nu spurgtes, at Pastor Brylle selv vilde træde op og imødegaa det næste Foredrag, saa fik man et andet Syn for Sagen. Ja som det gjerne pleier at gaa ved slige Leiligheder, Sagen selv traadte i Baggrunden og glemtes over Personerne. Det var ikke længer Viden contra Tro, men det var Adjunkt Grønberg contra Pastor Brylle, og det gav Sagen en ganske anden Interesse.

Man begyndte at danne Parti, og navnlig var dette Tilfældet med de Yngre, medens de Ældre holdt sig mere tilbage og søgte at vise en vis Overlegenhed, som om de vare ganske paa det Rene med Løsningen af det vanskelige Problem, som Grønbergs Foredrag havde ført frem. Mellem Ungdommen var i Regelen Partistillingen saaledes, at Herrerne holdt med Grønberg, som i deres Øine repræsenterede den kommende Tids Videnskab og Cultur, medens derimod Damerne holdt paa Brylle, i hvem de saae Troens og Kjærlighedens høisindede og begeistrede Talsmand. En stærk Iver udfoldedes af »Maanedamerne«, der i tætsluttet Phalanx samlede sig om deres Præst, løftede ham høit paa Skjold og fyldte det ganske Jøvik med en overstrømmende Lovprisning af hans hartad overmenneskelige Lærdom og Dygtighed, saa at Enhver, som hørte dem, maatte undre sig over, at Grønberg ikke øieblikkelig pakkede sammen og skyndsomst forlod Byen, inden

han ganske blev malet til Støv af sin Modstanders knusende Overlegenhed.

Alt som Dagen for Grønbergs andet Foredrag rykkede nærmere, blev Spændingen og Uroen større. Overalt, hvor To eller Flere mødtes, paa Spadsereture, i Hjemmene, ja selv paa Gadehjørnerne, reistes strax Spørgsmaalet: »vil Brylle eller Grønberg blive Seirherre?« Nogle af de Alleryngste gik endog saa vidt, at de indgik formelige Væddemaal, i hvilke dog til Held for dem Indsatsen ikke overskred Beløbet af en Krones Penge.

Omsider kom Dagen, da de to stridende Parter skulde prøve Kræfter. Til den fastsatte Tid om Eftermiddagen saae man større og mindre Klynger i ivrig Samtale vandre over Torvet henimod Klubben. Det var mørkt og smaaregnede, Lygterne lyste med et usikkert Skin, men herpaa agtede man kun lidet i Forventning om det Aandens Lys, som nu skulde opgaa.

Den store Klubsal var propfuld af Tilhørere, ikke alene vare alle Stole og Bænke besatte, men Mange stode langs Væggene. Navnlig saaes megen Ungdom, Latinskolens to øverste Klasser havde givet Møde, ligesaa en hel Del unge Kontorister og Næringsdrivende i forskellige Stillinger. Grønbergs første Foredrag havde vakt Røre, rigtignok havde man maaske kun forstaaet Halvparten af det, men det gjorde det netop saa meget mere tiltrækkende, thi det er nu engang saa, at Ungdommen altid foretrækker det halvt forstaaede Nye fremfor det helt forstaaede Gamle.

I forreste Række sad de to Præster. Pastor Popp talte ivrig til Høire og Venstre med stærke Bevægelser af Hænder og Arme, medens Brylle derimod sad ganske taus med en saa rolig Mine, som om denne Sag slet ikke vedkom ham. Bagved ham sad en hel Række begeistrede Maanedamer i frydefuld Forventning af den Aandsnydelse, som ventede dem, naar deres Præst først begyndte at tale.

Saa traadte Matthias Grønberg op paa Talerstolen. Hans Fremtræden bar Præget af større Selvtillid og sikker Seirsforvisning, han vidste godt, at han havde vundet Stemningen for sig, og at det nu kun gjaldt om med et velrettet Angreb at kaste al Modstand til Jorden. Han vilde derfor idag ikke vise den Skaansomhed som sidst, men gjøre rent Bord med eet Slag. Med triumpherende Velbehag lod han Blikket glide ud over den talrige Forsamling, og et let Smil spillede om hans Læber, da hans Øie faldt paa de to Præster, som havde taget Plads nedenfor Talerstolen.

Han begyndte med en kort Gjengivelse af sit tidligere Foredrag, idet han dog skarpere end den Gang betonede Modsætningerne. Idag vilde han nu fremdrage et enkelt Brudstykke, der kastede klart Lys over Forskellen mellem den gamle Kirkelære og Nutidens videnskabelige Resultater, nemlig Læren om Skabelsen. Han fremstillede her først Astronomiens og Geologiens Lærdomme om Himmellegemernes og Jordens Dannelse gjennem Millioner af Aar — og i Modsætning hertil Bibelens Lære om de sex Dage. Men ikke nok hermed, saa er den

sidste fuld af Selvmodsigelser: ifølge den vexler Nat og Dag, inden Solen er skabt — fremdeles er Jorden skabt før Solen, uagtet Astronomien lærer os, at lige det Modsatte er Tilfældet. Endelig betragter Bibelen Jorden som det Allervigtigste i hele Verdensrummet, medens Videnskaben lærer os, at den kun er et forsvindende Fnug. Om Nogen vilde sige, at Danmark er større end hele det øvrige Europa, vilde vi le af saadan Taabelighed, men hvorledes vilde man da holde fast paa den endnu større Dumhed, at vor usle lille Jord skulde have større Værd end de glimrende Fixstjerner og Himmelsole? Sligt kunde man indbilde den uoplyste Almue, men Folk, der kalde sig dannede og oplyste Christne, skulde dog holde sig for gode til at tro paa sligt Nonsens.

Taleren gik dernæst over til at tale om Paradiset. Ogsaa her var det aldeles umuligt at tro paa de Krøniker, som Præsterne vedblive at bilde Folk ind; Videnskaben taler altfor høit imod dem. Nu fulgte en lille vittig Skildring, hvori Taleren gjorde sig lystig over Paradisets Have med alle de mange smaa og store Dyr, mellem hvilke den nyskabte Adam og den særdeles velskabte Eva spadserede omkring i et Kostume, som nuomstunder kun sees paa Badeanstalterne. (Her hørtes en dæmpet Latter fra Salens Baggrund). Imidlertid skulde man dog ikke helt forkaste Læren om Paradiset — den var kun bleven malplaceret, idet man havde hensat den til Historiens Begyndelse, istedenfor til dens Slutning. Thi Menneskeslægten er begyndt i stor Raahed,

paa et rent dyrisk Standpunkt, men arbeider sig ustandselig fremad til en stedse større Cultur og Civilisation. I en uendelig Fremtid vil Slægten naa en uendelig Livslykke, — dette er Videnskabens Lære om Paradiset: det ligger ikke bag os i en graa Oldtid, men foran os i en lysende Fremtid.

Her afbrød Adjunkt Grønberg sit Foredrag, idet han bemærkede, at da han saae Byens tvende høit ansete Præster blandt sine Tilhørere, vilde han ikke formene dem Leiligheden til et Gjensvar, idet Sandheden vilde være bedst tjent med, at denne saa vigtige Sag blev oplyst fra forskjellige Sider.

Et Par stærke Haandklap paafulgte, der hurtig som en Løbeild bredte sig over Salen, indtil den samlede sig i en Bifaldsstorm, blandet med Bravoraab. Grønberg bukkede smilende til alle Sider, traadte derpaa ned og tog Plads i Nærheden.

Et Øiebliks Taushed opstod, under hvilken man saae Popp og Brylle tale ivrig sammen, men saa endte det med, at Brylle med megen Værdighed traadte op paa Talerstolen. Han strøg et Par Gange sin Haand gjennem sit mørke Haar, rettede lidt ved det hvide Halstørklæde og begyndte derpaa i en meget langsom og høitidelig Tone.

Naar vi ville tale om Skabelsen, saaledes løde hans Ord, maa vi allerførst betragte den hellige Skrifts Lære derom. Han vilde derfor lægge det allerførste Vers i denne til Grund for sin Betragtning, men det kom her an paa at træffe den rette Fortolkning. Hovedvægten ligger her paa Ordet »skabte«, hvilket i den hebraiske Grundtext er ud-

trykt med Ordet *bara*. Taleren undersøgte nu dette Ord i dets forskjellige Betydninger, sammenstillede det med beslægtede Ord i det arabiske og aramæiske Sprog, gjorde derefter et Streiftog ind paa det ægyptiske og assyriske Sprogomraade og kom ad disse besværlige Omveie endelig til at fastsætte Ordets Grundbetydning. Dernæst blev en lignende omfattende Undersøgelse anstillet over de tilsvarende Ord i det nye Testamente.

Disse indledende Sprogbemærkninger vidnede om stor Lærdom, men vare rigtignok ogsaa meget besværlige at følge. Man saa Virkningen af dem i adskillige nikkende Hoveder. Heldigvis hævede Pastor Brylle pludselig sin Stemme og bragte derved alle Hoveder til at fare i Veiret. Efter at have fastsat Grundbetydningen af Verbet *bara* gjaldt det om at bestemme den rette Oversættelse. Ikke faa Theologer oversatte det ved »havde skabt« og grundede derpaa en eiendommelig Lære om, at Gud forinden den nuværende Verden havde skabt en tidligere ideal Skjønhedsverden, der var gaaet til Grunde ved de onde Engles Fald, og af Ruinerne af denne undergaaede Verden havde Gud skabt den nuværende Jord og Himmel. Hele denne Lære blev underkastet en grundig Undersøgelse, der førte til det Resultat, at den maatte forkastes som ubibelsk.

I nær Forbindelse hermed stod en anden Lære, som ved første Øiekast syntes meget tiltalende, men som ved nærmere Prøvelse vilde vise sig egentlig at være en Fornægtelse af Skabelsen — det var Læren om Sjælenes Præexistents. Denne havde

allerede Hedenskabet havt, den fandtes hos Plato og var herfra bleven ført over i den christelige Kirke. Kirken havde imidlertid fordømt denne Lære, som derfor i lange Tider var helt forstummet, indtil den mærkelig nok var dukket op paa Ny i vor Tid og havde fundet Talsmænd i fremragende Theologer og Philosopher. Ogsaa denne Lære blev efterseet i alle Sømmene, Pastor Brylle fremførte forskjellige Skriftsteder baade i det gamle og nye Testamente, som man havde villet støtte den paa, men efterviste tillige Uholdbarheden, og kom da ogsaa her til det Resultat, at Læren om Sjælenes Præexistents er absolut forkastelig.

Efter endnu at have gjennemgaaet forskjellige andre kætterske og urigtige Opfattelser af Skabelsen, der vare fremkomne i ældre og nyere Tid, sluttede Pastor Brylle med at henvise til den rette Opfattelse af Skabelsen, saaledes som Kirken altid har fastholdt den og udtalt den i den første af vore Trosartikler.

Langsomt og værdigt steg Pastor Brylle ned ad Talerstolen. Et Par Haandklap hørtes, men forstummede hurtig, ligesom forskrækkede over deres egen Dristighed. Dyb Stilhed herskede i Forsamlingen, som ikke ret vidste, hvorledes den skulde stille sig. Man forstod nok, at man havde hørt et overmaade lærd Foredrag, men man syntes dog, at der ligesom manglede Noget deri, uden at man dog kunde blive klar over, hvad det var, som manglede.

Forsamlingens bundne Tanker bleve løste af Adjunkt Grønberg. Han reiste sig og sagde: »Jeg bringer Pastor Brylle min Tak for det lærde theo-

logiske Foredrag, som han har holdt for os. Men jeg maa dog bemærke, at Hr. Pastoren aldeles ikke har svaret paa de Indvendinger mod Bibellæren, som jeg har fremsat. Maaske jeg tør betragte dette som en stiltiende Indrømmelse af, at Hr. Pastoren Intet har at svare derpaa.«

Pastor Brylle vilde svare, men hans iltre Embedsbroder kom ham i Forkjøbet. Denne kunde ikke længer styre sin Kamplyst; i to Spring var han oppe paa Talerstolen og raabte med høi Stemme: »Mine Damer og Herrer! Maa det være mig tilladt at fremføre et Par Bemærkninger om denne Sag! Hr. Adjunkt Grønberg har talt om Videnskaben og den Respekt, vi skylde samme. Nu vel — efter ham har Licentiat, Pastor Brylle havt Ordet. Jeg maa bringe i Erindring, hvad der vil være Dem Alle bekjendt, at Pastor Brylle har *egregie* til Embedsexamen, at han har taget den theologiske Licentiatgrad og vistnok inden føie Tid vil erholde den theologiske Doktorgrad tildelt, samt endelig, at han er et høit anset Medlem af det kongelige Videnskabernes Selskab. Naar denne Mand, hvem Universitetet og Samfundet har tildelt sine høieste videnskabelige Udmærkelser, har talt, saa maa ogsaa hans Ord staa til ubetinget Troende. Adjunkt Grønberg har derimod vist Ringeagt for ham og derved ringeagtet selve Videnskaben.«

»Jeg har ikke vist Ringeagt mod Nogen,« indvendte Grønberg.

»Jo De har,« raabte Pastor Popp, som blev ophidset ved Modsigelsen, »og jeg mener, at naar

en Førsterangs Videnskabsmand som Hr. Pastor Lic. theol. Brylle har talt, saa ligger der kun ringe Vægt paa, hvad en halvstuderet Røver — —«

Videre kom Pastor Popp ikke, thi han blev afbrudt af en voldsom Hyssen, hvori blandede sig høie Raab og Skrig. Forgæves søgte Pastor Popp atter at komme til Orde, han blev stadig overdøvet af de vrede Raab. Det hjalp ikke, at Pastor Brylle vilde komme ham til Hjælp, thi Forsamlingen var kommen i stærk Bevægelse, og begge Præster bleve grundig udhyssede. Og nu var Alt som et brusende Hav, Enkelte sprang op paa Bænke og Stole og raabte og gestikulerede, et Par af Damerne faldt i Besvimelse, Alt var Forvirring. Endelig hørtes en stærk Stemme raabe: »Mødet er hævet!« og hermed var Signalet givet til Opbrud. Alle skyndte sig ud for at komme i Overtøiet, og snart var den store Sal tom. Men endnu længe hørtes hen over Torvet og nedad Gaderne høirøstet Tale af ivrig samtalende og disputerende Grupper, og det varede længe, inden den sædvanlige Nattero indtraadte.

XIII.

Jøvik var i Oprør. Matthias Grønbergs Udsæd af Tidens nye Ideer havde fundet en god Jordbund og skød hurtig i Veiret. At Theologien havde lidt et frygteligt Nederlag og ikke mere stod til at redde, var klart for Alle: Byens to Præster vare jo blevne udhyssede og havde ikke seet sig istand til at afværge Grønbergs Angreb paa Kirkelæren. Og naar disse to udmærkede Theologer, Jøviks Stolthed og Ære, vare bragte til Taushed, hvo skulde da kunne optræde som Talsmand for Kirkens Lære? Ganske vist havde den uforfærdede Pastor Popp endnu ikke opgivet Kampen, han gik rundt fra Hus til Hus og tordnede mod Grønbergs farlige og kætterske Lærdomme, men det hjalp ikke Noget. Saalænge han var i Stuen, taug man ærbødigt stille og nikkede bifaldende til hans Tale, men neppe var han ude af Døren, før man rystede paa Hovedet og sagde, at Præsten var vist en rettænkende og lærd Mand, men han forstod nu ikke Tidens nye Ideer. Og paa samme Maade gik det om Søndagen i Kirken. Pastor

Popp holdt en dundrende Prædiken mod Tidens Vantro og tordnede løs mod de falske Propheter. »Indlad Jer bare ikke i Kamp med dem!« tilraabte han sine Tilhørere, »for de ere meget klogere end I, ligesom Verdens Børn ere klogere end Lysets Børn! Prøv derfor ikke paa at disputere med dem, for der vil I trække det korteste Straa, for det er Djævelens Snedighed, som taler igjennem dem. Hold bare fast ved Eders enfoldige Barnetro og slyng Trosbekjendelsen lige i Ansigtet paa dem — saa skal I se, det hjælper allerbedst!« Men trods denne mandige Tale gik Tilhørerne alligevel med et uroligt Sind fra Kirken, det var ligesom Barnetroen og Trosbekjendelsen havde mistet deres gamle Kraft, og al Pastor Popps rungende Veltalenhed formaaede ikke at kalde dem til Live igjen.

Striden var hurtig bleven udbredt over hele Byen, overalt, i Klubsalen, i Butikerne, paa Gader og Stræder disputerede man. Fra de høiere Samfundsklasser var Stridsspørgsmaalet bleven ført ned til de lavere og laveste, selv Tjenestepigerne deltoge i den almindelige Menings-Udvexling, dog holdt de fleste af disse paa Skabelsen. Især vare Kokkepigerne ivrige, de paastode, at ligesaa umuligt det er, at Middagsmaden kan lave sig selv, ligesaa umuligt kan Verden have lavet sig selv. Til alt saadant hører Forstand og Eftertanke, men naar man ikke kan finde dette hos Vorherre, hvor skal man saa finde det? Det var Kokkepigernes Philosophi i Jøvik, og den var maaske ikke saa forkeert endda.

Derimod havde den største Del af Byens mandlige Ungdom slaaet sig paa Grønbergs Parti, om ikke for Andet, saa fordi det var saa rask at være Fritænker. Matthias Grønberg blev prist som Dagens Helt, som den, der først havde udrevet Jøvik af det middelalderlige Mørke og tændt Aandens nye Lys. Herved vaktes Svanemoses Digteraand, og Jøviks Avis kom med en begeistret Ode, hvori den nye Tids Digter bragte den nye Tids Tænker sin Tak:

Søn af den lynsvingende Zeus,
Du, som greb Ægiden
Og rysted dens flammende Gnister
Ud over lysrædde Præster,
Dig jeg bringer min Tak —

saaledes begyndte den og fortsattes i lignende høi Digterbegeistring. Et Par Dage efter bragte Jøviks Avis et Fragment af »Menneskeslægtens Seirsgang«, hvori Digteren skildrede Christendommens Fald og den nye endnu ukjendte Religions Morgenrøde, som skulde lyse for de kommende Slægter. Og nu lod ogsaa Jøviks dybsindige Kritiker høre fra sig, Jøviks Avis bragte en Artikel fra Wouwermanns kyndige Haand, hvori han for de Svagere i Aanden fremstillede Tankegangen i Svanemoses verdensomfattende Digt. Han sammenstillede det med Michel Angelos Dommedag og viste, hvorledes Digteren lod Domsbasunernes mægtige Toner klinge over den gamle brøstfældige Tro, der veiredes hen og forsvandt. Men allermest Lykke gjorde dog en ganske simpel

lille Opsang af Svanemose, hvis første Vers lød saaledes:

Tik! tak! hør paa Takken,
Som de Gamle nu skal faa,
Snik! snak! pas paa Snakken!
Lad den ikke gaa i Staa!
Op! op! vi vil svæve
Bort fra Overtroens Nat!
Top! top! vi vil hæve
Sandheds gyldenrøde Skat!

Paa Grund af sin Letfattelighed og en livlig Marschemelodi, paa hvilken den blev sungen, vandt denne Sang en overordentlig Udbredelse. Paa alle Gader og rundt om i Byen hørte man snart synge, snart fløite: »Tik! tak! hør paa Takken!« Ja selv Purke paa fem eller sex Aar gik og sang:

Op! op! vi vil svæve
Bort fra Overtroens Nat —

og mødte de en Jævnaldrende, istemmede han strax med skingrende Røst:

Top! top! vi vil hæve
Sandheds gyldenrøde Skat!

Efterretningen om alt dette Spektakel og Uro, hvori den gode Stad Jøvik var kommen, naaede snart til Tibberød og fremkaldte her en tilsyneladende Beklagelse, men i Hjerternes Dyb en stille hoverende Glæde: »I Jøvik har de altid været saa fornemme og store paa det af al deres Theologi og Poesi og

ikke vidst, hvor høit de skulde slaa med Nakken — nu kan man se, hvad der kommer ud deraf — bare Vantro og Djævelskab! Nei her i Tibberød lade vi de høie Spekulationer fare og bage vore Fastekringler og Julekager, og saa have vi vort paa det Tørre!« Saaledes lød Talen i Tibberød i hine bevægede Dage.

Imidlertid var det dog mest Ungdommen i Jøvik, der lod sig henrive til Yderligheder, de Ældre indtoge en mere tilbageholden Stilling. Nogle af dem, og deriblandt Byens mest ansete Mænd som Etatsraaden og den rige Fabrikant Schmidt, gave vel Grønberg Ret i Hovedsagen, men mente dog, at det var uforsigtigt at udbrede saadanne Meninger i den store Hob og derved fremkalde Revolution og blodige Omvæltninger i Samfundet. Andre mente derimod, at Grønberg havde Uret, men de kunde dog ikke ret klare for sig, det Hele var kommet saa hurtig og uventet, at de ikke kunde finde sig til Rette.

Derimod tog Bager Rosen det Hele med stor Sindsro og mente, at det havde ikke Stort at betyde. »Vorherre klarer sig nok,« sagde han, »han har staaet værre Stød ud og kan vel nok tumle disse urolige Hoveder, om han end lader dem gjøre alt dette Kvalm«. Frederikke var af samme Mening som sin Fader og lod sig ikke i mindste Maade anfægte. Hun forklarede det Altsammen paa en meget simpel Maade som bare Vigtighed af Matthias Grønberg: »Han kan nu ikke nøies med at have samme Religion som vi Andre,« sagde hun, »men skal have noget Aparte for sig selv. Jeg er vis paa, at om vi Alle

vare Hedninger her i Jøvik, saa vilde Grønberg være den Allerivrigste til at prædike Christendom blandt os bare for at kunne være af en anden Mening end vi Andre.« Heller ikke havde det Nederlag, som Pastor Brylle havde lidt, gjort hende køligere overfor ham. Tværtimod havde det snarere bragt ham nærmere til hende, det havde ligesom udjævnet Kløften mellem dem. Tidligere havde Brylle staaet med al sin theologiske Berømmelse i en saa ideal Høide, at almindelige Dødelige ikke kunde nærme sig ham; men nu var han ligesom bragt ned derfra, han stod som et feilende Menneske blandt andre feilende Mennesker. Og Frederikke syntes desuden, at der var gjort ham Uret, thi han havde jo dog gjort sit Bedste og fremsat Sagen, saaledes som han opfattede den, og det maattte han dog ligesaa vel have Lov til som Grønberg, uden at man derfor skulde hysse eller pibe ad ham. Frederikke følte, at han havde gyldig Krav paa Opreisning, at han trængte til Værn og Beskyttelse, og det var hun villig til at yde ham. Da han derfor efter hin Aften indfandt sig i Bagergaarden, var Frederikke dobbelt saa venlig og imødekommende. Brylle fornam det, og det gjorde ham godt; men iøvrigt talte Ingen af dem om hin uhyggelige Aften, det var som en stiltiende Overenskomst mellem dem, at den skulde sænkes i Forglemmelsens dybeste Hav og aldrig mere drages op deraf. Tante Dorthe, som ikke havde forstaaet dette, begyndte med et Par venlige Ord at bevidne Licentiaten sin Deltagelse og Beklagelse over den Overlast, han

havde lidt, men den lærde Mand saae paa hende med en saa fremmed og spørgende Mine, at Tante Dorthe blev ganske forskrækket og øieblikkelig lod Æmnet falde og begyndte i stor Hast at sige en Del forvirrede Ting om Borsdorferæbler og Juleroser og syltet Ingefær, kort sagt om Ting, der laa saa langt borte fra Skabelsen, som det var muligt. Og nu svarede Licentiaten strax paa sin sædvanlige høflige og venlige Maade og bragte derved Tante Dorthes opskræmte Sind atter til Ro. Medens hele Jøvik var i stærk Bevægelse og splittet i heftige theologiske og philosophiske Debatter om Verdens Skabelse og Christendommens Sandhed, saa havde Pastor Brylle fundet et stille og roligt Asyl i Bagergaarden, hvor han i uforstyrret Fred kunde gaa ind og ud og samtale med de to Kvinder, som aldrig sagde ham imod, men tværtimod ønskede i alle Maader at gjøre det saa godt og hyggeligt for ham som muligt.

En saadan Lykke var desværre ikke bleven Overlærer Plagemann til Del. Stakkels Mand! tidligere, da Alt var saa stille i Jøvik, længtes han efter Uro og Bevægelse, og nu, da Alt var i Forvirring og Oprør, længtes han efter Fred. Men dette er jo nu engang de urolige Hoveders Skæbne, de kan aldrig finde sig til Rette med Forholdene og synes altid, at disse gaa i den modsatte Retning af den, de burde gaa. Overlæreren var meget misfornøiet med den uventede Vending, Sagerne havde taget. For det Første følte han sig krænket over, at alle Mennesker talte om Adjunkt Grønberg og priste hans Dygtig-

hed og Uforsagthed, medens ikke En talte om Overlærer Plagemann. Og dog var det ham, der fra først af havde fremkaldt Bevægelsen, ham, der havde ledet Grønberg, støttet ham og stivet ham af. Thi hvorledes vilde det være gaaet Grønberg, om han ikke havde faaet Plagemann ombord som den kyndige Lods, der havde viist ham alle de blinde Skær, som maatte undgaas, om han ikke strax skulde lide Skibbrud —? Men det var der Ingen, som talte om, ikke engang Grønberg, som nu, da Alt var gaaet godt, lod, som om det Altsammen var hans Værk alene. Og saa var Grønberg i sit andet Foredrag, da han ikke længer havde hans Hjælp og Veiledning, gaaet meget for vidt og havde overskredet alle fornuftige Grænser. Plagemann ærgrede sig over Præsterne, der ikke havde kunnet svare ham bedre — han var ikke langt fra at ønske, at han selv havde kunnet tage Ordet, han skulde nok anderledes have viist Grønberg til Rette — han ærgrede sig over Publikum, som uden Videre tog alt dette for gode Varer. Og endelig ærgrede han sig over, at man saa hurtig kastede sin gamle Tro overbord og gik til de største Yderligheder. Saadant havde aldrig været Plagemanns Mening! Han havde kun villet sætte Tankerne i Bevægelse og give disse himmelvigtige Præster en gavnlig Lære — men aldrig havde det været hans Mening at afskaffe al Religion og Christendom! Overlæreren gik nu rundt i Krogene og søgte at tale Folk til Rette, men Gemytterne vare altfor ophidsede til at ville agte paa hans Tale. Saa fik han en Dag fat i Adjunkt Gløding og søgte at formaa

ham til at optræde imod Grønberg, idet han med smigrende Ord udtalte sig om hans Belæsthed og udstrakte Kundskaber paa Naturvidenskabens Omraade, men Gløding gjennemskuede ham strax og sagde med et lidt ironisk Smil, at han var altfor ringe og ukyndig til at turde paatage sig Sligt, men at Ingen vilde egne sig bedre hertil end netop Hr. Overlæreren selv, idet det sikkert vilde gjøre langt stærkere Indtryk paa Folk, hvad saadan en ældre og besindig Mand talte ud af sin rige Livserfaring. Men til direkte at træde op imod Grønberg følte Overlæreren dog ingen Lyst, og det vilde utvivlsomt have bragt ham i en meget vanskelig Situation.

En Eftermiddag stod han paa sit Breidablik, Klubbens Læseværelse, og skuede viden ud. Aviserne havde han gjennemlæst, i dem var der intet Nyt, for Øieblikket var der heller Ingen i Læseværelset, og dermed var Udsigten til en Passiar afskaaren. Mørket begyndte stærkt at falde paa, og Plagemann henfaldt i melancholske Betragtninger over den menneskelige Dumhed, som man kan faa til at tro, hvad det skal være, naar man bare har Dristighed nok til at fremsætte sine Tanker aldeles hensynsløst. Han lod sit Blik glide hen over det store Torv, men der var i Øieblikket Intet, som kunde fængsle hans Opmærksomhed. Udenfor Jøviks Hotel var Kusken ifærd med at spænde Hestene for Omnibussen, der skulde bringe de Reisende til Jernbanestationen, som laa en lille Fjerdingvei borte, men det lod ikke til, at der var nogen Reisende, som skulde afsted. Jo bi lidt — henne om Hjørnet kom

med hastige Skridt en lille Herre i en stor Slængkappe. Plagemann speidede skarpere — nu standsede den lille Herre og talte med Kusken og begge saae ned ad Torvet, som om der ventedes endnu En. Men hvad — — den lille Herre, det er jo Svanemose! hvor mon han skal hen? i Formiddags havde Plagemann talt med ham, og da havde han ikke sagt et Ord om at reise. Høist mærkeligt! Og nu saaes i det Fjerne en ny Person at nærme sig, men i det tiltagende Mørke var det umuligt at se, om det var en Herre eller en Dame — nu kom Skikkelsen nærmere — Svanemose vinkede ivrig — det var en Dame!!! Og det kan ikke være Fru Svanemose, dertil er hun for høi! Situationen begyndte at blive spændende. Plagemann anstrængte sine Øine til det Yderste — — Himmel! det er Fru Popp! Plagemann havde nær faaet et Tilfælde. Der reise de To bort i Mulm og Mørke — hvilken Skandale! »*Oh horrible! most horrible!*« sukkede han med Hamlet. Nu steg de begge ind i Vognen, Kusken lukkede Døren i efter dem, satte sig op paa Bukken, slog et Knald med Pisken, og afsted rullede de.

Plagemann blev staaende et Øieblik som bedøvet. Saa tog han en rask Beslutning, saae paa sit Uhr — jo der var endnu Tid at naa ud til Jernbanestationen, naar han skød Gjenvei ad Stien over Markerne. I en Fart fik han sit Overtøi paa, ned ad Trapperne, og saa bagom Byen og ud paa Marken. Atter saae han paa sit Uhr — der var endnu ti Minutter til Togets Afgang, og han havde en halv Fjerdingvei at gaa — jo det kunde naaes. Mørket var nu faldet

paa, Træer og Huse saaes kun i utydelige Omrids, og der faldt en fin Støvregn. Plagemann agtede dog kun lidet derpaa, naar han var paa saa interessant en Opdagelsesreise. Han knappede Overfrakken tættere til og gik rask fremad. Efter en Stunds Forløb saae han stærke Lys, det var Stationen — han forstærkede sine Skridt. Lidt efter hørtes en stærk Piben — nu kom Toget. Plagemann løb saa stærkt han kunde — var i et Spring op ad Trappen, løb gjennem den lille Ventesal og kom ud paa Perronen i samme Øieblik, som der atter lød en skarp Piben, og Toget langsomt rullede bort. Men Plagemann mønstrede det skarpt — ganske rigtig, der sad i en af Kupéerne Svanemose og Fru Popp, fordybede i saa ivrig Samtale, at de ikke engang saae ham.

Da Toget var borte, vendte han sig og gik langsomt bort. Nede foran Stationen holdt endnu Omnibussen, han tog Plads i den for at kjøre tilbage. Han sad i en dyb Eftertanke. Dette var en høist mærkelig Nyhed, men nu gjaldt det om at faa den serveret paa rette Maade, for at den kunde gjøre tilstrækkelig Virkning.

Omnibussen holdt paa Torvet, og Plagemann steg ud for at begive sig til sit Hjem. Paa Veien hertil mødte han Grønberg — han var rigtignok meget vred paa ham, men hans Meddelelsestrang beseirede dog hans Vrede, og han styrede over mod ham for at meddele ham sin mærkelige Nyhed.

»Veed De, hvad jeg i dette Øieblik har seet med mine egne Øine?«

»Nei, det er ikke godt for mig at vide.«

»Det er noget høist Mærkeligt, og jeg veed virkelig ikke, hvorledes jeg skal forklare det,« sagde Overlæreren, som ikke vilde lade Bomben springe altfor hurtig.

»Hvad er det da, som De har seet? Det er da ikke et Gjenfærd, veed jeg.«

»Det er snart værre end et Gjenfærd. Vil De tænke Dem, jeg har seet — — — jeg har seet Pastor Popp og Fru Svanemose reise bort sammen i Mulm og Mørke.«

»Hvad for Noget? Præsten?«

»Aa undskyld, jeg er saa forvirret, at jeg staar og forsnakker mig. Jeg har seet Svanemose og Fru Popp reise bort sammen i Mulm og Mørke. I Mulm og Mørke siger jeg.«

»Men det er da ikke saa farligt,« svarede Grønberg rolig.

»Hvad siger De, Menneske, er det ikke farligt? er det ikke en Skandale af reneste Vand?« raabte Overlæreren indigneret.

»De kan kalde det for, hvad De vil, jeg finder det ganske i sin Orden,« sagde Grønberg. »Svanemose er en flink Gut, som ikke bliver staaende paa Halvveien — og hvad Fru Popp angaar, saa fortænker jeg hende ikke i, at hun løber bort fra det indbildske Vrøvlehoved af en Præst, som hun har faaet til Mand.«

»Men Ægteskabet — —« indvendte Plagemann, men blev afbrudt af den ivrige Samfundsreformator, som raabte: »Blæse med Ægteskabet! Det er en

privat Sag, som slet ikke vedkommer Offentligheden. Ligesom en Mand eller Kvinde kan slutte Venskab med, hvem de vil, og atter ophæve det, uden at Nogen kan gaa i Rette med dem derfor, saaledes forholder det sig ogsaa med Ægteskabet.«

Denne Synsmaade kunde Overlæreren slet ikke gaa ind paa, han maatte bestemt hævde, at der er en grundvæsentlig Forskel paa Venskab og Ægteskab og tog Leiligheden i Agt til at advare Grønberg mod at gaa for vidt. Men denne, som vidste, at han havde Stemningen med sig og derfor følte sig som Situationens Mand, behandlede Overlæreren med Overlegenhed, hvilket havde til Følge, at denne gav skarpt Svar, og efter saaledes at have udvexlet diverse Behageligheder skiltes de to Herrer fra hinanden.

Overlæreren gik hjem, fik sin Lampe tændt og gav sig til at rette en Bunke Stile for at bringe sit oprørte Sind i Ro. Dette vilde dog ikke lykkes ham, han anbragte Rettelser paa forkerte Steder, og tilsidst smed han Stilebøgerne fra sig og begyndte at gaa op og ned ad Gulvet. Paa een Gang faldt det ham ind, at nu løb jo Grønberg rundt og fortalte den mærkelige Nyhed til Alle: det gik dog paa ingen Maade an. Hurtig var han paa Ny i sit Overtøi, skruede sin Lampe ned og ilede skyndsomst hen i Klubben, hvor Byens Borgere efterhaanden begyndte at indfinde sig for at læse Aviserne og drøfte Nyhederne.

Men at bringe en saadan Nyhed som den, Overlærer Plagemann nu bragte, det var rigtignok at

sætte Ild til tørt Straa. Den gik til Veirs som en Raket, gik fra Klubben ud i Byen, hvor den som en Løbeild pilede rundt og overalt satte Sindene i den stærkeste Bevægelse. Adjunkt Grønberg havde allerede fortalt det til Enkelte, men dog ikke ret fundet Tiltro, dog da nu ogsaa Overlærer Plagemann fortalte det og ovenikjøbet havde seet det med sine egne Øine, saa maatte enhver Tvivl forstumme. Man gav sig til paa det Nøieste at drøfte Forholdet mellem de Tvende, og mange Smaatræk, som hidtil havde været upaaagtede, bleve nu dragne frem og satte i det rette Lys. Navnlig mindedes man tydelig Svanemoses Optræden paa hin mindeværdige Skovtur, da han havde gjort storartet Kur til Fru Popp. At nu en Digter som Svanemose kunde tillade sig Sligt, det kunde man til Nød finde sig i, en Digter maa jo prøve og kjende Alt i Livet og kan derfor gjøre Krav paa Overbærenhed — men at en Præstekone kunde tillade sig Sligt, ovenikjøbet en, som var gift med en saa høit anseet Theolog og Præst, det fandt man aldeles uforsvarligt. Det var navnlig Damerne, som gjorde denne Opfattelse gjældende og kunde ikke finde haarde Ord nok til at fordømme Fru Popps uværdige Opførsel, og de gifte Fruer sagde med stolt Selvfølelse, at i Sligt kunde de aldrig have gjort sig skyldig, medens de ugifte Damer erklærede, at hvis det var faldet i deres Lod at blive gift med en saa fortræffelig Mand som Pastor Popp, vilde de aldrig i Verden være løbet fra ham.

Blandt Herrerne var der dog ikke Faa, som traadte i Skranken for Fru Popp. De erklærede, at hvad der var Ret for Svanemose, maatte ogsaa være Ret for Fru Popp, ja Enkelte vare endog saa vittige at foreslaa, at nu kunde jo til Gjengjæld Pastor Popp og Fru Svanemose slaa sig sammen — saa vilde det gaa lige op.

Og nu blev Ægteskabsproblemet draget frem og behandlet med saa meget større Iver, som det hidtil aldrig havde været sat under Debat. Man havde i Jøvik som andensteds holdt for, at Ægteskabet var uløseligt, og at Skilsmisse kun kunde indtræde i sjeldne Undtagelsestilfælde, men nu var der Adskillige, som i Kraft af den nye Livsopfattelse gjorde gjældende, at dette var en middelalderlig Fordom, som er uværdig for vor Tids Kultur. Ægteskabet, blev der sagt, var et Venskabsforhold og maatte uden Vanskelighed kunne løses ligesom dette. Og da den nye Fuldmægtig hos Byfogeden, som var en begeistret Tilhænger af de grønbergske Ideer, erklærede, at Ægteskabet var et kvalificeret Venskab, saa blev dette modtaget med stort Bifald, idet man fandt, at med en saa ægte juridisk Betegnelse maatte Sagen have fundet sin rette Løsning.

Saaledes blev der kæmpet og stridt, debatteret og diskuteret paa det Ivrigste i Jøvik. Det nye Spørgsmaal om Ægteskabet havde kun gjort Striden endnu heftigere, thi man var nu fra det rent theoretiske Spørgsmaal om Verdens Skabelse rykket ind paa det praktiske Livsomraade, og Mange begyndte at faa en uhyggelig Fornemmelse af, at det i egent-

ligste Forstand vilde blive en Kamp »for Alter og Arne«.

Men Rygtet om de Tvendes Bortreise naaede allerede næste Dag til Nabostaden Tibberød og fortaltes her med den Tilføielse, at Fru Popp havde taget en Pose Penge og alt Sølvtøiet med sig, saa at de mange Børn nu maatte spise med Træskeer, hvad der fremkaldte en almindelig Beklagelse over de stakkels uskyldige Smaa. Heller ikke her kunde man finde haarde Ord nok til at fordømme den unaturlige Hustru og Moder, medens man samtidig glædede sig over, at et sligt Tilfælde vilde være utænkeligt i Tibberød — det kunde kun finde Sted i Jøvik, hvor Ugudeligheden og Anarchiet nu gik over alle Grændser. Men alle oplyste og fribaarne Aander i Jøvik glædede sig over, at deres gode By nu var ifærd med at vikle sig ud af det middelalderlige Svøb, hvori den saa længe havde været bundet, og havde faaet Atheisme og Ægteskabsbrud og andet Saadant, som hører med til Livet i en moderne Storstad.

XIV.

Under al denne Talen og Diskuteren, som Overlærer Plagemanns mærkelige Nyhed fremkaldte, havde Ingen tænkt paa de to Personer, hvem Sagen nærmest angik, nemlig Digterens Hustru og Præsten, der jo nu hver sad i sin midlertidige Enke- eller Enkemandsstand. Man var foreløbig altfor optaget af selve Sagen og de Tankerækker, hvilke den fremkaldte, ligesom ogsaa af at udgranske Forholdet mellem de tvende Bortreiste, til at man havde Tid at skænke de Efterladte, der selvfølgelig ikke vare nær saa interessante, nogen Opmærksomhed. Først næste Formiddag, da Overlærer Plagemann havde givet sine to første Morgentimer paa Skolen, faldt det ham ind, at en Mellemtime kunde passende benyttes til at aflægge Pastor Popp et lille Besøg og bevidne ham sin Deltagelse. Den gode Præst var altid saa selvsikker i sine Meninger, at Overlæreren nok kunde have Lyst engang at se ham en lille Smule rystet.

Han gik da derop og ringede paa og fik paa sin Forespørgsel at vide, at Pastoren vel var hjemme, men netop ifærd med at spise Frokost. Overlæreren

meente imidlertid, at man under saa usædvanlige Forhold nok kunde have Lov at bryde Husets almindelige Regler og gik derfor lige ind i Spisestuen. Her traf han ganske rigtig Præsten, som netop var i Færd med at tømme et skummende Glas Øl, hans glade, veltilfredse Ansigt viste ikke Spor at Nattevaagen eller stærk Sindsbevægelse.

»Godmorgen, Plagemann,« raabte han muntert, »kom og sid ned og faa et ypperligt Glas Münchener-Øl! det er kraftigt og let og stiger ikke til Hovedet.«

Plagemann takkede, men blev dog staaende, idet han lagde sit Ansigt i høitidelige Folder.

»Er der hændet Dem Noget?« spurgte Præsten, »De seer saa alvorlig ud?«

»Det er sørgelige Vankundighedens og Vantroens Tider, hvori vi leve,« begyndte Plagemann, der fandt det rigtigst at indlede Sagen med passende Alvor og ikke falde lige med Døren ind i Huset.

»Ja vist er det forfærdeligt med den Vantro, som griber om sig,« fortsatte Pastor Popp og tog nu fat paa en Tordentale mod Ugudeligheden. Denne faldt dog Overlæreren for lang, thi han higede efter at komme til det brændende Hovedæmne.

Han benyttede derfor en Pause, som indtraadte, da Pastor Popp styrkede sig med en Slurk Øl, til at indskyde: »Og saa Vantroens fordærvelige Følger! som nu Deres Hustru! hvem skulde tro, at Sligt kunde hænde hende! Det har gjort mig saa overordentlig ondt!«

»Min Hustru? hvad er der hændet hende?«

spurgte Popp forskrækket, idet han strax satte Glasset fra sig.

»Saa De veed det ikke? — Herregud, jeg troede dog, at De havde erfaret det.«

»Men saa tal dog! tal!« raabte Pastor Popp, »er der hændet en Ulykke, saa lad mig høre det strax!«

»Saa De veed ikke, at hun er reist fra Dem?«

»Jo det veed jeg saamænd meget godt, men hvad er der senere sket?«

»De veed det? og veed De ogsaa, hvor hun er er reist hen?«

»Hvor Sylphemor er reist hen?« spurgte Præsten, som atter følte sig beroliget, »ja vel veed jeg det: hun reiste igaar Aftes for at besøge en gammel Tante og kommer igjen imorgen, men deri seer jeg ingen Ulykke.«

Det gav et Sæt i Overlæreren, som om En havde slaaet ham et Glas koldt Vand lige i Ansigtet. Dog fattede han sig, og idet han kastede sit sidste Redningsanker ud, sagde han med sagte Stemme: »Og Svanemose?«

»Ja han reiste med hende. Han var her igaar Middags, og da han hørte, at Sylphemo'er skulde reise en lille Tur, fik han ogsaa saadan en Lyst til at reise — det er Digternaturen, seer De — den skal altid ryste Vingerne og flyve ud i de hvide Skyer. Han kommer igjen i Aften.«

Den stakkels Overlærer stod der ganske flad og mat. Det sidste Haab om en stedfunden Skandale var taget fra ham, og han tænkte med Gysen paa

al den Snak, som førtes rundt om i Byen, og som han fra først af havde sat i Omløb.

Men Præsten lo og var i udmærket Humør. »De gjorde mig sandelig ganske forskrækket med den Ulykke, De kom med, Plagemann! For De troede da vel ikke, at Svanemose var rendt bort med min Sylphemo'er? Ha ha ha! Ja for det vilde rigtignok være en Ulykke, som kunde give hele Byen nok at tale om i en hel Maaned!«

Og han gned sine Hænder af bare Fornøielse ved denne Tanke. Den brave Præst havde ingen Anelse om, at det ganske Jøvik for Øieblikket ikke havde Tanke eller Tale om Andet end netop denne Ulykke, som skulde være overgaaet ham.

Overlæreren skyndte sig at komme afsted. Han følte sig altfor flov og forlegen og var bange for, at Præsten skulde mærke Noget paa ham. Han saae paa sit Uhr og sagde, at han nu maatte over paa Skolen igjen. Pastor Popp takkede ham for Besøget og beklagede, at det ikke havde været længere. Han fulgte ham til Døren og raabte ned ad Trapperne efter ham: »Hvis De har Tid, saa kom imorgen Aften og drik The hos os, saa skal De see, at Sylphemo'er er her igjen og er ikke løben fra sin Mand.«

Men Overlæreren var allerede ude af Gadedøren og slog den hurtig i efter sig. Langsomt gik han ned ad Gaden og følte sig stærkt trykket: det var ikke Præsten, men ham, der var blevet rystet, thi naar der slet intet sandt var i den Sensationsnyhed, som han med saa stor Glæde havde sat i Omløb,

og det Hele faldt sammen til et tilfældigt Møde paa Jernbanen, da turde det let blive en mindre fornøielig Historie for ham, idet Alle vilde vende sig mod ham som Nyhedens første Kolportør.

Ovre paa den anden Side af Gaden saae han Fru Svanemose komme. Med hende følte han slet ingen Lyst til at tale i Øieblikket og vilde derfor gaa videre efter en Hilsen. Men hun skraaede over Gaden, stillede sig overfor ham og sagde med dirrende Stemme: »Har De hørt det?«

»Hvilket?« spurgte Overlæreren forskrækket, da han jo nok kunde vide, hvad det var.

»Disse skammelige Rygter, som man har udbredt om min Mand! Fru Malling har lige været hos mig og fortalt mig det Altsammen. Der er ikke et Ord sandt i det Hele. Min Svanemose er den braveste og ærligste Mand, man kan tænke sig — han kan jo nok i sine Digte og Romaner skrive saadant noget Vrøvl, men det maa Digterne have Lov til, og derfor er de jo netop Digtere — men at Svanemose skulde tænke paa at udføre Sligt i Livet — aldrig!«

Og Fru Svanemose gav sig til at græde ved Tanken om, hvor uretfærdig man havde været mod hendes fortræffelige Mand. Plagemann søgte at trøste hende ved at bemærke, at selv om Sligt fortaltes, var der dog Ingen, som for Alvor troede derpaa, men den lille Frue, som ellers var Blidheden og Sagtmodigheden selv, var nu kommen i et frygteligt Sindsoprør og gav i heftige Ord sin Harme Luft over al den Løgn og Ondskab, som findes i Verden.

»Og hvem, hvem, spørger jeg Dem, er det nu, som fra først af sætter saadan Sladder og Bagtalelse i Omløb?«

Ja det kunde Overlæreren aldeles ikke tænke sig.

»Ja jeg tror nu, at det er Adjunkt Grønberg, for han er jo Ordfører for alt det nye Hedenskab, som vi for Fremtiden skal tro paa her i Jøvik. Og saa vil han vel ogsaa gjerne have den smukke Skik indført, at Mændene løber bort fra deres Koner.«

Plagemann mente dog, at Grønberg var uskyldig.

»Ja saa er det Wouwermann, for han skal have Noget at skrive om i Avisen og derfor gaar han og udspreder saadanne Rygter. Og jeg har advaret Svanemose mod ham, for han gaar altid og snuser oppe hos os efter alskens Bysnak, som han kan bringe videre.«

Plagemann troede dog ogsaa, at Wouwermann var uskyldig.

»Ja hvem er da den Skyldige? De veed det vist, Hr. Overlærer, for De veed jo Alt, hvad der sker her i Byen« — Overlæreren rystede betænkelig paa Hovedet — »aa bare jeg havde ham eller hende for mig, saadan en afskyelig Sladderhank! jeg skulde ringe for hans Øren og holde ham en ordentlig Tolvprædiken over det ottende Bud: Du skal ikke sige falsk Vidnesbyrd mod din Næste.«

Da Overlæreren slet ikke følte Lyst til at høre en saadan rungende Tolvprædiken af den opbragte Frue, skyndte han sig med at sige, at hans Tid tillod ham ikke at tøve længere, da han skulde give en Time paa Skolen.

Paa Skolen gik det strængt til i hans Time. Der vankede to Slet'er og tre Lussinger, saa Drengene aldeles ikke kunde forstaa, hvorfor Hr. Plagemann idag var i saadant frygtelig daarligt Humør.

Næste Dag indfandt Svanemose sig for at give sin sædvanlige Time. Han blev modtagen med undrende Blikke og en sagte Hvisken, men da han var opfyldt af sine høie Digterphantasier, mærkede han Intet og var i Timen ligesaa aandsfraværende, som han pleiede at være.

Anderledes gik det til hos Pastor Popp, da Fruen kom hjem fra sin lille Udflugt. Hun, der Intet vidste om hele den Historie, man havde lavet om hende, traf sin Mand i helt Raseri, næsten Bersærkergang. I Løbet af Dagen havde han nemlig faaet at vide, at hvad han havde sagt til Plagemann i Spøg, var bleven til den ramme Alvor, og at Folk virkelig troede, at hans Hustru var reist bort fra ham. »Men det er skammeligt, det er oprørende, at Sligt kan tillades,« udbrød han, idet han med hurtige Skridt gik op og ned ad Gulvet og af og til sparkede til en Stol eller en Skammel, som var kommen ham i Veien.

»Kjæreste Popp, hvad er der hændet?« spurgte Fru Popp ængstelig.

Men hendes Mand værdigede hende intet Svar, han fortsatte sin tordnende Philippica uden at agte hendes Afbrydelser og Spørgsmaal. »Det Hele er en Sammensværgelse, en nederdrægtig, ondskabsfuld Sammensværgelse blot med det Formaal at skille

mig ved min Stilling og min Anseelse og mit Embede.«

»En Sammensværgelse? men i Himlens Navn af hvem?«

»Aa det veed Du jo godt, Severine, Du skulde ikke tage Parti for mine Fjender, det har jeg visselig ikke fortjent for al min opoffrende Kjærlighed til Dig og Børnene.«

Fru Popp stirrede forbauset over denne aldeles uventede Beskyldning, og vilde tage til Gjenmæle, men hendes opbragte Mand lod hende ikke komme til Orde. »Det er en sammenhængende Plan, en nederdrægtig, djævelsk Plan, som jeg nu gjennemskuer. Først afskærer de mig Ordet, da jeg vil tale Christendommens og Sandhedens hellige Sag, de vove endog at hysse og pibe mig ud, og det bydes mig, en fremragende theologisk Videnskabsmand, hvad jeg nok uden Ubeskedenhed tør kalde mig selv — siden udsprede de løgnagtige, æreskændende Rygter om mig og om Dig med, Severine, for Du maa ikke tro, at Du bliver skaanet.«

»Men hvad har de da sagt?«

»Du hører det jo — Løgn og dum Snak Altsammen. Men endnu har vi Lov og Ret her i Landet, og jeg skal ramme dem. De tror, at de kan spille op med mig, men jeg skal vise dem, hvem Christian Popp er. Og det skal blive dem, som kommer til at danse ud af Byen, alle disse Atheister og Fritænkere og Rationalister! thi jeg skal faae Dom over dem som Løgnere og Æreskændere — om jeg saa skal offre min sidste Skilling derpaa, skal

den Sag føres igjennem for alle Domstolene lige indtil Høiesteret — og saa skal vi feie dem ud Allesammen — og Jøvik skal atter blive, hvad det var før, en christelig og troende By, hvori kun det sande Israel har Bolig, og hvor der ikke taales Nogen af de Moabiter eller Ammoniter eller alt det øvrige hedenske Pak.«

Fru Popp indsaae nok, at hun foreløbig maatte give Afkald paa at faae Noget at vide, om hvad der egentlig var skeet. Først efter Aftensbordet, da Præsten begyndte at komme Noget til Ro, lykkedes det hende at faa at vide, hvad der var hændet. I Begyndelsen blev ogsaa hun meget vred, men hun fattede sig dog hurtig og meente, at den Slags dumme og taabelige Rygter skulde man intet Hensyn tage til, saa pleiede de gjerne at forsvinde — en Opfattelse, hvori hendes Husbond dog paa ingen Maade vilde give hende Ret.

Men næste Morgen, da Pastor Popp havde faaet en styrkende Nattesøvn, var han dog betydelig mildere stemt. Hans krigerske Planer om en storartet Proces, der skulde føres igjennem lige til Høiesteret og bringe Landsforvisning og Undergang over alle hans Fjender, vare foreløbig traadte i Baggrunden, og det lod ikke til, at de senere skulde forlade denne beskedne Stilling. Thi da Pastor Popp havde læst med sine Confirmander og blandt Andet meget veltalende havde udviklet for dem den Christnes ædle og høie Pligt at tilgive sine Fjender — og da han derefter havde styrket sig ved en god Frokost, hvilede der et saadant Udtryk af mild Fred over hans Aasyn,

at Ingen skulde tro, at det var den samme Mand, som Aftenen iforveien havde udfoldet en saa rystende Veltalenhed.

Pastor Popp reiste sig fra Frokostbordet og gik hen til Vinduet. Efter flere Dages Graaveir var Solen ifærd med at bryde frem og kastede et mildt forklaret Skær over Gjenboernes Huse og Tage. Præsten følte sig velgjørende paavirket deraf, han vendte sig og sagde i en oprømt Tone: »Hør veed Du hvad, Sylphemo'er, tag Du nu din nye Kaabe paa, og saa ville vi To spadsere os en Tur gjennem Jøvik. Paa den Maade ville vi bedst gjendrive al den dumme Snak, de har udspredt om os.«

Sylphemo'er lod sig ikke dette byde to Gange. Hun var henrykt over at se sin kære Mand i saa godt Humør, og den foreslaaede Spadseretur i den nye Kaabe forhøiede hendes Glæde. Hurtig var hun iført Stadsdragten, de traadte ud af Præsteboligen og vandrede derefter Arm i Arm i en høitidelig og langsom Gang opad Gaden. Folk hilste ærbødigt og saae med undrende Blikke efter dem, Pastor Popp besvarede deres Hilsen med stille Værdighed, som om han vilde sige: »se her gaar Eders brave og nidkjære Præst og hans fromme Hustru, som I saa skammelig have bagtalt!« Ogsaa Overlærer Plagemann mødte de, han holdt sig i passende Afstand og tog sin Hat dybt af — Pastor Popp hilste igjen med et meget sigende Blik, der maatte ryste den gamle Synder i hans inderste Hjærtedyb. Paa denne Vis vandrede de først Storgaden gjennem, gik over Torvet, hvor mange Mennesker vare samlede,

da det netop var Torvedag — saa vandrede de op ad Nørregade og ned ad Latinskolens Gade og endelig en Tur rundt om Byen bagom Haverne, og saa først kom de hjem. Fru Popps Ansigt straalede ikke mindre end hendes nye Kaabe, saa at Alle kunde se, at mellem det Par Ægtefolk var det kun idel Glæde og Gammen, og her kunde ikke være Tale om Flugt og Skilsmisse. Og hermed vare alle taabelige og ondskabsfulde Rygter for bestandig slagne til Jorden. Rigtignok fandtes der endnu et Par haardnakkede Tvivlere, som ikke vilde give tabt, men paastode, at det var kun Overlærer Plagemanns raske og bestemte Optræden, der havde hindret én stor Skandale (Overlæreren selv var ikke utilbøielig til at dele denne Opfattelse), men disses Antal var dog forsvindende, saa de formaaede ikke at bringe det videre end til en stille Hvisken i Krogene.

Saaledes var da denne forargelige Historie bragt ud af Verden, men dermed var Sagen ikke afgjort. Spørgsmaalet om Ægteskabets bindende Kraft var blevet reist, og det var ikke blevet besvaret. Men falder Ægteskabet, saa falder ogsaa Familielivet, og saa kan Staten vist heller ikke holde sig, men dermed falder ogsaa alt Regimente, al Tugt og Orden, og vi komme ud paa et svimlende Dyb, hvor Alt det, som hidtil har givet Livet Tryghed og Fasthed, er taget bort. Disse Spørgsmaal debatteredes nu med Iver i Jøvik, men ikke længer med samme Friskhed og Glæde. En underlig Følelse af Utryghed og Uhygge lagde sig klamt og koldt over Gemytterne, det var ligesom om Solen og Glæden var

ifærd med at forsvinde. Saa begyndte man at længes tilbage til den gamle Christentro, thi den havde dog lagt baade Sol og Lys og Glæde over Tilværelsen, naar man bare kunde være vis paa, at den var sand! Men hvor skulde man faa saadan Vished fra? Thi efter at Byens to store og høit ansete Theologer, begge Præsterne, havde lidt et saa afgjørende Nederlag, hvo skulde saa vove at tage Kampen op mod Matthias Grønberg og atter bringe Christendommen paa Fode?

Der var da mange bekymrede Tanker i det Skjulte. Man talte ikke gjerne høit derom, thi man havde en Følelse af, at man herved kun vilde gjøre Ondt værre, men netop dette gjorde Uroen saa meget større. Blandt dem, som led under disse Bekymringer, var ogsaa Edele, hun kunde ikke tage Tingene saa rolig som Frederikke Rosen. Det var dog ikke for sit eget Vedkommende, hun følte Uro, hendes klare og skarpe Forstand havde hurtig gjennemskuet det Hule og Tomme i Grønbergs Angreb, men det var for de Andre, hun følte Ængstelse og Uro. Hun kjendte jo selv Tvivlens nagende og fortærende Magt, det var hende helt besynderligt, at de Spørgsmaal, som hun i tidligere Dage havde grublet over i al Stilhed, nu pludselig vare blevne kastede ud over hele Byen og drøftedes af Alle paa Gader og Stræder. Hun vidste af egen Erfaring, hvor megen indre Uro og Pine disse Spørgsmaal kunne volde, naar man ikke kan finde det rette Svar paa dem. Og saa tænkte hun atter med inderlig Medfølelse paa de mange Unge, som nu med

letsindig Glæde modtoge de nye Lærdomme uden at ane, hvilken bitter Høst de senere vilde faa deraf. Et Par Gange havde hun talt til Gløding derom, men skjøndt de ellers snart kom til Enighed, lod det ikke til, at de skulde komme til nogen Forstaaelse herom. Gløding stillede sig saa underlig afværgende og tog saa koldt paa denne Sag, som om den slet ikke vedkom ham, medens Edele tog det som en Hjærtesag.

En Dag, da de sadde alene i Rektorens Dagligstue og paa Ny drøftede dette, udbrød Edele: »Det er mig egentlig en Gaade, at Brylle og Popp kom saa uheldig afsted den Aften. Hvad nytter da Theologien, naar man ingen Hjælp faar af den ved en saadan Leilighed?«

»Hm!« yttrede Gløding med et lidt ironisk Smil, »Theologien kan jo være god nok, men det hjælper ikke, at man fyrer mod Vest, naar Fjenden har lagt sig i Øst.«

»Gjorde Brylle da det?«

»Ja saamænd gjorde han saa, og derfor ramte han heller ikke. Hans dogmatiske System var altfor godt sammentømret, og det blev hans Ulykke, for Grønberg var saa snedig at liste sig uden om det, og saa kunde Brylle ikke faa Ram paa ham.«

»Kan Systemet, som De kalder det, da ogsaa blive altfor godt?«

»Vel kan det saa. Seer De, da vi Mennesker ikke ere alvidende, maa vi sørge for, at det System, som vi nu engang efter vor indre Tænknings Natur ere nødte til at at danne os, bliver saa rummeligt,

at der altid kan blive Plads for ny Viden og ny Erfaring. Men nu er det en gammel Svaghed hos Theologerne og hos Philosopherne med for den Sags Skyld, at de tømre deres Systemer saa fast sammen, som om de kjendte Alt mellem Himmel og Jord. Og særlig er det nok Tilfældet med Brylle, saavidt jeg kan skjønne. Hele hans theologiske Apothek er i den allerbedste Orden, hver Skuffe er paa sin Plads forsynet med Indskrift, Paragraphnummer etcetera, og saa har han lukket Døren af og stukket Nøglen til sig.«

»Og hvad saa?«

»Ja saa er det jo, at Grønberg kommer med alle sine ufordøiede Ideer, som han har skrabet sammen hos Darwin og Häckel og David Strausz og andre nymodens Vismænd og vælter det Altsammen ud foran Brylles Apothek, hvor der slet ingen Plads er til det, og da saa Brylle trækker de gamle theologiske Medikamenter frem, saa viser det sig, at de har mistet deres Kraft og ikke længer vil virke. Saaledes er den Historie gaaet til.«

Edele lo og spurgte: »Men kunde De nu ikke søge efter i Deres Apothek og der finde nogle kraftigere Medikamenter til at læge Sygdommen med?«

»Ak! tal ikke derom!« svarede Gløding med et Suk. »Med mit theologiske Apothek er det ogsaa galt fat, men paa den omvendte Maade; der ligger det Meste hulter til bulter, og jeg har kun faaet grumme Lidet stillet op, og saa staar ovenikjøbet alle Dørene paa vidt Gab, saa Ideerne flyve ud og ind ligesom Duerne i et Dueslag.«

»Men kanske Deres Uorden vil hjælpe der, hvor Brylles altfor store Orden ikke slog til.«

»Jeg tror det ikke. Det er bedst at lade Tingene gaa deres egen skæve Gang, saa skal De see, at det retter sig nok i Længden, som Rebslageren siger.«

Edele vilde tage alvorligt til Gjenmæle, men Samtalen blev afbrudt ved et nyt indtrædende Besøg. Efter at have vexlet nogle ligegyldige Bemærkninger om Veir og Vind tog Gløding Afsked og gik.

Nogle Dage efter denne Samtale bragte Jøviks Avis den Meddelelse, at Adjunkt Grønberg den følgende Onsdag Aften vilde holde sit tredie Foredrag, der skulde handle om Religionens Fremtid. Bladet tilføiede som nærmere Oplysning, at flere af Grønbergs Tilhørere havde staaet i den Formening, at han vilde have al Religion og Moral afskaffet. Dette var imidlertid paa ingen Maade Hr. Grønbergs Mening; vel holdt han for, at Christendommen og Kirkelæren var uforenelig med det tyvende Aarhundredes Kultur, men derfor kunde der jo godt tænkes en ny Verdensreligion, der vilde afløse Christendommen. Selvfølgelig kunde Hr. Grønberg ikke gjøre Rede for denne nye Religion i alle dens Enkeltheder, det maatte man overlade til de kommende Tider, men han troede dog nok, man allerede kunde tegne dens Grundtræk i store Omrids. Jøviks Avis udtalte i varme Ord sin Anerkjendelse af Hr. Grønbergs Bestræbelser for at løfte sine Bysfæller og Landsmænd op til et høiere Kulturtrin og sluttede derfor med en Opfordring til sine Læsere om at give talrigt

Møde, da man maatte være forberedt paa noget ualmindeligt Interessant.

Denne Efterretning fremkaldte ny Uro og satte atter Sindene i Bevægelse. Flere ældre og besindige Mænd henvendte sig til Borgmesteren med en Forespørgsel, om han ikke ligefrem kunde forbyde disse Foredrag, som nedtraadte al Moral og Religion. Borgmesteren trak paa Skuldrene og svarede, at han havde ingen Magt dertil, den frie Undersøgelse maatte gaa sin Gang, og Adjunkt Grønbergs Foredrag kunde ikke siges at indeholde nogen ligefrem Gudsbespottelse. Han kunde derfor kun tilraade dem at henvende sig til Byens Præster og formaa dem til at træde kraftigere op. Dette Raad blev fulgt, et Par af Borgerne gik til Pastor Brylle og fremsatte deres Anmodning. De bleve modtagne med stor Venlighed, men Pastor Brylle udviklede i et længere Foredrag, at han desværre var forhindret af meget Arbeide, som i denne Tid paahvilede ham, og tilmed var hans Helbred mindre god, saa han helst maatte holde sig hjemme om Aftenen. Saa gik de til Pastor Popp, men der fik de en anden Besked. Han forsikkrede dem, at der kunde aldeles ikke være Tale om Sligt, saaledes som han var bleven behandlet paa det sidste Møde. Forgæves søgte de gode Borgere at undskylde sig med, at det kun havde været nogle ungdommelige Brushoveder, og at deres Opførsel havde fundet alvorlig Misbilligelse, thi med den Snak vilde Pastor Popp ikke lade sig afspise. Man burde have draget dem til Ansvar, sat dem paa Vand og Brød og dermed givet ham og hans Embedsbroder

skyldig Opreisning, men det havde man ikke gjort. Og nu holdt Pastor Popp dem en skrap Prædiken: man havde foragtet Guds Ord og dets Prædikanter, men Saadant vilde Gud ikke lade ustraffet, og han straffede nu Jøvik med at tage sit Lys fra det og hengive det til Mørke og Vankundighed. Over denne Tordentale bleve Borgerne saa forskrækkede, at de ikke vovede at tage til Gjenmæle og skyndte sig at komme bort.

Ogsaa Edele laa denne Sag meget paa Sinde, og hun talte atter med Gløding derom og søgte at formaa ham til at tage til Gjenmæle mod Grønbergs Udtalelser. »De kjender jo Alt dette bedre end nogen Anden, De har studeret de store engelske og tydske Naturforskere og er inde i det ligesaa godt ja vel snarere bedre end Adjunkt Grønberg. Hvorfor vil De da ikke udtale Dem om disse Spørgsmaal? De kan tro, at det vilde blive modtaget med Glæde og Tak af Mange, ikke mindst af Undertegnede, som det hedder.«

Gløding søgte først at slaa det hen i Spøg, men da Edele vedblev at trænge ind paa ham, blev han mere alvorlig og sagde: »Den hele Sag ligger ikke for mig. Ulykken er, at jeg er ikke kommen paa min rette Hylde. Jeg skulde have været Naturforsker og Læge, men har givet efter for min Faders indtrængende Ønske og har maattet studere Theologi; der har De hele Historien i faa Ord.«

»Men jeg indseer egentlig ikke, hvorfor dette hindrer Dem i at tale ved denne Leilighed. Eller interesserer Theologien Dem ikke?«

»Det har jeg ikke sagt. Tværtimod, jeg kan gjerne sige, at den har fængslet mig i høi Grad. Men jeg vil ikke være Præst, og derfor vil jeg holde mig udenfor alle theologiske og religiøse Stridigheder.«

»Og hvorfor vil De ikke være Præst?«

»Fordi jeg anseer denne Stilling for saa overordentlig vanskelig i vore Dage. Sammenlign engang en Præst og en Læge med hinanden! Præsten kan gjøre, hvad han vil, altid bliver han til Spot. Er han alvorlig og stille, hedder det »sikken et Hængehoved!« — er han munter og lystig, faar han strax Ord for at være en Verdensmand — ler han i et Selskab, saa er det galt, og ler han ikke, saa er det endnu værre. Men se nu engang paa Lægen! med ham gaar det lige omvendt: Alt, hvad han gjør, er fortræffeligt. Er han taus og indesluttet, saa hedder det: »forstyr ham ikke, han er saa optaget af sine Patienter, og tænker paa intet Andet end dem« — er han kaad og overgiven, saa udbryder man: »hvilken vidunderlig Sjælskraft! han seer kun Sygdom og Elendighed fra Morgen til Aften og kan dog bevare sit sunde, friske Humør!«

»Jeg tvivler meget paa, at det forholder sig, som De siger — jeg synes, at vore Præster snarere lide under for megen end for liden Beundring. Men selv om De havde Ret, saa forstaar jeg slet ikke, hvad det har med Sagen at gjøre. Spørgsmaalet er ikke, hvem man ler mest af, men hvem gavner Samfundet mest, Præsterne eller Lægerne.«

»Lægerne ere Menneskehedens store Velgjørere,« sagde Gløding undvigende.

»Det har De fuldkommen Ret i, og jeg nærer den største Høiagtelse og Beundring for Lægerne, deres Mod og deres Opoffrelse. Men jeg hævder, at Præsterne ere endnu større Velgjørere, forstaar sig de rette Præster. Sjælens Sygdomme trykke Sindet haardere end Legemets, og der er i mine Tanker Intet, som i den Grad undergraver vor Livslykke og tærer paa vor Livskraft, som en blivende nagende Tvivl. Jeg kan tale med her, thi jeg kjender dertil af egen Erfaring.«

Edele blev ivrig, og Gløding maatte i sit stille Sind give hende Ret. Men det vilde han ikke aabent tilstaa og søgte derfor at trække sig ud af Striden med lidt Drilleri, der skulde vise hans Overlegenhed. Hermed æggede han Edele, der talte sig mere og mere varm og fandt Sagen altfor alvorlig til at kunne behandles i den lette Konversationstone, som Gløding hele Tiden anslog. Paa denne Vis kom de længere og længere bort fra hinanden.

»Bah!« udbrød Gløding tilsidst, »det Hele er jo ikke værd at gjøre saa meget Væsen af. Jeg betragter alt det Fritænkeri, der i vore Dage er saa høirøstet, som en Børnesygdom, der ikke har Noget at betyde. Naar Folk komme til Skels Aar og Alder, komme de paa alvorligere Tanker og til bedre Forstand.«

»Men hvis Lægerne lade Børnesygdommene skøtte sig selv, hvorledes vil det saa gaa med Børnene?« bemærkede Edele.

»De svagelige Børn ville formodentlig dø, de andre ville sagtens komme sig af sig selv og blive saa meget stærkere siden.«

»Men hvad vilde De sige om en Læge, der kun tog Hensyn til de raske og glade Børn, men ikke brød sig om de svage og lidende?«

»Ham vilde jeg kalde lidt magelig,« sagde Gløding og lo. »Og det nytter Dem ikke, at De endelig vil pudse mig paa Grønberg, for jeg gjør det nu engang ikke. Jeg er ogsaa magelig, skal jeg sige Dem.«

Han havde nu tirret Edele til det Yderste, og hun udbrød i stor Heftighed: »De er ikke blot magelig, De er — —« hun holdt pludselig inde.

Men Gløding saae paa hende med et udfordrende, drillende Blik og sagde: »Hvad er jeg?«

Nu kunde Edele ikke styre sig længer: »De er det, som jeg sidst af Alt kan undskylde hos en Mand — De er feig!«

Gløding foer tilbage, som om han havde faaet et Slag. Han var ganske bleg, medens hun var purpurrød. Hendes Øine flammede i den heftigste Vrede, og han vilde ikke slaa sine ned, for at hun ikke skulde tro, at han var bange for hende. Saaledes saae de hinanden stivt i Øinene uden at sige et Ord — da gik Døren op, og Rektoren traadte ind med en rigt blomstrende Chrysantemum i Haanden.

»Vil De nu see min *soleil d' Octobre*,« udbrød han ivrigt, »er den ikke prægtig? Hvilken deilig Farve, saa dyb og saa kraftig! Er det ikke,

som om al Sommerens gyldne Solglands laa gjemt i den?« Og Rektoren var saa optagen af Beundring for den skjønne Blomst, han viste frem, at han slet ikke bemærkede den store Spænding, hvori de to Tilskuere befandt sig. Det lykkedes Gløding at fremtvinge nogle Ord, hvori han udtalte sin Beundring for den deilige Blomst — han gav ikke engang Agt paa, hvad det var for en Blomst — og saa hastede han bort.

Neppe var han ude af Døren, før Edele ilede ind i sit Værelse. Hun kastede sig paa en Stol og holdt Hænderne for sit Ansigt. En dyb skærende Smerte gjennemborede hende — et deiligt lysende Livshaab, der Dag for Dag udfoldede sig skjønnere og rigere, var pludselig bristet, og hun havde selv sønderslaaet det. Og dog maatte hun sige sig selv, at dette var det bedste for hende, thi var Gløding virkelig af dem, som i egoistisk Magelighed kun tænke paa at berede sig selv gode Dage og ikke bryde sig om, hvad Nød og Elendighed, ligemeget om legemlig eller aandelig, der breder sig om En — ja saa var de To ikke skabte for hinanden, og saa maatte deres Veie helst skilles. Men han var voxet dybt ind i hendes Hjærte, og det gjorde ondt, bitterlig ondt, nu at skulle rive ham ud deraf. Og hun lagde sit Hoved ned paa Bordet og græd stille. Et Kvarter gav hun sin Sorg uhindret Løb, saa reiste hun sig rask, vadskede Øine og Ansigt omhyggelig og gik ud i Kjøkkenet, hvor hun med Iver hjalp Pigen med Madlavningen for at fæste Tankerne paa andre Gjenstande. Ved Middagsbordet var hun meget

stille og bleg. Rektoren spurgte, om hun feilede Noget. Hun svarede, at hun følte sig kun noget træt, men det kom maaske af den tunge, disede Luft.

Gløding var imidlertid stormet ud af Byen og langt ind i Skoven. Han græd ikke, men han lo, dog det var en Latter, som var bittrere end Graad. »Magelig og feig!« lød det uafladeligt for hans Øren. Og den Beskyldning havde hun slynget ham lige i Ansigtet uden nogensomhelst Begrundelse! Ha ha ha! Havde man nogensinde hørt noget saa Vanvittigt! Men saaledes er Kvinderne, naar de først komme i Lidenskab, kunne de sige det allerstørste Nonsens, som de ikke engang selv tro paa!

Han gik hurtig frem ad de smalle Skovstier og traadte paa det visne Løv, som laa der i tætte Lag. Han gik ustandselig frem uden at tænke paa Vei eller Sti.

Magelig og feig! har man nogensinde hørt Magen! Magelig — naa ja, det kunde til Nød gaa an, det havde han jo endog selv sagt om sig, rigtignok kun i Spøg, medens hun tog det i fuldt Alvor. Men feig! hvor havde han nogensinde vist sig feig? Han gjennemtænkte hele sit Liv — nu ja! glimrende Mod havde han ganske vist ikke aflagt Prøve paa, men hvor har man Leilighed til det, naar man da ikke netop er i Krig? Og han kunde da virkelig ikke gjøre for, at hans Leveaar faldt i en længere Fredsperiode. Og fra glimrende Mod til Feighed er der virkelig et langt Spring. Han havde vel nok

ligesaa meget Mod som andre unge Mænd i hans Alder.

Men maaske hun ikke havde ment den Art Feighed, hvor man ligefrem løber sin Vei. Maaske hun havde ved Feighed kun forstaaet Mangel paa Mod til at sige sin Mening overfor Andre. Den Art Feighed findes ganske vist hos mange Mænd, som vise Mod og Dødsforagt i Slagets Tummel eller paa et rullende Skibsdæk i Storm. Han sagtnede sine Skridt noget. Havde Edele ment den Art Mangel paa moralsk Mod, som kan findes hos mange baade tappre og dygtige Mænd, saa var Fornærmelsen ikke saa grov, skjøndt det forstaar sig, den var jo altid stor nok. Var Gløding da virkelig bange for Grønberg? Han maatte le ved den Tanke. Hvad skulde han være bange for? Han kunde jo gjendrive ham Punkt for Punkt og sønderrive hele det kunstige Væv af Phantasteri og Humbug og Usandhed, hvori han havde hildet de brave Jøvikinger og bagefter forskrækket saa mange af dem. Men hvorfor gjorde han det da ikke? hvorfor stod han ikke op og talte mod ham?

Gløding stod pludselig stille, det Spørgsmaal kunde han ikke svare paa. Eller skulde Edele virkelig have seet rigtigere paa Tingene end han? Skulde hun have bare en ganske lille Smule Ret, saa maatte det indrømmes, — — skjøndt det var nu alligevel et uforsvarligt Udtryk, hun havde brugt imod ham.

Han gik atter videre. Han begyndte at dømme mildere om Edele, og uvilkaarlig steg hendes Billede frem for ham. Hvor hun dog havde været deilig i

det Øieblik! Den Gang havde han ikke tænkt over det, men nu stod hun for hans Tanker i stille Ro, og han maatte tilstaa, saa skjøn havde han aldrig seet hende før! Det fintformede Ansigt var fuldt af Aand, men især Øinene, disse store vidunderlige Øine, de havde ligefrem straalet! Det var Aand og Ild — og Aand og Hjærte er der nu alligevel i den Pige, hvad der end kan siges imod hende! Havde hun dog blot talt lidt roligere til ham — paa en blidere og sagtmodigere Maade sagt ham sin Mening — skjøndt det havde vel ikke hjulpet Noget, maatte han tilstaa for sig selv.

I flere Timer vandrede Gløding om i den store vinterlige Skov, medens disse mange forskellige Tanker brødes i ham. Omsider begyndte han at føle sig træt, og Sulten indfandt sig ogsaa temmelig følelig. Det kunde vel være paa Tide at komme hjem; han saae sig om, men kjendte ikke Stedet, hvor han var, han var gaaet videre og videre uden at skænke Vei eller Sti nogen Opmærksomhed. Saa gik han langsomt tilbage, søgte saavidt muligt at holde den samme Retning mellem de vildsomme, hinanden krydsende Veie og kom endelig ud paa en noget bredere Vei. Nu begyndte han at kjende, hvor han var, han var en god Mil borte fra Byen. Saa forstærkede han sin Gang og gik rask til. Hans Tanker havde ligesom hans Gang faaet en anden Retning, han var kommen til at gruble over de Problemer, som Grønberg havde ført frem i sine Foredrag. Han havde hørt disse, men betragtet dem som sig uvedkommende, nu var det, som om de

pludselig vare rykkede ham ind paa Livet. Han kaldte tilbage i sin Erindring Hovedpunkterne i Grønbergs Foredrag og overveiede, hvorledes de bedst kunde imødegaas.

Fordybet i disse Tanker tilbagelagde han hurtig Veien og stod allerede ved Udkanten af Skoven, inden han ret vidste det. Det var nu ogsaa paa Tide at komme ud af den, thi Mørket faldt hurtig paa. Hans Sind var dog betydelig lettere, den raske Bevægelse og den indre Tankesyssel havde spredt de mørke Vredesskyer, der havde lagt sig over hans Sind.

Inde i den lille By var det ganske mørkt, et Par Lygter skinnede ham i Møde og viste ham Veien. Han gik op paa sit Værelse og tændte sin Lampe. Egentlig skulde han først have noget Middagsmad, men der var et Par Steder, som han endelig maatte see efter, inden han spiste. Saa fik han Bøgerne tagne frem og gav sig ivrig til at søge efter, ogsaa gamle Optegnelser, Udtog og Bearbeidelser, som han havde gjort til sit eget Behov i tidligere Dage, bleve tagne frem, der var Adskilligt i dem, som skulde eftersees og tildels ændres. Snart var han saa dybt inde i Arbeidet, at han rent glemte Middagsmaden. Af og til gik han op og ned ad Gulvet i stærke Tanker, saa satte han sig ned og skrev eller fik igjen Bøgerne fat for at see efter og undersøge.

Pigen bragte Aftensmaden ind, og Gløding blev meget forbauset over at see, at Klokken var bleven otte. Saa sulten som han var, spiste og drak han

dog aldeles mekanisk, thi Tankerne vedbleve at arbeide i ham. Pigen kom atter ind og spurgte, om han vilde have lagt mere i sin Kakkelovn. Jo det vilde han nok — han havde en Del Arbeide for.

Saa tog han atter fat, han havde faaet friske Kræfter. Dyb Stilhed indtraadte efterhaanden, thi Naboer og Gjenboer gik til Sengs, men jo større Stilheden blev, des hurtigere fløi Pennen knittrende henad Papiret. Alle Husene i Gaden hvilede i dybt Mørke, — kun i Adjunkt Glødings Værelse saaes der Lys til langt ud paa Natten. Gløding vedblev at arbeide. Der mylrede saa mange Tanker frem i ham, det gjaldt blot om at faa Orden og Styr paa dem. Først da Klokken var over To, fandt han det paa Tide at slutte Arbeidet. Han lagde Bøger og Papir til Side og begav sig til Sengs. Længe varede det ikke, før han faldt i en styrkende Søvn efter Dagens megen baade aandelige og legemlige Bevægelse. Og med ham hvilede hele den lille By i dyb Slummer, medens Decembernattens Stilhed og Mørke rugede over den.

XV.

Den store Klubsal var atter fuld af Mennesker, som sadde i livlig og spændt Forventning. Dog bemærkedes det, at flere af de Ældre manglede; de havde aabenbart begyndt at føle sig lidt uhyggelig til Mode, dog hvad siger det? det er jo Ungdommen, hvem Fremtiden tilhører, og den var mødt fuldtallig frem. At de to Præster ikke havde indfundet sig, kunde ikke vække Forundring efter den Medfart, de sidst havde faaet. Heller ikke Rektoren saae man, derimod hans Datter Edele, som havde taget Plads ved Siden af Frederikke. Den sidste saae nok saa glad og fornøiet ud og lod ikke til i mindste Maade at være plaget af Tvivl eller Anfægtelse, medens derimod Edele havde et ængstelig spændt Udtryk i Ansigtet. Hun vendte sig oftere om, som om hun søgte Nogen i Salen. Hele Dagen havde hun — vel ikke ventet, thi det turde hun ikke efter det skarpe Sammenstød — men dog næret et ganske svagt Haab om, at Gløding vilde have viist sig om end kun for et Øieblik, men han var ikke kommen. Nu speidede hun efter ham i Salen,

men kunde ikke faa Øie paa ham. Efter hans Udtalelser igaar var det ikke rimeligt, at han vilde komme.

Nu steg Grønberg op paa Talerstolen. En Salve af Haandklap fra begeistrede Tilhængere hilste ham. Han bukkede og rettede sig igjen, stak Haanden ind paa Brystet, lagde Hovedet lidt paa Siden og missede med Øinene, som om han vilde underkaste Forsamlingen sit prøvende Blik, han følte sig som den øvede Taler, der bæres oppe af Folkegunsten.

Saa slog han ud med Haanden og begyndte at tale. Sidste Gang havde han talt om de første Begyndelser, om Tilværelsens Vorden, i Aften vilde han vende Blikket mod Fremtiden. Thi at den Kirketro, som endnu er den herskende, er i stærk Opløsning og stunder til Fald, derom herskede der blandt alle Oplyste kun een Mening. Det havde man jo ogsaa erfaret her ved hans sidste Foredrag — Byens to Præster havde ikke været istand til at gjendrive ham. Og dog vare de ingen ringe Mænd, tværtimod de vare to af vore første Theologer, og han tvivlede ikke om, at hvis deres Livsskæbne havde kaldet dem til Virksomhed i et større Kulturland, vilde de begge nu have et europæisk Navn. Og alligevel havde de været ude af Stand til at optage Kampen med ham! Det maatte da være klart for Alle, at den gamle Tro svinder, og en ny Tro er i Frembrud. Det gaar med Religionen som med Kunsten: nye Tider kræve nye Former! Alle vore unge fremadstræbende Kunstnere have brudt Staven over den gamle, stive akademiske Kunst og fordre Liv og Sandhed. Den samme Bevægelse finder Sted

paa Religionens Omraade:. ogsaa her kræves, at de gamle dogmatiske og skolastiske Former skulle forlades, og et nyt kraftigt Liv skal pulsere frit og ubundet. Hvad skal der da komme istedenfor det Gamle, som vi nu forlade? Ja det lader sig ikke sige med klare, bestemte Ord. Vi maa give Tid og afvente, hvad Fremtiden lidt efter lidt vil afsløre for os: det vil ogsaa blive Fremtidsreligionen. Kun i nogle almindelige Træk kunde Taleren derfor antyde, hvorledes Fremtidens Religion vilde blive. Den vilde for det Første være i fuld Overensstemmelse med Videnskaben og altid begrunde sine Lærdomme paa dennes Resultater, den vilde dernæst blive en i Sandhed universal Religion, al den forargelige og unyttige Strid mellem de forskjellige Confessioner vilde ophøre, Alle vilde mødes i fælles Tilbedelse af det store Ubekjendte, den skabende Livskraft, som frembringer Alt. Og Enhver vilde kunne tilbede paa sin Maade, som det bedst stemmer med hans individuelle Synsmaade, der vilde være almindelig Tolerance, thi man vilde komme til Forstaaelse af, at enhver Maade at dyrke det store Ubekjendte paa vil være lige berettiget. Endelig vilde Gudstjenesten faa en ganske anderledes tiltalende Skikkelse, end den nu har. Ingen vil kunne nægte, at vor protestantiske Gudstjeneste med sine Prædikener og sin Psalmesang, der idelig er en Gjentagelse af det Samme, er overmaade kjedelig. I Fremtidens Religion vil Gudstjenesten faa en ganske anderledes interessant og tillokkende Skikkelse. Istedenfor Prædikener vil der blive holdt belærende

Foredrag over Natur og Historie med et stedse nyt og afvexlende Indhold, og som Skridt for Skridt vil føre os nærmere henimod det store Ubekjendte og afsløre dets Hemmeligheder for os. Og dernæst vil Kunsten yde rig Medvirkning, fremfor Alt Musiken. Taleren var overbevist om, at Musiken med dens rigt modulerede Tonesprog vilde faa en langt mere fremragende Plads i vort Samfundsliv end den nu har, ja Musiken vilde ret egentlig blive Fremtidens Religion, thi Ordet og Talen vil altid blive for snævert og begrændset til at kunne udtrykke det store Ubekjendte, først i Musiken med dens ubundne Følelsessprog vil en saadan Aabenbaring kunne finde Sted. Og Taleren maatte her af fuldt Hjærte slutte sig til Aarhundredets store geniale Tonemester, Tydskeren Wagner, som jo netop ved sine vidunderlige Toneværker havde arbeidet imod det samme Maal, nemlig at skænke Menneskeheden en ny Religion. Og saaledes havde da det nittende Aarhundred i Darwin og Wagner faaet sine to store Propheter, der kundgjorde os Fremtidens Religion.

Hermed endte Foredraget. Det gjorde dog langtfra den Virkning, som Taleren havde ventet, og kunde i saa Henseende ikke maale sig med hans to første Foredrag. Det er altid langt lettere at rive ned end at bygge op. Angrebene paa Christendommen og Kirkelæren havde man fulgt med levende Interesse, men da man nu skulde erfare, hvad der skulde sættes isteden, blev man i en betydelig Grad skuffet. Mange havde endog slet ikke kunnet for-

staa, hvad det var for noget Nyt, som skulde komme istedenfor det Gamle.

I det Øieblik, Grønberg vilde stige ned ad Talerstolen, hørtes en klar Stemme: »Maa jeg faa Lov at sige nogle Ord?«

Grønberg standsede overrasket, saae speidende henimod den Retning, hvorfra Lyden kom og udbrød i en lidt spottende Tone: »Ah Adjunkt Gløding, seer jeg! Det vil vistnok interessere Forsamlingen i høi Grad at erfare, hvad Hr. Gløding har at meddele den!«

Ogsaa Forsamlingen var lidt overrasket, Gløding var endnu en ny Mand i Jøvik, han havde kun været der et halvt Aars Tid. Vilde han stille sig paa Grønbergs Side og maaske tydeligere forklare, hvad der endnu var dunkelt og uklart hos ham, eller vilde han gaa imod ham? Det Sidste fandt man dog lovlig dristigt, efter at begge Byens Præster vare komne saa uheldigt derfra.

En var der tilstede, som blev mere end overrasket — det var Edele. Hun havde strax kjendt Glødings Stemme, og hendes Hjærte bankede saa stærkt, at hun næsten frygtede, at det kunde høres. Hun vovede ikke at vende sig om, men blev siddende stille med nedslagne Øine. Nu saae hun i Veiret — jo det var ham, der stod deroppe, ifærd med at tage Ordet. Hun sendte ham et Blik, fuldt af Lidenskab — hun vilde paa een Gang bede ham saa mange Gange om Forladelse for, hvad hun havde sagt og saa tillige takke ham saa inderligt, fordi han alligevel var kommen og vilde tale. Mon

han dog ikke et et Øieblik vilde see til hende? Man siger jo, at naar man med al sin Magt seer hen paa En, vil man kunne drage hans Blik til sig — og Edele saae og saae — — — jo nu troede hun dog, at det var lykkedes hende, hans Blik havde et Øieblik dvælet ved hende, men var saa atter streifet ud over den store Forsamling. Men hun troede dog, at hun havde seet en næsten umærkelig Rødmen paa hans Kinder — mon han havde seet og forstaaet hende?

De mange nysgjerrige Blikke, som i Øieblikket vare rettede mod Gløding, fremkaldte øiensynlig en vis Forlegenhed hos ham. Han famlede med den ene Haand, som om han søgte et fast Støttepunkt. Hans Stemme lød i Begyndelsen noget sagte og usikker, af og til søgte han efter Ordene; man mærkede strax, at man her ingen øvet Taler havde for sig. Et kraftigt »høiere!« som tilraabtes ham af en utaalmodig Tilhører, lod imidlertid til at øve en gavnlig Indflydelse paa ham. Han hævede strax Stemmen, og der kom mere Fasthed og Sikkerhed over hans Holdning, og efterhaanden som han kom i Aande, føiede Ordene sig lettere for ham.

Han begyndte med at sige, at Adjunkt Grønberg havde bragt saa meget Nyt frem, at der ikke kunde tænkes paa at give fyldestgjørende Svar paa det Altsammen. Adskilligt forekom ham nu rigtignok at ligge Sagen fjærnere, saaledes Spørgsmaalet om Skabelsen i de sex Dage og om Paradisets Have, thi det var jo theologiske Spørgsmaal, og det var

bekjendt nok, at der herom herskede meget afvigende Meninger blandt Theologerne.

Det egentlige Hovedpunkt i Adjunkt Grønbergs Foredrag var hans Lære om, at Alt var i stadig Udvikling, og at der intet fast gives, følgelig heller ingen fast religiøs Tro, men denne skifter som alt Andet med de skiftende Tider. Det skulde nu være den nyere Videnskab, som havde opdaget dette. Taleren maatte dog hertil bemærke, at det i Virkeligheden var en meget gammel Opdagelse: allerede de gamle Grækere havde gjort den, og en af deres ældste Philosopher havde som den høieste Visdom udtalt Ordet: Alt strømmer d. e. Alt er i bestandig Vorden og Udvikling. Men de gamle Grækere vare ikke saa ensidige som Nutidens Videnskabsmænd, der stirre sig blinde paa Sagens ene Side — der var den Gang kloge Folk, som strax saae, at man med samme Ret kunde paastaa det Modsatte og sige, at Intet bevæger sig, Bevægelsen er kun tilsyneladende, i Virkeligheden er Alt en uforandret og uforanderlig Væren. Maaske den sidste Skole havde ligesaa god Ret som den første, og Sagens rette Sammenhæng er den, at der midt i al Bevægelsen, som foregaar om os og i os, findes aldeles faste og urokkelige Punktet. Dem havde aabenbart Adjunkt Grønberg ganske overseet, og Talerens Opgave skulde derfor være at udfinde og paavise disse faste Punkter i Tilværelsen, der kunde give os og vor religiøse Tro fast Grund midt under den almindelige Svæven.

Et saadant fast Punkt var da allerførst givet i Naturlovene, hvilke Videnskaben jo erklærer for uforanderlige. Disse maa da i hvert Fald tænkes at være unddragne den almindelige Omskiftelse, det var ham i alt Fald ikke bekjendt, at nogen Naturforsker havde lært, at f. Ex. Tyngdeloven havde forandret sig eller i Tidens Løb vilde forandre sig, saalænge der da overhovedet er faste Stofmængder til.

Saa er der et andet fast Punkt i os selv, som vi alle kjende fra vor tidligste Barndom: det er Samvittigheden. Det er sandt nok, at Begreberne om Ret og Uret skifte med Tiderne, ja endogsaa vore egne Begreber om Ret og Uret kunne i Aarenes Løb undergaa store Forandringer, men Et staaer dog urokket fast til alle Tider og for alle Folkeslag, og det er den Overbevisning, at naar vi have erkjendt Noget for vor Pligt, saa skulle vi ogsaa gjøre det. Denne vor Samvittigheds Høiesteretsdom er aldeles inappellabel og staar urokket hele vort Liv igjennem.

Lad saa end alt Andet forandres, omskiftes og udvikles, saa staar i alt Fald Naturlovene og Samvittighedens Dom som uforandrede og faste Punkter. Men hvorfra kommer nu disse faste Punkter i Tilværelsen? Vor Tanke føres med Nødvendighed tilbage til en fast og uforanderlig Magt — det er den, som vi kalde Gud.

Vort Forhold til Gud bestemmes ved vor religiøse Tro. Naar nu Adjunkt Grønberg havde meent, at ogsaa vor religiøse Tro er idel Omskiftelse underkastet, befandt han sig i en stor Vildfarelse. Natur-

ligvis kunne Troens Enkeltheder, Dogmer og Systemer, Kultusformer o. Lign. forandres, men ikke selve Grundoverbevisningen. Det var meningsløst at kræve, at man skulde tro paa Christendommen og samtidig sige til sig selv, at om et Par Aarhundreder vil Ingen mere tro paa den. Den religiøse Tro er og maa være et absolut Forhold og kan ikke være et relativt Forhold. Torvepriserne vexle fra Dag til Dag, og derfor kunne vi ligefuldt kjøbslaa og handle — Kunst- og Smagsdomme vexle fra Aar til Aar, derfor kunne vi ligefuldt glæde os over Poesi og Kunst — men vor religiøse Overbevisning maa staa fast, eller vi maa rent opgive den

Det, som Adjunkt Grønberg lovpriste som Fremtidens Religion var i Virkeligheden slet ingen Religion, det var ikke engang et Surrogat — Grønberg og hans Meningsfæller bare sig i bogstaveligste Forstand ad som Konen, der kogte Suppe paa den Pind, hvorpaa Kragen havde siddet. Man udrenser først omhyggelig af Bevidstheden alle religiøse Traditioner og Begreber, og af den store Tomhed, som bliver tilbage, vil man saa konstruere Fremtidens Religion. Det bliver vist en tynd Suppe! Det, som man byder os istedenfor Religionen er da heller ikke Videnskab, allermindst Naturvidenskab, thi denne er dog noget ganske anderledes fast og bestemt og holdbart end disse løse og uklare Drømmerier, som man vil give Navn af Religion.

Og hvad var det for to underlige Propheter, som skulde vise vort Aarhundred Veien til Himme-

rige? Darwin og Richard Wagner! Han havde selv gjennemforsket Darwins Værker og kjendte dem vel lige saa godt som Adjunkt Grønberg, han havde fundet mange fortræffelige Iagttagelser i dem og kjendt et stort og mærkeligt Snille, hvor det gjaldt Enkeltheder, men saasnart det gjaldt det store Naturhele, Spørgsmaalet om Tingenes Oprindelse og sidste Formaal, da opløste det Hele sig i et Væv af usikkre Formodninger. Exempelvis fremdrog han et Par af Hovedpunkterne hos Darwin og efterviste, hvor svag Begrundelsen var, hvormeget Phantasteri der her blev prydet med et falsk Navn af Videnskab. — Og saa den anden store Prophet, Richard Wagner! Han havde engang overværet Opførelsen af et af hans store Musikdramaer og fandt det opløftende og storartet, men han havde slet ikke anet, at det var Veien til Himmerige. Og nu de Mange, som ikke kunne forstaa Wagners Musik — og alle de umusikalske Stakler, som ikke kunne høre Forskjel paa Tappenstregen og Marseillaisen, ere de da rent udelukkede fra Himmerige? Og de Tusinder og Millioner, som ikke kjende en Tøddel af Darwin og aldrig hørte en Tone af Wagner, kunne de ikke komme i Himmerige?

Alt dette er i Virkeligheden kun Humbug og Bedrag — man vil ikke vise Folk Veien til Himmerige, men narre dem for Himmerige, det er Sagen. Og nu blev Gløding greben af en dyb Uvillie og Harme over al den løse og uvederhæftige Tale, som man udgav for videnskabelige Resultater, og af Medynk med den uerfarne og ubefæstede Ungdom, der

lod sig narre til at holde alle disse tomme Skaller for sunde og nærende Kjærner. Hans Tale, der nu strømmede fri og ubunden, rev Tilhørerne med sig ved den sædelige og religiøse Varme, der løftede den.

»Og hvor gaaer da den rette Vei til Himmerige?« spurgte han tilsidst, og Svaret lød: »den gaaer der, hvor den altid har gaaet. Læs Bjergprædikenen, læs Talerne i Johannes-Evangeliet — der finder I Veien angivet. Den er aaben og klar for Alle — her kræves ingen særlig Lærdom eller særlig Begavelse; Enhver, der vil, kan finde den og følge den. Men husk vel paa, at man kan hverken læse eller tænke sig ind i Himmerige, man kan kun **leve** sig ind deri! Vi kunne ligesaa lidt tænke os ind i Religion og Christendom, som vi kunne tænke os ind i Elskov, tænke os ind i Kunst, tænke os ind i Fædrelandskjærlighed — alt dette maa vi først leve i, føle det som en Magt over os, saa kunne vi bagefter tænke over det, ræsonnere for og imod. Livet er altid det første, Tanken det andet, det, som kommer bagefter — jeg havde nær sagt ligesom tyndt Øl kommer bagefter, som Ordsproget siger. Thi ligeoverfor Livets uendelige Fylde ere vore Tanker altid det Tynde, det Fattige, det Abstrakte. Og naar der saa spørges, hvor det sidste afgjørende Bevis for Christendommens Sandhed findes, saa er der kun eet Svar: det findes i vore Hjærter og i vor Samvittighed. Jo mere vi bringe Christendommens Lærdomme i umiddelbar praktisk Anvendelse paa Livet om os og i os, des mere ville vi blive overbeviste om, at de ikke blot have relativ Gyldig-

hed for visse, nu henfarne Tider, men absolut Gyldighed for alle kommende Tider!«

Hermed endte Foredraget. Det havde varet næsten en Time, men Tilhørerne følte sig ikke trætte. Vel havde de ikke kunnet følge Foredraget i alle dets Enkeltheder, men de havde dog faaet et samlet Helhedsindtryk. De forstode, at Gløding var uforsagt gaaet Modstanderen lige ind paa Livet og havde med stor Sikkerhed rammet netop hans svageste Punkter.

Dyb Stilhed herskede i Forsamlingen — ikke en Haand rørte sig til Bifaldsklap, man var for sysselsat med sine egne Tanker til at hengive sig til stormende Menings-Tilkjendegivelser.

Adjunkt Grønberg sprang op fra sin Plads, som om han vilde sige Noget, men han betænkte sig og satte sig atter ned i Stilhed. Da hørtes en dyb Stemme sige: »Ja nu er Klokken strax Ti, og det er vel bedst at gaa hjem.« Dette gode Raad fandt almindelig Tilslutning. Man reiste sig og forlod sine Pladser for at begive sig hjem.

Gløding banede sig Vei gjennem Trængslen uden at tale til Nogen; han ønskede helst at komme ubemærket bort. Da kom han pludselig til at staa lige overfor Edele. Hun saae op paa ham med taarefyldte Øine, rakte ham Haanden og sagde med en egen Inderlighed i Stemmen: »Tak, Gløding, fordi De kom og talte. Det vil ikke blive uden Frugt. Og hvad mig angaaer, saa begynder jeg nu at ane, hvad Theologi vil sige.«

»Kalder De det Theologi? Det var jo bare Indledningen dertil,« svarede Gløding og skyndte sig at komme bort, thi med Edele vilde han allermindst tale i Øieblikket.

I de følgende Dage holdt han sig mest i Stilhed for sig selv. Han passede sin Skolegjerning, men gik hjem, saasnart den var færdig. Rektoren takkede ham varmt for hans Foredrag, hvorom hans Datter havde givet ham Beretning, og yttrede Ønske om, at Gløding snarest muligt vilde besøge ham og tilbringe en Aften sammen med ham og Edele. Gløding takkede for hans Venlighed, men indfandt sig dog ikke. Saasnart Skoletiden var endt, tog han sig gjerne en ensom Vandring ud i Skoven, der nu var iført sin mørke Vinterdragt, medens Sneen dækkede Markerne rundt omkring. Den stille Taage, der langsomt sænkede sig og indhyllede Alt i bløde, ubestemte Omrids, var ham velgjørende; det var ham, som om der med den milde, fugtige Taage ogsaa sænkede sig Stilhed og Fred over hans Tanker. Om Aftenen sad han hjemme og læste. Dette aandelige Eneboerliv gjorde ham godt; den Uro og Utilfredshed, der tidligere saa ofte havde pint ham og sat ham i Vaande, var veget fra ham; han var stille indadvendt og tilfreds i sin daglige Gjerning.

Men ogsaa over Jøvik var der kommet Ro. Glødings Foredrag havde gjort sin Virkning, og Edele havde Ret, da hun sagde til ham, at det vilde ikke blive uden Frugt. Det var blevet klart for Mange, at Grønbergs nye Visdom kun var tomme

Skaller uden Kjærne. Navnlig var det lykkedes Gløding at paavise det Urimelige i Grønbergs Krav, at man skulde have en Religion uden at være forvisset om dens Sandhed eller med andre Ord holde Noget for ubetinget Sandhed og dog i sit stille Sind sige til sig selv, at det dog kun er en betinget Sandhed. Sligt kan man byde Børn, som lege med Dukker og bilde sig ind, at Dukkerne ere levende Væsener, medens de dog godt vide, at de ikke ere det. Men voxne Mennesker kan man dog ikke byde Sligt: de maa enten have en Religion eller ogsaa ingen Religion have, men den Mellemting af Religion og Ikke-Religion, hvilken Grønberg havde fremstillet som Fremtidens Religion, det var dog det mest Selvmodsigende og Urimelige af Alt.

Hvad der dog især havde gjort Indtryk og vundet Tilhørerne for Gløding, det var den stærke personlige Overbevisning, hvormed han talte. Thi Menneskenes moralske og religiøse Tro hviler ikke paa en blot og bar Fornuftbegrundelse, men meget mere paa den umiddelbare Magt, hvormed Tankerne gribe Sindet. Og herved faar den større eller mindre Sikkerhed, hvormed en Sag fremsættes, saa stor Betydning for Tilhørerne. Af Glødings Foredrag havde man faaet det Indtryk, at han havde lige saa godt Kjendskab til de nyere Forskninger og videnskabelige Opdagelser som hans Modstander, og dog var han ikke derved i mindste Maade bleven rokket i sin religiøse Tro. Saa kunde vel ogsaa Andre, der ikke havde saa godt Kjendskab til den nyere Naturvidenskab, blive ved deres gamle Tro uden at lade

sig anfægte af de saakaldte nye videnskabelige Kjendsgjerninger. Navnlig havde Gløding gjort et lykkeligt Greb, da han pegede paa Samvittigheden som den faste og urokkelige Grund for al religiøs Tro. Thi det var Noget, som Alle kunde forstaa uden at være Naturforsker eller lærd Philosoph — Enhver behøvede blot at gribe i sin egen Barm, og der fandt han strax Samvittigheden og dens alvorlige Paamindelser.

Under den Diskussion, som i de følgende Dage førtes i Jøvik, var det da ogsaa Samvittigheden, som man atter og atter vendte tilbage til. Bager Rosen udførte Glødings Tanker videre, idet han sagde: »Ja dengang Adjunkt Gløding rørte ved Samvittigheden, bankede han paa den rigtige Dør. Thi det er den, der fører ind til den usynlige Verdensorden, som vi hverken kunne see med vore Øine eller høre med vore Øren. Er man først kommen ind ad den, saa varer det ikke længe, inden man kommer til Synden og Døden og Dommen og Gud Fader og vor Herre Jesus Christus og alt det Øvrige. Men kan et Menneske ikke finde sin egen Samvittighed, saa seer det galt ud, og trods alle skjønne Talemaader om Menneskeslægtens stigende Kultur og uendelige Fremskridt bliver Enden paa Historien dog den, at Menneskene blive ligesom Dyrene og bare ville æde og drikke og leve i Vellevnet, for imorgen skulle de dø.«

Denne Tale vandt almindelig Bifald, fordi den var saa forstaaelig. Og hvem der navnlig triumferede, det var Kokkepigerne, for de paastode, at hvad

Adjunkt Gløding og Bager Rosen sagde, var jo slet ikke Andet, end hvad de altid havde sagt, om end ikke med saa kjønne og velstuderede Ord. Og Kokkepigerne vare nu ogsaa en Magt i Jøvik, thi de talte med Husmødrene og udviklede deres Tanker for dem — og Husmødrene gjorde ligesaa overfor Husfædrene. Det var en Slags indbyrdes Undervisning, som altid er saare fortræffelig, naar den blot kan blive sat i den rette Gang.

Saaledes kom Jøvik lidt efter lidt atter til Ro efter den stærke aandelige Bevægelse. Grønbergs nye Kulturvisdom vedblev vel endnu at spøge rundt omkring i adskillige Hjerner, men den kunde ikke længer vinde frem til Magt og Anseelse.

Og saa kom Julefesten. Den feiredes paa gammel Vis med Kirkegang om Formiddagen og Lystighed om Aftenen, men der var større Inderlighed i Festglæden, det var ligesom man havde faaet en gammel kjær Ven igjen, som man et Øieblik ved egen Uklogskab havde været ifærd med at miste, og hvis Nærværelse man derfor nu paaskjønnede dobbelt.

Ved Nytaarstide fremsatte Jøviks Avis sin sædvanlige Tidsbetragtning ved Aarsskiftet. Idet Bladet gav en Oversigt over det svundne Aars Begivenheder, dvælede det ogsaa ved den store religiøse Krise, man havde gjennemlevet. Og det tog heraf Anledning til at holde en varm Lovtale over de to Præster, hvem Byens Indvaanere ikke noksom kunde takke og høiagte. Thi det var deres theologiske Lærdom og Indsigt, der havde sat en stærk Bom for Vantroens stride Strømme, som vilde bryde ind

over Byen og truede med at bortskylle al Religion og Christendom. Ogsaa Adjunkt Glødings Foredrag nævnedes i Forbigaaende med Anerkjendelse, men han havde dog efter Bladets Mening forholdsvis havt et lettere Arbeide, thi de to Præster havde jo allerede vundet Slaget, inden han optraadte.

Der var dog Adskillige, som, da de læste dette, rystede paa Hovedet og meente, at det var ikke rigtigt, thi det var jo netop Gløding, som havde talt det afgjørende Ord, og hvem det skyldtes, at man atter var kommen til Besindelse. Andre paastode derimod, at naar det stod saaledes i Jøviks Avis, maatte det ogsaa være rigtigt. Brylles mange Venner, der havde været noget nedslagne, reiste atter Hovedet. Og hans begeistrede Maanedamer, som i den sidste Tid havde været baade usynlige og uhørlige, viste sig nu atter og istemte en ny Lovsang til hans Ære, idet de ivrig forsikkrede, at det var ene og alene deres egen kjære Pastor Brylle, hvem man kunde takke for, at Alt var gaaet saa godt, og at det var umuligt, at nogen Anden kunde have gjendrevet Vantroens Angreb med saadant Fynd og Klem som denne lærde og udmærkede Theolog. Herom blev der talt en Del frem og tilbage i Jøviks toneangivende Kredse. Dog faldt Striden efter nogen Tids Forløb hen, idet man fra begge Sider enedes om, at det kunde jo være det Samme, hvem det var, der havde sagt det afgjørende Ord; Hovedsagen var, at dette Ord var talt, og at Sagen havde faaet en heldig Afgjørelse, hvorover alle gode Christne maatte glæde sig.

XVI.

Efter Tragedien følger Satyrspillet. Saaledes havde de gamle Hellener ordnet deres religiøse Festspil og derved lagt et ikke ringe Kjendskab for Dagen til det menneskelige Hjerte. Thi naar dette en Tid lang har bevæget sig i heftige Sindsrørelser, trænger det til at udlade sig i en lystig Latter, for derigjennem atter at vende tilbage til Harmoni og Ligevægt. Og ikke sjældent hændes det i det virkelige Liv, at aandelige Rørelser, der have sat Lidenskaberne i Bevægelse, efterfølges af et lystigt Efterspil, der atter stemmer de vrede Sindelag til Forsoning og Fred.

Et saadant lystigt Efterspil til den religiøse Gæring, hvori Jøvik i længere Tid havde befundet sig, satte Latinskolens Drenge i Scene, hvad der vel ogsaa nærmest maatte tilkomme dem. De havde nemlig paa ingen Maade staaet udeltagende overfor de store Tidsspørgsmaal, der havde sat Byen i saa stærk Bevægelse, men paa det Allerlivligste fulgt Debatten. Dette var især Tilfældet med de to mellemste Klasser, nemlig tredie og fjerde. I de to laveste

Klasser vare Disciplene nemlig endnu for smaa til at deltage i Striden, og i de to øverste vare de for store, det vil sige, de følte sig altfor værdige og ophøiede til at deltage i den Art Spektakler. Men i tredie og fjerde Klasse var Striden i fuld Gang; der havde dannet sig to Partier, hvoraf det ene, Darwinisterne, holdt paa Darwins Lære, medens det andet holdt paa Verdens Skabelse, og de kaldte sig derfor Creatianere.

Man maa imidlertid ikke tro, at det var en dybere Indsigt i selve Problemerne, der fremkaldte denne Partidannelse. Sagen blev tagen paa en langt simplere Maade, den blev opfattet og bedømt ikke efter de ledende Ideer, men efter de ledende Personer. Dette var nu ikke noget eiendommeligt for Jøviks Latinskole, men det er i Virkeligheden Tilfældet med overmaade mange saavel kirkelige som politiske Kampe, hvor de stridende Parter kun kjende lidet til de foreliggende Spørgsmaal, men med desto større Trofasthed slutte sig om Førerne. Her blev det nu Grønberg og Gløding, hvorom de to stridende Partier samlede sig — Darwinisterne om Grønberg og Creatianerne om Gløding. Striden udfægtedes ikke med Argumenter, men i Begyndelsen med de bare Næver, senere, hvad der fandtes endnu bedre, med Sneboldte. Midt i Februar indtraadte der nemlig et meget stærkt Snefald, og nu byggede Creatianerne sig en prægtig Sneborg i det ene Hjørne af Skolegaarden, hvilken det blev Darwinisternes Opgave at bombardere med Sneboldte og derefter at storme.

Der viste sig imidlertid herved en Ulæmpe, nemlig den, at Darwinisterne vare altfor faatallige, saa at deres Angreb strax blev tilbageslaaet, og Striden altfor hurtig mistede sin Spænding. Dette hidrørte fra, at Adjunkt Gløding var en ganske anderledes populær Personlighed end Adjunkt Grønberg. Ganske vist kunde man med den Sidstnævnte bortsnakke mangen Time paa en høist fornøielig Maade om grønne Hunde og andre interessante Æmner, men man havde dog ingen ret Tillid til ham. Det hed sig, at han var »lumsk«, og det kunne Drengene allermindst tilgive en Lærer. Naar han talte allermest venlig og gemytlig, kunde han pludselig skifte Tone, skælde ud og give »Opstrammere« d. e. trække Tindingehaaret opefter med et pludseligt Ryk. Eller han lod det regne med Nuller og Sletter, hvad der for Nogle medførte, at de maatte »sidde over«, medens Andre fik Ubehageligheder i Hjemmet. Nei da var Adjunkt Gløding ganske anderledes ærlig og paalidelig. Han kunde rigtignok ogsaa blive heftig og bruge stærke Ord, ja stundom give et godt Nakkedrag, der gav en ordentlig Øresusen, men der var aldrig noget Ilde meent i det; man følte, at man var lige gode Venner, og at man Dagen efter kunde faa sit *ug*, naar man da kunde sin Lektie. Følgen heraf var nu atter, at næsten Alle vilde slutte sig til Gløding og være Creatianere, medens kun yderst faa oppositionelle Naturer vilde følge Grønberg og være Darwinister. Men paa den Maade bleve Partierne altfor ulige til, at der kunde komme en rigtig Kamp istand.

For at raade Bod herpaa fandt man paa at tilveiebringe en større Ligevægt mellem Partierne ved Lodtrækning, idet man trak Lod om, hvem der skulde være Darwinister eller disses Modstandere. Nu vare Partierne lige stærke, men det viste sig snart, at der var ingen rigtig Kamplyst mellem Darwinisterne, som erklærede sig yderst utilfredse med deres Lod og paa Grund deraf viste en stærk Tilbøielighed til at nedlægge Vaabnene og uden videre svigte den Overbevisning, som var tilfalden dem ved Lodtrækning. Men saa fik Morten Rosen en ypperlig Idee. Han nærede et specielt Had til Hr. Grønberg, var som Følge deraf ivrig Anti-Darwinist og tog levende Del i disse Forhandlinger. Hans Idee var nu den, at tredie Klasse skulde sættes til at være Darwinister, saa vilde fjerde Klasse, hvori Morten selv var, overtage Modpartens Rolle. Herved skaffede man Darwin et stort Antal Tilhængere, da tredie Klasse var talrig, medens paa den anden Side fjerde Klasse, som var den ældre og følgelig den stærkere, fik en glædelig Udsigt til at give Darwinisterne en ordentlig Afbankning. Mortens Idee blev modtagen med Jubel af hans Klassekammerater, medens tredie Klasses Disciple ingen Lyst havde til at gaa ind paa hans Forslag. Men det hjalp dem ikke Noget, for man lod dem vide, at hvis de ikke vilde være Darwinister, saa skulde de faa Prygl, men det blev Prygl *uden* Ære; hvis de derimod vilde overtage Darwinismens Parti, saa fik de rimeligvis ogsaa Prygl, men det blev Prygl *med* Ære. Denne Appellation til Æresfølelsen undlod ikke at gjøre sin Virkning, tredie Klasse modtog

Udfordringen og fik til Løn derfor Lov til at besætte Sneborgen, hvilken de skulde forsvare mod Creatianerne. Dette gjorde de ogsaa med stor Bravour, i tre Dage forsvarede de Borgen med største Heltemod. Men saa tog Creatianerne sig sammen, under Mortens Anførsel foretoge de i Forening et samlet Stormløb, og nu blev endelig Darwinismens faste Borg indtagen, Darwinisterne lede et forfærdeligt Nederlag og bleve tilsidst Alle nedhuggede og begravede i Sneen. Over denne glimrende Seir var der stor Glæde og Jubel, og saa blev der til Slutning holdt en stor Forsoningsfest, ved hvilken tredie Klasse afsvor sin kætterske Darwinisme og antog Creatianismen som den eneste rette og orthodoxe Lære, hvorefter der paa Ny oprettedes et fast Venskab og Broderskab mellem tredie og fjerde Klasse.

Rygterne om alle disse Begivenheder naaede selvfølgelig viden om og kom da ogsaa for Rektorens og Lærernes Øren og vakte megen Munterhed. En var der dog, som ikke tog sig Sagen saa let, og det var Adjunkt Grønberg. Han var i høieste Grad opbragt over, at man saaledes tillod Disciplene at drive Spot med et af Aarhundredets største Navne og gik derfor til Rektoren og forlangte, at saadanne kaade Lege skulde forbydes Disciplene. Men Rektoren svarede ham med det bekjendte Citat: *pueri puerilia tractant* — og at man maatte tilstaa dem en vis Frihed i deres Lege, hvilke man ikke kunde tillægge nogen dybere Betydning.

Adjunkt Grønberg var yderlig utilfreds med denne Rektorens Slaphed, som han kaldte det, og

lod nu sin Vrede gaa ud over fjerde Klasse, der havde havt den Frækhed at optræde som Darwinismens Bekæmpere. Navnlig var Morten Rosen Gjenstand for hans Forfølgelse, thi han vidste godt, at Morten var den egentlige Hovedmand i alle disse Spektakler, ja Morten havde endog havt den Uforskammethed i en Time, da de havde »grønne Hunde«, aabenlyst at erklære, at han slet ikke troede paa al Darwins dumme Snak, hvilken frække Tale strax havde indbragt ham et Par dygtige Ørefigen, som dog ikke havde skaffet ham nogen dybere Indsigt i Darwins Lære. Da nu Grønberg med hver Dag blev utaaleligere, var det ogsaa Morten, som først undfangede den Tanke, at Klassen ikke skulde finde sig stiltiende i alt dette Tyranni, men give Hr. Grønberg et ordentlig Mistillidsvotum. Dette Forslag vandt strax almindeligt Bifald, Spørgsmaalet var kun, hvorledes et saadant Mistillidsvotum skulde formes. Herom yttredes der forskellige Meninger, indtil endelig Mortens Mening trængte igjennem, at man burde give et saadant Mistillidsvotum den simpleste og klareste Form og bare skrive med store Bogstaver paa Tavlen: Hr. Grønberg er efter vor Mening en Tyran og et Fæ. Endvidere foreslog Morten, at man skulde ikke lade nogen Enkelt skrive dette, thi da kunde han komme i Fortræd derover, men man skulde lade de ni eller ti Øverste i Klassen skrive hver sit Ord. Paa den Maade var der Ingen, som kom til at bære Ansvaret, thi hvert af Ordene for sig var jo ganske uskyldigt, og først Sammenstillingen kunde paaføre Ansvar, men dette bortfaldt jo ganske,

naar Ingen havde stillet Ordene sammen, men Ordene havde gjort det ganske af sig selv. Netop som Morten udviklede dette under almindelig Tilfredshed, gik Døren op, og Hr. Grønberg traadte ind. Øieblikkelig Stilhed indtraadte, og Timen gik paa sin vanlige trevne Vis. Forslagets videre Behandling blev da opsat til næste Dag.

Det er dog mærkeligt, hvor de gode Ideer mylre frem, naar man først har sat dem i Bevægelse — det er, ligesom om den ene kaldte paa den anden. Og Morten Rosen var et forslagent Hoved, af hvis frugtbare Hjerne de nye Ideer skøde op som Paddehatte en regnfuld Efteraarsnat. Da han næste Morgen gik til Skolen, følte han Betænkelighed ved sit tidligere Forslag at skrive paa Tavlen simpelthen: Hr. Grønberg er et Fæ. Thi det kunde dog næppe være aldeles ansvarsfrit at udtale sin Mening om en af Skolens Lærere paa en saa uforbeholden Maade. Men saa var det, at der pludselig lyste en ny Idee op for ham i al sin Glands — man kunde indsætte Darwins Navn istedetfor Grønbergs og skrive: Darwin er et Fæ. Dette kunde man gjøre aldeles ansvarsfrit og uden mindste Risiko for sine Øren eller sin Ryg, thi vi leve jo i et frit Land, hvor der er fuldkommen Ytringsfrihed, og Skolens Disciple maatte da ligesaa vel have Lov at sige deres Mening om den berømte Naturforsker som alle Andre i Jøvik. Og hvad der var det Bedste ved det Hele, Grønberg vilde blive knusende arrig, meget mere, end om hans eget Navn havde staaet der — og saa kunde han dog ikke gjøre dem Noget derfor.

Morten lo høit og gned sig i Hænderne ved Tanken om denne Spas. Men atter dukkede en ny Idee op for ham og fordunklede næsten den forrige. Man kunde skrive det paa Fransk: *Darwin est une grande bête.* Det vilde ærgre Hr. Grønberg dobbelt, naar han fik det at se paa sit eget kjære Sprog, hvilket han altid berømmede som det første i Verden. Og med genialt Blik saae Morten strax den lykkelige Tvetydighed, hvoraf det franske Sprog mere end noget andet er i Besiddelse, hvad der i saa fortrinlig Grad gjør det skikket til at være Diplomaternes Sprog. De anførte Ord kunde nemlig baade forstaaes i den alt meddelte Betydning, men de kunde ogsaa oversættes: Darwin er et stort Dyr, og var jo i saa Fald kun det kortfattede fyndige Udtryk for Darwins egen Lære, at Menneskene ere gradvis omformede Dyr.

Fuld af alle disse lykkelige Paafund kom Morten i Skolen og meddelte dem strax til sine Kammerater. Alle fandt, at dette var noget af det Fineste, som en menneskelig Hjerne endnu havde udklækket. Da man imidlertid ikke havde fransk Time den Dag, vedtoges det at opsætte det til næste Dag, da man ovenikjøbet havde Grønberg i sidste Time, saa at Dagen kunde ende med stor Knaldeffect. Iøvrigt lovede man hinanden ubrødelig Taushed og ubrødeligt Sammenhold.

Spændt Forventning herskede i Klassen næste Dag, da Hr. Grønbergs franske Time kom. Efter Morten Rosens snilde Paafund stillede fem Disciple sig op foran Tavlen og skrev hver sit Ord, Morten havde

forbeholdt sig at skrive Darwins Navn, hvilket han udførte med et kjækt Sving. Derpaa indtoge de deres Pladser, og nu sadde Alle stille og ventede. Der herskede den skjønneste Ro og Stilhed, da Grønberg traadte ind. Han kastede et hurtigt Blik hen over Klassen, hængte Hat og Frakke fra sig og stillede sin Spanskrørsstok med det zirligt udskaarne Haandtag hen i en Krog. Den var velkjendt, da Hr. Grønberg af og til benyttede den som et vækkende Opmuntringsmiddel.

Grønberg satte sig op paa Kathedret og begyndte strax at examinere. Han var aabenbart i daarligt Humør og sad og skyggede med Haanden over Øinene, som om han allerhelst ikke vilde se paa disse Drenge, der voldte ham saa mange Ærgrelser.

Examinationen gik tørt og mekanisk, den Ene kaldtes op efter den Anden og aflirede sin Lektie. Grønberg sad stadig i samme uforandrede Stilling. En lønlig Frygt begyndte at røre sig i Disciplenes Hjærter, at han overhovedet slet ikke skulde se hen paa Tavlen, og hele den snedigt udfundne Plan være spildt. De mere dristige begyndte alt at spekulere over, om ikke en Papirskugle, som blev kastet mod Tavlen, kunde give Hr. Grønberg et fornødent Vink om at vende sit Blik mod Tavlen.

Saa kom Morten Rosen op. Han oplæste og oversatte et Stykke.

»Hvorledes staver Du *empereur?*« spurgte Grønberg.

»*A—m—p*« begyndte Morten.

»Hvad for Noget?« raabte Grønberg. »Veed din lange Dosmer ikke bedre Besked? Om igjen!«

»*A—m—p*,« gjentog Morten, der meget godt vidste Besked, men anvendte samme Fremgangsmaade som Toreadoren, der muntrer Tyren ved at sætte en æggende Brandpil i den.

Det lykkedes. Grønberg sprang op fra Stolen og raabte: »Nu har jeg dog aldrig hørt Mage til kolossal Dumhed! Gaa hen til Tavlen og skriv det op, at hele Klassen maa beskue din pyramidalske Uvidenhed!«

Nu maatte det komme. Alle Drengene duvede Hovederne uvilkaarligt i Forventning af det Uveir, som i næste Øieblik vilde bryde løs over dem.

Morten slentrede hen til Tavlen og begyndte at skrive sit *a—m—p—* etc. med urokkelig Alvor.

»Han bliver ved! han bliver ved!« raabte Grønberg, foer ned af Kathedret hen til Tavlen, gav Morten et dygtigt Knubs i Siden og skreg: »Giv mig Kridtet!«

Morten gav ham rolig Kridtet, Grønberg greb det heftig, løftede Haanden for at skrive, men foer i samme Øieblik tilbage, idet hans Øine faldt paa den skæbnesvangre Indskrift.

»Hva — hva — hvad er det?« hvæsede han, næsten ude af Stand til at tale.

»Det er en Indskrift,« sagde Morten.

»En Indskrift! men hva — hvad staar der? læs!« raabte Grønberg, idet han snappede efter Veiret, ude af sig selv af Harme.

»*Darwin est une grande bête,*« læste Morten op med saa ensformig Betoning, som om det havde været hans Lektie.

»*Grande bête! grande bête!*« gjentog Grønberg og sprang tilbage paa sit Katheder. »Nei, veed I, hvem der er nogle grande Bæster? det er I, for I er Allesamme Bæster, I er ikke engang Menneskebæster, men I er Hestebæster, I er Æselsbæster, for det er de største af alle Bæster!«

Drengene sad og gottede sig. En sagte Knistren hørtes oppe fra øverste Bænk, det var den lille Søren Nyholm, som var af et meget lystigt Gemyt og nu havde den største Nød med at holde sin Latter tilbage.

»Veed I, hvad I har gjort?« tordnede Grønberg videre oppe fra Kathedret. »I har haanet et af Videnskabens største Navne! I har viist Eder som nogle raa Barbarer i denne elendige By! Men tro ikke, at denne Raahed skal forblive ustraffet! Jeg skal mælde Eder for Rektor, og den Skyldige skal strax blive udvist af Skolen! Hvem er den Skyldige? Hvem er den Frække, der med vanhellig Haand har krænket Skolens Helligdom?«

Ingen svarede. Søren Nyholm havde puttet tre Fingre i Munden og bed i dem, aldeles purpurrød i Ansigtet. Denne Nydelse var altfor stor, han var nærved at sprænges!

»Hvem er den Skyldige? Naa kan I ikke sige det? O hvad det dog er for en elendig Kryster, der nu ryster og bæver og feigt dølger sig og søger at skjule sin lave Usselhed.«

»Vi har Allesammen skrevet det,« sagde Morten, der fandt, at dette var at gaa Disciplenes Ære for nær.

»Saa I har Allesammen skrevet det? Det er altsaa Mytteri og Sammenrottelse. Der er de haardeste Straffe for Sligt. Havde I skrevet, at jeg er et stort Fæ, eller at Rektor er et Fæ — det kunde til Nød tilgives som drengeagtig Kaadhed, men at haane et af Videnskabens største Navne, det er mere end Kaadhed, det er dæmonisk Ondskab! Men er I besatte af Djævelen, saa skal jeg være Mand for at drive ham ud af Eder!«

Grønberg sprang ned af Kathedret og tog sin Spanskrørsstok. Situationen begyndte at blive alvorlig. Søren Nyholm trak Fingrene ud af Munden, nu kunde han nok betvinge sin Latter uden kunstige Hjælpemidler.

»Da jeg forleden Dag talte med Rektor om Eder, sagde han: *pueri puerilia tractant!* Nu vel: ere I virkelig slige *pueri*, saa skal I ogsaa trakteres *pueriliter!* Nu skal hele Klassen komme herop og faa Strambux lige fra Duxen til Fuxen!«

Morten reiste sig og sagde med Værdighed: »Det har De ikke Lov til, Hr. Grønberg!«

»Har jeg ikke Lov til det?«

»Nei, thi for det Første har De ikke Lov til at slaa os, og for det Andet staar der ikke Andet, end hvad Darwin selv har lært.«

»Er Du gal, Dreng?«

»Nei jeg er ikke. Darwin lærer jo, at alle Mennesker ere kun Dyr, som kunne tale, og da han

jo selv er en stor Mand, maa han følgelig være et stort Dyr, *une grande bête* — og Andet staar der jo ikke paa Tavlen.«

Grønberg blev øiensynlig bragt noget i Forvirring ved denne Forsvarstale. Han lagde Stokken fra sig over Kathedret og sagde ærgerlig: »hvad er nu det for Dumheder, Du kommer med, Morten!«

Morten blev til Gjengjæld mere kæk, da han saae Grønbergs Forlegenhed, og fortsatte derfor: »Det er jo netop det, som De selv har lært os, Hr. Grønberg, og som De saa ivrig har forsvaret. Vi Mennesker skulle slet ikke være saa hovmodige og tale om, at vi ere skabte i Guds Billed, men smukt huske paa, at vore Stamfædre ere et Par Orang-Utanger eller Gorillaer.«

»Vi er Svin, Fa'lil, øf! øf!« gryntede Søren Nyholm og fik Klassen til at le.

Men dette holbergske Citat var yderst uheldig anbragt, thi det vakte atter Adjunkt Grønbergs fulde Vrede og fremkaldte derved den Krise, som det var lykkedes Morten at afværge.

»Jeg seer nok, hvordan det er fat med Eder,« raabte han og greb atter Stokken. »I er ikke blot Svin, men I er Æsler og Slyngler Alle tilhobe. I er Eders Fædres værdige Sønner, fødte med et dorsk Trællesind i denne idiotiske By, der fra sin første Begyndelse har havt Aandssløvhedens Trællemærke skrevet paa sin Pande. Men vent! med Jer skal jeg nok faa Bugt, og nu skal I faa de Prygl, som Eders dumme Fædre længe har fortjent. Nummer Et, kom herop!«

Duxen, en lille spinkel Fyr med blegt Ansigt og et Par store kloge Øine, reiste sig og gik med langsomme Skridt op imod Kathedret.

»Læg Dig over Bordet der!« kommanderede Grønberg, og gav ham dernæst med høistegen Haand tre dygtige Slag af Stokken. Duxen reiste sig atter og gik tilbage til sin Plads; han var ildrød i Hovedet; det var første Gang, at Sligt var overgaaet ham i hans Skolegang.

»Nummer To!« kommanderede Grønberg — saa kom først Nummer To og derefter Nummer Tre og fik samme Behandling.

Nummer Fire var Søren Nyholm — han fik endnu et dueligt Extrarap til Løn for sit holbergske Citat. Da han gik tilbage til sin Plads, gned han sin Bagdel og skar saadanne pudsige Grimasser, at Klassen paa Ny brast i Latter. Herover blev Grønberg end mere rasende, og han slog til med fordoblet Kraft paa de arme Syndere, som kom efter Søren.

Men nu kjendtes det først ret, at det var det ægte Jøvikingeblod, som flød i Drengenes Aarer. Ikke En gav et Skrig fra sig, men med en haardnakket Taushed, som var Efterkommerne af Nordens gamle Vikinger værdig, toge de deres Hug og satte sig i mørk Taushed paa deres Plads. Derimod fik Grønberg at kjende, at han ikke havde faaet de gamle Vikingers Kæmpestyrke i Arv, thi hans Arm begyndte kjendelig at trættes, og det var kun med Nød og Neppe, at han naaede hele Klassen gjennem,

og de Sidste slap rigtignok lettere derfra end de Første.

Da han omsider var færdig, tordnede han: »Nu har jeg lært Jer *mores*, Drenge, og jeg tænker, at I for Fremtiden skulle tale med tilbørlig Respekt om et af Kulturens og Videnskabens største Navne!« Dermed trak han sin Overfrakke paa, tog Hat og Stok og ilede ud af Døren.

Neppe var Døren lukket efter ham, før Søren Nyholm, som nu atter var kommen sig af sin Forskrækkelse, lystig gav sig til at synge:

»Saadan fik hele Klassen da Prygl,
Tralalala lalala lalalala!
Og det var nu bare for Darwins Skyld!
Tralalala lalala lalalala!«

Men Morten Rosen gik hen til Tavlen, tog Svampen, slettede Darwins Navn ud og skrev med store Bogstaver Grønbergs isteden, thi det, meente han, at han nu var i sin fulde Ret til at gjøre.

Trods Alt dette hvilede der dog en mørk Stemning over Klassen. Ikke for Pryglenes Skyld — pyt! det var ogsaa Noget at bryde sig om! — men man følte, at hele Klassens Ære havde lidt ved denne Behandling. Og hvor vilde tredie Klasse ikke jubilere, naar den fik at høre, hvorledes Hr. Grønberg havde hævnet dens lidte Nederlag paa fjerde Klasses Bag! Man vedtog derfor, at der ikke maatte tales derom til Andre; men det Hele skulde bevares som en dyb Hemmelighed. Naar der slet ikke blev talt derom, kunde det jo betragtes som uskeet.

Slige Beslutninger ere imidlertid lettere at vedtage end at gjennemføre. Om det nu, som Nogle meente, var Søren Nyholm, der ikke kunde holde tæt, eller, som Andre paastode, Hr. Grønberg havde fortalt Alt til Hr. Plagemann — og at fortælle Noget til Overlærer Plagemann var ligesaa godt som at sætte det i Jøviks Avis — nok er det, at allerede næste Formiddag var Rygtet om fjerde Klasses Afbankning naaet ud over hele Jøvik, hvor det vakte den største Sensation. Og med den livlige Phantasi, som udmærkede denne mærkelige Bys Indbyggere, satte man denne Begivenhed i Forbindelse med Grønbergs tidligere Foredrag. Det hed sig almindelig, at Adjunkt Grønberg havde paa det Skammeligste pryglet og mishandlet Disciplene i fjerde Klasse, fordi de ikke vilde tro paa Darwins nye Lære, og dette vakte naturligvis den største Forbittrelse.

Bager Rosen, hvem dette kom for Øren, kaldte sin Søn Morten for sig og fik af ham en omstændelig og sandfærdig Beretning om hele Begivenheden. Bageren lo deraf og trøstede Morten med, at de Skrup, som han havde faaet, havde han vel nok fortjent ved andre Leiligheder, hvor han var gaaet Ram forbi. Men Tante Dorthe kunde ikke tage Sagen med saadan Sindsro. Hun, som ellers var Mildheden og Blidheden selv, kom i den stærkeste Affekt ved Tanken om den Tort, som var vederfaret hendes egen Morten, og det uagtet han var confirmeret og næsten voxen. Hun dulgte ikke sin Harme, men gik om til andre af Byens Mødre, der ganske delte hendes Opfattelse. De ivrige Damer ophidsede hin-

anden mere og mere og udmalede med en gruopvækkende Phantasis levende Kolorit Pryglescenerne for hinanden. Rent galt blev det, da ogsaa Sem og Cham, der begge nærede en dyb Uvillie mod Grønberg, deltog i disse Debatter og meddelte Pastor Popps Votum i Sagen, ifølge hvilket den stedfundne Begivenhed maatte betragtes som intet Ringere end en Christenforfølgelse. Pastor Popp havde da ogsaa udtalt som sin Mening, at man paa ingen Maade maatte lade denne Sag gaa upaatalt hen, thi hvem kunde vide, hvad det vilde føre til? Denne Gang havde Adjunkt Grønberg indskrænket sig til at gjennemprygle Drengene, men næste Gang kunde hans Fanatisme stige til en saadan Høide, at han maaske stak Øinene ud eller skar Ørerne af dem, og saa var det for sent at skride ind. Det Rigtigste vilde derfor være, at man indgav en Klage til Skolens Rektor, som var undertegnet af Byens bedste Borgere, og deri forlangte, at Adjunkt Grønberg for den almene Sikkerheds Skyld skulde afsættes fra sit Embede og forlade Jøvik.

Alt dette kom Rektoren for Øre, som ingenlunde var glad derover. Hans milde og fredsommelige Natur følte sig pinlig berørt af al denne lidenskabelige Uro; han kunde hverken give den ene eller den anden af de stridende Parter Medhold og var derfor usikker, hvorledes han skulde gribe Sagen an paa rette Maade. Af denne Uvished blev han udreven af Adjunkt Grønberg selv, der en Dag begærede en Samtale med ham. Heri meddelte han, at han agtede at søge tre Maaneders Orlov for at

foretage en Reise til Paris til videre Studium af det franske Sprog. Rektoren gik med Glæde ind paa denne Tanke, der forekom ham at være en heldig Udvei af den noget mislige Situation; i en saadan Mellemtid kunde der vel atter komme Ro over Gemytterne.

Ansøgningen blev indsendt til Ministeriet, den forønskede Tilladelse blev given, og Grønberg reiste. En Maanedstid efter kom der et stort Brev fra ham til Rektoren. Heri underrettede han denne om, at det var lykkedes ham at faa Ansættelse som Medarbeider ved et af de store Pariserblade. Han indsendte derfor en ny Ansøgning om at erholde sin Afsked fra Skolens Tjeneste. Iøvrigt yttrede Grønberg i sit Brev en levende Glæde over sin nye Virksomhed, han udtalte sig deri med stolt Selvfølelse som en Mand, der har frigjort sig fra den lave Dunstkreds, i hvilken en ond Skæbne hidtil havde fasttryllet ham, og nu hæver sig op mod høiere og renere Lysregioner. Han rystede Støvet af sine Fødder og sagde Farvel til det elendige lille Jøvik og dets Dannelses-Philisteri, der intet høiere Formaal havde end at kvæle enhver Gnist af opadstræbende Aand og ingen høiere Livsnydelse kjendte end at dvaske i sin egen selvgode Fordummelse.

Det lille Jøvik yttrede ganske vist ikke nogen dyb Sorg over Tabet af den store Mand. Latinskolens Disciple gave endogsaa paa temmelig lydelig Maade deres Glæde Luft over at være blevne fri for en mindre afholdt Lærer, og fjerde Klasse ymtede om, at det var den, som man kunde takke for dette

heldige Udfald. I al Fald pleiede Morten Rosen at sige, naar Talen senere faldt paa disse mærkelige Begivenheder: »Ja det kan nu være meget godt, hvad Præsterne og Theologerne havde at sige imod Hr. Grønberg, men det var dog os i fjerde Klasse, som fik røget Ræven ud af dens Hule!«

XVII.

Vinteren gik imidlertid sin stille Gang, Solen steg med hver Dag høiere og lod sine varmende og oplivende Straaler falde over Jøviks røde og blaa Tage, over den speilklare Sø og de grønne Marker, fra hvilke Sneen efterhaanden forsvandt, medens Lærken hævede sin jublende Seirssang over dem. I de store Skove begyndte Fuglesangen og tiltog med hver Dag i Styrke. Alt spirede, grønnedes og bugnede i fyldige Knopper, Livsfylden trængte sig frem med Magt. Ogsaa i Menneskehjærterne gryede og gjærede det, underlige Længsler og Anelser rørte sig i de Unges Hjærter, de sukkede uden at vide hvorfor — længtes uden at vide hvorefter — indtil de tilsidst endte med at forlove sig og være i Henrykkelsens syvende Himmel. Og de, som ikke forlovede sig, enten fordi de vare for gamle dertil, eller fordi de vare for unge dertil, eller fordi de maaske allerede havde forlovet sig for længe siden og nu vare baade gifte og hjemfarne — de hjalp sig med at tale om allehaande mulige og tænkelige Forlovelser: det var dog altid et Slags Surrogat.

Men i dette Foraar skulde man ikke nøies med Surrogater. Om det skyldtes Tilfældet eller mulig var en naturlig Eftervirkning af den aandelige Krise, man havde gjennemgaaaet i Vinterens Løb: nok er det, at der fandt et Par høist interessante og overraskende Forlovelser Sted, der paa Ny satte den let bevægelige By i Fyr og Flamme og gav den nok at tænke paa og tale om.

Gløding havde tilbragt Vinteren i Stilhed med sig selv. Siden sine Skoledage havde han ikke levet saa ensformigt og stille, men hvad der var det Underligste, han havde ikke i lange Tider følt sig saa tilfreds og lykkelig. Sin daglige Skolegjerning fik han mere og mere kjær, han havde godt Greb paa at omgaas Drengene og forstod at indgyde dem en passende Blanding af Fortrolighed og Respekt. Ogsaa fornam han i fuldt Maal det Beroligende, som laa i Pligtopfyldelsen med de fast ordnede Timer, der i en ugentlig Rhytme atter og atter gjentog sig. Det var, som om de mange urolige Tanker, der tidligere saa ofte havde plaget ham og hindret ham i fri og ureflecteret Livsnydelse, bleve holdte borte af den daglige Skoleorden, der dannede ligesom en Fæstningsmur, som hine aandelige Vagabonder og Marodører ikke kunde komme over, og hvorved han holdt sig dem fra Livet. Men hvad der var det Vigtigste af Alt, var, at hans Livsmaal stillede sig fastere for ham end nogensinde tidligere. Det var hans uventede Optræden overfor Adjunkt Grønberg, der havde bevirket dette. Naar han tidligere saa ofte havde tænkt over sit egentlige Livskald, da

færdedes han i Mulighedernes og Phantasiernes udstrakte Rige, og han kunde ikke vinde Fodfæste der. Men ved denne Leilighed var han for første Gang kommen i Berøring med Virkeligheden, og han havde herved gjort helt nye Erfaringer. Det var gaaet op for ham, at hvad det kom an paa, var ikke den megen Prædiken og de mange Ord, men at der blev talt paa rette Maade. Og her var nu det Mærkelige indtraadt, at de, som nærmest vare kaldede til at tage Ordet ved denne Leilighed, havde grebet Sagen forkert an og derved fremkaldt Forvirring, medens det først var lykkedes ham at klare Spørgsmaalene og bringe Ro og Fred i de oprørte og ængstede Gemytter. Der var herved vaagnet en Selvfølelse i ham, som han tidligere ikke havde kjendt, men hvilken han nu fornam som en sikker Basis for sin kommende Livsvirksomhed. Saa havde han dog engang udrettet Noget i Livet, medens han hidtil kun havde færdedes i sin egen Tankeverden. Og var det Held, han havde havt, ikke et Fingerpeg for ham, at her var Veien, han skulde gaa, den Livsopgave, som netop han skulde løse, og hvilken han saa længe havde søgt efter uden at kunne finde den?

Tanken om at blive Præst, hvilken han tidligere havde skudt fra sig i Uvillie og med et vist Ubehag, stillede sig nu i et andet Lys for ham, og han begyndte at omfatte den med Kjærlighed og Fortrolighed. Men underligt nok var det, at hver Gang han tænkte herpaa, kom han med det Samme til at tænke paa Edele. Hendes Ord, som han i tidligere Sam-

taler havde afviist med Overlegenhed, havde haget sig fast i ham, de laa og groede i hans Sjæl, hvor de voxede en langsom, men sikker Væxt. Paa hans ensomme Vandringer i Skoven dukkede de uvilkaarligt op for hans Erindring, og han nødtes til at give hende Ret. Var det dog ikke besynderligt, at denne unge Pige, der langt fra havde læst eller tænkt over Saameget som han, og som aldrig havde været udenfor sit Fædrelands snævre Grændser, medens han i et uroligt Reiseliv havde gjennemkrydset det halve Europa — at hun dog oftere havde seet rigtigere paa Livet end han, og at hun med en forunderlig Sikkerhed kunde ramme Sagens egentlige Kærnepunkt, medens hans overlegne, men urolige Dialektik usikkert famlede efter et fast Holdepunkt? Og med Skamfuldhed maatte han tilstaa for sig selv, at hendes Tænkemaade var finere og mere høisindet end hans. Navnlig var der en Yttring, som ofte vendte tilbage i hans Tanker: han havde sagt, at Præsterne saa ofte bleve til Latter og Spot, og hun havde dertil svaret, at hvis dette forholdt sig saa, var dette saa meget større Grund til at blive Præst, thi Ingen kunde dog være en større Velgjører mod Menneskene end den, som forkyndte dem Sandheden trods deres Uvillie og Spot.

Men medens saaledes Edeles Ord og Edeles Billede idelig vare i hans Tanker, skyede han Edele selv. Ikke at han havde Noget imod hende — tværtimod hans Kjærlighed til hende steg Dag for Dag, og naar den Tanke stundom faldt ham paa Sinde, at han muligvis kunde vinde hende til sin

Hustru, da fornam han ligesom en forhøiet Livsfølelse gjennemstrømme sig. Men til andre Tider paakom der ham igjen Tvivl og Ængstelse, og saa sagde han til sig selv, at han vilde indtil Videre slet Intet gjøre, men blot søge at bevare den Ro, som han for Tiden nød i fuldt Maal. Som en Reisende, der efter svære Storme omsider har fundet Havn, nødig forlader den for atter at begive sig ud paa det urolige, svigefulde Hav, hvor maaske nye Storme og Skibbrud venter ham — saaledes vilde Gløding helst blive i den indre Tilfredshed og Glæde, som nu var bleven ham til Del, og ikke saasnart atter begive sig ud paa de dybere Følelsers store og urolige Hav. Han indskrænkede derfor sine Besøg hos Rektorens, hvor han tidligere havde været en hyppig Gæst, undgik at være alene med Datteren og samtalede helst med Faderen.

Men det kunde Edele slet ikke forstaa. Hun troede, at Grunden til hans underlige Adfærd var den, at han endnu stedse nærede Vrede over det ubesindige Ord, og det bedrøvede hende. Hun vilde gjerne tilstaa sin Uret for ham og bede ham om Forladelse, men hun fik aldrig Leilighed dertil. Dette pinte hende saa meget mere, som netop hans Optræden den følgende Aften havde gjort et dybt Indtryk paa hende. Der var en Klarhed over hans Tanker, et saadant Udtryk af Mandighed og Kraft hvilede over ham, at hun bøiede sig for ham i Ærefrygt og følte, at den unge Mand bar hendes Livs Lykke i sin Haand. Saa havde hun ventet ham Dag efter

Dag, men han kom ikke, og naar han kom, var det paa flygtige Besøg. Lidt efter lidt begyndte der atter at komme en Følelse af Bitterhed op i hendes Sind: var han virkelig saa uforsonlig, saa smaalig, at han slet ikke vilde tilgive hende hint Ord? Og hvorledes turde hun haabe paa fuld Fortrolighed og fuld Livslykke mellem dem, naar et eneste uoverlagt Ord kunde reise en uoverstigelig Skillemur mellem dem? Nei saa var det bedre, at de skiltes og gik Hver sine Veie, fremfor et Samliv, hvor Mangel paa gjensidig Forstaaelse og Overbærenhed atter og atter vilde fjerne dem fra hinanden. Disse Tanker tyngede Edele saameget mere, som hun ingen havde at betro sig til. Hendes Fader elskede hende høit, men han var altfor optagen af sin Skolevirksomhed og sine lærde Studier, til at hun kunde henvende sig til ham. Og Frederikke, hendes bedste Veninde, med hvem hun ellers pleiede at forhandle Alt, hvad der laa hende paa Sinde, havde hun i dette Tilfælde en vis Sky for; hun frygtede, at hun dog ikke ret kunde forstaa hende, og naar hun en enkelt Gang havde villet lede Samtalen hen i denne Retning, var det, som om hendes Tunge pludselig blev bunden, og hun følte, at hun evnede ikke at faa et Ord frem over sine Læber.

Saa hændtes det en lys og klar Eftermiddag sidst i April, at Rektoren fik Besøg af Gløding. Denne havde nogle Skolesager at tale om, men derefter faldt de hen i en dyb philosophisk Samtale om Forholdet mellem det organiske og det Uorganiske, et Æmne, som Rektoren flere Gange havde drøftet

med Gløding. En god Time kunde være gaaet, da udbrød Rektoren pludselig: »Nu sidde vi To her og tale om Celler og Frøkorn og Væv, og ude i Haven er det deiligste Blomsterflor ifærd med at komme frem. Lad os gaa ud og se paa det: det er dog Liv og Farve og Virkelighed og langt bedre end de abstrakte, graa Theorier, vi her sidde og plage os med.«

De reiste sig og gik ud i Haven. Her traf de Edele, som var i Færd med at vande nogle Blomster. Hun hilste, idet de gik forbi, men Rektoren sagde til hende: »Sæt Vandkanden fra Dig, min Pige, og følg med — jeg vil vise Gløding vore Hyacinther.«

Edele adlød og fulgte med, dog uden at tage Del i Samtalen. Saa kom de til Hyacintherne, hvor Rektoren fortabte sig i en Lovprisning af deres sjeldne og mærkelige Egenskaber, indtil en Pige kom løbende fra Huset og bad Rektoren komme op, da en af Skolens Lærere gjerne vilde tale et Par Ord med ham.

»Ja saa undskyld mig nogle Øieblikke,« sagde Rektoren til Gløding, »jeg skal strax være her igjen.« Og inden denne fik sagt Noget, var han allerede borte, efterladende Gløding og Edele alene.

Gløding stod med Blikket fæstet paa Blomsterne og sagde derpaa: »Det er et sandt Ord af Digteren:

Der kalder Intet dog saa tryllerisk
De svundne Dages Følelser tilbage
Som Blomsterduft og gamle Melodier.

Den stærke Duft af Hyacintherne kalder lyslevende frem for min Erindring en deilig Foraarsmorgen i en af Villahaverne ved Comosøen.«

»Var der da saamange Hyacinther?«

»Det vil jeg just ikke sige, men der var en sødt berusende Blomsterduft, netop som nu i dette Øieblik.«

Greben af sine Minder begyndte Gløding at skildre de norditalienske Bjergsøer med deres rige Blomsterfylde og herlige Naturomgivelser. Han fortalte let og utvungent, og et Par Spørgsmaal, som Edele gjorde, fremskyndede hans Lyst til at fortælle. Edele lyttede til med Glæde; det forekom hende, som det gamle Forhold mellem dem atter var vendt tilbage, uden at hun kunde begribe, hvad Grunden var dertil. Hun følte sig saa let og glad i Sindet, som hun ikke længe havde følt sig, og det var hende, som om et tungt og trykkende Jernbaand brast og en ny Livslyst gjennemstrømmede hende. I den glade Fornemmelse af en aandelig Frihedsfølelse sagde hun, da den muntre Samtale et Øieblik standsede: »De holder Dem ikke Skriftens Ord efterrettelig, Adjunkt Gløding, at man skal ikke lade Solen gaa ned over sin Vrede.«

»Hvad mener De?« spurgte Gløding, overrasket ved denne pludselige Vending.

»Jeg mener, at De har ladet Deres Vrede hvile over os hele Vinteren igjennem, og først nu synes det, at den milde og varme Foraarssol er istand til at betvinge den.«

»Min Vrede? og hvad har jeg da at være vred over?«

»O De behøver ikke at forstille Dem, for det veed De saamænd meget godt. Jeg talte engang i Vinter et ubesindigt Ord til Dem, som jeg mange Gange har fortrudt siden og gjerne vil bede Dem om Tilgivelse for.«

»Jeg har Intet at tilgive Dem, men tværtimod meget at takke Dem for, Edele.«

»Nu søger De at dække Dem bag en konventionel Høflighed. Men De maatte meget heller skænde paa mig eller sige et ligesaa stygt og haardt Ord til mig, saa vare vi da i al Fald kvit.«

»Nu vel, siden De selv minder mig derom, saa vil jeg sige Dem, at jeg var den Gang meget vred paa Dem — ja De kan neppe tænke Dem, hvor vred jeg var, og hvor mange haarde Ord jeg i mine Tanker sagde til Dem. Men den Gang fulgte jeg dog Skriftstedet, som De nys mindede mig om, thi da Solen gik ned næste Aften, var min Vrede forbi, og i dens Sted traadte en varm Tak til Dem, fordi det var Dem, som ved Deres haarde Ord fik mig til at tage Ordet, hvor det vilde have været Uret at tie længer.«

»Da viser De Deres Tak paa en underlig Maade ved hele Vinteren at sky mig og holde Dem borte fra os.«

»Edele, hvor kan De dog misforstaa mig saaledes!« udbrød Gløding i høieste Grad overrasket. »De veed ikke, hvormeget De har været i mine

Tanker, og hvor uafladelig jeg har tænkt over Deres Ord.«

»Saa uafladelig, at De slet ikke fik Tid til at se mig selv,« sagde Edele med et lille Anstrøg af Bitterhed.

Gløding kom helt ud af sig selv. »De gjør mig i høieste Grad Uret. Men De aner ikke, hvormeget jeg har trængt til aandelig Hvile og Fred. Der har været saa Meget oppe i mig, saa Meget, hvori jeg trængte til Lys og Klarhed —«

»Og kunde jeg da forstyrre Dem saa meget?« spurgte Edele i en mildere Tone.

»Baade forstyrrede De mig, og saa var det dog atter netop Dem, som bragte mig Lys og Klarhed over mig selv og min Gjerning.«

»Nu forstaar jeg Dem slet ikke,« sagde Edele og rystede paa Hovedet.

»Ja men de maa forstaa mig, thi dette er af altfor stor Vigtighed for mig, maaske for os begge. Hør mig, Edele: De har været min gode Engel, lige siden jeg kom hertil — — De har — — jeg mener — — — ja lad mig ligesaa godt sige det strax: vil De blive min Hustru og være min gode Engel for hele Livet?«

Edele blev ganske bleg og stammede: »Jeg tror, at — —«

»Hvad tror De?« spurgte Gløding i den høieste Spænding.

»At — —,« men det var Edele umuligt at sige mere, hun kastede sig pludselig over mod ham og skjulte sit Ansigt ved hans Bryst.

»Ja saa behøver Du ikke at sige mere, Du kjæreste Pige!« raabte Gløding. Og læmpeligt drog han hendes Hoved tilbage og trykkede et Kys paa hendes Læber.

Edele var maalløs. Den pludselige Udtalelse af Gløding havde rystet hende saa stærkt, at hun ikke kunde faa et Ord over sine Læber.

Han drog hende til sig og talte milde, beroligende Ord til hende. Hun svarede ikke, men holdt Haanden for sine Øine; hun vidste ikke ret, om hun var vaagen eller drømmende.

I det Fjerne hørtes Fodtrin. Edele foer sammen og hviskede: »Der er Fader!«

»Ja ham behøver vi vist ikke at være bange for,« sagde Gløding muntert. Han tog Edele om Livet, gik rask henimod Rektoren og fortalte ham, hvad der var sket.

»Nei da! nei da!« udbrød denne overrasket, idet han forbauset saae fra den Ene til den Anden. »Det havde jeg jo aldrig tænkt paa! Naa Gud velsigne Eder, Børn, og give Eder gode og fredsæle Dage!«

Han tog dem hver i sin Haand og gik gjennem Haven med dem. »Herren prøvede mig haardt, da han tog mine to raske Drenge fra mig paa een Gang,« sagde han stærkt bevæget, »ofte har jeg klaget og vaandet mig derover og i mit Hjærte talt utaknemlige Ord mod Gud — dem han tilgive mig! Men idag skænker han mig en ny Søn ved din Haand, min dyrebare Edele! og det bæres mig for,

at der atter vil spire Glæde og Ungdomsfriskhed frem i dette vort stille Hjem!«

Saa traadte de ind i Huset og gik ind i Dagligstuen — og der sad tre glade og lykkelige Mennesker. Samtalen gik fri og utvungen mellem dem, snart i Alvor og snart let spøgende. Timerne løb hurtig hen, og det var sent paa Aftenen, da Gløding reiste sig og bød dem Godnat. Edele fulgte ham til Døren, de saae begge op mod Stjernerne, hviskede sagte et Par Ord til hinanden, og saa skiltes de. Gløding gik med langsomme Skridt hen ad den tause og ensomme Gade til sit Hjem; det syntes ham, som om hans Hjærte næsten ikke kunde rumme den Lyksalighed, han følte.

Næste Dag fløi denne Nyhed ud over det ganske Jøvik; Overlærer Plagemann havde den Glæde at være første Budbringer. Man drøftede Forlovelsen og kom til det Resultat, at de To passede godt for hinanden. Nogle kritiske Bemærkninger udebleve vel ikke, dog vare de ikke saa ilde mente, som de maaske løde, men tjente nærmest til at sætte lidt Krydderi paa den nye Forlovelse.

En Uges Tid efter blev denne interessante Nyhed ganske fordunklet af en anden, der fremkaldte den allerstørste Forbauselse og satte Sindene i den stærkeste Bevægelse. Et dunkelt Rygte fortalte, at Frederikke Rosen var bleven forlovet med Pastor Brylle. I Begyndelsen vilde man ikke tro derpaa, men erklærede det for en Krønike, som Overlærer Plagemann havde været saa vittig at sætte i Omløb. At Licentiat Brylle, denne udmærkede Prædikant

med de ophøiede sædelige Idealer, Theologiens hæderkronede Smykke, Lærdommens Repræsentant — at han skulde forelske og forlove sig som andre smaa Hverdagsmennesker — det var ligefrem utænkeligt!

Og dog var, som det saa ofte gaar i Livet, det Utænkelige sket. Den mest Forbausede af alle Forbausede var maaske Pastor Brylle selv. Han sad om Morgenen i sin Studerestue, nedsunken i sin Lænestol og gjennemgik paa Ny Gaarsdagens Hændelser i sine Tanker: de syntes ham det Mærkeligste af Alt, hvad han endnu havde oplevet.

Efter lang Overveielse, der havde kostet ham urolige Dage og vaagne Nætter, var han omsider bleven enig med sig selv om, at Frederikke Rosen var hans Hjærtes Udkaarne, og at han derfor i Tugt og Ærbarhed vilde anholde om hendes Haand og hendes Hjærte. Dette var det første store Skridt, og Pastor Brylle følte sit Sind ganske overordentlig lettet, da han var kommen paa det Rene hermed. Dog snart gik det op for ham, at der nu kom en langt større Vanskelighed, nemlig den, at udføre den tagne Beslutning. Hvorledes skulde man sætte dette i Værk paa den rigtigste med Fornuft og Moral mest stemmende Maade? Det var ikke saa let at svare paa, og navnlig var der et Problem, som strax fremstillede sig for den samvittighedsfulde Mand: skulde man først henvende sig til Forældrene og begære Datterens Haand — eller skulde man først tale til Datteren og bagefter henvende sig til Forældrene? Det Første forekom egentlig Brylle at være det Korrekteste — men sæt nu, Forældrene

sagde Ja, og Datteren sagde Nei — saa var man jo lige vidt, og det blev kun spildt Uleilighed. Han kom derfor til det Resultat, at det var bedst at tale med Frederikke selv. Men hvad skulde han nu sige? og hvorledes skulde han bedst føie sine Ord for ikke at falde med Døren ind i Huset og dermed maaske ødelægge Alt? Pastor Brylle følte, hvor overordentlig vigtigt det var, at man strax fik de rette Ord frem, thi muligvis kunde hele Sagens Udfald bero derpaa.

Eller maaske man skulde foretrække den skriftlige Vei? Saa kunde man i Ro og Mag overveie sine Udtryk og kunde ogsaa give den Udkaarne Tid til at tænke over sit Svar og ikke forlede hende til at give et uoverlagt Svar, hvad Pastor Brylle paa ingen Maade vilde have paa sin Samvittighed. Han var derfor mest tilbøielig til at vælge denne Fremgangsmaade. Men saa var han atter standset lige i Begyndelsen ved Overskriften. At skrive »kjære Frederikke« var altfor fortroligt, ja næsten upassende — og Tiltalen: »Frøken Frederikke Rosen!« var dog altfor kold og vilde ligestrax bringe hende paa Afstand. Nei saa maatte man dog heller bestemme sig for det mundtlige Frieri, ved hvilket der slet ikke behøves nogen særlig Tiltale.

Nu havde han alt været der et Par Gange, men hver Gang det afgjørende Øieblik kom, var det, som om hans Strube sammensnøredes, og han kunde ikke faa et Ord frem. Med Nød og Neppe havde han faaet fremstammet nogle Ord om travl Tid, mange Forretninger, og havde derpaa taget sin Hat

og var gaaet. Men igaar Eftermiddags — — ja det var det, han nu sad og tænkte paa uden at kunne forklare, hvorledes det egentlig var gaaet til. Han havde siddet saa hyggeligt og talt sammen med Frederikke og hendes Forældre. Saa var Bageren gaaet ud til sin Forretning, Tante Dorthe var ogsaa listet af i Stilhed — og nu sad han og Frederikke alene. Hun havde siddet med sit Sytøi, men et Par Gange — saaledes forekom det ham i al Fald — seet op paa ham med et underligt spørgende Blik. Og saa havde det paa een Gang givet ligesom et Stød i ham, og han havde sagt nogle usammenhængende Ord, men som ikke desmindre havde fremkaldt det mærkelige Resultat, at han et Øieblik efter sad ved Siden af Frederikke med Armen om hendes Liv, medens hun lænede sit Hoved til hans Skulder. Lidt efter var Døren gaaet op, og Tante Dorthe havde viist sig i den — hun slog Hænderne sammen, udstødte et høit Glædesraab og løb strax bort for at kalde paa Fatter. Og saa vare de begge komme, og der havde været stor Glæde og Jubel.

Alt dette sad Pastor Brylle og tænkte paa, medens den klare Morgensol skinnede muntert ind ad hans Vinduer. Det forekom ham som en Drøm, og dog var det fuld Virkelighed. Han var forlovet — det var en uomstødelig Kjendsgjerning. Han sad og tænkte og tænkte, og dog kunde han slet ikke gjennemtænke det. Pludselig mindedes han den Gang, han havde været nærved at drukne, og Frederikke havde reddet hans Liv. Da havde han ogsaa siddet og grublet uden at kunne gjennem-

tænke det. Paa een Gang slog det som et Lyn ned i ham: der er Noget, som slet ikke kan gjennemtænkes, som ligger forud for al Tænken, og det er Livet selv. Livet og dets Modsætning Døden er for os Mennesker det aldeles Ubegribelige, ja det Utænkelige selv. Alt Andet kunne vi sætte i System og indramme i vore fine Tankebygninger, men Livet selv har endnu ingen menneskelig Tanke gjennemtænkt. Og herfra faldt der nyt Lys over Theologien: maaske det heller ikke her gik an at presse Alt i System, og man ved at drive altfor ivrig derpaa kunde løbe Fare for at udelukke det Allervigtigste, Livet selv.

Pastor Brylle faldt i dyb Eftertanke herover og sad længe med Hovedet støttet til sin Haand, glemmende Alt omkring sig. Paa een Gang foer han i Veiret — han var jo forlovet og skulde ud og aflægge sin Kjæreste et Morgenbesøg, det havde han rent glemt under sin dybe Tænken. Han saa paa sit Uhr — det var paa Tide, at han begav sig derhen. Hurtig fik han Hat og Frakke paa og ilede med raske Skridt nedad Gaden. Men alt, som han nærmede sig Bagerens Hus, sagtnedes hans Gang. Med hvilke Ord skulde han bringe sin Fæstemø den første Morgenhilsen? Digterens: »Jeg hilser Dig, min Kjærlighed, god Morgen!« laa ham lidt for høit — og et simpelt »goddag, min Pige!« laa for lavt. Han gik med langsomme Skridt og overveiede forskellige Vendinger uden dog at finde nogen, som tiltalte ham. Nu var han ved Bagerens Hus. Han aabnede Døren til Dagligstuen: der stod Frederikke,

belyst af Morgensolen og saae saa deilig ud, som han aldrig havde seet hende. Hun fløi lige henimod ham og udbrød: »Goddag, kjære Brylle, hvor jeg er glad over at se Dig!« — og dermed var Licentiaten lykkelig bragt ud over den første Morgenhilsens Vanskeligheder.

Nogen Tid efter kom Frederikkes Forældre ind. Atter venlige Hilsener, og saa begyndte Bager Rosen at tale om, at Forlovelsen skulde vel meddeles Slægt og Venner. Men det ønskede Pastor Brylle ikke, han vilde helst, at det Hele skulde gaa hen i Taushed.

»Skal Forlovelsen da være hemmelig?« spurgte Frederikke.

»Det mener jeg just ikke, men man kan dog ikke vide, hvad der kan komme i Veien,« indvendte den betænksomme Præst.

»Nei hør, veed De hvad,« udbrød Bager Rosen ivrigt, »naar De, min kjære Pastor, og Frederikke ere enige, og vi, hendes Forældre, give vort Samtykke, saa veed jeg virkelig ikke, hvad der skulde komme i Veien. — Og desuden, kjender jeg Mutter ret, kan hun vist ikke holde tæt.«

Tante Dorthe maatte jo rigtignok bekjende, at hun havde allerede gjort et Par Morgenbesøg hos gamle Veninder for at betro dem den lykkelige Begivenhed, selvfølgelig under Taushebs Løfte.

»Ja saa er det vist ligesaa godt, som om det allerede stod i Jøviks Avis,« meente hendes Mand, og deri havde han Ret, for Nyheden var med den

elektriske Telegraphs Hurtighed spredt over hele Byen, hvor den vakte umaadelig Sensation.

Men Jøvik var langtfra at yttre saa levende en Glæde som Tante Dorthe over denne Forbindelse. Man var slet ikke fornøiet med, at en saa lærd Theolog som Licentiat, Pastor Brylle gik hen og forlovede sig, men fandt, at han mistede en Del af den Idealitet, som hvilede over ham, ja man begyndte endog at yttre Tvivl, om han virkelig var saa stor en Theolog, som man hidtil havde anseet ham for. Det hjalp ikke, at Pastor Popp med vanlig Iver antog sig sin Vens Sag og uddelte vældige Slag til Beskærmelse for hans theologiske Ære. Han spottede over det nye Kætteri, som var i Færd med at komme frem, at lutherske Præster og Theologer ikke maatte forlove sig! Som om ikke netop de allerberømteste lutherske Theologer og Præster havde giftet sig, somme af dem endog to, ja tre Gange! Ja Pastor Popp gik endog saa vidt, at han paastod, at netop Pastor Brylles Forlovelse var et yderligere Bevis for hans Theologis lutherske Ægthed, og var i sin Kampiver ikke langt fra at ville gjøre Brylle til en ny Morten Luther, fordi han som denne baade var en stor Theolog og tillige indtraadte i Ægtestand.

Alt dette udviklede Pastor Popp med sin vanlige Veltalenhed, men det hjalp alligevel ikke. Navnlig vilde Byens Damer ikke lade sig overbevise, og selv om de endda vilde indrømme, at Pastor Brylle maatte have samme Ret som andre unge Mænd til at forlove sig, saa holdt de desto fastere paa, at netop

det Valg, som han havde truffet, var saare uheldigt. Især vare hans tidligere Beundrere, Maanedamerne, meget strænge i dette Kapitel. Denne trofaste Garde gjorde fuldstændigt Oprør og opsagde Pastor Brylle Huldskab og Troskab. De erklærede lige ud, at han var rigtignok ikke den Mand, som de hidtil havde holdt ham for, naar han kunde vælge en saadan tyveaarig Skjønhed som Frederikke til sin Hustru! Passede Sligt sig for en Mand i hans Stilling og Værdighed? Burde han ikke have taget en Pige af sat Alder og slet ikke set paa det Udvortes? Der var f. Ex. Frøken Elbing, en overmaade forstandig Dame, som var lidt forvoxet — eller Frøken Blomkvist, som var tredive Aar og skelede lidt, men til Gjengæld havde taget Studenterexamen med Udmærkelse: det havde været et passende Parti for Licentiat Brylle, men at han tog en ganske ung Pige som Frederikke, der intet Andet havde end sin Ungdom og sit smukke Ansigt, det fandt man næsten upassende. Naar Pastor Brylle bar sig ad paa den Vis, hvad kunde man saa vente af Byens øvrige uforlovede unge Mænd!

Pastor Brylles theologiske Berømmelse blegnede da stærkt paa Grund af hans Forlovelse, og den kom aldrig siden til at skinne i sin tidligere Glands. Efterhaanden fandt man sig vel deri, som man jo finder sig i enhver uomstødelig Kjendsgjerning, men man saae ikke længer i Pastor Brylle det Ideal af theologisk Høihed og Renhed, som man tidligere beundrende havde seet op til. Ja Overlærer Plagemann, der som Byens ansete Historiker

gik granskende tilbage i sine Erindringer og opfriskede gamle Minder, kom til det Resultat, at Grunden til Pastor Brylles Forlovelse med den smukke Bagerdatter hverken kunde søges i hans theologiske Berømmelse eller i hans omfattende Lærdom, men ene og alene i den Omstændighed, at han var dumpet i Hjærtesøen og var bleven fisket op igjen af Frederikke — og det, meente Overlæreren, kunde da enhver Dumrian gjøre ham efter! Imidlertid oversaa den kloge Overlærer, at selv om man falder i Hjærtesøen, er det ikke altid, at der er en Skønjomfru, som er rede til at drage En op deraf igjen.

Hverken Pastor Brylle eller hans Trolovede lode sig anfægte af denne Tale, efterdi de Intet hørte til den. De nøde i Stilhed Forlovelsens Glæde og lod Godtfolk i Jøvik snakke, som de vilde. Frederikke var glad og stolt over den lærde Mand, der havde kaaret hende til sin Hustru; hans lange theologiske Udviklinger, hvormed han stundom underholdt hende, voldte hende ingen Uro. Hun fandt kun, at det var underligt, at man vilde gjøre sig saa megen Uleilighed med at forklare Ting, hvilke hun fandt ganske indlysende af sig selv. Hun sagde dog aldrig imod, men hørte stille efter; af og til kunde det vel nok hændes, at hendes Tanker toge Veien ud i Køkkenet eller i Haven, men det kunde Brylle jo ikke mærke. Han var glad over sin smukke Tilhørerinde, der sad saa stille ved sit Arbeide, medens han talte, og hans stærkt reflecterende Sind følte sig tiltalt af hendes friske Umiddelbarhed, der

munter og freidig tog Tilværelsen, som den nu engang er. Lidt efter lidt kom hun til at indvirke paa ham, det gik mere og mere op for ham, at Livet og Systemet falde ikke absolut sammen, og at der gives Tilfælde, hvor den berømte polygone Methode bliver uanvendelig.

Man fik da ogsaa Andet at tale om i Jøvik end Pastor Brylle og hans Forlovelse. I Løbet af Sommeren kom Overlærer Plagemann hjem fra en lille Recreationsreise, som han havde gjort i Udlandet, og ved hans Hjemkomst fortaltes der sælsomme Ting om ham. Ved et Fald ned ad en Bjergskrænt havde han forstuvet en Fod, var bleven bragt ind i et nærliggende Kloster, hvis Munke havde pleiet ham med stor Omhu. Efter tre Ugers Forløb var han atter frisk og havde tiltraadt Hjemreisen, men nu hed det sig almindelig, at han i Klosteret var bleven omvendt til Katholicismen. Fuld Oplysning herom kunde man ikke faa, da Overlæreren hverken vilde benægte eller bekræfte det. Men man undredes over, at han, som tidligere havde tumlet sig mellem alle mulige religiøse Anskuelser og stadig forholdt sig opponerende og kriticerende, nu paa een Gang var bleven en varm Lovpriser af den romersk-katholske Kirke, om hvilken han paastod, at det var det eneste Kirkesamfund, der med fuld Vished turde paastaa om sig selv, at det havde den hele og fulde Sandhed, ligesom han ogsaa nu meente, at den eneste Maade at faa Ende paa al den religiøse Strid og Kævl, var, at det blev foreskrevet, hvad Enhver havde at holde for ret og sand Christentro, og saa skulde

Ingen have Lov til at mukke eller kny derimod. Da nu disse Udtalelser stode i skarp Modsætning til hele Overlærerens tidligere Praxis, var der Mange, som meente, at Munkene under hans Sygdom havde omvendt ham til Katholicismen, medens Andre paastode, at dette var kun et nyt Standpunkt, som Plagemann føiede til sine mange tidligere religiøse Standpunkter, og at det om føie Tid vilde komme til at dele Skæbne med disse. Men blandt Latinskolens Disciple paastodes det ganske vist, at Overlærer Plagemann var ikke alene bleven Katholik, men ogsaa hemmelig havde aflagt et Klosterløfte og var bleven Munk. Dog havde han faaet Tilladelse af Paven til i de elleve Maaneder at opholde sig i Hjemmet og passe sin Skolegjerning, mod at han skulde tilbringe hver Sommerferie i Klosteret, hvor han til Gjengjæld skulde gjøre Pønitentse, faste og piske sig selv, samt endelig hver Onsdag og Fredag ikke sige et Ord, men overholde en ubrødelig Taushed, hvad der for saa meddelsom en Natur som Plagemann maatte betragtes som noget af det mest Pinagtige. Dette Rygte fandt almindelig Tiltro, og Latinskolens Disciple meente, at det var haarde Conditioner at holde Sommerferie paa.

De mørke Tanker, som denne Meddelelse om, at Overlærer Plagemann skulde være indtraadt i en Munkeorden af strængere Observants, fremkaldte hos de mere Alvorsfulde, lysnede atter op ved Budskabet om en ny Forlovelse. Denne Gang var det Jøviks fine Skjønaand og allerhøieste Kritiker, Hans Wouwermann, som efter et Aars trofaste Beilen omsider

havde vundet sin Udkaaredes Haand og Hjærte, Frøken Fernanda Schmidt med de spillende brune Øine. Men da hun var eneste Barn og Arving efter Byens rigeste Mand, Fabrikant Schmidt, havde denne stillet den Betingelse, at Wouwermann skulde forlade Literaturen og Kritiken og uddanne sig for Fabriksdrift for engang i kommende Tider at kunne overtage den store Fabrik. Herimod havde denne heller ingen Indvendinger gjort, men strax rettet sig efter Svigerfaderens Ønske og fandt heller ingen Grund til at fortryde det. Derimod kom denne Omskiftning til at faa høist ubehagelige Følger for Digteren Svanemose, thi Wouwermanns Efterfølger ved Jøviks Avis, Hr. Peder Klausen, delte aldeles ikke sin Forgængers Begeistring for den store Lyriker, men erklærede hans Digtning for en aflægs Romantik, en mat Efterligning af Nordens store Digtere. Peder Klausen meente derimod at have opdaget det rette Digtergeni i en ung Mand i Latinskolens øverste Klasse, som anonymt havde udgivet en lille Samling Digte ved Nytaarstid, hvorom den nye Smagsdommer i Jøviks Avis erklærede, at den bebudede en hel Revolution i Nutidens Digtning. Følgerne af dette Systemskifte bleve atter skæbnesvangre for »Menneskeslægtens Seirstog«. Dette verdenshistoriske Epos gik nemlig pludselig i Staa midt ude i Himmelrummet. Om det nu var, fordi Svanemose havde tabt Modet ved den nye Kritiks ublide Medfart, eller hans varmblodige Vingehest fandt det altfor koldt ude i det øde Verdensrum — nok er det, at da han vel havde faaet sine Astronomer og Technikere med Familier

anbragte paa Kometen og skulde til at overføre dem til den nye Storklode, saa kunde han slet ikke mere finde paa Noget. Baade det nye Aandsliv og det nye Naturliv med alle dets mærkelige Former, som nu skulde skildres, blev bare en Gjentagelse af, hvad der kan sees og opleves paa den gamle Jord. Dermed var den høie Digterflugt standset, og »Menneskeslægtens Seirstog« vedblev ligesom Digteren selv at være stavnsbundet til Jorden, som det hidtil havde været, og begge kom til at sande det gamle Ord:

»Vi er ikke skabte til Høihed og Blæst,
At blive paa Jorden det tjener os bedst.«

Endelig lød der adskillig Tale om, at de to ivrige Videnskabsdyrkere, Sem og Cham, havde forlovet sig. Men dette blev paa det Bestemteste modsagt af de unge Mænd selv, der høitideligt erklærede, at de kjendte kun en eneste Kjærlighed, den theologiske Embedsexamen. Den alene var Gjenstand for deres ufravendte Attraa og fyldte dem i den Grad, at der, saalænge den ikke var tagen, i deres Hjærter ikke vilde være Plads for nogen anden jordisk Kjærlighed.

XVIII.

Vinteren var gaaet, det var atter blevet Vaar og Sommer. Jøvik var iført sit fineste Skrud. Dannebrogsflag vaiede i alle Gader, deriblandt et vældigt Flag oppe fra Latinskolens Tag, og to store Faner vare opplantede foran Bager Rosens Hus. Haverne stod i fuld Blomstring, den stærke Sommersol lagde sit varme Lys over Træer og Marker. Rundt om paa Gaderne saaes livlig talende Smaagrupper, især var Trængslen tæt op imod Kirken. Her var Festens Glandspunkt, thi der fandt en Dobbeltvielse Sted: Ægtepagten signedes mellem Pastor Brylle og Frederikke, mellem Adjunkt Gløding og Rektorens Datter. Saaledes havde Frederikke faaet det ordnet, at hun og hendes kjære Veninde skulde have Bryllup paa samme Dag. Hverken Brylle eller Gløding havde været synderlig ivrig derfor, ja endog paavist adskillige Vanskeligheder, men Frederikke havde med seirrig Veltalenhed gjendrevet alle Indvendinger og godtgjort, at det var i alle Henseender og for alle Parter det Allerskjønneste, naar begge Brylluper feiredes

paa een Gang. Kirken var saa fuld, som den paa nogen Maade kunde være ved en saa interessant Begivenhed. Hele Maanegarden havde indfundet sig, rigtignok var den ikke kommen ud over den Forargelse, som Pastor Brylles uventede Forlovelse havde vakt, men den trøstede sig med, at da nu Skandalen engang havde fundet Sted og var en lovhjemlet Kjendsgjerning, saa kunde man dog ogsaa gjøre sig den Fornøielse at see paa den. Begge Brudeparrene bleve nøie mønstrede, da de skrede op ad Kirkegulvet mod Alteret; Brudgommene fandtes upaaklagelige, derimod var man ikke fuldt saa tilfreds med Brudene, idet man fandt, at Frederikke saae lidt for glad, næsten hoverende ud, medens Edele var lidt for alvorlig, ja næsten saae bedrøvet ud. Dog maa det betænkes, at Grænsen mellem den Glæde og den Alvor, som en Brud bør udvise, efter Jøvikingernes Opfattelse var saa haarfin, at neppe nogen dødelig Brud vilde have undgaaet at skeie lidt ud enten til den ene eller den anden Side. Pastor Popp forrettede Vielsen, han talte fyndigt og mandigt om de mange og store Vanskeligheder, som Ægteskabet medfører, særlig for Præsten, der skal foregaa Menigheden med et godt Exempel, og paa hvis Familieforhold derfor Alles Øine ere rettede, og han henviste derefter til sig selv og sit eget lykkelige Ægteskab, som han nok meente kunde staa sin Prøve selv for en skarpere Dom, og hvilket han derfor varmt maatte anbefale til Efterligning. —

— Et halvt Aars Tid efter disse Begivenheder kom Jøvik atter i stor Uro. Et dunkelt Rygte

trængte sig frem, som, skjøndt det syntes hartad utroligt, dog rystede Gemytterne dybt. Tibberød Sognekald var blevet ledigt, og det fortaltes fra flere Sider, at Pastor Popp havde søgt Forflyttelse dertil. Rigtignok vare Indtægterne her en halv Gang saa store som i Jøvik, men alligevel kunde det dog ikke tænkes, at en saa patriotisk og høit begavet Mand som Pastor Popp vilde forlade Jøvik, dette Intelligentsens Høisæde med sin Latinskole, sine philosophiske Foredrag og theologiske Diskussioner, sin høie Poesi og Literatur, for at drage over til Tibberød, en slet og ret Handelsstad, hvor de merkantile og materielle Interesser udelukkende gjorde sig gjældende og ganske havde fortrængt alt høiere Aandsliv. Man fandt det i den Grad utænkeligt, at man ikke engang vilde rette noget Spørgsmaal desangaaende til Pastor Popp, fordi et saadant maatte betragtes som en ligefrem Fornærmelse. Men en Uges Tid efter meddelte Jøviks Avis den kongelige Udnævnelse; det Utrolige var altsaa dog sket, og det var gaaet, som det ofte gaar i Livet: det Umulige var blevet Virkelighed. Nu stormede man fra alle Sider ind paa Pastor Popp med Forespørgsler og Bebreidelser, men han antog en fornem afvisende Holdning og erklærede, at dette var ikke Andet end en retfærdig Straf, som var kommen over det letsindige og utaknemlige Jøvik. Havde man ikke spottet og haanet ham og hans Embedsbroder, Pastor Brylle? Ja man havde endog drevet Frækheden og Ugudeligheden saa vidt, at man havde udspredt løgnagtige Rygter om hans Hustru. Ingen kunde da fortænke Pastor

Popp i, at han rystede Støvet af sine Fødder og forlod denne vantro og bespottelige Stad, som nu maatte lide den selvforskyldte Straf, at dens Lysestage blev flyttet bort fra den. Da imidlertid Adskillige udtalte Beklagelse over, at deres udmærkede Præst drog bort, blev Pastor Popp atter formildet og sagde, at da han saae den oprigtige Anger og Sorg, som Mange viste, vilde han ikke ganske slaa Haanden af Jøvik, men af og til gæste den, ja muligvis endog stundom ved en Prædiken atter lade sit Lys skinne for dem.

Samtidig med Pastor Popp forlode hans to Disciple, Sem og Cham, Byen. De fik omsider deres Hjærtes hedeste Ønske opfyldt og toge theologisk Embedsexamen, Sem med et første Haud, Cham opnaaede kun andet Haud. Man undrede sig over, at Cham ikke naaede ligesaa vidt som Sem, men denne erklærede, at det var Chams egen Skyld: han havde altid været saa visnæset og villet have sine egne Meninger istedenfor at holde sig til Forelæsningerne — det havde Sem gjort; Sem erklærede, at han havde aldrig havt en Tanke udover, hvad der stod i Collegiehefterne og Lærebøgerne, og derfor havde han ogsaa baaret Krandsen hjem.

Saaledes ophørte ogsaa disse to mindre Sole at lade deres Lys skinne for Jøvik. Imidlertid medfører Livet selv, at hvor det Gamle forsvinder og efterlader et større eller mindre Hul, der bryder noget Nyt frem og udfylder Hullet. Underligt nok skulde dette falde i Glødings Lod. I det Par Aar, hvori han havde virket som Lærer ved Jøviks lærde

Skole, havde hans Livssyn ændret sig betydeligt. Hidtil havde det været ham, som stillede Krav til Livet, nu var det efterhaanden gaaet op for ham, at det tværtimod var Livet, som stillede Krav til ham, og at Livslykken vindes kun i samme Grad, som disse Krav tilfredsstilles. Og under alt det Røre, som Grønbergs Foredrag havde fremkaldt, og den Tvivl og Uro, som de havde vakt hos Mange, maatte han ofte tænke paa Edeles Ord, at den aandelige Nød er tungere at bære end den legemlige, og at Sjælens Læger ere større Velgjørere mod Menneskeheden end Legemets. Den Tanke var vaagnet og havde faaet stedse større Magt over ham, ikke blot en enkelt Gang at forkynde Sandhedens og Naadens Ord for en større Forsamling, men at gjøre det til sin Livsgjerning, saa meget mere som hans hele Uddannelse pegede mod dette Maal. Han talte om Sagen med sin Hustru, som strax gik ind derpaa og med vanlig Iver og Varme støttede ham, om han endnu følte nogen Betænkelighed ved at overtage den nye Livsgjerning. Efter nogen Tids Overveielse og forskellige Samtaler med Edele var Beslutningen tagen, han indgav sin Ansøgning, og et Par Uger efter overraskede Jøviks Avis atter sine Læsere med den interessante Nyhed, at Adjunkt Gløding var bleven udnævnt til Byens anden Præst.

Der gik en Tid, inden Gløding fik levet sig ind i sin nye Gjerning, og stundom dukkede hans gamle Tvivl op, om han nu ogsaa havde valgt den rette Virksomhed. Men alt som han blev mere fortrolig med sin Stilling, veg disse bort, og han følte

Velsignelsen ved at have faaet et fast Centrum, hvorom hans mange urolige Tanker kunde samle sig, og i hvilket han kunde lægge alle sine Kræfter ind. Han følte Velsignelsen dobbelt ved at have en trofast Hustru ved sin Side, der med Liv og Sjæl gik ind i hans Gjerning og overalt, hvor Leilighed gaves, støttede ham med sin klare og overskuende Forstaaelse af Forholdene.

Ikkun overfor hans Embedsbroder, den lærde Licentiat, var Forholdet i Begyndelsen noget køligt. De to Mænd vare saa forskellige, at de havde ondt for at falde i Traad sammen. Den ene holdt paa Tanken og Systemet, den anden paa Livet og Virkeligheden. Men alligevel, ligesom Livet ikke kan undvære Tanken og Systemet ikke Virkeligheden, saaledes kunde de to Præster ifølge deres Embedsstilling ikke undvære hinanden. Og desforuden tog Frederikke fat og arbeidede af al Magt paa at bringe dem nærmere. Hun meente, at som de to Hustruer vare de bedste Veninder, saa burde ogsaa Mændene være Venner, og det saa meget mere, som de arbeidede i samme Gjerning. Hun var ikke bange for at sige dem ren Besked, og naar der var Noget imellem dem, skændte hun alvorligt, at sligt Smaatteri, som hun kaldte det, skulde lægge Skilsmisse mellem to saa udmærkede Mænd. Edele stod hende trolig bi, og saaledes lykkedes det virkelig de to Veninder at bringe en størrre Tilnærmelse til Veie mellem de to Præster. Disse lærte efterhaanden bedre at vurdere hinandens gode Egenskaber, og af den gjen-

sidige Forstaaelse udviklede sig atter en god og frugtbar Samvirken.

— Dagene randt hurtig, som de altid gjøre, hvor der leves et lykkeligt Liv i Fred og Kjærlighed. Vinteren var gaaet med sine Storme og sin vexlende Frost og Tø, Lærken havde atter ringet Foraar i By, og paa ny stod Solen høit paa Himlen og spredte sit straalende Lys over den venlige lille By og dens skjønne Omgivelser.

En Sommeraften foreslog Gløding sin Hustru, at de skulde vandre en Tour sammen. Han bad hende tage en Flaske Vin og et Par Glas med i en Kurv. Hun saae forundret paa ham og spurgte, hvortil det skulde være.

»Det skal Du nok faa at vide,« svarede han, »og lad os saa hente din Fader til at gaa med os.«

Det skete efter hans Ønske, og de Tre vandrede sammen ind i Skoven. Under livlig Samtale førte Gløding dem umærkelig tilbage ad et Par Stier, indtil de stode ved Foden af Høien med den gamle Ruin. De toge Plads paa Bænken, som her stod, og saae udover Søen mod Jøvik paa den anden Bred.

Den medbragte Kurv blev aabnet, Glassene omdelte, og Gløding skænkede i dem.

»Veed I, hvad det er idag?« spurgte han, og efter et benægtende Svar fortsatte han: »Det er Aarsdagen for min Ankomst til Jøvik. Idag for tre Aar siden stod jeg for første Gang paa dette Sted, og det var ikke glade Tanker, som fyldte mit Sind. Jeg tænkte kun paa Smaaligheden og det daglige

Livs Ensformighed — jeg var endog saa fræk at kalde det mit fremtidige Philisterium.«

»Til Straf derfor var det, at Du faldt ned fra din høie Piedestal — lige ned i Hovedet paa Frederikke og mig, som sad her paa denne Bænk,« afbrød Edele ham. »Husker Du det?«

»Om jeg husker det? det glemmer jeg nok aldrig, for til Gjengjæld faldt Du lige ind i Hjærtet paa mig. Og saa underligt er det gaaet til, at denne By, hvor jeg kun ventede at finde Livets Tomhed og Kedsommelighed tværtimod blev Stedet for mit Livs bedste Lykke og rigeste Fylde, thi her har jeg lært at forstaa, at den sande Lykke vindes ikke ved en urolig Higen udefter, men først ved Sjælens Fred indefter. Og derfor vil jeg nu udbringe en Skaal for Jøvik med al dets Elskværdighed og al dets Naragtighed! Det har fuldt op af begge Dele, saa det er vanskeligt at sige, hvad der er mest af. Det leve!«

De klinkede og tømte Glassene.

»Naragtigheden,« sagde Rektoren, »er vel et Særkjende for de smaa Byer.«

»Og for de store med,« tilføiede Gløding. »Den maa være Menneskene medfødt ligesom Arvesynden.«

»De smaa Forhold medføre dog gjerne et indskrænket Livssyn,« indvendte Rektoren.

»Kan være, men jeg er dog mest tilbøielig til at tro, at det indskrænkede Livssyn kommer indenfra, ikke udenfra. Jeg har i smaa Byer truffet Mennesker med vidt Syn og stort Hjærte — og jeg har

i store Stæder mødt Mange med et snævert Hjærte og aandelige Skyklapper.«

»Skyklapper gaa vi vel Alle med, saalænge vi færdes i dette Liv,« meente Rektoren.

»Sandt nok, men de ere af forskellig Størrelse,« svarede Gløding. »Og det Morsomme er, at de, som have de allerstørste Skyklapper, saa de kun formaa at se, hvad der ligger lige for deres Næse, holde for, at de gaa ganske uden Skyklapper.«

Det lille Selskab henfaldt i tause Betragtninger, idet de lode Blikket glide hen over Søen imod Byen med røde og blaa Tage paa den modsatte Bred. Et Skylag havde i Øieblikket lagt sig over den lyse Sommerhimmel og taget Solen og Glandsen bort; Søen, der tog Farve efter Himlen, saae i Øieblikket mørk og trist ud.

Den mørke Stemning over Landskabet meddelte sig uvilkaarligt til Beskuerne. Særlig gjaldt dette Rektoren, for hvem Synet af den graaladne Sø paa Ny fremkaldte Mindet om det store og uerstattelige Tab, den havde voldt ham.

Han var den, som først brød Tausheden, idet han gjentog de Ord, som sidst vare faldne.

»Ja vi gaar Alle med aandelige Skyklapper, det er et sandt Ord, og derfor ere vore Domme, som vi udtale med saa stor Sikkerhed, skæve og urigtige. Ære og Berømmelse, som vi aldrig kunne faa nok af, hvad vil det sige? Sæbebobler, som glimre nogle faa Øieblikke i Sollyset for derefter at briste og forsvinde, som om de aldrig havde været til!«

»Der er vel ogsaa den Ære, som bliver, fordi den fortjener at blive,« sagde Edele stille hen for sig.

»Ja hvor er den Ære? Alt omhvirvles og omtumles jo — hvad der igaar hævedes til Skyerne og pristes som det Skjønneste og Viseste og Bedste, bliver imorgen kastet i Støvet og traadt under Fødder!«

»Saaledes er det dog heller ikke,« tog Gløding til Orde, »der er ogsaa den sande Ære, som overlever de skiftende Domme. Og vi have en Prøvesten eller *lapis lydius*, som vi Theologer sige, der skiller mellem det falske Glimmer og den sande Ære, der er som det ægte Guld.«

»Hvad er det for en *lapis lydius*?«

»Det er **Tiden**. Den er Prøvesten baade for de sande Propheter og de sande Poeter. Hvad der overlever Døgnets Omskiftelighed og lyser for Slægt efter Slægt, det er af Sandheden og vil bevare sin uvisnelige Ære.«

»Og hvad er saa Sandhed?« vedblev Rektoren. »Staar ikke Mening overfor Mening, Tro overfor Tro, Sandhed overfor Sandhed? Er ikke Enhver fuldt overbevist om, at det, som han kæmper for, det er den rene, uforfalskede Sandhed, og alt Andet er Løgn og Vildfarelse? Hvad er Sandhed? saaledes blev der spurgt for nittenhundrede Aar siden — og endnu lyder Spørgsmaalet fra Slægt til Slægt — men kommer der nogensinde Svar derpaa?«

Atter indtraadte Taushed, og de stirrede ud over den mørkladne Sø, uden at der taltes et Ord.

Da lød pludselig malmfulde Toner henover Søen i sikker Taktfølge — det var Kirkeklokkerne

i Jøvik, der ringede til Solnedgang. I samme Øieblik brød Solen frem gjennem Skydækket og kastede et skarpt Streiflys saavel over den lille By med dens Tage og Taarne som over Søens blinkende Vand, og Alt saaes i et desto stærkere Lys, som det nys havde ligget i Skygge og Dunkelhed.

»Der kom Svaret,« udbrød Gløding, da Klokkeklangen ophørte. »Det Ord, som Kirkeklokkerne bære frem for Tanke og Hjærte, det er Svaret, som Gud selv har givet den søgende og famlende Menneskehed — Svaret, som trods al Modstand, al Indsigelse, al Fornægtelse, dog skal lyde henover Jorden indtil Dagenes Ende.«

»Gud velsigne Dig, min Søn, for din faste Tro!« sagde Rektoren i en mildere Tone, »og Gud velsigne min Datter, der som din Hustru deler din Tro! I ere i Sandhed lykkelige Mennesker, thi hvad skulde vel Livets Plager og Sorger kunne gjøre Eder, saalænge I have saadan fast Tro? Mig blev den Lykke ikke forundt.«

Han taug lidt stille og fortsatte derpaa: »Der er et Ord af Apostelen Paulus, som jeg har tænkt tidt og ofte over uden dog ret at kunne fatte det. »Troen er ikke Hvermands Sag,« skriver han. Hvad mener han dermed? Hvis Troen ikke kan erhverves ved egen Anstrængelse eller Fortjeneste, som det jo hedder allerede i vor Børnelærdom, og hvis den følgelig kun er en Guds Naadegave, hvorfor skænker Gud den da ikke til alle Mennesker, efterdi de alle ere hans Børn og omfattes af hans uendelige Fader-

kjærlighed? Kan Du svare mig paa det Spørgsmaal, min Søn?«

»Nei jeg kan ikke, og det kan ingen Theolog, han være nok saa stor og lærd. Thi det, Du der spørger om, er netop *mysterium magnum, crux theologorum,* som ingen menneskelig Theologi eller Lærdom kan løse, men Gud har selv forbeholdt sig Løsningen.«

»Saa takker jeg Gud,« udbrød Rektoren, »at ingen Theolog eller Præst, ingen Biskop eller Lægprædikant, hvor høit de end larme og raabe, skal udtale Dommen over Troende og Ikke-Troende, men den Dom har Gud forbeholdt sig selv. Thi hvad mig angaar, saa har jeg ofte tvivlet om Christendommens Sandhed, men jeg har aldrig spottet den og aldrig fornægtet den, og jeg har heller aldrig, og navnlig, naar jeg stod Ansigt til Ansigt med den bittre Død, kunnet opgive Haabet om, at Christendommen dog alligevel er Sandhed. Og saaledes kan jeg sige, at jeg har hele mit Liv igjennem kæmpet med Haab mod Haab. Kan jeg nu blive salig med den Tro?«

»Ja det er jo rigtignok saa grumme lille en Tro, at jeg knap veed, om man kan kalde den saaledes. Men alligevel — der staar jo skrevet, at blot en Tro saa lille som et Sennepskorn kan flytte Bjerge.«

»Og nu mener Du, Svigersøn, at selv saadan en lille bitte Tro som min kan flytte et stort Bjerg som mig over i Paradis? Nu ja — Røveren paa Korset — hans Tro var maaske ikke større end min, og han kom jo dog derind.«

»Rigtig, Svigerfader, thi til syvende og sidst er det ikke vor lille og svage Tro, men Guds store og stærke Naade, som bærer os ind i Paradis. Du husker jo nok Fortællingen om Gjærdesmutten, der satte sig paa Ryggen af den stærke Ørn, som løftede den høiere end alle de andre Fugle —? Nu vel, Gjærdesmutten er vor lille og svage Tro; den store, stærke Ørn er Guds store og stærke Naade, der løfter os stedse høiere og høiere, indtil den tilsidst bærer os helt ind i Himmerige. Men det er ikke vor Fortjeneste, og vi have Intet at rose os af, men kun Guds Naade at takke for Alt.«

En Stund sad de alle Tre i Taushed, hver hensunken i sine egne Tanker. Saa gik Solen ned, og lette Aftenskygger lagde sig over Søen og Skoven. Men over Byen paa den anden Side af Søen laa et straalende Lysskær, Skyerne havde spredt sig og svævede i et rødligt Purpurskær over den gyldne Aftenhimmel. Det var en Himmelglorie, der som et Symbol paa Evighedens Forjættelser leirede sig over den lille By med alle dens store og berømmelige Mænd, med al dens Ufred og Travlhed, dens Slid og Slæb for det daglige Brød.

De Tre reiste sig og gik atter tilbage til deres Hjem med Blikket vendt mod den luende Aftenhimmel.

Da de kom tæt udenfor Byen, hørte de lystig Sang, der nærmede sig med hurtige Skridt. Det var øverste Klasse med Morten i Spidsen, som efter endt Lektielæsning muntrede sig med en lille Aftenvandring langs Søen. Idet de kom forbi det lille

Selskab, hilste de høflig, og saa sang Morten med høi Røst, medens alle Kammeraterne stemmede i med:

Hil Dig, o Jøvik, Dig hilser vor Sang,
Sang fra begeistrede Læber!
Ætling af Jomsborg paa blomstrende Vang,
Ormenes Yngel Du dræber!
Hil Dig, o Jøvik, i Jubel og Klang
Op over Skyen Du stræber!

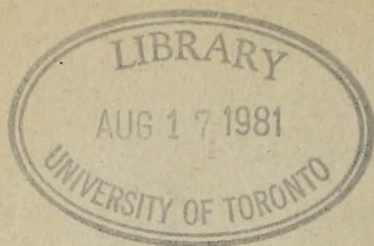

Og nu reiser sig atter Spørgsmaalet: hvor ligger denne mærkelige By Jøvik? Derom kan der fremsættes forskellige Meninger, som der jo kan om de fleste Ting i denne Verden. Folk i Jylland ville sagtens sige, at det er en lille Kjøbstad paa en af Øerne, for der er de altid saa vigtige, — og Folk paa Øerne ville rimeligvis svare, at det er aabenbart en jydsk Provindsby, for derovre har de saa

mange underlige Meninger. Andre ville holde for, at Jøvik dog alligevel ligger i Norge, selv om det end ikke er det bekjendte Gjøvik ved Mjøsens Bredder — og der vil ganske vist kunne siges Adskilligt til Forsvar for denne Mening, thi vore norske Brødre sætte visselig ikke deres Lys under en Skæppe. De, som se noget dybere, ville maaske tænke, at Jøvik er ikke nogen bestemt By, hverken i Jylland eller i Norge, men det er simpelt hen den nærmeste Naboby, for der er de saa selvgode og anseer altid sig selv for en Kjende bedre end alle andre Mennesker. Ja En og Anden vil muligvis finde, at Jøvik er den By, hvori han selv bor, og det kunde jo være, at han har truffet det Rette. Om Byen er lille eller stor, gjør Intet til Sagen. Vel er Personerne andre og Stedlighederne andre, men Forholdene ere de samme, og det er de samme Modsætninger, der brydes mod hinanden, og fremfor Alt er det den samme mærkelige Evne til at se stort paa det Smaa og gjøre Myg til Elephanter. Til Gjengjæld ser man smaat paa det Store og gjør mangen Gang Elephanter til Myg, saa herved kommer der Balance i Tingene. Hvorledes dette end forholder sig, saa føler en ægte Jøviking en dyb Trang til at beundre de Aandens Stormænd, der gjøre ham den Ære at være hans Samtidige. Selv om han senere skulde komme til Erkjendelse af, at han har taget Feil, og at hvad han beundrede som ædelt og kostbart Marmor, kun har været en høist ordinær Sandsten — saa vil dette ikke gjøre noget Skaar i hans Glæde, han vil snart finde en Anden, som han kan gjøre til Gjenstand

for sin beundrende Hyldest, thi han føler i sin Sjæls Inderste en dyb Trang hertil, og blandt de menneskelige Drifter indtager Beundringsdriften ikke den ringeste Plads. Tilvisse en ædel Drift — naar den bare ikke saa ofte styrede efter feilt Kompas! Og selv om han skulde mene, at hans Bysbørn ikke altid have skænket ham den Ære og Anseelse, som han mener at have retmæssigt Krav paa, da kan vel Tanken herom til Tider gjøre ham lidt bitter; men er han en ægte Jøviking, vil den alligevel ikke rokke hans Overbevisning om, at hans Jøvik er den mærkeligste, viseste og bedste blandt alle Jordens Stæder — og deri har han fra sit Standpunkt fuldkommen Ret. Derfor vil jeg nu tage min Hat af og raabe: »Leve Jøvik!« og jeg haaber, at alle ægte Jøvikinger af et fuldt Hjærte ville istemme:

»Længe leve Jøvik — vort kjære, gamle, vrøvlevorne og dog saa velsignede Jøvik!«

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 05 08 02 027 4